

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200391

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP--552--7-7-66--10,000

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **K 83**

Accession No. **K 5914**

Author **T 174**
కపిష్ఠిని

Title **విధి విలాస**

This book should be returned on or before the date last marked below.

विद्यया ऽ

ಶಾಂತ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮುಗಿಲಾಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಸೊಬಗು ನೋಡಿದವರ ಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತಿದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದಿನವಾದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಕುಲುಕುಲು ನಗುತ್ತಲಿದೆ. ಜೆದಗು-ವೈಯಾರಗಳಿಂದ ಮೈ ನುಲುಗಿಕೊಂಡು ತೇಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಬಿಳಿ ಮುಗಿಲಿನ ತುಂಡುಗಳು ಗಳಿಗೆಗೊಂದು ಮುದ್ದುರೂಪ ತಾಳಿ ಜೆರಗು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹಣತಿಯಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟ ವಜ್ರದ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ ಸಹಸ್ರಾರು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಲು ತುಂಬಿದ ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿವೆ. ವಸಂತರಾಲನಾದ್ದರಿಂದ ಗಾಳಿಯೂ ಹಿತವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆ ಸೊಬಗಿನ ನೋಟ, ತಂಗಳಿಯ ಸ್ವರ್ಣದ ಮಾಟದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತನುವನ್ನು ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಮೈಮರೆಯಲೇ ಬೇಕು; ಹಾಗೆ ಆ ಸುಂದರ ವಾತಾವರಣ. ಶಾಂತ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಅಕರ್ಷಣೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ದೃಷ್ಟಿ ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಮನಸ್ಸು ತಾಯಿ ಬಳಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಗರ್ಭಿನಿಯಾದ ಸುಶೀಲೆಯು ತ್ರಿಸಪ್ತ ವೇದನೆಯಿಂದ ಮಂವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗಳು ಹೋದ ತಂಗೆ-ಸೂರಸ್ತ-ಮನೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ನಿಗೀಕ್ಷಣೆ, ತಾಯಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಿಲ್ಲ ಒಳಕೊಠಡಿಗೂ ಹೊರಬಾಗಿಲಿಗೂ ಓಡಾಡಿ ಕಾಂತ ಸುತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮೈ ಹಾಸಿ ಗೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದೆ. ತಾಯಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿ ಪೋಗಿ ನೋಡಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಂಚ ಬರಗವಳು. ನಿನ್ನೆ ಹತ್ತುವ ಸಮಯವೂ ಪೂಜೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಭೀತಿ; ಯಾವುದೋ ದೂರದ ಗೋಚರಣೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅನುಮುಖ್ಯವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಆ ರಾತ್ರಿ ಕುಲುಕುಲು ಬಿಡಿಯೋಚನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಪು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಸುಂದರ ರೂಪದ ಗಾಳಿ

ಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ನರಳಾಟ ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಪುಟವಿಡುತ್ತಿದೆ. ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಬಂದ ನರಳಾಟವೊಂದು ಶಾಂತಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಿಸಿತು. ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ತನಗೂ ಒದಗಬಹುದಾದ ಅಪ್ಯಕ್ತ ನೋವಿನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಸುಕು-ಮಸುಕಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಡುಗಿದಳು. ಅವಳ ಮುಗ್ಧ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿದ್ದುವು. ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದವಾಗಲು ಹೋಗಿ ಕದ ತೆರೆದಳು.

ಸೂರಪ್ಪನವರ ಹಿಂದೆ ನಡುಪ್ರಾಯದ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಮದ ಚೀಲ ಹಿಡಿದು ಆತುರವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. ಸೂರಪ್ಪ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮಗಳನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಅವಳ ಮಾನ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತು. ಅಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಮಲಗದೆ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಂಡು ಉಬ್ಬಿಹೋದರು. ಅವಳ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಅವರನ್ನು ಚಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಉಂಟಾದ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿ ಮೆದುವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು—

“ಮಗೂ, ಈಕೆಯನ್ನು ಅಮ್ಮನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡಮ್ಮ.”

“ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಶಾಂತ ತಾಯಿಯ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ನಡೆದಳು. ಸೂಲ ಗಿತ್ತಿ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೆ, ಅಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥವೆಲ್ಲ ಅಣಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು. ಕುತೂಹಲ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕೇಳಿದರು—

“ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದಿರಿಸಿದವರು ಯಾರು ?”

“ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು-ನಾನು ತಂದಿರಿಸಿದೆ.” ಕೊಠಡಿಯ ಹೊರಗಿದ್ದ ಶಾಂತ, ಸುಸ್ತಾಗಿದ್ದ ತಾಯಿಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡುವ ತೊಂದರೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ತಾನೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ಸರವಾಗಿಲ್ಲ, ಹುಡುಗಿ ಚೂಟಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ” ಎಂದು ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ತಮ್ಮ

ಕೆಲಸದ ಕಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿದರು. ನಿತ್ರಾಣರಾದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ವೈದ್ಯಕರ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ಅನುಭವ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಿತು. ತಮ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಚಿ, ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸಾವು-ಬದುಕುಗಳ ಸೆಣಸಾಟವಾಗಿ ಬದುಕು ಗೆದ್ದಿತು.

ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಮಗು ಚಿಟ್ಟೆಂದು ಚೀರಿದ ಕೂಡಲೆ ಸೂರಪ್ಪ ಗಳಿಗೆ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಯಾವ ಏಗುವೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕುತೂಹಲ ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ತಡಮಾಡಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

“ಹೆಣ್ಣು.”

ಹೊಲೆಮನೆಯಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬಂದ ಉತ್ತರ ಅದು.

ಸೂರಪ್ಪ ನಡುಗಿದರು. ಆ ಉತ್ತರವನ್ನವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣೆಂದರ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಬಾಳಿನ ಘಟನೆಯೊಂದು ಹಾಗೆ ಹೆದರುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ರತ್ನ ಪರದೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋದಳು. ದುರಾಚಾರಿಯಾದ ಗಂಡ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಅವಳ ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅವಳು ಪಟ್ಟ ನರಕಯಾತನೆಯೆಲ್ಲ ನೆನಪಾಗಿ, ಆಗ ತಾನೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮಗುವಿನ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ನೀರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಕಣ್ಣು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕೆಂಡವಾಯಿತು. ಹಲ್ಲುಗಳು ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿದುವು. ಕೈ ಮುಷ್ಟಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಏನೋ ಇಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಅಶ್ಚರ್ಯ! ಸೂರಪ್ಪನ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಪುಕೃತಿ ಬೀಸಿದ ಮಾಯಾಬಲೆಗೆ ಮನಸೋತು, ಬಂದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ರೋಸಕಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದರು. ಮಗುವಿನ ಚೀರಾಟ ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಿಲಿ ಮಿಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ‘ಈಶ್ವರನು ಕೊಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇ ನೀಕು.’ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟರು.

ಇತ್ತ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಅದೇ ಬಗೆಯ ವೇದನೆ ಕರುಳು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಅನುಭವಿಸಿದ ನರಕಯಾತನೆ ಅವರ

ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕದಡಿತ್ತು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗಳ ಭೀಕರ ಸಾವಿನ ನೆನಪು ಅವರಲ್ಲೂ ಸೂರಪ್ಪನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನೇ ಮೂಡಿ ಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯೋಚಿಸಿ—ಅದೇ ಸರಿಯೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ—ಸೂಲಗತ್ತಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಹಿಸುಗುಟ್ಟಿದರು. ಸೂಲಗತ್ತಿ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ನಡುಗಿ ಹೇಳಿದರು—

“ಕೂಡದು—ಕೂಡದು. ನೀವು ತಾಯಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳೋಣ ಅಂದ ರೇನು! ನಾನಂತೂ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರೆ.” ಬಿಗದ ಮುಖದ ಗಂಟು—ಸಡಿಲವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಮದ ಚೀಲಕ್ಕೆ ತುಂಬಿ ಹೊರಡಲನುವಾದರು.

“ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. “ಈ ಮಾತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಿ. ನಾನು ಶಾಯಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಎಷ್ಟು ನೊಂದಿರಬಹುದೆನ್ನುವುದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಎಂಬಾದ ರೊಂದು ದಿನ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮಾಡಿದ ಆ ಕರ್ಣಕಲೋರ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಬನ್ನಿ.”

“ಅಗಲಮ್ಮ, ಎಂಥಾದರೊಂದು ದಿನ ಬಿಡುವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನಗೂ ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ ತುಟ್ಟಿದೆ. ನಾನೂ ಕಣ್ಣು ಹೆತ್ತವಳೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರಿ. ಅದೇ ನಿೀವು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನಸಿನಲ್ಲೂ ಈ ಕೆಟ್ಟ ಯೋಚನೆಮಾಡಬಾರದು. ಎಲ್ಲ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಬಾಳು. ನೆಮ್ಮದಿನೂ ನಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಿ ಬಾಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾನಿನ್ನು ಹೊರಡಲೆ ?”

“ಆಗಲಿ, ಹೋಗಿಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕಟ್ಟಿರನ್ನು ಮಿಡಿದು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮಗ್ಗುಲಾದರು. ಸೂಲಗತ್ತಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಯೊಡನೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗಡ್ಡು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಗಿ ಹೋದಳು. ಸೂರಪ್ಪನವರು ಅವರನ್ನು ಕುಳಿತು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಳು ಹಿಸು ಬಿಡುವುದನ್ನು ಮುರಿಯಲಿಲ್ಲ.

೨

ಈ ದಿನ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಶಾಂತಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಡಗರ. ಪುಟ್ಟ ತಂಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಅವಳ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಿಧಿಯಂತಿತ್ತು. ಆ ಮಗು ಅವಳೊಡನೆ ಪ್ರೀತಿ ಬೆಳೆಸಿ ಬಂದು ಇಂದಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ದಿನವಾಯಿತು. ಇಂದು ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ತೂಗುವ ದಿನ; ತೂಗುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುರ. ಸಂಜೆಯಾಗುವದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ತಾಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಮನೆಗಳ ಮುತ್ತೈದೆಯರನ್ನು ಕರೆದು ಬಂದುದೂ ಆಯಿತು. ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ತೊಟ್ಟಿಲ ಮುಹೂರ್ತ ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆ ಊರಿನ ಹಿರಿಯಮುತ್ತೈದೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ತಮಗೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಕೆಲಸದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯರಿತು, ಹೋಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತರು. ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ, ತೊಟ್ಟಿಲ ಪೂಜೆ, ಎರಡೂ ಆಯಿತು. ಗುಂಡಪ್ಪನ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ಶಾಂತ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಎದ್ದು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟರು.

ಕಲ್ಲುಗುಂಡಿನ ತಾಯಾಗಲು ನಾಚಿ ಶಾಂತ ಹಿತ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವ ನಿಂಬೆಗೆ ಗಿಡದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಲವಿತು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ಮನೆಯಲ್ಲ ಹುಡುಕಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಣದೆ ಹಿತ್ತಿಲ ಕಡೆ ಹೋದರು. ಸೀರೆಯ ಸರಗು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಅವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಳು. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಾಡಿ ಕರೆಸಂದು ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದರು.

ಮೊದಲು ಗುಂಡಪ್ಪನಿಗೆ ಬಜೆ-ಬೆಣ್ಣೆಯಿರಿಸಿ, ಹಾಲು ಕುಡಿಸಿ, ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಐದು ಜನ ಸುಮಂಗಲೆಯರು ರಕ್ಷೆಯಿರಿಸಿದರು. ಮಗುವಿಗೂ ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿ ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದು ತೂಗುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿಸಿದರು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮಡಿಲಕ್ಕೆ ತುಂಬಿ ಆಗತಿಯುತ್ತಿದರು. ಶಾಂತ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳನ್ನು ಮಗು ತೋರಿಸೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವವರೆ. ಆರತಿಯಾದದ್ದೇ ತಡ, ಬಲೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ನಡುಮನೆಗೆ ಹಾರಿಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿ ಸುಂದರಿಯ ಕೈಲಿ

ಬಂದವರಿಗೆ ಫಲತಾಂಬೂಲ ಕೊಡಿಸಿ ರವಾನಿಸಿದಳು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟ ಮೇಲೆ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಉಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಅಡಿಗೆಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ಬೀದಿ ಬಾಗಿಲ ವರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಸುಂದರಿ ಏನೋ ನೆನಪಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅಂದಿನ ಸಂತೋಷ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅರಳಿದ ಶಾಂತಳ ಮಧುರಕಂಠ ಸುಂದರಿಯ ನೆನಪನ್ನು ತೂರಿಬಿಟ್ಟಿತು. ತನಗಾಗಿದ್ದ ನೋವನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮರೆತು ಶಾಂತ ಹರಿಬಿಟ್ಟ ಸುಮಧುರ ಗಾನ ವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಳು. ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂದಹಾಸ ನಲಿಯಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಶಾಂತಳ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನಳಾಗಿದ್ದ ಶಾಂತ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದಳು. ಕೈಬಿಡಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹುಸಿ ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು,

“ಇದೇನು ಸುಂದರು, ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದವಳು ಮತ್ತೆ ಬಂದೆ ?”

“ಒಬ್ಬಳೇ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೀ—ಕೈಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೊಡೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ.”

“ಮಹಾ — ನಾವಿರುವ ಜನಕ್ಕೆ ಕೈಕೆಲಸ ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡ ಬೇಕೇನು ?”

“ಜನ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲವೆ? ಹತ್ತು ಜನವಿರುವ ಮನೆಯನ್ನಾದರೂ ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು; ಬಾಣಂತಿಯಿರುವ ಮನೆಯನ್ನು—ಇಬ್ಬರೇ ಇದ್ದರೂ—ಸಂಭಾಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಷ್ಟ.”

“ಇರಬಹುದು ಸುಂದರಿ, ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕುತ್ತೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲು ಯಾರು ತಾನೆ ಇಷ್ಟಪಡುವರು ಹೇಳು.”

“ನಿಗೇ ನನ್ನ ಮೇಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನ ಇಷ್ಟೇ ಹಾಗಾದರೆ ?”

“ಯಾಕೆ ಹಾಗನ್ನತ್ತೀ ?”

“ಇನ್ನೇನು? ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಂತೆ ಬೆಳೆದು ಇವತ್ತು ನಿನಗೆ ನಾನು ಬೇರೆಯವಳಾದೆ.”

“ಹಾಗಲ್ಲ ಸುಂದರು, ಅಕ್ಕನಾಗಲಿ ತಂಗಿಯಾಗಲಿ, ಅವರವರ ತಾವ ತ್ರಯ ಅವರವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು. ನಿನಗೇನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸವಿದೆಯೆ ?”

ನನಗಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಡುವು ಸಿಗುತ್ತದೆ; ನಿನಗೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಬೇಕು; ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿ ನೀನು.”

“ನಿನ್ನದು ಎಷ್ಟು ತುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸು, ಶಾಂತ! ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವಳಾದರೂ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿದ್ದಿ. ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನಾಶೆ.”

“ಛೂ, ಹೋಗು ಸುಂದರು; ನೀನು ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡುವೆ.”

“ಇರುವುದನ್ನೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀನಿ ಶಾಂತ. ಹೆಣ್ಣೆಂದ ಮೇಲೆ ಮದುವೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಬಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಲು ನಾನು ಬಂದದ್ದು.”

“ಈಗೇಕೆ ಆ ಮಾತು ?”

“ನಿನ್ನ ತಂದೆ ನಿನಗೆ ಗಂಡು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡದೆ ಮದುವೆಗೆ ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ತಕ್ಕವನಾಗಿರಬೇಕು. ವಿಧುರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಲೆ ಹಾಕಬೇಡ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಯುವುದು ವಾಸಿ. ಇದು ನನ್ನ ಅನುಭವದ ಮಾತು.”

ತಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದು ಅನಳಿಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

“ಲಗ್ನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸುಂದರು? ನಮಗಿಷ್ಟವಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ. ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಒಪ್ಪಿದ ವರನನ್ನು ಲಗ್ನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು. ಇದು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ?”

“ಆ ಕಾಲ ಹೋಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ ಶಾಂತ. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಜನಾಂಗ, ಬುದ್ಧಿವಿಕಾಸವಾದಂತೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಆತ್ಮದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಕಡಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಬೇಡವೆಂದರೂ, ಬಲವಂತವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡ ತಂದೆಯರೂ ಉಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ, ನಮ್ಮ ಎದುರುಮನೆಯ ರಂಗರಾಯರು.”

“ಅದೇ ಆ ನರಸೂ ತಂದೆ ?”

“ಹೌದು ಅವರಿ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸವುಂಟು ಮಾಡಿದವರು ಅವರಿ. ಅವರಿಗೆ ಮಗಳು ಬೆಳಗಿ ಬಂದಷ್ಟೂ ತೃಪ್ತಿ ಸಾಲದು. ಸರಸ್ವತಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ, ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗೌರವವಿರಿಸಿದ್ದಳು. ಅವರ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ಬದಲು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ರಾಯರಿಗೆ, ಅವಳ ಬಸವಣ್ಣನ ಹೂಗುಟ್ಟುವಿಕೆ ಬೇಸರ ತಂದಿತ್ತು. ಆ ಮೂಢ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಅವರ ನಿತ್ಯ ಕಸುಬಾಯಿತು. ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎಷ್ಟೋ ಒಳ್ಳೆಯ ವರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಸ್ವತಿ ‘ ನೀನು ನೋಡಿದ ಗಂಡು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ’ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ. ಕಡಿಗೂ ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ವರನ ಬಗ್ಗೆ ತೂಕದಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸಿಯೆ, ಅವಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದ ಗಂಡಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಇಂಥವರು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿರಳ; ಆದರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ತಂದೆಯೂ ಹೀಗಾಗಬಲ್ಲ ನೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.”

“ಆ ಕಾಲ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಬರಲಿ. ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂತುಕೊ, ಕಾಫಿ ಹಾರಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದು ಶಾಂತ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿ ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು “ ಬೇಡ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಾಫಿ! ನಾಳೆ ಕೊಡುವೆಯಂತೆ—ನಾನು ಬರಲಾ ?”

ಶಾಂತ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಬಂಪರು.

“ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ—ಸೂರಪ್ಪನವರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಯಿತು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಧಾರಿ ಕಾಯದೆ ಸುಂದರಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸೂರಪ್ಪನವರ ಕೆಮ್ಮು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಐದಾರು ನಿಮಿಷಗಳ ವರೆಗೆ ಗಂಟಲಿಗೆ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿಸಿತು. ಸುಸ್ತಾಗಿ ಹೋದರು. ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವೆಪ್ಪಿ ಮಾತ್ರಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಕಡಿಗೆ ಶಾಂತ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಮೆಣಸು—ಉಪ್ಪಿನಿಂದಲೆ ಶಾಂತ

ವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣನ್ನು ಅಂಗವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಅವರ ಕೈಗೊಂಡು ಅಂಚೆಯ ಕಾಗದವಿತ್ತು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು.

ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತೊಟ್ಟಿಲಿಡುವಾಗಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಆ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷದ ಹೊಳೆ ಹರಿಸಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ಇಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮನಸ್ಸು ದುಃಖದಿಂದ ಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ರತ್ನ ಹೋದಲಾಗಾಯಿತು ನೆಮ್ಮದಿಯೆ ಇಲ್ಲ. ನಾಲವಾರು ಬಗೆಯ ಬೆದರಿಕೆ ತಲೆ ಹಾಕಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಂದ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಈಗವರು ಮೊದಲಿನ ಸೂರಪ್ಪನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಹರುಷದ ಹೊಳೆ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ನೋಟದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದ ಪವಿತ್ರ ಮಧು ಹನಿಯುತಿತ್ತು. ರತ್ನಳ ಸಾವು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಅರ್ಧ ಹೀರಿತ್ತು. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟುಗುಣವನ್ನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಲಿಗೊಡದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಈಗ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಲಕಿದೆ. ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಮನದೊಳಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಹೋರಾಟ ನಡೆದಿದೆ. ಕೊನೆನೊದಲಿಲ್ಲದ ಹುಚ್ಚು ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಭೂತಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬರುತ್ತಲಿವೆ. ಕಡೆಗೆ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟು ತುದಿ-ಬುಡವಿಲ್ಲದ ಯೋಚನೆಗೆ ತಡೆಹಾಕಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಬಿಡುವುದೆಂಬ ನಿರ್ಧರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮಾಧಾನ ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸ್ತಿಮಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ—ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹೋರಾಟದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮಸುಕು ಮಸುಕಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಳತೋಟಿಯ ಹೊಯ್ದಾಟವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿ, ಬಗ್ಗಿ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿದರು. ಮುಖ ಮಗುವಿನ ಕಡೆಗಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣು ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮಂತೆ ಅಲ್ಲೂ ಹೊಯ್ದಾಟ ನಡೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಅವರ ಊಹೆ. ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅವರ ಮುಖದ ತುಂಬಾ ಕಣ್ಣಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸುತೀಲನ್ನು ಕಾಗದವನ್ನು ಒಡೆದು ಒಂದೆರಡು ಸಾಲು ಓದಿ ಬೇಸರ

ವಾಗಿ ಗಂಡನ ಕೈಗಿಡುತ್ತಾ, ಅವರ ಹುದುಕಾಟವನ್ನು ತಡೆದು ಕೇಳಿದರು, “ಅವೇನು, ನೀವೇ ಹೇಳಿಬಿಡಿ, ಯಾರು ಓದುತ್ತಾರೆ; ಬೇಜಾರು !”

“ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ರಾಮಭಟ್ಟರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿದ್ದಾನಂತೆ. ವಿದ್ಯೆ-ಗುಣ-ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತಂದೆಯಿಲ್ಲ-ತಾಯಿ, ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮ, ಇಬ್ಬರು ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿದ್ದಾರೆಂತೆ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನನ್ನು ಬರಹೇಳಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿತು. ಮನಸ್ಸು ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಸೂರಪ್ಪನ ಬಾಯಿಂದ-ಅದೂ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ-ಶಾಂತಳ ಮದುನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಬರುವುದೆಂದು ಕನಸು-ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಬೆಟ್ಟ ಕಳಚಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಏನುತ್ತರ ಕೊಡಲೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರು.

ಸೂರಪ್ಪನೂ ಶಾಂತಳ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬಾರದೆಂದೆ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ವಂಚಿಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಗಳ ತುಂಬು ಯೌವನ ಅವರ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಿಸಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಿಸಿದ್ದರು; ಆ ಭಾವನೆ ಹೊಳೆದಂತೆ ವರ ಹುಡುಕಲು ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅದರ ಉತ್ತರವೆ ಇಂದು ಬಂದದ್ದು. ತಮ್ಮಂತೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಿಸಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಮೌನ ಗಾಬರಿಯುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಮೌನ ಒಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆ ಮೌನ ಗಹ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಭಾವವ್ಯಗ ಯಾವ ಜಾತಿಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಧಟ್ಟದೆ ಕೇಳಿದರು,

“ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಏನುತ್ತರ ಬರೆಯಲಿ ?”

ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಶಾಂತಳ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಹೆದರಿದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಯಜಮಾನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಹಾಗೇ ಇದ್ದು, ಈಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾರಣವೂ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು

“ಈಗ ತಾನೆ ಹದಿನಾರು ತುಂಬುವುದರಲ್ಲಿದೆ; ಮದುವೆಗೆ ಏನವಸರ ಹೇಳಿ.”

“ಹುಡುಗಿ ಓದು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟಾಯಿತು; ಮದುವೆ ಮಾಡದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಿಸಿ ಏನು ಮಾಡುವುದು?”

“ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಂತೆ ಸಾಕುವುದು.”

“ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಅದು?”

“ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವರೆಗೆ—ರತ್ನ ಸತ್ತಾಗ ನೀವೇ ಹೇಳಿದ್ದಿರಲ್ಲ— ನನ್ನ ಜೀವವಿರುವರೆಗೆ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯೆ ಓದಿ, ಹಾಕಿ ದ್ದನ್ನು ತಿಂದು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿರಲಿ ?—ಎಂದು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತಿ ರೇನು?”

“ಅವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸರಿ— ಈಗ ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ಅದೇ ಅಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಲಿ?”

ಅದುವರೆಗೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಬೆಂಕಿ ಆ ಮಾತಿನೊಡನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮರ್ಮವನ್ನು ಚುರುಕೈನ್ನಿಸಿತು.

“ಅದನ್ನೂ ಗಂಡುಮಗುವಿನಂತೆ ಸಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.”

ಯಜಮಾನರು ಎಸೆದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಬಾಣದಿಂದ ಚೇತರಿಸಿ ನುಡಿದರು,

“ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಡವ—ಈ ಬಗೆಯ ಧೈರ್ಯದಿಂದ, ಮುಂದೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತೊಡಕನ್ನು ಎದುರಿಸಿ, ಸಮಾಜದ ಮುಂದೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬಾಳುವ ಚೈತನ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ.”

“ಅಂದರೆ.....? ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಸನಗರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.”

“ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಬಾಳು ಬೆಳೆಸುವುದು ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲ; ನಿಸರ್ಗದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಒಂದು ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಲೀ ಗಂಡಾಗಲೀ, ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹ, ಪ್ರೇಮ, ಸಮ್ಮಿಳನಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂಥಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನದ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಅದನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಅದು ಹೇಗೆ? ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದಲೇ ನೀನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಅಂದರೆ.....?”

“ಇಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದ ನೀನೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರೆ.....”

ಸೂರಪ್ಪನ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಟುನಗೆಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

“ನನ್ನ ಮಾತು ಬಿಡಿ—ನನಗೆ ಲಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಆ ಜೀವನವೆ ಒಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಡೆಯುವವಳು ನಾನು. ಶಾಂತಳಿಗೆ ಹಾಗಾಗ ದಿರಲೆಂದೇ ಮದುವೆ ಬೇಡವೆನ್ನುವುದು.”

“ನಿನಗೆ ಹುಚ್ಚು ಸುಶೀಲ, ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ; ವಿಶ್ವದ ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಸಮಯ ನಮ್ಮ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಶಾಂತ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವನ್ನು ಪಾಲನೆ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದರೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ವಾತಾವರಣ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ.”

“ಆ ವಿರುದ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರೆ?”

“ಆ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ—ಅದಕ್ಕಾಗೇ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಕೆಲವರುತ್ತಾರೆ; ಅಂಥವರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.”

“ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು—ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೆ ಶಾಂತಳಿಗೂ ಆ ಬಗೆಯ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಿದೆ!”

“ನೀನು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ; ಶಾಂತ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದ ಹುಡುಗಿ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಕಾದಿಡುವ ಯಾವ ಅದರ್ಶವೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗುಂಟಾದ ನೋವಿನಿಂದ, ಆ ಕಠಿಣ ಬದುಕಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ಅವಳನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಬೇಡ.”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಗಡುಸಿತ್ತು. ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಚಾಗಿ ಮೈ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊಸಲು ದಾಟಿದರು.

“ಬನ್ನಿ ಇಲ್ಲಿ.”

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲೂ ಗಡುಸಿತ್ತು. ಗಂಡನ ಕೋಪವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ದಿಟ್ಟತನವೂ ಅಡಗಿತ್ತು.

“ಏನು?”

ಸೂರಪ್ಪನ ಕೋಪದ ಕಾವು ಆರರಲಿಲ್ಲ—ಗಡುಸಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದರು.

“ನೀವೇನೆ ಹೇಳಿ, ಶಾಂತಳ ಲಗ್ನವನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವವಿರುವವರೆಗೆ ಮಾಡ
ಗೊಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಇದು ಖಂಡಿತವೋ ?”

“ಹೌದು, ಖಂಡಿತ.”

“ಇದೇ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಧಾರವೋ ನಿನ್ನದು ?”

“ಹೌದು, ನನ್ನದು ಇದೇ ಕಡೆಯ ನಿರ್ಧಾರ—” ಎಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮ
ಮಗ್ಗುಲಾದರು.

“ಸರಿ. ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು. ಈ ಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ನನಗಿನ್ನು ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ-ನಿನ್ನ ಋಣ ಹರಿಯಿತು. ನಾನು
ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಬೇಗದ ಕೈಗೊಂಚಲು ಡ್ರಾಯರಿನಲ್ಲಿದೆ. ಆಸ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧ
ಪಟ್ಟ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳು ಕಬ್ಬಿಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡ
ಬೇಕಿದ್ದರೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಮಾಡು. ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿ
ಗಸ್ತು ಅವನು—” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕಾಯದೆ, ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಟ್ಟೆ
ಗಳನ್ನು ಕೈಚೀಲಕ್ಕೆ ತುಂಬಿ, ಮಗುವಿನ ಕಡೆಗೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಕಡೆಗೂ
ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ ಹಸಿವು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟರು.

ಚಿಟ್ಟಿ ರುಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತ ತಂದೆ ಬುದ್ಧವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸೂರಪ್ಪ
ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತು ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಮಗ್ಗುಲಾಗಿದ್ದ ಮಗಳ
ಮುದ್ದು ರೂಪವನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ಕಣ್ಣೀರಿನ ಅಧನೀನ ಮಾಡಿದರು.
ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಿಂತರೆ ಮಮತೆ ಬಾಧಿಸಬಹುದೆಂಬ ದಿವಿಂಕೆಯಾದ ಬಲ
ವಂತನಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲುಮಾಡಿ ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿರಿಸುತ್ತಾ ಕೊಠಡಿ
ಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಗೇಟು ತೆರೆದ ಶಬ್ದವಾಗಲು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಅವರು
ತನ್ನನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವರೆಂದು ನಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ನಂಬಿಕೆ
ಅವರನ್ನು ಅಷ್ಟು ಮೊಂಡು ಹಿಡಿಸಿತ್ತು; ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಮಾತಿನಿಂದ ಜವರದ ಗೌರವ ಸುಂದಿಯುವ ಕ್ಷಯ ತಂದಾ ಪಟ್ಟಿತ್ತು.
ಈಗ ಅದು ತಲೆಬುಡವಾಗಿದೆ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಕುಳಿ

ತರು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ-ಶೈರ್ಯವೆಲ್ಲ ಉಡುಗಿ ಹೋಯಿತು. ಶರೀರಾದ್ಯಂತ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಸೂರಪ್ಪನ ಧ್ಯಾನವೊಂದೆ- ಮಿಕ್ಕದೆಲ್ಲ ಮರೆತರು. ಅವರಿಲ್ಲದ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯವೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಚೀರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬದುಕಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ಅವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಕೊಡದೆಂದು ದಡಬಡನೆದ್ದು ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, “ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

“.....!”

“ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನೀ ಆಂದ್ರೆ.....!” ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯವಿತ್ತು.

“.....!”

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಗೇಟು ತೆರೆದು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದರು. ಸೂರಪ್ಪ-ಆ ಸುಳಿವನ್ನು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಲಾರದೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು,

“ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಬನ್ನಿ.”

ಸೂರಪ್ಪನ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಾದರು. ತೂರಾಡುತ್ತಾ ಮತ್ತೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಬಲಹಾಕಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದರು.

“ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಬನ್ನಿ....ೇ....ೇ....ಅಂದೆ!”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ದುಃಖ ತುಂಬಿತ್ತು, ನಡುಕವೂ ತಲೆಹಾಕಿತ್ತು; ತಾರಸ್ಥಾಯಿಯ ಗಿರಿಕೆಯೂ ವೈದೋರಿತ್ತು. ಅವರ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಂದೂ ಮಾತನಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಿರಿಚಾಟ ಕಂಡು ಅವರಿಗೇ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿತು. ನೆರೆ-ಹೊರೆಯವರ ನೆನಪಾಗಿ ಕಣ್ಣನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲೂ ಯಾರ ಸುಳಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರ ನಗೆಗೀಡಾಗುವುದು ತಪ್ಪಿತು. ಅದು ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರು ಬಿಟ್ಟು, ಗಂಡನ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಆಗಲೇ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಅದೊಂದೇ ಅಸ್ತ್ರ

ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದರು. ಅವರೆಣಿಕೆಯಂತೆ ಜಯವೂ ಲಭಿಸಿತು. ತುಂಬಿದ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಸಿ ನಗು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವರ ನಡಿಗೆ-ನಗು ಎರಡೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹಂಗಿಸುವಂತಿದ್ದವು; ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತಮಗುಂಟಾದ ಸೋಲಿಗೆ ಕೋಪದ ಕಿಡಿಯಾದರು. ಅದರ ಕಾವಿನಿಂದ ಮೈನಡುಗಿತು. ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುರಿಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಸರಸರ ಹೊರಟರು. ಅವರ ಕೋಪದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಅವರಣದ ಬಾಗಿಲು ಈಡಾಗಿ ಜೋರಿಸಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಗೋಡೆಗೆ ತಲೆಹೊಡೆದು 'ಆಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಚೀರಿತು. ಒಳಗೆ ಬಂದವರೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಧೊಪ್ಪನೆ ಉರುಳಿದರು. ಮರುಕ್ಷಣವೆ ಕೋಪ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಮುಸುಕು ಹಾಕಿ ಮುಳು-ಮುಳು ಅಳತೊಡಗಿದರು.

ಒಳಗೆ ಬಂದ ಸೂರಪ್ಪ ಚೀಲವನ್ನು ಒಂದು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು. ಕರುಳು ಚುರುಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮನಸ್ಸು ಮನದನ್ನೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಡದಿಯ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಥಟ್ಟನೆ ಮುಸುಕೆಳೆದು ಸಂತ್ಯೆಸಲು ಹಿಂಜರಿದರು. ಮನಸ್ಸು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಸುಕು ತೆರೆದು ತಲೆ ಸವರಿದರು. ಅವರ ಅಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

“ಹಸಿ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅತ್ತರೆ ಯಾಕಾಗುತ್ತದೆ ಸುಶೀಲಾ ! ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ-ದುಃಖ, ಗೆಲುವು-ಸೋಲು ಸಮನಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬಂದದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯಬಾರದು.”

“ಅದು ಸುಳ್ಳು. ನನಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖ-ಗೆಲುವು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.”

ಅಳುವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಹೇಳಿದರು.

“ಹೋಗಲಿ, ಇನ್ನು ಆ ಮಾತು ಬೇಡ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ, ನಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಗನ ಕುಲ-ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮದು ವೆಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡು. ನಿನ್ನಂತೆ ನನಗೂ ಶಾಂತ ಮಗಳು. ಅವಳಿಗೊಂದಿಗೂ ನಾನು ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ ”

“ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿ” ಎಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮಗ್ಗುಲಾದರು. ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಿತ್ತು.

ಸೂರಸ್ವ ಕನಿಕರದಿಂದ ಕರಗಿದರು. ಮಗ್ಗುಲಾದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ವ್ಯದುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹತ್ತಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ತಾಯಿಯನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲು ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಬಂದಳು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನಾಚಿ, ಗಂಡನ ಮುಖವನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಒಳಗಿದ್ದು ಹೋದರು.

೩

ಧ್ವನಿ ತಿನ್ನೋಗ್ಗೆ ನಿಲ್ಲಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೈಸೂರಿನ ಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ಹೊರಟಿತು. ಸೂರಸ್ವ ಮೈಸೂರು ಬೋಗಿಯಲ್ಲಿ—ನೂಕು ನುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ—ಹತ್ತಿ, ಕೆಳಗೋಳು ಸ್ವರಮಾಡಿ ಸವರಿಸಿ ಕುಳಿತರು. ಅದರ ಮಧ್ಯೆಬಿಟ್ಟ ಶಾಂತನ ಚಿವುಕವನ್ನು ಮುಂದರವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವ. ಅ. ಕಿ. ಎ. ಎ. ದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಹುಪನ್ನ ತುಂಗಿ ನೋಡಿದರು. ಅಗ್ಗನು ಬಂದಿರುವುದು ತಿಳಿಸಿ ನರಗೆ ಅವರು ಕುಶೀಲಮ್ಮನೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋಯಿತು. ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿದ್ದಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯದೂ ಇತ್ತು.

ಸೂರಸ್ವನವರದು ಮುಂಗೋಪದ ಸ್ವಭಾವ. ಸದಾ ಕೋಪ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಬೆನ್ನ ಹಿಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಸಮಾಧಾನ ಮತ್ತು ಮನೋಹರಿಯಾದ ಮೋಬಾಟಿ ಬಗ್ಗಿ ಒಂದರೊಂದಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಯಲ್ಲಿ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನವ್ಯಾಪನ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಮುಖವು ಇವೆರವರ ಮಧ್ಯೆ ತಪ್ಪುಬೆ

ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಹದವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಕ್ರೋಳಗಾದ ಒಂದು ಬಾರಿಯ ಘಟನೆ ನೆನಪಾಗಿ ಮೈ 'ಜುಂ' ಎಂದಿತು. ಸಂಗಡ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ಹೂಡಿದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ನಾಟಕ ನಗುವನ್ನೂ ತಂದಿತು.

ತಮ್ಮ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಏಳೆಂಟು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ರತ್ನ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಕೈಗೂಸು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವರ ಜತೆಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಸೂರಪ್ಪನ ಷಡ್ಯ. ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆ ಸಿಕ್ಕುವ ವರೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಇರ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಸೂರಪ್ಪನವರ ಕರೆಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಇರಲು ಒಪ್ಪಿದರು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರದು ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ. ಮನಸ್ಸು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಮುಗ್ಧ ವಾಗಿತ್ತು. ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಯಾರಲ್ಲಾ ದರೂ ಸರಿ, ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನೂ ಹಾಗೆ ಬಹಳ ಸಲುಗೆಯಿಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ-ಬೋಗಸೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅವರೊಡನೆ ಹರಟೆ ಕೊಚ್ಚುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾ ಯಿತು. ಹೊಸ ಸ್ಥಳವಾದ್ದರಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬರುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನೆ ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿ ನಿಂತರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಹೊಟೇಲಿನ ಮಾಲಿಕರು. ಮನೆಯಲ್ಲರಲು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಬಿಡುವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಗ ವೇಳೆಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವುದೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಯದ ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರಲು ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಬಂದಾಗ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜನವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಹಿಗ್ಗು ಕೃಷ್ಣ ಪ್ಪನ ಸರಳತನಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಅವರಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸಲುಗೆ ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾದರು; ಅಪಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ತುಪ್ಪವೆರೆದಂತಾಯ್ತು. ದಿನೇ ದಿನೇ ತಮ್ಮ ಊಟವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾ

ಬಂದರು. ಅದು ವೆಡಂಭೂತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಅವರ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತು. ಕ್ರಮೇಣ, ಊಟ-ತಿಂಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಹಗಲು ಮರೆತೂ ಅತ್ತ ಕಡೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾತಿಲ್ಲ; ಕಥೆಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಮೊದಲು ಗಂಡನ ನಡವಳಿಕೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲೇನಾದರೂ ನಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದೇನೋ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದರು. ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲ ರಾದರು. ಮಾತು-ಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ದೂರವಾದ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ನೋವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ತೋಡಿಕೊಂಡರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸೂರಪ್ಪನ ನಡವಳಿಕೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಅವರ ತಪ್ಪುತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೋವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ಹುಡುಕಿದರು. ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ತಡ ಮಾಡದೆ, ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ, ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ತಾವು ಬೇರೆ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದರು. ಸೂರಪ್ಪನವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನಗುತ್ತಲೇ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಬೇರೆ ಹೋದುದು ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಊಟ-ತಿಂಡಿಗೂ ಹಾಜರಾದರು. ಮನಸ್ಸು ಮಡದಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಈಗ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸರದಿ. ನಿರಸರಾಧಿಯಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಕಂಡ ಗಂಡನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದಿತ್ತು. ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ಪಣ ತೊಟ್ಟರು. ಸೂರಪ್ಪ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟ-ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೈಯಾರೆ ಉಣಬಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಣಿ ಮಾಡಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಸರಸ್ವತಮ್ಮನನ್ನು-- ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ--ಕಾಡು ಹರಟೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ

ರತ್ನಗಳ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನು ಮುಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸದವಳಾದ ಜವನಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಸೋತರು. ಆದರೂ ಗೆಲವಿನ ಆಶೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅಂಗದಿಗೆ ನಡೆದರು.

ಅಂದು ಶುಕ್ರವಾರ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಹೊಟೇಲಿನ ಮಾಣಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂದು ಕೈಚೀಲ, ಲಕ್ಕೋಟಿ ಎರಡನ್ನೂ ತಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ತಲಪಿಸಿ, ಉತ್ತರ ಕಾಯದೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕಾಗದ ಒಡೆದು ನೋಡಿದರು. ಎಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಎಣಿಕೆಯಂತೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಸೂರಪ್ಪ ತನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿ-ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿ ಶರಣು ಹೊಡೆದಿದ್ದರು. ನಗುವಿನ ಸಂಗಡ ಮರಕವೂ ಉಂಟಾಯಿತು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ. ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡಿದರು. ಬೆಟ್ಟಂಚಗಲ ಜರತಾರಿಯಿದ್ದ ಒಂದು ಮೈಸೂರು ಶಿಲ್ಪು ಸೀರೆ, ರವಿಕೆಗಾಗಿ ಅದೇ ಜಾತಿಯ ಒಂದು ಗಜ ಬಟ್ಟೆ, ಝಗಝಗ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಬಿಳಿ ಹರಳಿನ ಒಂದು ಪದಕ-ಇವು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹನಿ ಇಣುಕಿತು. ತಮ್ಮ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟರು. ಮನಸ್ಸು ಯಜಮಾನರ ಬಳಿ ಸಾರಿತು. ಸಂಜೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕಾದ ಬಗೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಬೇಕೆಂತಲೇ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ರಚಿಸಿದ್ದ ಆಡಚಣೆಯ ನೈಲ್ದಾ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೂರ ಮಾಡಿದರು.

ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಗಂಡ ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗಿಂತ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೆಲವಿನ ನಗೆ ಮಿಂಚುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ತುಂಟೆ ತನ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂರಪ್ಪ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ, ಅದೇ ಕದವಿಕ್ಕಿ ಹೋಗಿ ಅವರ ಕೈ ಹಿಡಿದರು. ನಾಲ್ಕು ಡೈಮೆಂಡ್ ಕುಣಿಯುವುದು. ಇಬ್ಬರ ಡೈಮೆಂಡ್ ಕುಣಿಯುವುದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಯಂತೆ ಪ್ರೀಮದ ಹಸಿವು ತೋರಿತ್ತು. ಮುಲ

ಗಿದ್ದ ರತ್ನ ಅವರ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಇದೇ ಬಗೆಯ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಹಲವಾರು ಘಟನೆಗಳು ನಾಟಕದಂತೆ ಸೂರಸ್ಪನವರ ಮನಃಪಟಲದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿ ಮಾಯವಾದವು. ಸೂರಸ್ಪ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಸುಶೀಲವ್ಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪಿ ನಡೆದಾಗ-- 'ನೋವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಪ್ರೀತಿಯ ಮಧುರ ದಾನದಿಂದ ಹರುಷದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮತ್ತಿದ್ದರೆ ಬಾಳು ಯಾರಿಗೂ ಕಹಿ ಯಾಗಲಾರದೆಂದು ಅನುಭವದಿಂದ ಅವರಿಗೆನಿಸಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರಸಿ ಕೆರೆ ಬಂದಿತು. ಕಾಫಿಯ ಚಟ, ಕನಸಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ವಾಸ್ತವಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಎಳೆತಂದು ಹೋಟಿಟು ಕಡೆಗೆಳೆಯಿತು. ಇಳಿದು, ಹೊಟೀಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹುಯ್ದು ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ತಿರುಗಾಡತೊಡಗಿದರು.

ರೈಲು ಹೊರಡಲು ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಕಾಲವಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರುತ್ತಾ ರೈಲ್ವೇ ನಿಲ್ದಾಣದ ಕಡೆ ಓಡಿಬಂದಳು. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷದ ಪ್ರಾಯದವಳಿರಬಹುದು. ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿ ಗರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಎಳೆದಾಟದಿಂದ ಜೂಲು ಜೂಲಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತಲೆಗೂದಲು ಗುಂಜಾಟದಿಂದ ಅಸ್ವಸ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಹಣೆಯಿಂದ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತದ ಹನಿ, ನಾಲಕ್ಕಾರು ದಿನದಿಂದ ನೀರು ಕಾಣದೆ ಇದ್ದ ಮೈಗೆ ನ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಕೆಂಚಾಗಿತ್ತು. ಕೋಪ-ತಾಪಗಳಿಂದ ತುಟಿ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಳುವಿನ ನಡುವೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಟಿಕೆಟ್ ಆಫೀಸಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾವನೊ ಒಬ್ಬ ಗಂಡಸು-ಅವಳ ಗಂದನಿರಬಹುದು- ಓಡಿ ಬಂದು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಳೆದೊಯ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೀತಳಾಗಿ ಚೀರಿದ ಅವಳ ಒರಾಟ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಸೂರಸ್ಪನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ತಮ್ಮ ಮಗಳು ರತ್ನ, ದಷ್ಟು ಗಂಡನಿಂದ ಚೂರಿಯಿಂದ ತಿವಿಸಿಕೊಂಡು, ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಪಟ್ಟು- ನೂರುಪಟ್ಟು ಯಾತನೆ ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದು ನಡುಗಿದರು. ತಲೆ ತಿರುಗಿ ದೇಹ ಅವರ ಸ್ವಾಧೀನ ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವಂತಾಯಿತು. ಬೇಗ ಹೋಗಿ

ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಉಗಿಬಂಡಿಯೂ ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತು.

ಸೂರಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸು ರತ್ನಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಶಾಂತಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ನೋವಿನ ಭಾವನೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದವು. ಅವನ್ನು ಒಂದು ಬದಿಗೆ ತಳ್ಳಿ, ತಮ್ಮಂತೆ ಒಬ್ಬ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಾಂತಳ ಪತಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಹೊಂದಿದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವರ ಪ್ರಯಾಣವೂ ಮುಗಿಯಿತು.

ಮೈಸೂರು ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ರೈಲು ನಿಂತಿತು. ತಮ್ಮ ಕೈಚೀಲ ಹಿಡಿದು ಇಳಿದು, ನಿಲ್ದಾಣ ದಾಟಿ ಊರಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು. ಮರುದಿನವೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಾಮಾನನ್ನೂ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಬೀಸಿ ನಡೆದರು. ರಾಮಭಟ್ಟರ ಮನೆ ಪರಿಚಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾಲುಗಳು ತಡವರಿ ಸದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಶಿವರಾಂ ಪೇಟೆ ಹೆಚ್ಚು ದೂರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರ ಮನೆ ತಲುಪಿದರು.

ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ದಡಬಡನೆದ್ದು,

“ಓಹೋ ಹೋ ಹೋ ! ದಯ ಮಾಡಿಸಬೇಕು—ನಿಮ್ಮನ್ನೆ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ ” ಎಂದು ಸಂತೋಷದ ಉದ್ಗಾರದೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಹೊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಲಿ ಕಳಚಿಟ್ಟು, ಒಳಗೆ ಹೋಗುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸೂರಪ್ಪ ಮರೆಯದೆ ಆಚರಿಸಿದ್ದರು.

“ಕೈಚೀಲ ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನಿ—ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಕೈಚೀಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ, ಹಜಾರದ ಬಲಬದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಚೀಲವನ್ನಿರಿಸಿ ತಾವೂ ಬಂದು ಅವರ ಜತೆ ಕುಳಿತರು. ಸೂರಪ್ಪ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬೆವರಿದ್ದ ಮುಖವನ್ನು ಒರೆಸಿ ಮುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾತಿನ ಮಳೆಗರೆದರು.

“ಊರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇಮ ತಾನೆ ?”

“ಎಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ... ..!”

ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೆ ತಡೆದು ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದರು,

“ಹೌದು ಹೌದು, ಎಲ್ಲ ಹುಷಾರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಕಾಗದದ ವಿಷಯ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತೆ?”

“ಈಗಲೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಬಂತು? ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ತಾನೆ ಎಲ್ಲ?”

“ಅದು ಸರಿಯಷ್ಟು” ಎಂದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ “ಕಾಫಿ ಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸು” ಎಂದು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೆ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು.

ಭಟ್ಟರ ಮಗ ಚಂದ್ರ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಕಾಫಿ ತಂದಿಟ್ಟನು.

“ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ—ಆರಿಯೋಗುತ್ತಿ” ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಬಟ್ಟಲನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟರು. ಸೂರಪ್ಪನವರೂ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವೇ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಕರೆಬಂದಿತು.

“ಏಳಿ—ಮೊದಲು ಊಟ ಮಾಡೋಣ; ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಹ ಊಟವಿಲ್ಲ ನಿಮಗೆ. ಆಮೇಲೆ ಮಾತಾಡಿದರಾಯಿತು—” ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಬಚ್ಚಲ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು.

ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಇಬ್ಬರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ಊಟ ಮೌನ ದಿಂದ ಸಾಗಿತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಡಿಗೆಯ ಆಡಂಬರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸದಾಗಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಚಪ್ಪಿಯೊಂದನ್ನು ಅರೆದಿದ್ದರು. ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು. ಕೈ ತೊಳೆದು ಹೆಜಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತರು.

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿನ ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ನಗುವುದಕ್ಕೆ ನಕ್ಕು—ಮರುನಗುವುದಕ್ಕೆ ಮರುಗಿದರು. ವಿಷಯ ಸೂರಪ್ಪನೋಡಲು ಬಂದ ವರನ ಕಡೆಗೂ ಹೊರಳಿತು. ಭಟ್ಟರು ಮನೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ತೂಕದ ಮಾತನ್ನೆ ಆಡಿದರು. ಗಂಟೆ ಹನ್ನೊಂದಾಯಿತು. ಆಕಳಿಕೆ ಇಬ್ಬರ ಬಾಯಿಗೂ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿಸಿತು. ಮಾತಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಮಲಗಲು ಎದ್ದರು.

ಬೆಳಗಾಯಿತು. ನಿತ್ಯವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು. ಮೌನವಾಗಿಯೇ ದಾರಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂರಸ್ಥ ತಾನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಹುಡುಗ, ಅವನ ಮನೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ಭಟ್ಟರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗನ ಮನೆಯ ಕುಲವುರೋ ಹಿತರೂ, ಹಿತೈಷಿಗಳೂ ಆದ ಭಟ್ಟರು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಮದುವೆಯ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರ ತಲೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕೈದು ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೇನು ದೊಡ್ಡಪೇಟೆ ದಾಟುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದರು. ಒಳಗೆ ಕೆಲಸದವನ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

“ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಸೂರಸ್ಥ, ಇದೇ ಅವರ ಅಂಗಡಿ. ಇನ್ನೂ ಅಂಗಡಿಗೆ ಯಾರೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಬೇಗ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಸಿಗಬಹುದು.”

ಸೂರಸ್ಥ ಅಂಗಡಿಯ ಸುತ್ತ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಊಟಕ್ಕೇನೂ ಕೊರತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ; ನಡವಳಿಕೆ ಸರಿಬೀಳಬೇಕಲ್ಲ ! ನಡೀರಿ ನೋಡೋಣ. ದೈವೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿ---ಮನೆಯಿನ್ನೂ ತುಂಬಾ ದೂರವಿದೆಯೋ ?”

“ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಈಗ ಬಂದಷ್ಟಾಗಬಹುದು” ಎಂದು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವೇಗ ತುಂಬಿದರು.

ಅಂಗಡಿ ನೋಡಿದಾಗಿನಿಂದ ಸೂರಸ್ಥನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರ ಮೌನ ಮುರಿದರು. ಹುಡುಗನ ಆಸ್ತಿ ವಿವರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದರು. ಮಾತು ಮುಗಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮನೆಯೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನ ತಮ್ಮ ನಾಣಿ ಬಂದು, ನಗುತ್ತಾ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ

ಕೂರಿಸಿ, ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ಸಂಗಡ ಭಟ್ಟರೂ ಹೋದರು. ಹುಡುಗನ ತಾಯಿ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಸೂರಪ್ಪನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಫಲಾಹಾರಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ಬಂದರು. ಮನೆಗೆ ರಂಗಮ್ಮನೇ ಯಜಮಾನಿಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರೇ ಬರಬೇಕಾಯಿತು.

“ಬನ್ನಿ ರಂಗಮ್ಮನವರೆ! ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೋಡಲು ಶಿವಮೊಗ್ಗೆ ಯಿಂದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅವರೇ ಇವರು. ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕುಳ. ತುಂಬಾ ಮರ್ಯಾದಸ್ಥರು. ನಿಮ್ಮಂತೆ ಅವರೂ ವ್ಯಾಸಾರಿಗಳು. ಜಾತಕ ಕೂಡಿ ಬಂದರೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಪರಿಚಯದೊಡನೆ ವಿಷಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

“ಆಗಲಿ, ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಿಗೂ ಒಳ್ಳೇ ಸಂಬಂಧದ ನೆರವು ಬೇಕು. ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಬಂಧುತ್ವ ಬೆಳೆಯಲಿ.”

ರಂಗಮ್ಮನ ನಯ-ವಿನಯ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ತೂಕ ತುಂಬಿದ ಮಾತು ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತು. ನಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಕಂಕಣಬಲ ಕೂಡಿ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಬಡವ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಡಂಬರ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ತುಂಬಾ ಒಳ್ಳೆಯವರೆಂದು ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ.”

“ಅದು ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ದೊಡ್ಡ ಯೋಗ್ಯತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆಗಲಿ - ಜಾತಕ ಕೂಡಿ ಬಂದರೆ, ಹುಡುಗ-ಹುಡುಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಪ್ಪಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬಹುದು. ಏನು ದೇವರು ತಿನ್ನುಣ್ಣುವುದಕ್ಕೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ನಾವು ಆಸೆಪಡುವವರೂ ಅಲ್ಲ.”

“ಅದು ನ್ಯಾಯವೆ, ನಾಗರಿಕರ ನಡವಳಿಕೆ ಹಾಗೇ ಇರಬೇಕು....” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಭಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರು “ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮಗ ನೆಲ್ಲಿ, ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ?”

“ಬರುತ್ತಾನೆ-ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ ಒಳಗೆಹೋಗಿ ನಾಣಿಯ ಸಂಗಡ ಫಲಾಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ರವೆ, ಕೇಸರಿ ಭಾತು, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಕಾಫಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಬಲಿಯಾಗಲು ಹಾಜರಾದುವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನ ದೊಡ್ಡ ಮಗ ಗೋಪಿ ಬಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಲೋಕರೂಢಿಯಂತೆ ಉಪಚರಿಸಿ ಫಲಾಹಾರಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿದರು. ಭಟ್ಟರು ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಅವನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಫಲಾಹಾರ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನ ಕೂಗು ಕೇಳಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು, ನಾಣಿ ಒಳಗೆದ್ದು ಹೋದನು. ಬಂದವನು ಗೋಪಿಯ ಜಾತಕವನ್ನು ಭಟ್ಟರ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಪಿಸು ಗುಟ್ಟಿದನು. ಭಟ್ಟರು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಜಾತಕ ತಂದಿದ್ದೀರಾ ? ಈಗಲೇ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಹಂಬಲ.”

“ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿಜವಾಗೂ ನೀವೇ ಇದ್ದೀರಲ್ಲಾ; ನಿಮಗಿಂತ ಇನ್ನಾರು ಬೇಕು! ನೋಡಿಯಿ ಬಿಡಿ, ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ” ಎಂದು ಅಂಗಿಯ ಕಿಸೆಯಿಂದ ಜಾತಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟರು. ಭಟ್ಟರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡು ಜಾತಕಗಳನ್ನೂ ತೂಗಿ ನೋಡಿ ತಲೆದೂಗಿದರು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೆಲುನಗೆಯಿತ್ತು.

“ಇಬ್ಬರ ಜಾತಕವೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಹುಡುಗ ನಿಮಗೊಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ—ಹುಡುಗಿ ಅವರಿಗೊಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವರ ಉತ್ತರ ಕಾಯದೆ ರಂಗಮ್ಮನವರನ್ನು ಕೂಗಿ, ಸೂರಪ್ಪನವರಿಗಂದ ಮಾತನ್ನು ಅವರಿಗೂ ಹೇಳಿದರು.

“ಆಗಲಿ ಭಟ್ಟರೆ, ನಮ್ಮ ಗೋಪಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿ. ಒಪ್ಪಿದರೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

“ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮದೇ ಇರುವುದು, ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಕರೆತಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಭಟ್ಟರೆಂದರು.

“ಆಗಲಿ, ಸದ್ಯದಲ್ಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದು ಎದ್ದು ರಂಗಮ್ಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಸೂರಪ್ಪ ಹೇಳಿದರು “ನಾನಿನ್ನು ಬರಲಿ ಅಮ್ಮ?”

“ಒಳ್ಳೇದಪ್ಪ.”

ಸೂರಪ್ಪ ಗೋಪಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು, “ಹುಡುಗಿ ಕರತರುತ್ತೇನೆ. ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಬೇಕು.”

“ಆಗಲಿ ನೋಡೋಣ, ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಹುಸಿನಗುತ್ತಾ ನುಡಿದ ಗೋಪಿ.

ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆಯಾದ ನಂತರ ಸೂರಪ್ಪ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವುದರಲ್ಲೇ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಸೂರಪ್ಪನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ಸೂರಪ್ಪನಿಗೂ ಹಾಗೇ ಹುಡುಗನ ಬಗ್ಗೆ ಉಂಟಾದ ಸಂಶಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾತರತೆಯಿತ್ತು. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಆತುರವನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವರ ಆತುರ ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದೂರ ಬರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಾಗ ಹಾಕಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಭಟ್ಟರೇ ಮೊದಲು ಮೌನವನ್ನೊಡೆದರು.

“ಹುಡುಗ ಹೇಗೆ? ನಿಮಗೊಪ್ಪಿಗೆಯಾದನೋ?”

“ಅದೇ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ — ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೋ, ಬೇಡವೋ ಎಂದು.”

“ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ? ಹುಡುಗನಲ್ಲಿ ಏನು ತಪ್ಪು ಕಂಡಿರಿ?”

“ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಚಿಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.”

ಭಟ್ಟರು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದರು,

“ನೀವು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ. ಎಲ್ಲೋ ದೊಡ್ಡ ಅಳಿಯನನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ ಹಾಗಿದೆ. ಹುಡುಗ ದೇವರಂಥ ಮನುಷ್ಯ; ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದವನು. ತುಂಬಾ ಉದಾರ. ಏನೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪ ಹೆಚ್ಚು. ಅದು ಯಾರಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹೇಳಿ! ಉಪ್ಪು-ಹುಳಿ ತಿನ್ನುವ ದೇಹ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಲಗ್ನವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಎಲ್ಲ ತಾನೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ಹುಡುಗ ಯೋಗ್ಯನೆನ್ನುವಿರಾ ಹಾಗಾದರೆ?”

“ಹೌದು, ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿಡಿ, ಹುಡುಗ ಯೋಗ್ಯ.”

“ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು; ತಂದೆ-ತಾಯಿಯ ಒಳ್ಳೆತನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅವನಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ? ಹ್ಲಾ—ದೇವರು ಮಾಡಿಸಿದಂತಾಗಲಿ, ನಡೀರಿ.”

ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಮೌನ ಆವರಿಸಿತು. ಭಟ್ಟರು ಯೋಚನಾಮಗ್ನರಾದರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ಆ ಭೂತವನ್ನು ಗೋಪಿಯ ಸದ್ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಓಡಿಸುವ ಹಂಚಿಕೆ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ನಡೆದರು. ಭಟ್ಟನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೊಂದು ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯ ಅಂಗಡಿಯೂ ಬಂದಿತ್ತು.

“ಬನ್ನಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ಹೋಗೋಣ. ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವವರಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇಹವೂರಿದರು. ಸೂರಪ್ಪನವರೂ ಅವರನ್ನನುಸರಿಸಿದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಗೋಪಿಯೂ ಬಂದನು. ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾವಿ ಮಾವ-ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮೆದುವಾಗಿ ನಕ್ಕು ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಭಟ್ಟರೂ ಅವನ ಅನುಮಾನ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಬೀದಿಯ ಕಡೆ ಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಗೋಪಿಗಿಂತ ಅವರೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿದರು.

ಅವರದು ಜವಳಿಯ ಅಂಗಡಿ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾಲಿಗೆ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಗಿರಾಕಿಗಳೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಇಂದೂ ಬಂದರು. ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಭಟ್ಟರ ಎಣಿಕೆಯನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವಂತಿದ್ದನು.

ಹಳ್ಳಿಯವರು ಚೌಕಶಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ಕಾಸು-ಕಾಸಿಗೆ ಕೊಸರಾಡಿದರೂ ಕಡೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಕಮಲ್ ಟೋಪಿಯನ್ನೇ. ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಬಂದ ಗಿರಾಕಿ ಅಂಗಡಿಯವರಿಗೇ ಚಳ್ಳೆಹಣ್ಣು

ತಿನ್ನಿಸಿದ. ಅವನಲ್ಲಿ ಕೊಸರಾಡುವ ಗುಣವೂ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆ ಕೊಸರಾಟವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಛಲವೂ ಇತ್ತು.

ಚೌಕಾಶಿನಾಡಿ ಕೆಲವು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಟ್ಟನು. ಆರಿಸಿಟ್ಟ ಜವಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಯೂ ಆಯಿತು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಾರಿದ ಬೆಲೆಗೂ ಇವನು ತಂದ ಹಣಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು.

“ನೋಡಿ ಸೋಮಿ, ಇಷ್ಟೆಯೇ ನನ್ನಾವಿರೋದು. ತಾವೊಸಿ ದೊಡ್ಡ ನ್ನಾಡ್ಡೇಕು; ಇಲ್ಲೇವಾದ್ರೆ ಬಂದಾರಿಗ್ಸಂಕಯಿಲ್ಲಾಂತೋಯ್ತನಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಸಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಾರಕೂನರ ಮುಂದಿಟ್ಟನು.

ಹಣವನ್ನು ಎಣಿಸಿ ನೋಡಿ “ಒಳ್ಳೇ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಕಣಯ್ಯಾ! ನಿನ್ನಂಥ ಹತ್ತು ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬಂದರೆ ಅಂಗಡಿ ಮುಚ್ಚಿ ಆಕಾಶ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೂತು ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸರಿ. ಲಾಭವಿಲ್ಲದೆ ಅಸಲಿಗೆ ಮಾರಲು ನಾವೇನು ಕಸುಬಿಲ್ಲದ ವರೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ?” ಎಂದು ಕಾರಕೂನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಡುಸಾಗಿಯೆ ನುಡಿದರು.

“ತನಾಸ್ಪಡಿ, ತಮಗ್ಯಾಕ್ತೊಂದ್ರಿ ಕ್ವಡಾಂವ!” ಎಂದು ದುಡ್ಡನ್ನು ಜೇಬಿಗೆ ತುಂಬಿ ಹೊರಡಲನುವಾದನು.

ಬಂದ ಗಿರಾಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾರದೆ ಕಾರಕೂನರು ಹೇಳಿದರು,

“ಹೋಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರವೆಷ್ಟು ದುಡ್ಡಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಜವಳಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಯ್ಯಾ!”

“ನಾನ್ಯಡವಾ ಸೋಮಿ, ನಾನ್ತಾವಿರೋ ದುಡ್ಡಪ್ಪೇಯೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೋವ್ ಕ್ವಡಾ ಜನ್ನಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಉಳಿಕೆ ಬಟ್ಟೆಗೇನ್ಮಾಡಾಂವಾ? ಏನೋ, ಇಲ್ಲೆಂ ನೋರು ಬಾಳ ದರ್ಮಿಷ್ಟು ಅಂತ ನಾಕ್ತನ ಯಾಳೋವತ್ತೆ, ನಂಗೂ ಏನಾರ ನಾಕ್ವಾಸ್ಪಟ್ಟಾರು ಅನ್ನೊ ಆಸೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗ್ಬಂದ್ನಿ. ಒಸಿ ತಿಳಿಸೋಡಿ ಸಾವ್ವಾರ್ಗೆ; ಅವರ್ಯಾನೇಳ್ತಾರೋಡಾಂವ!” ಎಂದು ಗೋಪಿಯ ಕಡೆಗೂ, ಕಾರಕೂನರ ಕಡೆಗೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತನು.

ಅನರಿಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿ ರಾಮರಾಯರ ಪುಶ್ಚಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಹೇಳಿದನು,

“ರಾಮರಾವ್, ಕಟ್ಟಿಕೊಡಿರಿ ಜವಳಿನೆ.”

“ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ರೂಪಾಯಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೆ ಸ್ವಾಮಿ !”

“ನಮ್ಮ ಅಸಲು ಬರುತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಅಸಲಿಗೇನೂ ಮೋಸವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಲಾಭ.....!”

ಗೋಪಿ ಮಾತನ್ನು ಅರ್ಥದಲ್ಲೆ ತಡೆದು, ಲೊಚ್ಚಿ ಹೊಡೆದು ಹೇಳಿದನು,

“ಇಂಥಾವರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಂದ ಲಾಭ ಬರದೇ ಹೋದರೆ ನಾವು ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಇದೆ.”

ರಾಮರಾಯರು ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ಜವಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಗಿರಾಕಿ ಹಣಸಂದಾಯ ಮಾಡಿ ಗೋಪಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ,

“ಬಡವರ ಮ್ಯಾಗೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿದ್ರಿ. ನಿಮ್ಮಟ್ಟೆ ತಣ್ಣಗಿರ್ಲಿ. ಬರ್ತೀನಿ ನಮಸ್ಕಾರ” ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟನು.

“ಮನುಷ್ಯ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೂ ಉಪಕಾರ ಬೇಡವೇನಯ್ಯ ! ಒಳ್ಳೇದು ಹೋಗು” ಎಂದು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಗೋಪಿ ಲೆಕ್ಕ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದನು. ಹಳ್ಳಿಯವನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸೂಚಿಸಿ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ಅವನಂಗಳಿಗೆ ಇಂಥಾ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಆಗೀಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇಂದಿನಷ್ಟು ಉದಾರತೆ ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈದಿನ ಗೋಪಿ ಸೂರಪ್ಪನ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಾದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದರು. ಭಟ್ಟರ ಎಣಿಕೆಯಂತೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಘಟನೆ ನಡೆದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು.

ಸೂರಪ್ಪನವರೂ ಗೋಪಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಓರೆಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಲನ-ವಲನಗಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರಿಗ, ಮುಖ ಭಾವದ ಪರಿಚಯವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾವು ಬಂದ ಕೆಲಸವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕಳೆದು ಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಗಂಟೆ ಹನ್ನೊಂದೂವರೆ ಆಗಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರು ಎದ್ದು ಗೋಪಿಯೊಡನೆ ‘ನಂಜುಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗಾಗಿ ತಾವು ಕಾದಿಬ್ಬರೆಂದೂ, ಬಂದರೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆ’ ದೂ ಹೇಳಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯಬಿಡಬಿಟ್ಟರು. ಸೂರಪ್ಪನವರೂ ಮೌನವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಮನೆಯ ವರಿಗೆ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟಿಯಾಗಿದ್ದ ರಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಹೋದವರೆ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ಅಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವೂ ಇತ್ತು. ಪುಷ್ಪಳವಾಗಿ ಉಂಡು ಮೈಭಾರವಾಗಲು ಹಾಗೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಗಿದರು. ಎದ್ದಾಗ ಗಂಟೆ ಐದಾಗಿತ್ತು. ಕಾಫಿ-ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ರೈಲು ಹೊರಡಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆ ಕಾಲವಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರು ಬಂದು ಮಾತಿಗೆ ಕುಳಿತರು. ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ಲಗ್ನದ ಮಾತಿಗೆ ಬಂದರು.

“ಏನು, ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದಿರಿ ?”

“ನಾಡಿದ್ದೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಸೋಮವಾರ ಪಂಚಮೀತಿಥಿ, ಅನುರಾಧ ನಕ್ಷತ್ರ ಎರಡೂ ಕೂಡಿದೆ. ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ದಿನ.”

“ಹುಡುಗನ ನಡವಳಿಕೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂತೆ ?”

“ಅಂತೂ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ—ತೀರ ಮನುಷ್ಯನೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯ !”

“ಅಂದರೆ..... ?”

“ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಪಶುತ್ವವೆ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಕಳೆದು ಶುದ್ಧ ಮಾನವರಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲವೆ ? ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ !”

“ಪರವಾಯಿಲ್ಲ, ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಿದೆ. ನೀವು ಮೊದಲಿನ ಸೂರಪ್ಪನಲ್ಲ; ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದೀರಿ. ”

“ನನ್ನ ಜೀವನದ ಅನುಭವವೆ ನನಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ; ನನ್ನನ್ನು ತಿದ್ದಿದೆ.”

“ಆದು ಸರಿಯೆ. ಈ ಹುಡುಗನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ—ಆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ. ಹತ್ತು ವರ್ಷದಿಂದ ಲವರೊಡನೆ ಒಡನಾಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಅವರು ಎಂಥ ಜನವೆಂದು

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಯ ತಲೆಗೂದಲು ಚುಳ್ಳೆನಿಸದಿದ್ದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರ ನನ್ನದು. ನೀವು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಈ ಸಂಬಂಧ ಕೈ-ಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.”

“ಆಗಲಿ, ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಗಡಿಯಾರದ ಮುಳ್ಳು ಆರೂವರೆ ಗಂಟೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ದಡ-ಬಡನೆದ್ದರು. ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಸೂರಪ್ಪ, ಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಕೈಚೀಲ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. ನಿಲ್ದಾಣವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಆರೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು. ರೈಲು ಹೊರಡಲು ಇನ್ನೂ ಐದು ನಿಮಿಷಗಳಿದ್ದವು. ಬೀಳ್ಕೊಡುಗೆಯ ಮಾತಿಗಾರಂಭಿಸಿದರು.

“ನಾನು ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಭಟ್ಟರೆ. ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರ-ಆದರಾತಿಥ್ಯವನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

ಸೂರಪ್ಪನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಮಧುರಸ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು.

“ಇದೆಲ್ಲಾ ತೊಂದರೆ ಅಂದರೇನು! ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಧರ್ಮ. ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ಆತಿಥ್ಯವೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಇದೆ. ಆಗಲಿ, ನಾಡಿದ್ದು ಸೋಮವಾರ ರಾತ್ರಿ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲೆ?”

“ಓಹೋ, ಅಗತ್ಯವಾಗಿ, ಆ ದಿನ ತಪ್ಪದೆ ಬರುವೆನು.”

ರೈಲು ಕೂಗು ಹಾಕಿ ಕಂಬಿಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೊರಟಿತು. ನಮಸ್ಕಾರ-ಪ್ರತಿನಮಸ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಿತರಿಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಯಾದರು.

೨೧

ಶಾಂತಳ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾದುವು. ಅವಳ ಗಂಭೀರ ಭಾವ, ಸದಾ ತುಟಿಯ ಮೇಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಮೆಲುನಗೆ, ಮುಖವ ಮುದ್ದು

ಮಾಟೆ—ಇವು ರಂಗಮ್ಮನ ಮತ್ತು ಗೋಪಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದುವು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೇ ಶಾಂತ ಇಂದು ಅವರ ಮನೆಯ ಬೆಳಕಾಗಿ ಮನೆ ತುಂಬಿಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಸಂತಸದ ನೋಟವನ್ನು ಕಣ್ಣುಂಬ ನೋಡಿ ದಣಿಯಲು, ಅವಳ ಸಂಗಡ ತಂದೆ-ತಾಯಿ-ಪುಟ್ಟ ತಂಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಮನೆತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ದಿನವನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಮನೆ ಭಣಗುಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ವಯಸ್ಸೂ ಆಗಿತ್ತು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಜೀವ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಜೀವಕ್ಕೂ ಗೋಪಿಯ ಬಾಳಿಗೂ ಆಸರೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಶಾಂತಳನ್ನು ತುಂಬು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಣತೊಡಗಿದರು. ಲಗ್ನದ ಆಗಚಾಟಲಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ತಾವೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಕೂಡ ಮಾಸಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಮ್ಮನವರ :ತುಂಬುಗುಣ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿತು. ಶಾಂತ ಸುಖದ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬಹುದೆಂಬ ಭರವಸೆ ಬಂದು ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಆ ಹಿಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಮಗಳನ್ನಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಪತಿಯೊಡನೆ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದರು.

ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದವೇಲೆ ಶಾಂತ ಸಪ್ತಗಾದಳು. ಎಂದೂ ಮನೆಯವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಗಲದಿದ್ದ :ಹುಡುಗಿ ಅವಳು. ಹೊಸ ಬಾಳನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ರಂಗಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ತುಂಬು ಪ್ರೇಮವನ್ನೆ ಹರಿಸಿದ್ದರು. ಮೈದುನನಾದ ನಾಣಿ, ಅತ್ತಿಗೆ-ನಾದಿನಿಯರಾದ ರಾಢೆ-ಶಕುಂತಲೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಕರೆಯ ತುಂಬು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ತಿಪ್ಪವಾಡಿ ಸುತಿದ್ದರು. ಗೋಪಿಯಂತೂ ಸರಿಯೇ ಸರಿ—ತನ್ನ ಸ್ಥಾನ, ವಯೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಶಾಂತಳಿಗೆ ತಂದೆ ತಾಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವ್ಯಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ, ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹಶ್ರಮ, ಹರಿಸುತಿದ್ದ ತುಂಬು ಪ್ರೇಮ—ಇವುಗಳ

ಮಧುರ ನೆನಪು ಅವಳನ್ನು ತಾರಿನ ಕಡೆಗೇ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಹುಡುಗಿ ಜಾಣೆ; ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಚತುರೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನವಿರಿಸಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕಂಜಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲುಂಟಾದ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೋರಗೊಡದೆ, ಹೊಸ ಜೀವನವನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಳು.

ಶಾಂತ ಅಂಥಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೆಂಗಸಲ್ಲ; ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುಡಿ ಎತ್ತರವಿರಬಹುದು, ಅಷ್ಟೆ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಳು. ಬಟ್ಟೆ ಮುಖ, ತುಂಬಿದ ಹಾಲುಗೆನ್ನೆ, ಮಾಟವಾದ ಮೂಗು, ಮೆಲುನಗೆ ಹೊತ್ತು ರಂಗಿನ ತುಟಿ, ನಸುಹಳದಿ ಮಿಶ್ರವಾದ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ತುಂಬು ಮೈ—ಇವು ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಳು ನಕ್ಕಾಗ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೆನ್ನೆಗಳ ಗುಳಿಗಳು ನೋಡಿದವರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಅವಳ ಗುಣವೂ ರೂಪಿಗೆ ತಕ್ಕಂತಿತ್ತು. ಸೌಮ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿ, ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು, ಶುದ್ಧವಾದ ನಡವಳಿಕೆ—ಇವು ರೂಪಿಗೆ ರಂಗವಿಲ್ಲವೆಂದಿರಿಸಿದ್ದುವು.

ಶಾಂತ ಬಂದು ತಿಂಗಳ ಮೇಲಾಯಿತು. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತು ಉಂಡು ಬೇಸರ ಬಂತು. ಅತ್ತಿ-ನಾದಿನಿ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಒಂದೊಂದೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದಳು. ಕೆಲಸವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಮಾಡುವ ಅವಳ ಚಾಕೈ ಅಣ್ಣ, ಗಟ್ಟಿತನ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿತು.

ಉಗ್ರಾಣ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯನು ಆದ್ವೈತಿಯಾಗಿ ಹೇರಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದವು. ಕಾಲಿರಿಸಿ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಹಿಂಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗಮ್ಮ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಲವು ಬಾರಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ನೋತ ಆವರ ಬೇಡ, 'ನಾಳೆ ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ಮುಂದೂಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿತ್ತು. ನಾಣಿ-ಗೋಪಿಗೆ ರೇಳಿ ನೋಡಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಅತ್ತಿ-ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬಣ್ಣಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ಹೆಚ್ಚಲು ಇಷ್ಟವಾಗದೆ ಹಾಗೇ ತಪ್ಪುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಈ ದಿನ ಅಕ್ಕಿ ಅಳಿದು ತರುವ ಕೆಲಸ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹಾಗೊಂದು ಹೀಗೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿ, ಕೊಠಡಿಯ ಬಲಭಾಗದ ಗೋಪಿಯಂಚಿನ ಬಳಿ ಇರಿಸಿರುವ ಮೂಟೆಯಿಂದ ಅಕ್ಕಿ ಅಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು. ಆತ್ತೆ ಅಡಿಗೆಗೆ ಮಡಿ ಉಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದೂ ಹಿಸಿ, ಉಗ್ರಾಣದ ಬಾಗಿಲು ಹಾರಿ, ಅದರ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿಗೆ ನಡುಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಳು. ಮೊದಲು ಮೇಲ್ಭಾಗವೇ-ಗೋಡೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗುಡಿಸಿ, ಹರಡಿದ್ದ ಸಾಮಾನು ಗಳನ್ನು ಧೂಳು ಹೊಡೆದು, ಇಡುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಶುಚಿ ಮಾಡಿ, ವಿತರಣೆಯಿಂದ ಜೋಡಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಮರದ ಹಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿದ್ದರು. ಕವಾಟು ಕುರ್ಚಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲೆಂದು ತಂದ ಹಲಿಗೆಯವು. ಲಗ್ನದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಕಾರವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮೂಲೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಅತ್ತಿಂ ದಿತ್ತ ಎತ್ತಿಡುವಾಗ ಶಬ್ದವಾಯಿತು.

ಅಂದು ಭಾನುವಾರ. ಗೋಪಿ-ನಾಣಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು. ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಶಕುಂತಳಾ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತೌರಿನಲ್ಲೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದ ಮೊದಲು ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದುದು ಹೆಜಾರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಆರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಕುಂತಳೆಯ ಕಿವಿಯನ್ನು. ಶಾಂತ ಶಬ್ದವಾಗಬಾರದೆಂದು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿ ಎತ್ತಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಲಿಗೆಗಳು ತುಂಬಾ ಭಾರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳ ಹತೋಟಿ ಮೀರಿ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಶಕುಂತಳೆ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಕೊಠಡಿಯ ಕದವನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ತಟ್ಟಿದಳು. ಕದ ತೆರೆಯಿತು. ಶಾಂತ ಅತ್ತೆಯೆಂದು ಹೆದರಿದ್ದಳು. ಶಕುಂತಳೆಯ ಮುಖ ಕಂಡು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಶಕುಂತಳೆ ವಾಪಸಿನಲ್ಲಿ ನಾದಿನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಅವಳನ್ನು, ಶಾಂತ ಅತ್ತಿಗೆಯೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ನೀವಾ ಅತ್ತಿಗೆ ? ನಾನು ಅಮ್ಮನೆಂದು ತುಂಬಾ ಗಾಬರಿಯಾದೆ—” ಎಂದು ಒಂತ ನಸುನಕ್ಕಳು.

“ಅಕ್ಕರಲ್ಲೆ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಅಮ್ಮನೂ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಎಚ್ಚುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ತಾನೂ ಹುಸಿನಗೆ ನಕ್ಕಳು.

ತಿಂಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು, ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಶಕುಂತಲೆಯ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆಯೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಕೊಠಡಿಯ ಸುತ್ತ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಏನಿದು ಶಾಂತ, ನೀನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು! ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಆಗುವ ಕೆಲಸವಾಮ್ನ ಅದು? ಈಗ್ಯಾಕೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ ಹೇಳು. ನಾನೂ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ, ಮಡಿಯುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಶಕುಂತಲೆಯ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ ನೀನು!”

ಗಾಬರಿ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ ಕಾವಿನಿಂದುಂಟಾದ ಬೆವರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಶಾಂತ ಹೇಳಿದಳು,

“ನನಗೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ; ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅಭ್ಯಾಸವಿದೆ.”

“ಅಭ್ಯಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದೆ? ತಾಳು, ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಾಣಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಗೋಪಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಕಳುಹಿಸುವೆನು ” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಅಡಿಗೆಮನೆ ಕಡೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದರು.

“ನಿನಗೆ ಹಾಗೇ ಆಗಬೇಕು—ಆಣ್ಣ ಬಂದರೆ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲಾ, ಈಗ! ಅಮ್ಮ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು” ಎಂದು ತುಂಟು ನಗೆ ಬೀರಿ ಶಕುಂತಲ ತನ್ನ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು.

ಶಾಂತ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಂಪಾದಳು. ಸಂಗಡ, ಎಲ್ಲಿ ಗೋಪಿ ಬಂದು ಬಿಡುವನೋ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ, ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಸವರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬೇಗ ಹೇಳಿದಳು “ಯಾರೂ ಬೇಡಿ, ನಾನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.” ಗಂಟಲಿನಲ್ಲೆ ಹೇಳಿದ ಆ ಮಾತು ಯಾರ ಕಿವಿಗೂ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ.

ಒಳಗೆ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವ ಗಲಾಟೆ. ದೋಸೆಯ ಸಮಾರಂಭ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಟ್ಟು ಉಳಿದಿತ್ತು. ರಂಗಮ್ಮ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಆ ದಿನದ ಬೆಳಗಿನ ಉಪಹಾರ ಮುಗಿಸಲು ಹವಣಿಸಿದರು. ತಲಾ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬರುವಂತಿತ್ತು ಹಿಟ್ಟು. ಹಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣ ಮಸಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತಾಳೆಯಾಯಿತು.

ಗೋಪಿ ತುಂಬಾ ಸ್ವಾರ್ಥಿ; ಹಠವಾರಿ. ರುಚಿಕರ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ತನ್ನ ಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬಿಡದೆ, ಬಕಾಸುರನಂತೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ

ಹೊಡೆದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಕ್ಕವರು ನಾಲಿಗೆ ಚಪ್ಪರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ನಾಣಿ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕವಿಲ್ಲದೆ ಅವನ ಆ ಸ್ವಾರ್ಥ-ಹಠಮಾರಿತನ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾಣಿ ಈಗ ಒಂದು ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಗೋಪಿಯೂ ಆ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಎದುರಾಗಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಷ್ಟನ್ನೇ ತಿಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿದ ರಂಗಮ್ಮನೂ, ಗೋಪಿಯನ್ನು ನಾಣಿಯ ಜತೆಗೇ ಊಟ-ತಿಂಡಿಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ರಂಗಮ್ಮ ಉಗ್ರಾಣದ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಶಾಂತಳ ಕೆಲಸ ಕಂಡು ಪೇಚಾಡಿ, ನಾಣಿ-ಗೋಪಿಯರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಂದದ್ದು. ಅದರಂತೆ ಗೋಪಿಗೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಂದು ಹೇಳಿದರು.

“ಹೋಗಮ್ಮ, ಕೈಲಾಗದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಕೋಗಿಂದು ಹೇಳಿದವ ರ್ಯಾರು? ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸಿಡಿಮಿಡಿಗುಟ್ಟಿದನು.

“ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ; ನಾನೇ ಹೋಗುವೆನಮ್ಮ” ಎಂದು ನಾಣಿ ಇಬ್ಬರ ಮುಖದ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದನು.

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಯಾರೂ ವಿರೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬೇಗ ಬೇಗ ತಿಂದು ನಾಣಿ ಉಗ್ರಾಣದ ಕಡೆ ನಡೆದನು. ಅದೇ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಆಸೆ ತುಂಬಿ ತಾಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ರಂಗಮ್ಮ ದೋಸೆ ದುಯ್ಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು.

“ಇಷ್ಟೇ ಏನಮ್ಮ ತಿಂಡಿ!”

ಆಸೆ ಮೌನದ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನೊಡೆದು ಮಾತಿನ ಹೊನಲನ್ನು ಹುಚ್ಚುಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿಸಿತು.

“ಹೌದಪ್ಪ, ಇವತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಬಂದದ್ದು.”

“ಇದೆಂಥಾ ಹಾಳು ತಿಂಡಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ! ಮಾಡಿದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ತಂಟೆಗೇ ಹೋಗಬಾರದು” ಎಂದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಾಫಿ ಲೋಟಿ ಕುಕ್ಕಿದನು.

“ಒಂದು ದಿನ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ರಂಪ ಮಾಡಬೇಕೇ ! ನಾಣಿಗೂ ನಿನ್ನಷ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಅವನು ಸುಮ್ಮನೆದ್ದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆ ?”

“ನನಗೆ ಅವರಿವರ ಮಾತು ಬೇಡ. ನನಗಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಸೈಸುವುದಿಲ್ಲ; ಅದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ.”

“ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಕಾಣದವಳೆ ನಾನು; ಹೊತ್ತು ಸಾಕಿದವಳು ನಾನಲ್ಲವೆ ! ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ನಾಳೆಯಿಂದ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ—ಏಳು.”

“ನಾಳೆ ಮಾತು ನಾರಾಯಣ ಬಲ್ಲ—ಇವತ್ತಿನದು ಹೇಳು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೆಲಸ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಮ್ಮಿಗೆ ಬೇರೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಬರುವುದು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೋ ಏನೋ !”

“ಮೊದಲೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಹವಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ! ಇಲ್ಲಿರುವ ದೋಸೆ—ಶಾಂತ, ಶಕುಂತಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ.”

“ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರು; ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಹಾಕು; ಆಥವಾ ಒಂದು ದಿನ ತಿಂಡಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೊರಗಿ ಹೋಗುವುದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಇದೆ.”

“ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಗರ್ಭಿಣಿ ಹುಡುಗಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಸೋತಿದ್ದಾಳೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರಾಗಲಿ, ಹೊರಗೆ ಓಡಾಡುವವರಾಗಲಿ, ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಹಾರ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಶರೀರ ಯಾಕಾಗುತ್ತದೆ ! ಈಗ ನನಗೆ ಅಡಿಗೆಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಬೇರೆ ಏನು ಹವಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಲಾ ನಾನು ?”

“ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಕು, ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲ.”

“ಬರಬರುತ್ತ ನಿನ್ನ ನಡುವಳಿಕೆಯೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೆ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ನನಗೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನನ್ನ ನಡವಳಿಕೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ನಿನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೇ ಬೆಳೆಯ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಾಳಿ

ನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಗೋಪಿ. ನೀನಿನ್ನು ಚಿಕ್ಕವನಲ್ಲ, ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದಿ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಶಾಂತಳ ಸುಖದುಃಖದ ಕಡೆಗೂ ಗಮನವಿಡಬೇಕು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆ ಬಯಸುವ ನೀನು, ಹಾಗೇ ಕೊಡುವುದನ್ನೂ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಗಂಡಸಾದರೇನು, ಹೆಂಗಸಾದರೇನು, ಜೀವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೆ.”

“ಸಾಕು ಸಾಕು ನಿನ್ನ ವೇದಾಂತ! ಇರಲಿ, ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು ಗೋಪಿ ಕೋಪದಿಂದ ತಾಯನ್ನು ದುರುದುರು ನೋಡುತ್ತಾ ಎದ್ದು, ಕಾಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದು ಬಾಣದಂತೆ ‘ಸುಳ್ಳ’ ನೆ ಹಾರಿದನು.

ಅತ್ತ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲೆಂದು ಹೋದ ನಾಣಿ, ಶಾಂತ ಬೇಡ ವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಹಲಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಟ್ಟು, ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿದನು. ಅವನು ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದುದು ಶಾಂತಳಿಗೆಷ್ಟೋ ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ಮೈದುನನ ಸಂಗಡ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡುದು ತಪ್ಪೆನಿಸಿದ್ದರೂ ಗೋಪಿಯಿಂದ ಪಾರಾದದ್ದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತ್ತು.

ಕೆಲಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶಕುಂತಳ, ಶಾಂತ ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಹಾರ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಂತ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಗೋಪಿ ಮಾಡಿದ ರಂಪ ರಂಗ ಮೃನಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥಿ-ಮುಂಗೋಪಿ ಗಂಡನ ಸಂಗಡ ಬಾಳಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಆ ಎಳೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಳು ಚುರುಕೈನಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಕರಗಿತು.

೬

ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಅತ್ತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಲು ಇಷ್ಟವಾಗದೆ ಸೂರಪ್ಪ ಬಂಕು ಶಾಂತಳನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅವಳು ಹೋದ ಎರಡು ದಿನದಲ್ಲೆ ಶಕುಂತಳ ಗಂಡು ಮಗನ ತಾಯಾದಳು. ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಹರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ

ಓಡಾಟ ತಪ್ಪಿತು. ಹಾಗೆಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಬೆಳಗಿನ ರೂವಾಣ ಐದು ಗಂಟೆಗೆದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೊಂದರ ವರೆಗೂ ಮೈಮುರಿಯ ದುಡಿತ ವಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವೋಹ ಗುರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಶಕುಂತಲ ಪ್ರಸವಿಸುವಳೆಂದಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ತೌರಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ ! ಈಗಂತೂ ಕೆಲಸ ಕೈಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನೆನೆದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಂತ ತವರಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಬೇಸರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ಕೂತಲ್ಲಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಅವಳ ನೆನಪೆ ಅವರಿಗೆ. ಬಂದ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲೆ ತನ್ನ ನಯ-ವಿನಯ, ಅವಿಶ್ರಾಂತ ದುಡಿಮೆ, ಅಚ್ಚುಗಟ್ಟುಕನದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ರಂಗಮ್ಮನ ಹೃದಯವಂತೂ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಗಳೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ರಂಗಮ್ಮನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಣುವ ಸ್ವಭಾವ ಅವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮರೆತೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜೀವ ಅದು. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನರಿತು, ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಮ್ಮ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ತಾವು ಹಳಬರಾದರೂ ಹೊಸದಾಗಿ, ಹೊಸ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಶಾಂತಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವೆ ಆದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿತ್ತು.

ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಲು, ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಸಂಗಡ ಓದಿದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದವು. ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಲಿತವರಲ್ಲ. ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಯಜಮಾನರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಕಷ್ಟು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ತಮಗಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಭಾಷಾ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ದಿನದಿನೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಮಹಾಭಾರತ-ರಾಮಾಯಣ-ಭಾಗವತ-ಗೀತೆ ಇವು ಅವರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳು. ಹೊಸದಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರ್ಜುಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ

ವಸ್ತುಕಗಳನ್ನೂ ಓದದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಸಂಗಡ ಆಗಾಗ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಉತ್ತಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತಿದ್ದವು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಊಟವಾದ ನಂತರ ಮಲಗುವ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಏಕೋ ಮಲಗಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರು. ಗಂಟೆ ಎರಡಾಯಿತು. ಅದು ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಕರೆಯ ನೆನಪುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಅಂದು ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಜೇಸರ ಕಳೆಯಲು ಅವರನ್ನು ಬರಹೇಳಿ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಬಲು ಬಾಯಾಳಿ; ಮೋಸದ ಮೊಟ್ಟೆ. ಊರಿನ ಸುದ್ದಿಗೆ ಬಾಯಿ ಹಚ್ಚಿ, ಹೆರವರ ಮನೆ ಮುರಿಯುವುದರ ಸಂಗಡ ಸುಳ್ಳಿನ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಯ-ಸಂದರ್ಭ ಸಾಧಿಸಿ ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಟೋಪಿ ಹಾಕಿ ಮನೆ-ಮನಸ್ಸು ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮಿರಿಸಿದವರಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಅವರು. ಅದು ಅವರ ಮನೆದೇವರೆ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸುಳ್ಳಿನ ಸುರುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಸುದ್ದಿ, ಸೂಜಿಗಲ್ಲಿ ನಂತೆ ಕೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮನೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಬಾರಿ ಬೆಸ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಕಂಠು—ಶುಭ ಶುಂಠಿ. ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬಂದವನಲ್ಲ. ಅವನು ಬದುಕಿಗೆ ನಾಲಾಯಕ್ಕು ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ನಯಸ್ಸಾದ ತಂದೆ ತಮ್ಮ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಮನೆಗೆ ಸೊಸೆ ತರುವ ಅನೆಯಿಂದಲೂ ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಲಗ್ನದ ಹೆಗ್ಗು ಬಿಗಿದರು. ಅವರ ಪುಣ್ಯ ಚಿನ್ನಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಸೊಸೆ ಆ ಮಂಕು ತಿಮ್ಮ ಗಂಡನಿಂದ ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುವುದನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು. ತಂದೆಯ ಕಾಲಾ ನಂತರ ಬದುಕನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಶ್ರೀಕಂಠು ಪತ್ತಿಯೊಡನೆ ಅಕ್ಕನ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅವನಿಂದಲೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ತೆಗೆದರು.

ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದಿನ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಹೃದಯ ಝಗ್ಗಿನಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಕಾಸಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ತಮ್ಮನ ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಲು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಹೆದರಿದರು. ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಣದೆ ಜಡೆ ಗಟ್ಟಿವ್ದ ಅವನ ತಲೆಗೂದಲು, ಮುಖಕ್ಕೋರವಿಲ್ಲದೆ ಮಾರುದ್ದ ಬೆಳೆದ ಗಡ್ಡ ಇವು ಧಟ್ಟನೆ ಅವರ ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಹಾದಿ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದುವು. ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮಗನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ, ಅವನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶರಣು ಬಂದಿದ್ದ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿ, ಅದೇ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಯೆ ಬಿಟ್ಟರು.

ಶ್ರೀಕಂಠ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನವನಲ್ಲ. ಸದಾ ಮಂಕು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪಾತ್ರವೂ ಅದೇ; ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ನಾಲ್ಕೈದು ವಿಧ ಕೈ-ಕಣ್ಣು-ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಲು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ಅದರರ್ಥ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ-ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಆದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರು ಅವರೇ ಆಗಿದ್ದರು.

ಭೂಸತಿರಂಗ ಶ್ರೀಕಂಠ ಹತ್ತಾರು ಬಾರಿ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಒಂದೆರಡು ದಿನ ತಾಯಿ-ಮಗ, ಅವನ ಹಿಂದು-ಮುಂದು ಇದ್ದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಮೌನ. ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಕು ತಿಮ್ಮ. ಇಕ್ಕಳ ಹಾಕಿ ಬಾಯಿ ಹಿಗ್ಗಿಸಿದರೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬಂದ ಎರಡುಮೂರು ದಿನದಲ್ಲೆ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಿವಾನಂದಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದ. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಮನೆ ಪೂಜೆ-ಪುರಸ್ಕಾರದ ಬೀಡಾಯಿತು. ಹವನ ಹೋಮದ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರೆಲ್ಲಾ ಅದೇ ಮಾತಾಯಿತು.

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಮಾತಿನ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಕೈಲಾಸಪತಿಯ ಅಪರಾವತಾರವಾದರು. ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಜನ, ನೆರೆಯಂತೆ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದು ಶಿವಾನಂದಸ್ವಾಮಿಯ ಮರೆಹೊಕ್ಕರು. ಅವರವರ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಂತ್ರ-ಮಂತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗವಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರು ಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಅನಾಥರಿಗೆ ಆಶ್ರಮ ಕಟ್ಟುವರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ನೊಂದವರಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಯಂತ್ರ-ಮಂತ್ರದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೇ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು. ಜನರ ಹಣ-ಮಂಜಿನಂತೆ ಕರಗುತ್ತಿತ್ತೆ ವಿನಹ ಯಾರಿಗೂ, ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ.

ಅಪಾರ ಹಣವನ್ನು ಸುರಿದು ಯಂತ್ರ-ಮಂತ್ರದಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಹೊಂದದಿದ್ದ ಜನ ಹುಚ್ಚಿದ್ದು, ಸ್ವಾಮಿಜಿಯ ತಲೆಯೊಡೆಯುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಕಪಟ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ, ಅವರ ಮಗ ಸೀತಾರಾಮು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಂಗೆಟ್ಟರೂ ಧೃತಿಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ, ಜನರ ಕೈಕಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ಅಂಗೈಯಗಲ ಮಣ್ಣನ್ನು ಬೇಕೆಂದೆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ನೋಡಿದವರಿಗೆ 'ಅಯ್ಯೋ ಸಾಪ' ಎನಿಸುವಂತೆ ಆಟ ಹೂಡಿ, ಅವರಂತೆ ತಾವೂ ಮೋಸ ಹೋದರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿ, ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿ ಅತ್ತು ಕರೆದು ಆ ದಿನದ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರಾದರು. ದುಡ್ಡಿಗೆ ದುಡ್ಡು, ಮರುಕಕ್ಕೆ ಮರುಕ ಎರಡೂ ದಕ್ಕಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ. ಬೆಳಗಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಶಿವಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಕಂಠನಾಗಿದ್ದ. ಆ ನಾಟಕ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು.

ಆಗ ರಂಗಮ್ಮನ ಯಜಮಾನರು ತೀರಿಹೋದ ಸಮಯ. ನಾಣಿ-ಗೋಪಿ ಆಗ ತಾನೆ ಪುನರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಏರು-ಪೇರಿತ್ತು. ಎರಡು ದಿನ ಲಾಭವಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಲೆಯೊಡ್ಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಚಿಕ್ಕವರಾದ್ದರಿಂದ ರಂಗಮ್ಮ ಹೆದರಿದರು. ಅಂಗಡಿ ಮುಚ್ಚುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದೆ, ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ತೋರದೆ ಉಭಯಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದರು.

ಅದೇ ಸಮಯದ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಂಕರಿಗೆ ತುಂಬಿದರು. ಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಯ ಅಭಯವಿತ್ತು, ಶಿವಾನಂದರ ಪರಿ

ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ವ್ಯಾಪಾರದ ಊರ್ಜಿತಾವಸ್ಥೆಗೆ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರಿಂದ ಯಂತ್ರ-ಮಂತ್ರದ ಪುರೋಗವಾಯಿತು. ಪೂಜೆಯ ವೆಚ್ಚ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು.

ರಂಗಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರು ಕೊಟ್ಟ ಅವಧಿಯ ವರೆಗೂ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಅವಧಿಯ ದಿನ ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆ ಅವರ ಆಶೆ ಗಾಳಿ ತುಂಬಿದ ಬೆಲೂನಿನಂತೆ ಉಬ್ಬಿತು. ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂತು—ಮುಗಿಯಿತು, ಮೇಲೆ ನಾಲಕ್ಕಾರು ತಿಂಗಳನ್ನೂ ನುಂಗಿತು. ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲವೂ ಗೋಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಶೆಯ ಗುಳ್ಳೆ ಒಡೆದು ಚೂರಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿ ಕಂಡುಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು, ಕೂಡಿಟ್ಟ ಅಸ್ತಿ ಕರಗಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ರಂಗಮ್ಮನ ಸಹನೆ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿತು. ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಸ್ವಾಮಿಜಿಗೆ ಓಡಿ ಶಾಸ ಹಾಕಿ, ಭಟ್ಟರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಿಸಿ, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ತಾವೂ ದುಡಿಯಲು ನಿಂತರು. ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಯಂತ್ರ-ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಗ್ಗದ ವ್ಯಾಪಾರ ದಿನೇ ದಿನೇ ಊರ್ಜಿತಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಬೇಸರ ಬಂದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ನೇಹದ ಮರವು ಮುರುಟಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕಂಠವೆ ವೋಸಮಾಡಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಈ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆಂದೇ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನೂ ಆ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮ ಇರಿಸಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಸವು ಕುಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಘಟನೆ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಬಂದು ಹೋಗಿದ್ದರು. ರಂಗಮ್ಮನೂ ಗೌರವದಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಬರುವುದನ್ನು ಧಟ್ಟನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಇಂದು ಅವರಾಗಿಯೇ ಬರವಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗಮ್ಮನಿಗೂ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬಾಶೆ. ಶಕುಂತಲೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಗೀತೆಗೇ ಮಣಿದರು. ಅಭ್ಯಾಸಬಲ

ದಿಂದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬೆರಳು ಗಳು ತೆರೆದುಕೊಟ್ಟುವು.

ಓದುತ್ತಿರುವ ಭಾಗ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹತ್ತು ಬಾರಿ ಓದಿ ಆನಂದಿಸಿದರು. ಅಭಿಮಾನ-ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದವರು, ಸಂಗದೋಷವನ್ನು ಗೆದ್ದವರು, ಪರಮಾತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾದವರು; ವಿಷಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹೊರಟವರು, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ಹೋರಾಟದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾದವರು, ಇವರೆಲ್ಲ ಅನಂತವಾದ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾರೆ—ಇದೇ ಆ ಶ್ಲೋಕದ ತಿರುಳು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಗುಣಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ್ದುವು.

ನಿಜವಾಗಿ ರಂಗಮ್ಮ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖಕ್ಕೆ ಸೋಲು ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಪ್ರಪಂಚ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಅವರನ್ನು ಕಷ್ಟಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ನಡೆಸಿತ್ತು. ನನ್ನದು ತನ್ನದೆಂಬ ಮೋಹವನ್ನು ದಿನೇ ದಿನೇ ತೊರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ತುಂಬಿದ ಬಾಳಿಗೆ, ಅವರು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು—ನಾ ಮುಂದು, ನಾ ಮುಂದೆಂದು ಕೈಚಾಚಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಂಗಮ್ಮನವರು ಚೈತನ್ಯ ಸಾಲದೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಆ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿತ್ತು. ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಬಾಳನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಇಂದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಬಾಳನ್ನು ಬೆದರಿತು. ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಆದರ್ಶವಾದ ಬಾಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತಿದ್ದಿದ್ದರು. ತಾಯಿಯ ತಿದ್ದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಅವರ ಹೃದಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿ ಬಾಳು ಬೆಳ್ಳಿಯಂತಾಗಿತ್ತು.

ಸುಂದರ ಬದುಕಿಗೆ ತಳಹದಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟು ತಾಯಿಯ ಮರಣ ವಾರ್ತೆ ರಂಗಮ್ಮನ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಉಡುಗಿಸಿತು. ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದರು. ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳು ಶಕ್ತಗುಂದಿದುವು. ನಾಲಗೆ ದಡ್ಡುಕಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅನ್ನ-ಆಹಾರ ಕಟ್ಟಿ ಹೋಯಿತು. ನಿದ್ರೆ-ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹಣಿಕೆ ನೋಡಿದ ಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ದೂರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಹ ಕೃಶವಾಯಿತು.

ಬುದ್ಧಿ ಮಂದಗತಿಗೆ ಬಂತು. ಮನೆಯ ವಹಿವಾಟನ್ನು ಯಜಮಾನರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು.

ರಂಗಮ್ಮನ ಯಜಮಾನರು—ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಹೆದರಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನ ತಲೆ ಕೆಡಬಹುದೆಂಬ ಭೀತಿ ತಲೆಯೆಕ್ಕೆ ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಆಟ್ಟಿತು. ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಮನೆಯ ವಹಿವಾಟನ್ನು ವಹಿಸಿ ಅವರನ್ನು ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು.

ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ರಂಗಮ್ಮ ಸುಧಾರಿಸಿದರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಗೀತೆಯನ್ನು ಅವರ ಕೈಗಿತ್ತು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹತ್ತುಬಾರಿ ಅವರಿಂದ ಓದಿಸಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಗೀತೆ ಕೈದೀವಿಗೆ ಯಂತೆ ಅದರ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು.

ಇಂದು ಅದೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಓದಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಗಡ ತಮ್ಮನ್ನು ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ತಾಯಿ—ಗಂಡನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಬಾಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಗೀತೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಓದಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಿತು ಕಾಫಿ ಒಲೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡಲೆಂದು ಓದಿದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಗುರುತಿಟ್ಟು ಎದ್ದರು. ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಂತೆ ರಾಮಭಟ್ಟರ ಸವಾರಿ ಹಾಜರಾಯಿತು. ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಅವರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಒಲೆ ಹಚ್ಚಲು ಹೋದರು.

ಭಟ್ಟರು ಈದಿನ ಒಂದು ಹೊಸ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು. ಆ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಬಹುದೆಂದೆನಿಸಿದ್ದರೂ, ಕುಟುಂಬದ ಹಿತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತರದೆ ತಿಳಿಸುವುದೊಳ್ಳಿಯೆಂದು ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಬಂದಿಟ್ಟರು.

ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಗೋಪಿಯ ನಡುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ಹೋಗಿತ್ತು; ಸಂಗಡ ಸಿಟ್ಟಿನ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನೂ ಹೊದಿತ್ತು. ಲಚ್ಚಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ವಾಗ್ದಾನ, ಸೂರಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಭರವಸೆ, ಶಾಂತಳ ಬಗ್ಗೆ ತಾವು ಹೊತ್ತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹೆಡೆಂಪಿತ್ತಿ ನಿಂತವು.

ಭಟ್ಟರು ಗಂಟಲು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೂಗಿಗೆ ನಶ್ಯ ಎರಿಸಿದರು. ಸಡಿಲವಾದ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಳೆದು ಕಟ್ಟಿದರು. ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ತಲೆಯಾಡಿಸಿದರು. ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕಾಲೆಳೆದು ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಬಲಗಾಲ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಉಗುರಿನ ಮೇಲೆ ಜಿಗುಟಾಟ ನಡೆಸಿದರು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಮ್ಮ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಫಲಾಹಾರ ತಂದಿಟ್ಟು ಮಾತಿಗೆ ಕುಳಿತರು. ಕಾಫಿ ಸೇವನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಮೌನ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ರಂಗಮ್ಮನೇ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು.

“ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಫೋನ್ ತಾನೆ?”

“ಎಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿನ ಸೂರಸ್ವನಿಂದಲೂ ಕಾಗದ ಬಂದಿತು. ಅವರಂತೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತುಂಬಾ ಕೊಂಡಾಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಂತ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳಂತೆ. ಅವಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮದೇ ಹಂಬಲವೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೆ ನಿರ್ಜೀವಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾಳೆ-ನಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೂ ಕಾಗದ ಬರಬಹುದು.”

“ಮಾಡಲಿ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಹುಡುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ನನಗೂ ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದೇನು ಮಾಟ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿ ದ್ದಾಳೋ ಮಾರಾಯಿಗಿತ್ತಿ, ದೇವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು.”

“ಭೀಷ್ಮ-ಪರವಾಯಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲೆ ಇಷ್ಟು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಭಗವಂತ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಹೀಗೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಿ ತಾಯಿ! ಶಾಂತ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿರಲಿ.”

“ಹೌದು ಭಟ್ಟರೆ, ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯೂ ಅದೆ. ನನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಂತಳ ಮನಸ್ಸು ನೋಯದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಲು ಬಂದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಉಸ್ಸೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಬಾಳು ನರಕವಾಯಿತು.”

“ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮಾತಾಡಿರಿ. ನೀವು ತುಂಬಿದ ಕೊಡ. ಸಂಪತ್ತು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗೂ

ಶಾಂತ ಪುಣ್ಯವಂತಳು. ನಿಮ್ಮಂಥ ಆತ್ಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಏಳು ಜನ್ಮದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಿರಬೇಕು.”

“ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮಾತಾಯಿತು ಅದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲ.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆ ‘ಅಮ್ಮಾ’ ಎಂದು ಕೂಗು ಹಾರಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲೆ ಮುರಿದಳು.

“ಈಗ ಬಂದೆ” ಎಂದು ಎದ್ದು ರಂಗಮ್ಮ ಮಗಳ ಬಳಿ ಬಂದು “ಕರೆದದ್ದು ಯಾಕೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಭಟ್ಟರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿ. ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಮ್ಮ; ನಿನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರವಾಗುತ್ತಿ.”

“ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೆ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತಿ. ನನಗೂ ಯಾಕೆ ಎರಡು ದಿನದಿಂದ ಬಂದ ತಲೆನೋವು ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಒಬ್ಬಳೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇನ್ನೇನಾಗುತ್ತಿ! ಅವರನ್ನು ಇಂದೆ ಬರಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸು; ಮೀನಮೇಷ ಮಾಡಬೇಡ.”

“ಆಗಲಿ-ಹಾಗೇ ಮಾಡುವೆನು” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಭಟ್ಟರೊಡನೆ ಮಾತಿಗೆ ಕೂತರು.

ಶಕುಂತಲೆಯ ಕರೆಯಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ ತಪ್ಪಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ಭಟ್ಟನೆ ಕೇಳಿದರು.

“ಯಾಕಮ್ಮ, ಶಕುಂತಲೆ ಹುಷಾರಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಇಲ್ಲವೂ!”

“ಹುಷಾರಿಲ್ಲದೆ ಏನು! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ಇರುವೆನಲ್ಲಾ-ಅದು ಅವಳಿಗೆ ಮುಚಿಗರ. ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲು ಕರೆದಿದ್ದಳು.”

“ಅದಕ್ಕೇನಮ್ಮ, ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುವೆನು. ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಜನ್ಮ ಸವೆಸಿದರೂ ಸಾಲದು.”

“ಅದು ನಿಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಭಟ್ಟರೆ. ಯಜಮಾನರು ತೋರಿದ ಮಾನವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿವು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದೆ ಹೇಳಬೇಕು.”

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ರಂಗಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೇಳಿದರು.

“ಶಕುಂತಲ ಹಡೆದು ಇಂದಿಗೆ ಏಳು ದಿನವಾಯಿತಲ್ಲವೆ ?”

“ಹೌದು.”

“ಸರಿ; ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋದವನೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಚೊಚ್ಚಿಲಮಗು ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹಾಡು-ಹಸೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ.”

“ಆಸ್ಪು ಮಾಡಿ ಭಟ್ಟರೆ, ನನಗೂ ಯಾಕೋ ಎರಡು ದಿನದಿಂದ ವೈಯಲೆ ಹುಚ್ಚಾರಿಲ್ಲ.”

“ಯಾಕಮ್ಮ ಹಾಗಾಯಿತು! ಕೆಲಸದ ಅಗಚಾಟಿಲು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಷಾರಾಗಿರಿ, ಅಮ್ಮ. ನಿಮ್ಮಿಂದಲೆ ಈ ಮನೆಯ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ, ಸುಖ-ಸಂಪತ್ತು ಎಲ್ಲ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ನನ್ನದು ಯಾವ ಲೆಕ್ಕ ಬಿಡಿ-ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗಸು; ವಯಸ್ಸು ಆಗಿದೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಹೇಗೂ—ಮನೆತನದ ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.”

“ನೋಡಿದಿರಾ; ಅದೇ ನೀವು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದು. ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಗುಂಡುಕಲ್ಲ ಸರಿ!”

“ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆ, ನಮ್ಮ ನಾಣಿ-ಗೋಪಿ ಏನಾಗಿದ್ದಾರೆ? ಮನೆಯ ಪರಿವಾಟನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ!”

“ಹೌದು ಹೌದು, ಸರಿಯಾಗೇ ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆ. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲೆಂದೆ ನಾನಿಂದು ಬಂದದ್ದು.” ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಘಂಗೆವಿತ್ತು.

“ಅಂದರೆ....ನಮ್ಮ ನಾಣಿ....ಗೋಪಿ....!”

“ಹೌದು, ನಿಮ್ಮ ಗೋಪಿ ಒಂದು ಮುಠಾಳ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟರ ಹತ್ತಿರ ತನ್ನ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿಯಿತ್ತು, ಸೀತಾರಾಜುನಿಗೆ ಐದು ನಾಟರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅಗಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ವಾಯಿತು. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಪತ್ತೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೇನು! ನಮ್ಮ ಲಾಕುಗನ ಸ್ನೇಹಿತನೊಬ್ಬ ಅವನ ಅಕ್ಕುಮೆಟ್ಟಿನ ಗೆಳೆಯ. ಹಾಗಾಗಿ ನನಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯಿತು. ಪಣ ಶೆಗೆದುಕೊಂಡ ಲಾಗಾಯಿತು ಬಡ್ಡಿ ಸಹ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವಂತೆ

ಇವನನ್ನು ಆ ತರಲೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಅವನೊಬ್ಬ ಹಲಾಲ ಟೋಪಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಎರಡು ಸಂಸಾರ ಹಾಳು ಮಾಡಿದ. ಈಗ ಮೂರ ನೆಯ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ್ದಾನೆ.”

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮ ಭಟ್ಟರ ಮಾತನ್ನು ಥಟ್ಟನೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಕೇಳಿದರು,

“ಇದು ನಿಜವೆ ಭಟ್ಟರೆ? ನನಗೇನೊ ಸುಳ್ಳೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅವರಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ಇವೆ? ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗೇ ಇವ್ವಾ ರಲ್ಲಾ !”

“ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಲೆ ಕೊಡುವವರಿದ್ದರೆ ನಾವೂ ನಾಳೆ ದಿನ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಬಹುದಮ್ಮ. ಆದರೆ ಅದು ಬಹಳ ದಿನ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ಸದ್ಯದಲ್ಲೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹಸರನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಬಿಡಿ.”

“ಅವರು ಇಂಥ ಜನವೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ನಾನು ನಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಆ ಸಂನ್ಯಾ ಸಿಯ ಪ್ರಕರಣವಾದಾಗಲೂ ತಮ್ಮನ ಮೋಸದಿಂದಲೆ ಆ ಆಪಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಯಾದರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿ ರಲೆ ಬೇಕಾಯಿತು.”

“ಊರವರ ಮಾತು ಬಿಡಿ—ನೂರಕ್ಕೆ ತೊಂಬತ್ತು ಜನ ಇಲ್ಲವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವರು. ಜನರ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವುದೂ ರಕ್ಕಪ್ಪ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವರ ಮೋಸದ ಬಾಳನ್ನು ನಾನೇ ಕಣ್ಣಾರ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದಷ್ಟೂ ಒಳ್ಳೆಯದು.”

“ಬಡ್ಡಿ ಕಟ್ಟದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯ ಗೋಪಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ?”

“ಸರಿ. ಅವನೊಬ್ಬ ಭೋಳೆ ಶಂಕರ. ಮೋಸ ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದನೆ ನಂಬರು.”

“ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು ? ನನಗಂತೂ ಏನೂ ತೋಚುತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ಗಾಬರಿ ಬೀಳಬೇಡಿ. ಆ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ವಾಯಿದೆ ಯಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾನೂ—ನಾಣಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಹೆಕ್ಕತ್ತನ ಮೇಲೆ ಕೂತು

ಸೀತಾರಾಮು ಸಾಲ ತೀರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನೀವು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಗೋಪಿ ಈ ಬಗೆಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚದಂತೆ ಆಸ್ತಿಗೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ. ಎಲ್ಲ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.”

“ಆ ಕೆಲಸ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಾಡುವೆನು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಮಂಡೆ ಒಡೆಸಿಕೊಂಡು ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಾಗುವರು. ನಿಮಗೆ ನೆರಪಿರಬಹುದು. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೆಂಬವನು ಸ್ನೇಹದ ಮೇಲೆ ಗೋಪಿಯಿಂದ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಪಡೆದು ತೀರಿಸಲಾರದೆ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಆ ವಿಸಯವಾಗಿ ಕಾದಾಟ ನಡೆದದ್ದು. ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೆದಕ್ಕೆ ತರಲು ನಾನು ಪಟ್ಟ ಪಾಡು ಆ ದೇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಅದರ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ. ನನಗಂತೂ ಈ ಬಾಳಾಟ ಬೇಸರ ಬಂದಿದೆ.”

“ನೀವೀಗ ಧೈರ್ಯಗಡಬಾರದು. ನಿಮ್ಮಿಂದಲ ಈ ಮನೆತನ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಉಳಿದದ್ದನ್ನಾದರೂ ಭದ್ರಪಡಿಸಿದರೆ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದೋ ನಾಣಿಯೂ ಬಂದಂತಿದೆ. ಆದದ್ದು ಆಗ ಹೋಯಿತು; ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮನಿಗೆ ಕಾದಾಟವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು ನನಗಿರಲಿ.....” ಎಂದು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಎಳೆದು ಕಟ್ಟಿದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಣಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟನು. ಎಂದಿನಂತೆ ಗೆಲುವಿರಲಿಲ್ಲ ಮುಖದಲ್ಲಿ. ರುದ್ರಕಳೆ ದುಮು ದುಮು ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಕೋಪದ ರಂಗಿನ ಜತೆಗೆ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾವ ಸೇರಿ ಮುಖ ಕಡು ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ಉಸಿರಿನ ರಭಸಕ್ಕೆ ಕಾಲ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಧೂಳು ಪುಟಿದೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ರುದ್ರಾವತಾರ ಮಾಡಿ ಬಂದಿಸೆ ಎನ್ನಲು ಅವನ ಹೆಚ್ಚಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ಬಿರುಸು ಬಿರುಸಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಯನ್ನು ಎಸೆಯುತ್ತಾ, ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಾ ಬಂದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಭಟ್ಟರು, ರಂಗಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ಹೆದರಿದರು.

ನಾಣಿ ಇಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೂ ದುರುದುರು ನೋಡಿದ. ಗೋಪಿಯ ವಿಷಯ ಯಾರಿಂದಲೋ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವನಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಈ ದಿನ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು

ಬಂದಿದ್ದ. ಭಟ್ಟರಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೆ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿದಂತಾಯಿತು. ಕೋಪವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು, ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಲವಂತದ ನಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಮಾತನಾಡಿದ,

“ಕ್ಷಮಿಸಿ ಭಟ್ಟರೆ, ಯಾಕೋ ಈ ದಿನ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬಂದವನಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇಮ ತಾನೆ? ತುಂಬಾ ದಿನವಾಯಿತು, ನೀವು ಮನೆಕಡೆ ಬಂದು!”

“ಹೌದಪ್ಪ, ಏನೋ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿದೆಯಲ್ಲಾ ಹೇಳು; ಬರಲು ಬಿಡುವಾ ಗಲೆ ಇಲ್ಲ. ನೀನಾದರೂ ಆ ಕಡೆ ಬರಬಹುದಿತ್ತು. ಹೋಗಲಿ, ಈಗ ನನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾ; ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡುವುದಿದೆ.”

“ಈಗ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂಟು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನಗೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ಬಹಳವಿದೆ. ಅಷ್ಟು ದೂರ ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗೋಣ; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ—ಬಂದೆ” ಎಂದು ಒಳಗಡೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಲು ಹೋದ.

ರಂಗಮ್ಮ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ನಾಣಿ ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡದೆ, ತಿಂಡಿ ತಿಂದು ಕೈತೊಳೆದು ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೊರಬಿದ್ದನು.

೨

ಸೀತಾರಾಮು ಬೆಳ್ಳಗೆ, ದುಂಡಗೆ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮುಖ ಮನಸ್ಸಿನ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಾಗಿದೆ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಯಾರೂ ಕೆಟ್ಟವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನುಭವಿಸಿ ಅವನ ಆಂತರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೃದಯ ಮೋಸದ ಮನೆಯಾದರೂ, ಕಣ್ಣು ಮರುಕದ ಬಣ್ಣದ ಕನ್ನಡಕ ಧರಿಸಿ ನಾಲಗೆಗೆ

ಸತ್ಯದ ಸೋಗಿನ ರಸತುಂಬಿ, ತಾವು ಮಾಡುವ ಮೋಸದ ಪರಿವೆಯುಂಟಾಗದಂತೆ ಮೋಡಿ ಮಾಡಿ, ಸ್ನೇಹ ಬಯಸಿ ಬಂದವರನ್ನು ರಸ ಹಿಂಡಿದ ಕಬ್ಬಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನ ವಾಕ್ಯಾತುರ್ಯ, ಕಣ್ಣಿನ ನೆಳೆತಕ್ಕಿ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಹಲವಾರು ಜನ ಅವನ ಮೋಸದ ಮಂಕರಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿದ್ದರು.

ಈಗ ಅನಂತುವಿನ ಸರದಿ. ಅನಂತು ಆ ಊರಿನ ವಕೀಲ ಶ್ಯಾಮುರಾಯರ ಅಳಿಯ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಲೇವಾದೇವಿಯ ಅವನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ಯಾಮುರಾಯರು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಖಾಸಾ ಲಾಯರು. ಅನಂತು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಸಮನಯಸ್ಕ. ಮೋಡಿ ಮಾಡುವ ಮಾತಿನ ಲಹರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಗ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೃತಿ ದಿನ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ನೆಪದಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮುರಾಯರ ಹತ್ತಿರ ಹರಟೆ ಕೊಚ್ಚಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮು ವಿನೊಡನೆ ಅನಂತುವಿನ ಸ್ನೇಹವಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಆಕರ್ಷಣೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ವೃತ್ತ ದಿನದಲ್ಲೆ ಸ್ನೇಹವೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅನಂತು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸೀತಾರಾಮುವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮುವೂ ಹಾಗೆ ಲವನು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಅದರಾತಿಥ್ಯಗಳಿಂದ ವೈತ್ತಿಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಮನೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅನಂತು ಈ ಬಾರಿ ಬಂದಾಗ, ಆ ಸ್ನೇಹದ ಬಳ್ಳಿ ಬೆಚ್ಚಿ ಹೊವಿನ ಬಣ್ಣ ತಿಳಿಯಿತು. ಸೀತಾರಾಮು ಅವನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ನಾಲ ಬೇಡಿದ್ದ. ಅನಂತು ಗೋಪಿಯಂತಲ್ಲ; ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅಂಜಾ ಗಟ್ಟಿಗ. ಎಷ್ಟೇ ಸ್ನೇಹವಿದ್ದರೂ ಹುಟ್ಟಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಮೈಬರೆಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ. ತಾನು ಹಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಸಾಲ ಬೇಡುವವನು ಬರವೆಲಾಗಿ ಇಡುವ ವಸ್ತುವಿನ ಹಿಂದು ಮುಂದನ್ನ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ನೋಡಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಮನೆಯಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರಲೇನೆ ಆ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗಾಗಿ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಭದ್ರನ ಶುತ್ತರ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ.

ಅನಂತುವಿಗೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಮಧುರ ವಾಕ್ಪಾತುಡ್ಡದ ಪರಿಚಯವಾಗಿತ್ತೆ ವಿನಹ, ವ್ಯವಹಾರದ ಪರಿಚಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಕರಣ, ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಣದ ಕ್ರಮ, — ಇವುಗಳಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತ ನಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ರು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೀತಾರಾಮುವಿನೊಡನೆ ಅವನು ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕಸುಬು, ಆಸ್ತಿ-ಪಾಸ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರಿಂದ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಅವಧಿ ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಾಲು ಕಿತ್ತನು.

ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಅನಂತುವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭರವಸೆಯಿತ್ತು ತಾನು ಎರಚಿದ ಸ್ನೇಹದ ಮಂಕುಬಂದಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ. ಆ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಬಲಿಬಿಡ್ಡೇ ಐದು ಘಂಟೆಯಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಬಾಗಿನಲ್ಲಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಅಂದು ಅವನ ನಿರ್ಧಾರ ತಿಳಿಯುವ ದಿನ. ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಮುರುಟಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಗಂಟೆ ಆರಾಯಿತು-ಏಳಾಯಿತು; ಅವನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಐದು ಗಂಟೆಗೇ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಅವನು, ಗಂಟೆ ಏಳಾದರೂ ಬರದೆ ಇದ್ದುದು ಸಂಶಯವುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಹಾಗಾಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದ. ಮನುಷ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕಾರಣ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅನಂತು ನಾಣಿಯೊಡನೆ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತ ನೆಲ ಮುಕ್ಕಾಗಿ ಎದ್ದು ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದನು.

ಅದುಮರೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಯೋಚನೆಯೆಲ್ಲ ತಲೆ ಕೆಳಗಾಯಿತು. ನಾಣಿಯ ಬೆನ್ನು ಬಿಡ್ಡ ಅವನು ಇನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡ. ಅವನ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಾದುದು ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ. ಆ ಸೋಲು ಅವನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಕೆಣಕಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು. ಆ ಗುಂಗಿನಲ್ಲೇ ಅವನು ಮನೆ ಮುಟ್ಟಿದನು. ಹೊಸಲು ದಾಟುವುದಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದ ಕಿರಿಚಾಟ ಬಂದು ಕೆವಿ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ ಸಮಸಾಯಿತು. ಎದೆ ಝಲ್ಲೆಂದಿತು. ಕೆಟ್ಟ ಯೋಚನೆ

ಗಳಿಂದ ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಗಬಾರದ್ದನ್ನು ನೆನೆಸಿ ನಡುಗಿತು. ಭಯದಿಂದ ಒಳಗೆ ಭಂಗನೆ ಹಾರಿದ.

ಸದ್ಯ ಬದುಕಿತು ಬಡಜೀವ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಆಪತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಶ್ರೀಕಂಠುವಿನ ಕುಣಿದಾಟ-ನೆಗೆದಾಟ ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಕಿವಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಚೇಳೊಂದು ಹೋಗಿವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಬಂದು ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಅವನಿಗೂ ಅದು ಸರಿಯೆನಿಸಿತು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಮಗ ರಾಮುವನ್ನು ಜಟಕಾ ತರಲು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ.

ಕಿವಿಗೆ ಹುಳು-ಹುಪ್ಪುಟಿ ಹೋದರೆ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಮಾಡಿ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ಹೆಂಡತಿ ಹತ್ತಿರ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕಂಠುವಿನ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಕಿವಿಗೆ ನಾಲವಾರು ತೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜೀವವಾಗಿ ಹೊರಬಿತ್ತು-ಅವನನ್ನು ನಾಟ್ಯವಾಡಿಸಿದ ಆ ಚೇಳು-ಅಲ್ಲಲ್ಲ-ಚೇಳೆಂದು ಭ್ರಮೆ ಹಿಡಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ಕೆಂಪು ಇರುವೆ.

ಸೀತಾರಾಮು ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದ. ಶ್ರೀಕಂಠುವಿನ ಅತಿಯಾದ ಹೇಡಿತನನಗು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಕೋಪವುಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಮರಳುವಾಗ ಲಿದ್ದ ಬೇಸರ ಮರುಕಳಿಸಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚಾಪಟ್ಟಿ ರೇಗಾಡಿದ -

“ಧೂ, ನಿನ್ನ ಹೇಡಿತನಕ್ಕಷ್ಟು ಬೆಂಕಿಹಾಕ. ಅಷ್ಟೂ ಮೆದುಳು ಬೇಡವೆ? ಚೀಳಿಗೂ ಇರುವೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದವನು ನೀನೆಂಥ ಮನುಷ್ಯನಯ್ಯೆ! ನಿನ್ನಿಂದ ನಮಗೊಂದೊಂದಲ್ಲ ಅವಮಾನ. ಮೂರು ಕಾಸಿನ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಜನ್ಮದ ದುಷ್ಯರ್ಮ ಫಲವೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಳುವುದು!”

“ಅಕ್ಕ ಅಗ ತಾನೆ ನನ್ನ ಹುಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಚೇಳೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು

ಹೊರ ಹಾಕಿದ್ದಳು. ಅದೇ ನೆನಪಿತ್ತು ತಲೆಯಲ್ಲಿ; ಅದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಗಾಬರಿ ಯಾದೆ ” ಎಂದು ವೈ ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ತಲೆ ಕೆರೆಯುತ್ತಾ ಗಿಂಜಿದ ಶ್ರೀಕಂಠ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ನಾಲಾರು ಜನ ರಾಮುವಿನಿಂದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು, ತಮತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಓಡಿಬಂದರು. ಮನೆ ಧಣ್ಣಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ನಕ್ಕು ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅವರ ನಗುವಿನ ನಾದ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಆ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು. ಆ ಗುಂಗು ಇಂಗುವುದರಲ್ಲೆ ರಾಮು ಗಾಡಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಮುಖ ವನ್ನೂ ಸಿಳಿಸಿಳಿ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತ. ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುವ ಆತುರದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ತಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟ.

ಅವನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗಾಡಿಯವನೆ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ಬೊಟ್ಟೆ ಎರಡು ಮೂರು ಹೊಸ್ತಿಲುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದು ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯಿತು. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ, ಸೀತಾರಾಮು ಅವನಿಗೆ ಹಿಡಿ ಶಾಪ ಹಾಕುತ್ತಾ ಹೊರಬಂದರು.

ಅವನೆದುರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲದ ಸಮಾಧಾನ ತುಂಬಿ ಬಂತು. ರವಾನೆ ಹಾಕಲು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ನಯ-ವಿನಯ ತುಂಬಿ ಸಕ್ಕರೆಯ ಹೊಳೆ ಹರಿಸಿದರು. ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಾಡಿಯವನು ಗಟ್ಟಿಗ. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡಿದ ಬಾಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರತೂ ನಿಂತ ಸ್ಥಳ ಕದಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದನು. ಕಡೆಗೂ ದಣ ಕಕ್ಕಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು; ಅವನು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ರವಾನೆ ಹಾಕಿದರು.

ವಿನಾಕಾರಣ ಕೈಯಿಂದ ಹಣ ಹೋದುದು ಅವರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ತಾಯಿ-ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಕಂಠುವಿನ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕಂಠು ಗೋಕರ್ಣನಂತೆ ಮಾತನ್ನು ಸವರಿ ಹಾಕುತ್ತಾ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದುಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಗಂಟಲು ನೋವು ಬರುವಷ್ಟು ಗೊಣಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ತಣ್ಣ ಗಾದರು.

ಆ ದಿನ ಆ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆದುದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಸೀತಾರಾಮು ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾದಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮನೆ ಮೆಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕಂಠವಿನ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಆ ಯೋಚನೆ ತಲೆಯಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ನಾಣಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬದುಕಿದ.

ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಕಂಠವಿನ ಅವಿವೇಕ ನಡುವಳಿಕೆಯೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ತಲೆಯಲ್ಲಿ; ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರ ಹಾಕಲು ತಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಭಯತ್ರರಿಗೂ ಸರಿಹೊಂದುವ ಹಾದಿ ಹುಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗು ಮಾಡಿದನು. ಹಾದಿ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸಮಯ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕಂಠ ಮಾತ್ರ ಎದ್ದು ಎಂದಿಗಿಂತ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಮೊದ್ದು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಳೆಯಿತು. ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಆ ದಿನವೂ ಅನಂತುವಿನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸ್ನೇಹ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಸೀತಾರಾಮು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದು ಆಗ ಒಂದೇ ಯೋಚನೆ; ನಾಣಿಯೆ ಅದರ ಆಹಾರವಾಗಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುರ. ಹಾದಿ ಹುಡುಕಲು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತ. ಯಾವುದೂ ವಿಷಯ ಹೊತ್ತು ಅವನ ಸರವಾಗಿ ಬಂದ ಗೋಪುವಿನ ಆಗಮನ ಅವನ ಸಂಚಾರವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿತು. ಬಂದ ಬೇಸರವನ್ನು ನುಂಗಿ ಕೃತಕ ವಿನಯ ತೋರಿಸುತ್ತಾ—

“ದಯಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇನಿಷ್ಟು ಅವಸರವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ?” ಎಂದು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯತ್ತ ಸೀತಾರಾಮು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡತೊಡಗಿದ.

ಗೋಪಿಯೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಗೊತ್ತಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು. ಗೋಪಿ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮುಖದ ಬೆನರನ್ನು ಒರೆಸಿ ಮುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮು ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದ.

“ಏನು ಸಮಾಚಾರ ?”

“ಅನಂತುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಹಣ ಕೇಳಿದ್ದೀನು ?”

ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಚೀಳು ಕುಟುಕಿದಂತಾಯಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆದ ನೋವಿನಿಂದ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ,

“ಹೌದು—ಆದರೆ ನನಗಲ್ಲ.”

“ಯಾರಿಗೆ ? ಎಷ್ಟು ?”

“ರಮಾಕಾಂತನಿಗೆ ಪತ್ತು ಸಾವಿರ.”

ಘಟ್ಟನೆ ರಮಾಕಾಂತನ ಹೆಸರು ಹೊಳೆದುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಾಯಿತು. ಸುಳ್ಳು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಆದರ ಸುಳಿವು ಹತ್ತದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದ. ರಮಾಕಾಂತ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಮನುಷ್ಯ. ಎಣ್ಣೆಯ ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯ ಗೋಪಿಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಎಂತಲೇ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬದುಕಿದ.

“ಕೊಟ್ಟೆನೋ ?”

“ಇಲ್ಲ, ನೆನ್ನೆ ಬಂದು ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಸಿ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ. ಇದುವರೆಗೂ ಅವನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಏನೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದು ಸರಿ—ಈ ವಿಷಯ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದವರು ಯಾರು ?”

“ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ. ಸುಳ್ಳೋ ನಿಜವೋ ಕೇಳೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಹಣ ತೀರಿಸುವ ವರೆಗೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಬೇಡ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ! ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬಾಳು ಪಾಳಾದೀತು !”

ನಾಣಿಯ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಮೈ ಬೆಂಕಿಯಾಗಿ ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಿಡಿ ಹಾರಿತು. ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ಕೋಪವನ್ನು ನುಂಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ.

“ಇಲ್ಲ ಕಣಯ್ಯಾ, ನಿನಗ್ಯಾಕಷ್ಟು ಭಯ ! ನನ್ನ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ ?”

“ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದೆ ನಿನಗೆ ಕೊಡಿಸಿದೆನೆ ? ಅವರಿವರು ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದರಿಂದ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೆ.”

ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಕ್ಕು—

“ಏನೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ, ಧೈರ್ಯವಾಗಿರು” ಎಂದು ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ—ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ಕುಡಿದ.

“ನಾನು ನಾಳೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಬರುವುದು ಒಂದು ವಾರ ವಾಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಸಟ್ಟಾಪನ್ನು ನೀನೇ ಆಡಬೇಕು”

ಎಂದು ಕುಡಿದ ಲೋಟವನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿ, ಕಿವೆಯಿಂದ ನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ನೋಟೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟ.

“ಅದೇನೀಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ?”

ಕಿಸೆಯೊಳಗೆ ನೋಟನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಾ ಕುತೂಹಲ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸೀತಾರಾಮು ಕೇಳಿದ.

“ಅಮ್ಮಾವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಬೇಡವೆ?”

“ಹಾಗೇ ಸಮಾಚಾರ! ಯಾರ್ಯಾರು ಹೊರಡುತ್ತೀರಿ?”

“ಈಗ ಹೋಗುವುದು ನಾನೂ ರಾಣಿ ಇಬ್ಬರಿ.”

“ನಾಣಿ?”

“ಅವನೂ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ನಾಳೆಯಲ್ಲ; ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ಕಳೆದು. ಈ ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೂ ಒಂದು ಕಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ.”

“ಅದಿರಲಿ, ನನಗೆ ತಿಂಡಿ ಯಾವಾಗ ಕೊಡಿಸುವೆ?”

“ಅದಕ್ಕೇನು, ಈಗಲೇ ಕೊಡಿಸುವೆ ನಡೆ” ಎಂದು ಅವನ ಹೆಗಲಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿ ಹೊವೇಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದ.

ಸೀತಾರಾಮು ಗೋಪಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ತಲೆ, ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸೇಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

೮

ಸಟ್ಟಾ ಆಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮು ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ಅದೇ ಅವನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬಾಗಿತ್ತು. ಆದರಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಇತ್ತು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಗಣಿತವೊಂದನ್ನು ಬೇರೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಗುಣಿಸಿ ಗುಣಿಸಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುವ ಒಂದು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪತ್ತಿಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ತಲೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಬಿದ್ದ ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭರವಸೆ

ಯಿರಿಸಿ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೆ ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಐದಾರು ದಿನ ಇವನ ಪೂಜೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಳೆದು ಕೊಂಡುದು ಮೂರು ಪಾಲಾದರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಒಂದು ಪಾಲು. ಆದರೂ ಅದರ ಆಶೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ತಾನು ಅದರಿಂದ ಲಿಕ್ಷಣ ಧೀಶ್ವರನಾಗುವೆನೆಂಬ ಭರವಸೆ ಅವನಿಗಿತ್ತು. ಭವಿಷ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಶೆಯ ಆ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಕಾಣುವ ಆತುರದಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ಪಣ ಒಡ್ಡಿ ಆಟದ ದಾಳವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಉರುಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಸೀತಾರಾಮು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಚತುರ. ಅವನ ಬುದ್ಧಿಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ವಕೀಲನಾಗಿದ್ದರೆ ತುಂಬಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ದುರ್ವಿಧಿ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗಲೆ ತಂದೆ ತೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಬದುಕಿಗೆ ಯಾವ ಆಸರೆಯೂ ಇರದ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಅವನನ್ನು ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಗಡಿ ದಾಟಿಸಬೇಕಾದರೆ ಏಳು ಕೆರೆ ನೀರು ಕುಡಿದಿದ್ದರು. ಸ್ವಭಾವತಃ ಅಕೆ ತುಂಬಾ ಚತುರೆ, ಜಾಣೆ. ಮೆಣಸಿನ ಪುಡಿ-ಹೆಸುಳ ಮಾಡುವುದರ ಜತೆಗೆ, ರೋಗದಿಂದ ನರಳುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುಡಿಸು ಮಾಡಿ, ಸೆಟ್ಟಾ ಆಡಿ ಅಂತೂ ಇಂತೂ ದಿನ ಬಿಟ್ಟರು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದ ಸೀತಾರಾಮು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಾರಕೂನನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಿಂತ. ಅವನು ಹುಟ್ಟು ಬಡವನಾದರೂ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಡಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಜನ್ಮದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸರಳತನ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಒಗ್ಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಾನೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಶ್ರೀಮಂತ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಿಡಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಶೆಯನ್ನು ಊದಿ-ಊದಿ ಬೆಂಕಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕಾರಕೂನಗಿರಿಗೆ ವಶವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಹಣಗಾರನಾಗಲು ಹಂಚಿಕೆ ಹುಡುಕುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ನ್ಯಾಯ-ನೀತಿಯಿಂದ ತುಂಬಾ ಹಣ ಗಳಿಸಲು ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ವಿದ್ಯೆ ಸಾಲದೆಂದು

ತಿಳಿದು, ಆ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಅಡ್ಡ ಹಾದಿಯೊಂದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಧರ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಗೋಪಾಲರಾಯರ ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹಾರದ ಮಾದರಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅವನ ಬಹುದಿನದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿತ್ತು. ಮನೋಭಿಲಾಷೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದುಕಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಹಾದಿ ಹೊಳೆದು ತನ್ನ ಕಾರಕೂನಗಿರಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದು ಹೊರಬಂದ. ಸಂಗಡವೆ ಎಡೆಬಿಡದ ಸಟ್ಟಾಪೂಜೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದೇ ಅವನು ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಲು ಹಿಡಿದ ಹೊಸ ಹಾದಿ. ಅಳಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ, ಉಳಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಭಕ್ತನಾದ.

ಸಟ್ಟಾ ಆಟದ ಅನುಭವ ಅವನಿಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಂದಿ ನಿಂದಲೂ ತಾಯಿಗೆ ಆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವನೆ ಅವನು. ಅದರ ಮರ್ಮವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಕೆದಕಿ ನೋಡಿದ್ದ. ಜೀವನಾಡಿಯ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ.

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನಿಗೆ ಸಟ್ಟಾ ಆಟದ ಪರಿಚಯವಾದುದು ನೆರೆಮನೆಯ ಶಿವ ರಾಮೈಯ್ಯನಿಂದ. ಶಿವರಾಮೈಯ್ಯ ಅವರ ಕೃಷಕೈ ಕರಗಿ, ಸಟ್ಟಾ ಆಟದಿಂದ ಅದೃಷ್ಟ ತಿರುಗಿದರೂ ತಿರುಗಬಹುದೆಂಬ ಮೂಢವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡಾಣೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನ ಬರದಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ವರಮಾನವಿದ್ದೇ ಇತ್ತು.

ದುಡ್ಡು ಬಂದಾಗ ಹಿಗ್ಗಿ ತಾವು ಕಟ್ಟುವ ಹಣದ ಮಿತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಆಶೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ತೂಕದಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದರು. ಬಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು, ಬರದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟೇ ನಷ್ಟವಾಗಬೇಕು. ಈ ಒಂದು ಹಿಡಿತ ಅವರನ್ನು ಏರುಪೇರಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗದಂತೆ ಕಾದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತ್ತು.

ಸೀತಾರಾಮು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದ. ಅವರು ಉಪಕಸುಬಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಟ್ಟಾ ಆಟ ಅವನ ಜೀವನದ ಕಸುಬಾದರೂ ಆ ಹಿಡಿತ ಅವನದಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದ. ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಷ್ಟವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ನೇಹಿತರು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಮೋಡಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಆ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಲೆಯೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ.

ಅವನು ತುಂಬಾ ಚತುರ. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಇವನ ಸಟ್ಟಾ ಆಟದ ಚಾತುರ್ಯ ಅತ್ಯಾಸೆಯಿದ್ದ ಸಾಲ್ಕಾರು ಜನ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಸೆಳೆದಿತ್ತು. ಸಾಕಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೂ ಅತ್ಯಪ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ಅವರು ಇವನ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾದರು. ಅವನನ್ನು ನಂಬಿ ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಸಟ್ಟಾ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೊದಮೊದಲು ಮಿತ್ರರನ್ನು ನಂಬಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಸಟ್ಟಾದಲ್ಲಿ ಹಣ ಬರದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಹಣ ತೆತ್ತು, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಬಂದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ಅವರಿಗಿತ್ತು, ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ತನ್ನ ಕೆಸೆಗೆ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ. ಹಣ ಕಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ನಷ್ಟವಂತೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆದಾಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಇದರಿಂದ ಕಟ್ಟುವವರ ಆಶೆ ಮುರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ವಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ದುರಾಶೆ ಅವರು ಆಟವನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಅವರ ಚಟ ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಬೊಕ್ಕಸ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ. ನಿರ್ಗತಿಕನಾದ ಅವನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಕೊಡಿತು. ಆ ಹಣದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಮೂಡದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮನೆ-ವೈ, ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾರ್ಪಾಟಾದುವು. ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಹೊಸತನ-ಸಿರಿತನವೆಡ್ಡು ಕಂಡುಬಂದಿತು.

ಅವನ ಈ ಮಾರ್ಪಾಟು ಶ್ರೀಮಂತ ಬದುಕಿನ ಮಾದರಿ ಸಟ್ಟಾ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಸಂಶಯಗೊಳಿಸಿತು. ಅವರು ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಹೆದರಿ, ಹಿಂಜರಿದರು. ಆಡುವ ಅಸೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಆಡುವುದು ಅವರ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಿ-ತಪ್ಪಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸೆರೆಯಾಗಿ ಬಹುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಆಡಿಸಲೂ ನಂಬಿಕೆ ಸಾಲದಾಯಿತು. ಹಾಗೂ

ಹೀಗೂ ಕೊಂಚ ದಿನ ಕಳೆಯಲಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಸೀತಾರಾಮು ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ತನಗೇನೂ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು ಯಾಕೆಂತಲೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಕ್ಕೆಡೆಯಾಗುವುದೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು. ಮರೆತು ಕೂಡ ಅವರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ನೇಹಿತರು ಸೋತರು. ಅವನ ಸೋಗಿನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿದರು. ಹಣದ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಅವನ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕರು. ಸೀತಾರಾಮು ತನ್ನ ಬಿಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಸೆಣಸಾಡಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

ಈ ಘಟನೆ ನಡೆದುದು ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ಅವನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಸತ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಸೀತಾರಾಮು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು ಸ್ನೇಹಿತರು. ಅವರ ಪರಿಚ್ಛೇಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದಿನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅವರಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ಗುರಿಯನ್ನು ಈ ಬಾರಿ ಸಾಧಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ.

ಆ ವಾರ ತಾನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ ಸಂಖ್ಯಾ ಖಂಡಿತ ಬರುವುದೆಂದೂ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಕಟ್ಟಬಹುದೆಂದೂ ಅವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಿಸಿದ್ದ ಅವರು ಎರವಾಡದೇ, ನಾಲ್ಕಾರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಂದು ಅವನ ಕೈಗಿತ್ತರು.

ಅದಿನ ತಾನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿದ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಂದೇ ಬರುವುದೆಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭರವಸೆಯಿದ್ದರೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿ ಅಷ್ಟೇ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಂಕಿ ಬುಡ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿನವನ್ನು ನೆನೆದು, ಕೇವಲ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿ, ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗೆ ತುಂಬಿದ.

ಬೆಳಗಾಯಿತು. ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ತಾನು ಹಣ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಅಂಕಿ ಗೆದ್ದಿತ್ತು. ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಅಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ; ಮುಂದೆ ಬರಲಾರದು.

ತನ್ನ ಮಂಕುಬುದ್ಧಿಗೆ ಶಾಪ ಹಾಕಿದ.

ಛೇದನ ಸ್ನೇಹಿತರ ನೆನಪಾಯಿತು. ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದ. ಇದು ವರೆಗೆ ಅವನು ಹೊಡೆದ ಹಣದ ಸಂತೋಷವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ನೆನಪು ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಿತು. ಅಂದು ಅದೇ ಅಂಕಿ ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂದೂ ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ಹಣ ಕಟ್ಟುವೆನೆಂದೂ ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ಐದಾರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದ. ಈಗ ಆ ಅಂಕಿ ಗೆದ್ದಿದೆ. ಸಂಜೆಯೊಳಗೆ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಚಕಾರ ಬರುತ್ತದೆ. ನಾಲಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಷ್ಟು ಹಣ ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ ದಾರಿ. ಅದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಸ್ನೇಹಿತರು ಸಂತೋಷವಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಸಂಜೆಗೆ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರಯಾಣದ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ನಿಂತನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಡಲೇ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವತ್ತು ಶತಃ ಸಿದ್ಧ. ಸಮಯ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು. ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಡವಾದ್ದನ್ನು ಅಲ್ಲೆಯೆ ಬಿಟ್ಟು, ಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟ.

ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ಸಟ್ಟಾ ಸ್ನೇಹಿತರು ಸೀತಾರಾಮನನ್ನು ಕಾದು ಕಾದು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಅಕ್ಕ-ವಕ್ಕವರಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು, ಹಣ ಕುಣಿ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಂಕಟವಟ್ಟು ಮರಳಿದರು. ಸಟ್ಟಾಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ರಕ್ಷಣಾ ಶಾಖೆಗೆ ದೂರುಕೊಡುವ ಚೈತನ್ಯವೂ ಅವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ವರೆಗೆ ಯಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತಾ ದಿನ ದಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಸುಬೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದುದು ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ. ಕೂತು ಉಂಡು ಜೀವಕ್ಕೆ ಬೇಸರ ಬಂತು. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಕಾಂಕ್ಷಿಸಿ. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಅವನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮೋಸಕ್ಕೆ ತ್ಯಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಳಿಸಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹೊಸ ಯುಗದಿಂದ ಬದುಕಿನ ಬಳ್ಳಿಗೆ ನಿರೀರೆಯು

ತೊಡಗಿದ.

ಆಗಲೆ ಅವನಿಗೆ ಗೋಪಿಯ ಸ್ನೇಹವಾದುದು. ಗೋಪಿಯೂ ಸಟ್ಟಾ ಭಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ದಿನೇ ದಿನೇ ಇಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹವೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಅದೃಷ್ಟ ಮತ್ತೆ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿತು.

ಇದುವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಗೋಪಿ ಮತ್ತೂ ಹತ್ತಿರವಾದ. ಅದಕ್ಕೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಸ್ನೇಹದ ಮೋಡಿಯೊಂದೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂಬಿದ ಗೆಳೆಯನಿಗಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಬಲಿಗೊಡುವ ಗೋಪಿಯ ಸ್ನೇಹನಿಷ್ಠೆಯೂ ಸಟ್ಟಾವ್ರೇಮವೂ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಗುಟ್ಟನ್ನರಿತ ಸೀತಾರಾಮು ಅವನನ್ನೊಂದೇ ಪಟ್ಟಿಗೆ ವಿನಾಶಕ್ಕೊಯ್ಯದೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ.

ಗೋಪಿಯ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆದು ಬಳ್ಳಿಯಾಗುವಾಗ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಕೈ ಬರಿವಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ತಂದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಇರಲು ಶಾಶ್ವತವಾದ ನೆರಳೊಂದನ್ನು ಅವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಉಳಿದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಕೂತು ತಿಂದು ವೆಚ್ಚವಾಯಿತು; ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಸಟ್ಟಾದಲ್ಲಿ ಕರಗಿತು. ಮಿಕ್ಕಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಯ ಔಷಧಿ-ಪಠ್ಯಕ್ಕೆ ವೆಚ್ಚವಾಯಿತು. ಆ ಹಣದ ಸಂಗಡ ಶ್ರೀಕಂಠ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಣವೂ ಕರಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಸಟ್ಟಾದಿಂದಲೂ ಆದಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಕಸುಬಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬುವುದೆ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೋಪಿ ತನ್ನ ಸೆಕ್ಕೊರಿಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಐದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸಿದ. ಆ ಹಣದ ಬಲದ ಮೇಲೆ ಸೀತಾರಾಮು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಗಳಿಸಿದ. ಗಳಿಸಿದಷ್ಟು ಕಳೆಯುತ್ತಲೂ ಬಂದ.

ಆ ದಿನ ಕುತೂಹಲದಿಂದ 'ಸಂಡೇ ಟೈಮ್ಸ್' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಅರಳಿತು; ತುಪೆಯಲ್ಲಿ ನಗೆ ಮಿಡುಗಿತು. ಅವನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಾಣದ ಗುರಿ ಸರಿಯಿತ್ತು. ಗೋಪಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬಂದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದರೂ ಉಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಅವನ ಹಣದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಕಮ್ಮಿ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟೊಂದನ್ನು ಹೊಡೆದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಹಣ ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುರ. ಸಂಜೆಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಕಾಯಲೆ ಬೇಕಿತ್ತು. ಕೈಲಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆಸೆದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆ ಹೊರಳಿಸಿದ. ಹನ್ನೊಂದು ಹೊಡೆದು ನಾಲ್ಪತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸಂಜೆ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ದೂರವಿತ್ತು. ಹೊರಗೆ ಅಡ್ಡಾಡಲು ಹೋಗುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಯಾರನ್ನೂ ಬರಹೇಳಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಅಂದು ಶನಿವಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಸಟ್ಟಾ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣಾಕಾರಕ್ಕೂ ರಜೆಯಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಸಂಜೆ ಬರುವ ಹಣದ ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು.

ಹೆಂಡತಿ ಜಾನಕಿಗೆ ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಒಂದು ಜತೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕುವೆನೆಂದು ಸೀತಾರಾಮು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದ. ಹಿಂದೆ ತಾನೇ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಎರಡು ಜತೆ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಸಟ್ಟಾಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮಾರಿದ್ದ. ಆ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದಾಗಿ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಮಾತುಕತೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ನೋವು-ನೆನಪು ತಲೆಯಿಂದ ಅಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅದು ಮರುಕಳಿಸಿ, ಆ ಹಣವನ್ನು ಬಳೆಗಾಗಿಯೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ ಅದನ್ನೇ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿತು.

ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆ ಹಣ ಅವನದಲ್ಲ; ಗೋಪಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದದ್ದು. ಅದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಬಳೆ ಮಾಡಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಆ ಹಣ ತನ್ನದೆಂಬ ಭಾವನೆಯೆ ತುಂಬಿತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ; ಗೋಪಿಯ ನೆನಪು ಸಹ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಅದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಸದೇನಲ್ಲ. ಅದು ವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರ ದುಡ್ಡನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ನುಂಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದಿದ್ದ. ಆ ಅಭ್ಯಾಸಬಲ ಕಂಡವರ ದುಡ್ಡನ್ನು, ಯಾವ ನೋವು-ನಾಚಿಕೆಗೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ, ತನ್ನ ದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ದೂರ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತ್ತು.

ಹಣ ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಕಾಸಿನ ಕಿಲುಬು ಕೂಡ ತೋರಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾರಸುದಾರರು ಹಣ ಕೇಳಿದಾಗ ಮುಖದ ಮುಂದೆ ನಷ್ಟದ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದು,

ಅವರ ಸಂಗಡ ತಾನೂ ಮರುಗುವಂತೆ ನಟಿಸಿ ಆ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಗೋಪಿಗೂ ಅದೇ ಅಷ್ಟ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಗಳೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ರಾಮೇಶ್ವರದ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿತ್ತು ತಲೆಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆ ಬಂದೊಡನೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಬಂದು ಮಗನ ದಿನದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಎಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಸುವರೆಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಆದಾಯದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶ ಅವರ ಆಶೆಯನ್ನು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೆ ಮುದುಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಕುಡಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಾಡಲು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂಬಿಕೆಯ ನೀರೆರೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಉಸಿರು ತುಂಬುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಆ ದಿನ ಮಗನ ಅರಳಿದ ಮುಖ ಕಂಡು, ಅವರ ಆಶೆಯ ಕುಡಿಯೂ ಅರಳಿತು. ಅವನಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಆ ಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಉಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆದಾಯ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಗ ಆ ದಿನ ಏನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೈಯಾಡಿಸಿದ. ಎಂದಿನಂತೆ ಮುಖ ಸೋಲು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೊರಟರು.

ಅವರು ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ತಲೆಯುಕ್ಕಿದಂತಾದುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದರು. ಎದೆ ಧಸ್ಸೆಂದಿತು. ನಾಣಿ-ಭಟ್ಟರು-ಕೃಷ್ಣ ಸೆಟ್ಟರು ಸಂಗಡ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಕೋರ್ಟಿನ ಕೆಲಸಗಾರರು ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೈದುಜನ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿದರೂ—ಧೃತಿಗಿಡಲಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯ ತಂದು ಕೇಳಿದರು—

“ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ, ಯಾರು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ನಿಮಗೆ ?”

“ಸೀತಾರಾಮುವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು” ಶೆಟ್ಟರೆಂದರು.

“ಅವನಿಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಕಡಕೊಳದ ಕಡೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದ—
ಏನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೋ ಏನೋ !”

ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಳ್ಳು ಬಿಡುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಂದಿತು ಆ ಮಾತು.

“ಊಟಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ತಾನೆ?”

“ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ-ನೋಡಬೇಕು. ಯಾಕೆ? ಏನಾಗ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು?”

“ಆವರು ನನ್ನಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.”

“ನೀವು ನಾಳೆ ಬಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇಂದು ಅವನು ಬರುವ ನೆಚ್ಚಿ ಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ.”

“ನೀವು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಬರಲು ಇದು ಕೋರ್ಟಿನ ಕೆಲಸ. ಇಂದು ಹಣ ಕಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರ್ಟಿನ ಆರ್ಡರಾಗಿದೆ.”

“ನೀವು ಮೊದಲೆ ತಿಳಿಸಿ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೀಗೆ ಬಂದರೆ ಹಣ ಕಟ್ಟುವುದು ಹೇಗೆ?”

“ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ; ಎಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಯಾರ ತಪ್ಪು ಅದು? ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅನುಭವಿಸ ಬೇಕು.”

“ಎಷ್ಟು ಹಣ ಕಟ್ಟಬೇಕು?”

“ಬಡ್ಡಿಯ ಸುಮಾರು ಆರು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ವರೆಗಾಗುತ್ತೆ. ಅಸಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕಟ್ಟಲೆ ಬೇಕು.”

“ಅಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ನಿಂತ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ? ಅವನೂ ಕೈಸೋತಿದ್ದಾನೆ. ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಅವಧಿಕೊಡಬೇಕು.”

“ಅವಧಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ—” ಎಂದು ಅಮೀನನ ಕಡೆ ಹೊರಳಿ ಹೇಳಿದರು, “ಏಳಯ್ಯ, ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚರ ಸ್ವತ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರು ಮಾಡು; ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ.”

ಅಮೀನನು ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತುದನ್ನು ನೋಡಿ ತ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ವರೆಗಾದರೂ ನೋಡಿ, ಬರದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು.”

ಶೆಟ್ಟರು ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರ ಮುಖ ನೋಡಿದರು. ಅವರು ತಲೆ ಹಾಕಲು, ಶಾವೂ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಳಗೆ ಜಾರಿದರು.

ಸೀತಾರಾಮು ಹೊರಗೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆಯಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ. ಇನ್ನು ತಾನು ಒಳಗೇ ಇದ್ದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಂದರಿತು ಡ್ರಾಯರಿನಿಂದ ನೋಟಿನ ಕಂತೆಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕಿಸೆಗೆ ತುಂಬಿ, ತಾಯಿಯಿಂದ ಸೂಚನೆ ಬರುವ ಮುನ್ನವೆ, ಹಿತ್ತಲು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ, ಆಗ ತಾನೆ ಬಂದವನಂತೆ ಮುಂಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಅವರ ಮುಂದೆ ಹಾಜರಾದ.

ಅವನಿಗೆ ನನರಸಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಕಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೈಗೂಡಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮೇಲೆ ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಮುಸುಕೆಳೆದು, ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ನೆನುಸ್ಟು ರಿಸಿ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟ.

“ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು—ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು ತಾವು ಬಂದು? ನಾನು ಕಡೆ ಕೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟೆವನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ರೈಲು ತಪ್ಪಿದ್ದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನದ ಪುಣ್ಯ ಪಡೆದೆ. ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು.”

“ಹೌದು, ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉಭಯತ್ರ ರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯಿತ್ತು. ಕಡೆಗೂ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಿಲದ ವರೆಗೆ ಬರನಾಡಿಕೊಂಡೇ ಬಿಟ್ಟಿರಿ. ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಲಾಗಾಯಿತು ಆ ಕಡೆ ಮುಖ ಸಹ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಇದುವರೆಗೆ ಕಾದು ನೋಡಿದೆ. ಈಗ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಜಸ್ಟಿ ಆರ್ಟ್ ತೆಗೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ನನಗೀಗ ಹಣದ ಅಡಚಣೆ ತುಂಬಾ ಇದೆ. ಬಡ್ಡಿ ಪೂರ್ತಾ ಚುಕ್ತಾ ಮಾಡಿ ಅಸಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅರ್ಧ ಹಣವನ್ನಾದರೂ ನೀವೀಗ ಕೊಡಲೇ ಬೇಕು.”

“ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ಸ್ವಲ್ಪ ಕನಿಕರ ತೋರಿಸಬೇಕು.”

“ಕನಿಕರ ಅನ್ನುವುದು ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಎಂದೋ ಅದನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಿ.”

“ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಷ್ಟು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಬೇಡಿ. ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದು ಇಷ್ಟೆ. ಇನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತ ಹಣ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಸತ್ರ ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮು ಒಂದೊಂದು ರೂಪಾಯಿನ ನೂರು ನೋಟುಗಳನ್ನು ಕಿಸೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಎಣಿಸಿಟ್ಟನು.

ಶೆಟ್ಟರು ಅದನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೋಡದೆ ರೊಯ್ಯನೆ ಎಸೆದು ಹೇಳಿದರು,

“ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಬಡ್ಡಿ ಬಾಬ್ತು ಆರುನೂರು ರೂಪಾಯಿ, ಅಸಲಿನ ಅರ್ಧ ಹಣ ಇರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿ. ಹಿಂದಿನ ಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯಲ್ಲ ನಾನು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಆಟವೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನೀವು ಅಷ್ಟು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಈಗ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದು ಅಷ್ಟೆ!”

ಅದುವರೆಗೆ ಮಿಟಿಮಿಟಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದರು,

“ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ಸೀತಾರಾಮು. ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ನಿನಗೇ ಹೊರೆಯಲ್ಲವೇ?”

ಭಟ್ಟರ ಆ ಉಪಚಾರದ ಮಾತು ನಾಣಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು. ರೇಗಿ ಹೇಳಿದ,

“ಆ ಉಪಚಾರದ ಮಾತೆಲ್ಲ ಬೇಡಿ ಭಟ್ಟರೆ, ಮೊದಲು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣ ಇರಿಸಿ ಮಾತನಾಡೆಂದು ಹೇಳಿ. ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಕೊಟ್ಟೇ ನಾವೀಗ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದದ್ದು.”

“ನಿನ್ನನ್ನಾರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕರೆಸಲಿಲ್ಲ, ತೆಪ್ಪಗರಯ್ಯ. ಕೊಟ್ಟವರು ಅವರಿಂದಾರೆ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ನಾನಿಬ್ಬೇನೆ. ನಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ನಡುವೆ ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ತಲೆಹರಟೆ!” ಸೀತಾರಾಮುವೂ ಕೆರಳಿ ನುಡಿದ.

“ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ಮಾತಾಡು ಸೀತಾರಾಮು. ಕೊಟ್ಟವರು ಅವರಾದರೆ ಕೊಡಿಸಿದವರ ತಮ್ಮ ನಾನು. ನಾಳೆ ನೀನು ಹೇಳಿಕೇಳದೆ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ಹೋದರೆ ತಲೆ ಕೊಡಬೇಕಾದವರು ನಾವು, ಅವರಲ್ಲ; ತಿಳಿಯಿತೆ? ಜೋಕೆ! ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಲೆ ಮಾತಾಡೀಯೆ!”

ನಾಣಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತೂ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಕೋಪವನ್ನು ನೆತ್ತಿಗೇರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವರಸಕ್ಕೆಡೆಗೊಟ್ಟರೆ ಅಪಾಯ ತನಗೇ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಅವನು, ಬಂದ ಕೋಪವನ್ನು ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ತಿಕ್ಕಿ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು ಶೆಟ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿದ,

“ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕರುಣೆದೋರಬೇಕು. ನಾನೀಗ ಬರಿಗೈ ಅಗಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊರಟಿದ್ದವನು, ನಾಣಿ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಡಲು ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತನು.

“ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀವು ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪಕೂಡದು ಶೆಟ್ಟರಿ. ಕಡೆಗೆ ಬಡ್ಡಿಯ ನ್ನಾದರೂ ಪೂರ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವನು ಮಹಾಕೊರಮ. ಮೋಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದನೆ ನಂಬರು. ಇದೇ ಶ್ಯಾಮರಾಯರ ಅಳಿಯ ಅನಂತು ಇದ್ದಾನಲ್ಲ, ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನಮ್ಮ ರೈತನ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಜಮೀನು ತನ್ನದೆಂದು ಅವನಿಂದ ಹೇಳಿಸಿ, ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಬೇಡಿದ್ದ. ಅನಂತು ನಮ್ಮಣ್ಣನಂತಲ್ಲ; ಗಟ್ಟಿಗನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೊರಮನ ಹಿಡಿತದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡ. ಈಗ ಕನ್ನಗತ್ತರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರು ನಾವು. ನಮಗೂ ನಾಮ ಎಳೆದು, ಪೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಈ ಊರಿನಿಂದ ಪರಾರಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾನೆ. ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮೋಸಹೋದೀರಿ. ಬಡ್ಡಿ ಹಣ ಪೂರ್ತಿ ಕೊಡವಿದ್ದರೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಿ.”

ನಾಣಿಯ ಮೈ ಮಾತಿನ ಕಾವಿನಿಂದ ಥರಥರ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅನಂತು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯ ಈವರೆಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮಾತನ್ನೆ ಆಗಲಿ, ಭಟ್ಟರಿಗೆ ತತ್ಕ್ಷಣ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ

ನಾಣಿ ಕೆಲಸದ ಅವಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ. ಈ ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಅಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸಿತು. ಸೀತಾರಾಮನು ವಿನಯದಿಂದ ಚಾಣಕ್ಯನ ಕೃಪೆಗಳನ್ನು ತಲೆದೂಗಿದರೂ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನ ತಾಳಿತು, ಆ ವಾತಾವರಣ. ಎಲ್ಲರೂ ಗರಬಡಿದವರಂತೆ ಸೀತಾರಾಮನು ನೋಡುತ್ತಾ, ನಾಣಿಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಿಟಿ-ಮಿಟಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು.

ತನ್ನ ಕಾರಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲಾ ಬಯಲಾದುದಕ್ಕೆ ಸೀತಾರಾಮನು ಹೆದರಿ ನಡುಗಿದ. ಬೆವರು ಅವನ ಮೈ ತೊಳೆಯಿತು. ಮೈ ಕೊಡವಿಕೊಂಡ. ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆ ಕರಗಿ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿತು. ಓಡಿ ಹೋಗಿ ನಾಣಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ರಕ್ತ ಹೀರಬೇಕೆಂದು ಕಾತರಿಸಿತು, ಅವನ ಜೀವ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಆ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ತಡೆದು ಹಿಡಿದ. ಆ ವೇಗ ಅವನನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ರಭಸದಿಂದ ನೂಕಿತು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ತಾಯಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಚೀಲ, ಮಕ್ಕಳಗೋಲಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಾಲಾಡಿ-ಕುಟ್ಟಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ, ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಒಟ್ಟುಮಾಡಿ ಶೆಟ್ಟರ ಮುಂದೆ ತಂದಿರಿಸಿದ. ಶೆಟ್ಟರು ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಬಡ್ಡಿ ಬಾಬತ್ತಿನ ಹಣ ಪೂರ್ಣ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರತು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಟ್ಟು-ನಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಸೀತಾರಾಮನು ಸೋತ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಾನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ, ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಸರಗಳನ್ನು ಬೇಡಿದ. ಸೀತಾರಾಮನು ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವಂಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಬೇಸರಪಟ್ಟರೂ, ಆ ಸಮಯದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕರಗಿ ಮರು ಮಾತಾಡದೆ ಸರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಜಾನಕಿಗೆ ದುಃಖವಾದರೂ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮೌನವಾಗಿ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಳು.

ಆ ಸರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾಟುಕೋಟೆ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಅಡುವಿರಿಸಿ ನಾನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಬಡ್ಡಿ ಹಣ ತುಂಬಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಧಟ್ಟನೆ ಏನೋ ಹೊಳೆದು ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು,

“ನೀನು ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳುವೆನು.”

“ಹೇಳಿ, ಹಿತ ಬಯಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಕೋಪವೇಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು!”

“ಗೋಪಿಯ ಸೆಕ್ಕಾರಿಟೆ ತೆಗೆದು ನಿನ್ನ ಮನೆ ಆಧಾರಮಾಡಿ ಹೊಸ ಪತ್ರ ಬರೆಸಿಬಿಡು—ಎಲ್ಲ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ಇದು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲ—ಮಾವನದು. ನನ್ನದಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ಆಗಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.”

“ಮತ್ತೆ ಯಾರೊ ಇದನ್ನು ನಿನ್ನದೆಂಜಿ ಹೇಳಿದರಲ್ಲ!”

“ತಾಳಿ, ಪತ್ರ ತಂದು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಸರ್ರನೆ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಪಾಟಿನಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ಪತ್ರ ತಂದು ತೋರಿಸಿದನು.

ದೂರದರ್ಶಿಯಾದ ಸೀತಾರಾಮು ಮುಂದೆ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದೇ, ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ‘ಶುದ್ಧ ಶುಂಠಿ’ ಮಾವನ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅದು ಅವನನ್ನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿತು. ಪತ್ರ ಕಂಡು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟರು. ಸೀತಾರಾಮು ತಲೆಬಾಗಿಲ ವರೆಗೂ ಮೌನ ವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸಾಗಹಾಕಿದ.

ಈ ಘಟನೆ ಅವನ ಜೀವನದ ಸೋಲಿನ ಮೊದಲ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ತಲೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಟಿಯಂತೆ ಗಿರಿಗಿರಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಟೆ ಮೂರಾದರೂ ಊಟಕ್ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕರೆಯಲು ಬಂದವರ ಮೇಲೆ ಕೆರಳಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ನಾಡಿ-ನಾಡಿಯೂ ನಾಣಿಯ ರಕ್ತ ವನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀರುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ. ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದ ಯಾವುದೊ ಒಂದು ಭಾವನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಕೂಡಲೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಹೊರಗಿನವರಾಘ ರಿಗೂ ಕೇಳದಂತೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಏನೋ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿ, ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಕಳು ಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು, ಹುಚ್ಚನಂತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ವಿಕಾರವಾಗಿ ನಕ್ಕು ಊಟಕ್ಕೆದ್ದು ಹೊರಟ.

ಶಿವನೊಗ್ಗಿಗೆ ನಾಣಿ ಹೋಗಿ ಆಗಲೆ ಐದಾರು ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಈ ದಿನ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೊಂದು ಪತ್ರವೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೋಪಿ ನಾಣಿಗೆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದ. ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ವಾರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಇನ್ನೆರಡು ದಿನದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬಂದು, ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಬಟ್ಟೆ-ಬರೆ, ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯ ವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ, ಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆವೆಂದೂ, ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಐದಾರು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಗೊಂದು ಜನ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದ. ಹುಡುಗಿ ತುಂಬಾ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದೂ ಮನೆತನ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದೂ, ನಾಣಿ ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿದನೆಂದೂ ಬರೆಯಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗು. ನಾಣಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯೇ ದೊರೆತದ್ದು ಅವರ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸಿತು. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುರ. ಮನಸ್ಸು ಬೇಕಾದ ರೂಪನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಆನಂದಪಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ತಾವೇ ನಕ್ಕರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಾರಿತು. ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಸಡಗರವೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮನಸ್ಸಿನ ಓಡಾಟವಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಲಿರಿಸಿ ಬಂದಿರುವುದು ನೆನಪಿಗೇ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಒಲೆಗೆ ಉಕ್ಕಿದ ಹಾಲಿನ ವಾಸನೆ ಹಿಡಿದು, ಶಕುಂತಳ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಲಿಳಿಸಿ, ತಾಯಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಕೈಲಿ ಕಾಗದ ಹಿಡಿದು ರಂಗಮ್ಮ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಳು. ತಾಯಿಯ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಮೆಲುನಗೆಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣ ಚಿಟಾರನೇ ಚೀರಿ ರಂಗ ಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸಿದ. ಅವನ ಚೀರಾಟಕ್ಕೆ ಕೈಲಿದ್ದ ಕಾಗದ ಹೆದರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಶಕುಂತಳೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾಚಿತು. ಕಾಗದ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಶಕುಂತಳೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ನಾಣಿಗೆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನ ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಬೇಕು. ಉಳಿದದ್ದು ಹೇಗೋ ಆಗುತ್ತೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೆ ಇರುವುದು. ಹಸಿ ಮೈ-ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಕಷ್ಟ.”

ರಂಗಮ್ಮನ ಮಾತು ಶಕುಂತಲೆಯ ಕಿವಿಗೆ ನಾಟಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನ ಕಾಗದ ಕಂಡು ಅವಳೂ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ನಾಣಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಓಡಿದುದು ಮನೆತನದ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ. ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ-ರೂಪು-ಸಂಪತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಮನೆತನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ತನಗಾದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಆಡಿ ತಿಳಿಸುವುದನ್ನೂ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

“ಒಳ್ಳೆ ಮನೆತನದ ಹುಡುಗಿಯೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ; ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗಿ ಒಳ್ಳೆಯವಳಾಗಿರಲೆ ಬೇಕು; ಅಲ್ಲವೇನಮ್ಮ?”

“ಬರಿಯ ಮನೆತನದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯನ ಗುಣ ತೂಕ ಮಾಡುವುದ ಕ್ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಲು ಮನೆತನದ ಜತೆಗೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಬಲವೂ ಬೇಕು.”

“ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಈಗಿನವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಮ್ಮ— ಎಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನನಗೂ ನಿನ್ನಳಿಯನಿಗೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಾದಬೀಳುತ್ತಲೆ ಇರುತ್ತೆ. ಸಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.”

“ಏನೋಮ್ಮ. ನನಗೇನೂ ಹಿರಿಯರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳೆದೆಯೆಂದೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ರಸಖುಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಹೇಗೂ ಯಾರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ.” ಎಂದು ಅಡಿಗೆಮನೆ ಕಡಿ ಹೊರಟರು. ಶಕುಂತಲೆಯೂ ಕೈಲಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ಕಿಟಕಿಗೂಡಿಫಲ್ಲಿರಿಸಿ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಜಾರಿದಳು.

ರಂಗಮ್ಮ ಕಾಫಿಗೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹೊರಗಡೆ ಯಾರೋ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು. ತಾವೆ ಹೋಗಿ ಕದವನ್ನು ತೆರೆದರು. ಬಂದವರು ಭಟ್ಟರು.

ಅಂಗವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮುಖ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದರು. ರಂಗಮ್ಮ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದೆಯಿರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ, ನಾನೇ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ; ನೀವೇ ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನಾಣಿಗೆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಗೋಪಿ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ನಿಮಗೂ ಬಂದಿರಬಹುದು.” ಎಂದು ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಕೈಗಿತ್ತರು.

“ಹೌದು, ನನಗೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ತಾನೆ ಬಂತು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದವನೆ ಓಡಿ ಬಂದೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಾಡುವ ಕೆಲಸವೂ ಇತ್ತು.” ಎಂದು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದರು.

“ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ದಿನವಿರಿಸಿದುದು ಬೇಗಾಯಿತ್ತಲ್ಲವೆ ? ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕೂಡಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅನುಕೂಲವಿತ್ತು.”

“ಈಗೇನಮ್ಮ, ದುಡ್ಡಿದ್ದರೆ ಎರಡೇ ಎರಡು ದಿನದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಬಿಡಬಹುದು. ಮೊದಲಿನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಮನೆಯಲ್ಲೆ, ಮಡಿಯಲ್ಲೆ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಆಚಾರನಿಷ್ಠೆಯೂ ಜನರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನೀವು ಗಂಡಿನವರು ತಾನೆ ! ಹೇಗೂ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ.”

“ಅದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ ! ಅಲ್ಲ, ಲೋಕಾರೂಢಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ ನಾನು. ಹೆಣ್ಣಿನವರಿಗೆ ತಾನೆ ಕಷ್ಟವಲ್ಲವೆ ? ನೀವಂದ ಹಾಗೆ ದುಡ್ಡಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಆಗುತ್ತದೆಯೆನ್ನಿ. ಮತ್ತೆ ಆಚಾರದ ಮಾತು ಬಿಡಿ, ಅದು ಎಂದೋ ಹೋಯಿತು. ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಣಿಯಲೆ ಬೇಕು. ಬಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಲೋಟಗಳಿಗೆ ಕೆಟಲಿನಿಂದ ಕಾಫಿ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಶಕುಂತಲಾ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೂ ಗಂಟಲು ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಮಾತಿಗೆ ಕುಳಿತರು.

ಮನೆಯವರಾಗಿ ಒಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಭಟ್ಟರು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದೆಯೆ ಬಟ್ಟಲವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿದರು. ರಂಗಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರೆ ಹೇಳಿದರು,

“ಮನೆತನವೇನೋ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಹುಡುಗ ಹೇಗಿ

ದ್ದಾಳೊ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನೋಡಬೇಕು. ಶಾಂತಳಂತಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಗಾರ ವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಅದು ಹೌದು, ಅಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಾವು ಬಯಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಒಳ್ಳೆಯದೊ ಕೆಟ್ಟದೊ, ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಪಂಚಾಮೃತವೆಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಅದು ಹೇಗೋ ಆಗುತ್ತೆ. ಮನೆಗೆ ಜನ ನೋಡಿಸುವೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನಲ್ಲ ಯಾರನ್ನು ನೋಡುವುದು? ನೀವಂತೂ ನಮ್ಮ ಜತೆಗೆ ಬರಲೇಬೇಕು.”

“ಆದೇ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆ. ಈ ಬಾರಿ ನಾನು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ..... !”

ಅರ್ಧದಲ್ಲೆ ತಡೆದು ಆತುರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ರಂಗಮ್ಮ,

“ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ನೀವು ಬರಲೇಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ವಿನಾ ಪೌರೋಹಿತಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಖಂಡಿತ ಒಪ್ಪಲಾರೆ. ನಮಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿ.”

“ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಕೇಳಿಯಮ್ಮ; ಅಮೇಲೆ ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನೆನ್ನೆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಯಾರೊ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಕಪಿಲೆ ಹಸುವನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದುವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನವೆ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲೂ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.”

“ಯಾರಪ್ಪ ಸಾಪಾತ್ಮರು, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವರು? ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು! ತುಂಬಾ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.”

“ಏನು ಮಾಡುವುದು ಹೇಳಿ, ನಮಗೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಋಣವಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು, “ನನಗ್ಯಾಕೊ ಸೀತಾ ರಾಮುವಿನ ಮೇಲೆ ಅನುಮಾನವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಸುಳಿಯದೆ ವರ್ಷಾಂತರವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ—ಹಸು ಕಳೆದು ಹೋದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಯಾವುದೊ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇಳುವ ನೆವ ದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತಾಡಿ ಹಸುವಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿ

ದರು. ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅದರ ಮೈ ಸವರಿ ತಮಗೊಂದು ಅಂಥಾ ಹಸುವನ್ನು ಹೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು.”

ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ ತಡೆದು ರಂಗಮ್ಮ ಕೇಳಿದರು,

“ಯಾಕೆ, ಸೀತಾರಾಮು ಇಲ್ಲವಂತೋ! ಅವನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರವ್ಯನಂಥ ಹಸು ತಂದು ಕಟ್ಟಬಲ್ಲ! ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದರು ?”

“ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿರಬಹುದು. ನಾಣಿಗೆ ನಾನು ಬೆಂಬಲಿಗನಾಗಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಚುಚ್ಚುತ್ತಿದೆ.”

“ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕಳವಿನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸುವುದು ನನಗೇನು ಅಷ್ಟು ಸರಿ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ.”

“ತಾಳಿ, ವಿವರಣೆ ಪೂರ್ತಿ ಕೇಳಿ; ಅನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಸಿ. ಆದೇ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಮಗನಿಗೂ ತಮಗೂ ರಾಧಾಂತವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ, ಆ ದಿನ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಲಗಗೊಡಬೇಕೆಂದೂ— ಇಲ್ಲದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟರು. ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರುಳು ಚುರುಕೈನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಹೇಳಿ? ನಾನಂತೂ ಎರಡು ತೊಟ್ಟು ಕಣ್ಣೀರೂ ಸುರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ.”

“ಬಿಡಿ. ಮಲಗುವವರಿಗೆ ಹಾಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ.... ?”

“ಮಾರಾಯರಾಗಿ ಮಲಗಬಹುದೆಂದು ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತೆ. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಅವರಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು. ಸುಮಾರು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಿರಬಹುದು. ಬಾಗಿಲು ಕಿರಿದ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ನಿದ್ರೆಯ ಜೊಂಪು. ಏಳಲು ಸೋಮಾರಿ ತನ ಮಾಡಿ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ನಿತ್ಯದಂತೆ ಗೋವಿನ ಮೈ ಸವರಲೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ — ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಖಾಲಿ !.....”

“ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಏನೆಂದರು ?”

“ಏನನ್ನುತ್ತಾರೆ! ಅವರಿಗೆ ಸೋಗು ಹಾಕಲು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲ. ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುವ ಜಾಣ್ಮೆ ತಾಯಿ-ಮಗನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

ಅಪರಾಧಿತನ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮರೆತೂ ಸುಳಿಯಿಲ್ಲ. ಮರುಕದಲ್ಲಿ ನಮಗಿಂತ ಒಂದು ಕೈ ಮುಂದಿದ್ದರು.”

ರಂಗಮ್ಮ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದರು,

“ಅಬ್ಬಾ ಜನವೆ, ಜಗತ್ತನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಅವರು ಇಂಥಾ ನೀಚ ಕೆಲಸಕ್ಕಿಳಿಯುವರೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.”

“ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಮಯ ಬಿದ್ದರೆ ತಲೆಯೊಡೆಯಲು ಸಹ ಹೇಸುವ ಜನ ಎಲ್ಲ ಅವರು. ನನಗಿನ್ನೊಂದು ಸಂಶಯ ಬಂದಿದೆ--ನಾಣಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಬೀದಿಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಆದ ಅನಾಹುತವೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತೆ ನಿಮಗೆ ?”

“ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾವರೂ ಹುಡುಗರಿದ್ದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾಕೆ? ಏನಾಯಿತು ?”

“ಯಾರೊ ಅದೃಷ್ಟ ಕೆಟ್ಟವನೊಬ್ಬ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ರೈಲಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದವನು ಆ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಯೊಡೆದು ಬಿದ್ದಿದ್ದನಂತೆ.”

“ಸಾಸ! ಯಾವ ದುರಾತ್ಮರೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವರು? ಕೈಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು ಹೇಳಿ !”

“ದುಷ್ಟೃತ್ಯ ಮಾಡುವವರ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲಾಗಿರುತ್ತದೆ ರಂಗಮ್ಮ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸೀತಾರಾಮುವೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಕೋಪದ ಉದ್ರೇಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ಗಮನಿಸದೆ ಆ ರೈಲಿನ ವೇಳೆಗೇ ಹೊರಟಿದ್ದ ನಾಣಿಯಂತಿದ್ದ ಆ ಬಡಸಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಬಹಳ ಸಭ್ಯನೆಂದೂ, ಯಾರೋ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಪರಿಚಯವಾಗುವೆ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದು ಹೊಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಜನರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧಿ ಯಾರೊಂದು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೇನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ನಾಣಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಾಕಷ್ಟು ಜೈರ ?”

“ಅವನ ಬಣ್ಣ ಬಯಲಾದಂದಿನಿಂದ ನಾಣಿಗೆ ಅವನ ತಲೆಕಂಡರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೇ! ಅಲ್ಲದೆ, ಅನಂತು ಹಣ ಕೊಡದಂತೆ ತಡೆದ. ಜಸ್ತಿ ವಾರಂಟು ತಿಗಿಸಿ ಶೆಟ್ಟರ ಬಡ್ಡಿ ಹಣವನ್ನು ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಇವೆಲ್ಲ

ರೊಚ್ಚಿದೆ ಅವನಿಗೆ. ಮೊನ್ನಿನ ದಿನವೇ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೈಕೈ ಹತ್ತಬೇಕಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸೇಡನ್ನು ಹೀಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ. ಸದ್ಯ ಆ ದಿನ ನಾಣಿಯ ಪುಯಾಣ ತಪ್ಪಿದುದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಇದಕ್ಕೇ ನೋಡಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆ ಎನ್ನುವುದು.”

ರಂಗಮ್ಮ ಆ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಹೆದರಿ ಕಂಗಾಲಾದರು. ಅವರ ಜೀವಮಾನ ದಲ್ಲೆ ಅಷ್ಟು ಹೆದರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಘಟನೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಾರದ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡಿತು. ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪನಂತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮು ನಾಣಿಯ ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದು, ಸಮಯ ಕಾದು, ಕಡೆಗೂ ಅವನ ತಲೆ ಯೊಡೆದಿದ್ದಾನೆ; ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿ ಕಣ್ಮೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಸೊಸೆಯ ಕಣ್ಣೀರು ರಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಳಿ ರೂಪ ತಾಳಿಸಿದೆ; ಹುಚ್ಚಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮ ಭಟ್ಟರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೀತಾರಾಮುವನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ ಸಾಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ; ಒರಟನಾದ ಗೋಪಿ ತಮ್ಮನು ಕಾಲ ವಾದ ಕೆಲವು ದಿನದಲ್ಲೆ ಅವನ ಆಸ್ತಿ-ಮನೆ-ಮಠವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೈವಶ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟುಕನಾಗಿ, ತಾಯಿ-ನಾದಿನಿ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ; ಅವನ ರಕ್ತಣೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಅವರು, ನೋವಿನ ತಿರುಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಸಾವಿನ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ—ಅಬ್ಬಾ ! ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರ ಯೋಚನೆ !

ರಂಗಮ್ಮನ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿತು. ನಡುಕದಿಂದ ಮೈಹಿಡಿತ ತಪ್ಪುವಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಕೂತಲ್ಲೆ ಬೀಳುವಂತಾದರು. ತತ್ಕ್ಷಣ-ಅಂಗೈಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಊರಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಆ ಕೆಟ್ಟ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದರು. ಶುಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶುಭವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಹಿಡಿಶಾಪ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಈ ಹೊಯ್ದಾಟ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಲು ಹೇಳಿದರು,

“ತುಂಬಾ ಹೆದರಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ—ಏನೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡಿ. ನಾಣಿಯ ತಲೆಕೂದಲು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ ಸೀತಾರಾಮು

ವಿಗಿ. ಅವನ ಮೈ ಬಲದ ಮುಂದೆ ಸೀತಾರಾಮು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ಹೋಗುವ ಕಸದಂತಿದ್ದಾನೆ. ಎದುರು ಬಿದ್ದರೆ ಇರುವೆಯನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ ಹೊಸಕಿ ಹಾಕುವಂತೆ ಹಾಕಬಲ್ಲ, ನಾಣಿ.”

ಆ ಮಾತು ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಆಜಾನುಬಾಹು. ಸುಮಾರು ಆರಡಿ ಎತ್ತರವಿದ್ದನು. ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗಾತ್ರ, ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಥೈರ್ಯ-ಶೌರ್ಯವಿತ್ತು. ದೃಢಕಾಯನೂ ತೇಜೋವಂತನೂ ಆದ ತಮ್ಮ ಮಗನಲ್ಲಿ ಅಂಜುಬುರುಕತನವನ್ನು ಎಣಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ರಂಗಮ್ಮ ತಮಗೆ ತಾವೆ ನಾಚಿದರು. ಆದರೂ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾವನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲುಗಾಡಿಸಿತು. ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ಅದರ ಪರಿಹಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

“ಎದುರು ಬಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮಗನ ಬಲದ ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಉಳಿಯ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಮೊನ್ನಿನ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುಳಿವು ಕೊಡದೆ, ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ತಂದೊಡ್ಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಕಷ್ಟ.”

“ಈಗ ವಿಷಯ ಸಮಗೆ ಹೇಗೂ ತಿಳಿದಿದೆಯಲ್ಲ ! ಮುಂಚೆಯೇ ನಾಣಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು; ಅಪಾಯ ತಾನೇ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಹ್ಲಾ ! ಒಂದು ವಿಷಯ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಗಲೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಮಾತಿಸ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮರತೇ ಹೋಯಿತು. ನಾಣಿ ಇಂಥಾ ದಿವಸ, ಇಂಥಾ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೊರ ಡುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ?”

“ಅವನು ಹೊರಡುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ, ಗೋಪಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ನೆವ ಹೂಡಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಆ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.”

“ಹೇಳಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಲು ಒಳ್ಳೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅಂತೂ ಎರಡು ಕೆಲಸವೂ ಅವರ ಕರಾಮತ್ತಿನಿಂದಲೆ ನಡೆದದ್ದೆಂದು ಇದರ ಆಧಾರವ ಮೇಲೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯ ವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಇನ್ನು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿ ರಲೆ ಬೇಕು.”

“ಹೌದು ಹೌದು, ಹುತ್ತದ ಬಳಿ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಮೈಮರೆತಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆ ಹಾವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕಲೆ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮನೆಯನ್ನಾದರೂ ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ನಿಶ್ಚಿತಿಯಿಂದಿರಿ. ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಬಣ್ಣ ಇಂಥದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದ ನಂತರ ಮತ್ತೆಂದೂ ಮೋಸ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಅದು ಹೌದಷ್ಟು, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯವೆ ಆವನ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.ಅಲ್ಲಾ ಭಟ್ಟರೆ! ಈಗ ಒಳ್ಳೇ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರು ಅವರೇ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಏಕೆ ನೀವು ಅವರ ಮೇಲೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟು ಹಿಡಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಬಾರದು ?”

“ಸರಿಯಾದ ಆಧಾರ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನನಗೂ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ನೆನ್ನೆಯಿಂದ ಬಿಡದೆ ಅದರ ಸುಳಿವು ಸಿಗುವುದೇನೋ ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದೆ. ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಬಿಟ್ಟೆ.”

“ಹೀಗಾದರೆ ಅವರ ದುಷ್ಟತನ ಮುರಿಯುವುದು ಹೇಗೆ?”

“ಅದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕಾಲ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿದರಾಯಿತು. ನೀವು ಮಾತ್ರ ಅವರ ದಿವ್ಯದಲ್ಲೆ ಎಂದಿನಂತೆಯೆ ಇರಿ. ಅವರ ಕಾರಸ್ಥಾನ ನನಗು ತಿಳಿದಿದೆ ಎನ್ನುವ ಸುಳಿವು ಕೂಡ ಕೊಡಬೇಡಿ. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಣ್ಣ ಬಯಲಿಗೆ ಬರುತ್ತೆ.”

“ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಗೋಪಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೇನು ?”

“ಆ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಅದರಿಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉದಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೀತಾರಾಮನು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿ ದೇವಿ ಗೋಪಿಯ ಹತ್ತಿರ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನು ನಂಬುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ತರಗೆ ಸುದ್ದು ಹಾಕಿ ಪರವದಿಸಿಕೊಂಡವನಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅಸರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ ಸೇಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಏನೂ ರಹಸ್ಯವಿರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚದೆ

ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ—ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಗೋಪಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಒಂದು ಹದ್ದು ಬಸ್ತಿಗೆ ತರದಿದ್ದರೆ ಲಚ್ಚಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಭರವಸೆ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹದಿಂದ ಮರುಗಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನಿನ್ನು ಬರಲೇ?” ಎಂದು ಅಂಗವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆದ್ದರು.

ರಂಗಮ್ಮನೂ ನಲುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಸೀರೆಯ ಅಂಚನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಏಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಕಡಿಗೂ ಜನಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಲೆ ಇಲ್ಲ.”

“ಮಾತು ಬೇರೆ ಹಾದಿಗೆ ಹೊರಳಿದ್ದರಿಂದ ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಆ ‘ಜನ’ ನಾನೇ ಆಗುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ‘ಅಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳಬಾರದು, ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಲೂ ಬಾರದು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಉಪ್ಪುಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹಿತ ಬಯಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೂ ಒದಗಿದೆ. ಈ ಜಾರಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಕಾರಸ್ಥಾನ ನಡೆದಿರುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಬೇರೆಯೆ ಸರ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ತುಂಬಾ ಅಸಾಯಕರ. ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ! ಯಾರು ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಆಗುತ್ತ. ನನ್ನ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂತೆ?”

“ನೀವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಪುರೋಹಿತರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹಿತೈಷಿಯಾದ ಬಂಧುವೂ ಆಗಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡಾಡುವ ಚೈತನ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ.”

ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಭಟ್ಟರು ಮತ್ತೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು,

“ಮನೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೇನೆಂದು ಗೋಪಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ನೀವು ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಿಡಿ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣ ಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವೆನು. ಆಯಿತು, ನಾನಿನ್ನು ಹೊರಡುವೆನು. ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಭಟ್ಟರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ತ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು. ರಂಗಮ್ಮನ ಮುಖ ಬೇಸರದಿಂದ ಮುದುಡಿತು. ತ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಮುಖ ನೋಡಲೂ ಬೇಡವಾಯಿತು ಅವರಿಗೆ. ಕಾಫಿ ಬಟ್ಟ

ಲನ್ನು ಒಳಗಿಡುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂತಲೂ ಹೇಳಿದೆ, ಎದ್ದು ನಡೆದರು.

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಭಟೇರನೆ ಬಾರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ರಂಗಮ್ಮ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ನಡೆದವರಲ್ಲ. ಅವರ ಇಂದಿನ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವುಂಟಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಕಾರಸ್ಥಾನವೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದೆ? ಎಂದು ಹೆದರಿದರು.

ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಬಹಳ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಲಸ ಅದು. ಹೆದರುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕ—ಹಾಗೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿತು.

ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ರಂಗಮ್ಮನ ಇಂದಿನ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಕಾರಣ?—ಯೋಚಿಸಿ ಮೆದುಳು ಕೆಟ್ಟಿತು. ಕಾರಣ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಮೇಲೆ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿದರಾಯಿತೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಒಳಗೆ ಹೋದ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ನೆನಪಾಗಿ, ತಾವು ಹಾಗೆ ನಡೆದುದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಾಧಾನ ತುಂಬಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಆಸ್ವರಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದ ಸೌಜನ್ಯವೂ ಜಾಗೃತಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ವರೆಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮನ ನಿಲುವು ಅವರ ಕರುಳನ್ನು ಹಿಂಡಿತು. ತಮ್ಮ ಅನಭೃತನದ ನಡತೆಗೆ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟು, ಹಿತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೂತು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ ತಾವೂ ಕುಳಿತರು.

“ಯಾಕೊ ಈದಿನ ತಲೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ ನೋಡಿ—ಏನೂ ಬೇಡವಾಗಿದೆ.”

“ಯಾಕೆ, ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೊ ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಬೇವರ ದಯದಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ಬದುಕಿದೆ ಬಿಡಿ—ನಿಮ್ಮ ಮುಂದುವರಿದ ಮುಖ, ಮಾತಿನ ರೀತಿ ನೋಡಿ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೋದೆ. ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಬೀದಿ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ನಾನೆ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟ ದಿನ, ಅದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಯಾರೊ ತಲೆಯೊಡೆದು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬೇರೆ ಬಂದಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಮುಖ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೊಳೆ ಬದ್ದೂ ಅದೆ—ಖಂಡಿತವಾಗಿ! ಸದ್ಯ ಹುಡುಗ ಹುಷಾರಾಗಿ ಹೋಗಿ ಊರು ಸೇರಿದ್ದಾನಲ್ಲ—ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು.”

ದನಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಹಿತ ತುಂಬಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು-ತಮ್ಮ ದುಷ್ಟ್ಯತ್ಯಗಳ ಸುಳಿವೇನಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಹೊಳೆದಿರಬಹುದೋ ಹೇಗೆ?— ಎನ್ನುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚು ಕೆಡಕದೆ ಆ ವಿಷಯ ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೊರ ಬಿದ್ದಿತ್ತು.

“ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಆ ದಿನ ಪ್ರಯಾಣ ತಪ್ಪದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಈ ವೇಳೆಗೆ ಅವನ ಮದುವೆಗೆ ಬದಲು ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವರು ದೊಡ್ಡವನು. ಯಾರ ಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೆ ಜಿದ್ದಿತ್ತೋ! ಕೇಳಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿ.”

ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಂತರ್ಯದ ಮೇಲೆ ತೆರೆಯಳಿದು, ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕೋಪ ತಾಪವನ್ನು ಎಳೆತಂದು ಹೇಳಿದರು,

“ನಿಜ ಅಮ್ಮ, ಕೇಳಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿದಂತಾಗುತ್ತಿ. ನನಗೂ ಆ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದ ದಿನ ಒಂದು ಕಾಳನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ. ಪಾಪಿ ಪ್ಪರು ಯಾರೋ—ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಬೇಕು; ಮಾಡಿದವರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.”

“ಆದು ಹೌದು, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು. ಮಾಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೋಗಲಿ ಆ ಮಾತು ಬಿಡಿ. ಇನ್ನೇನು ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಸಮಾಚಾರ?”

“ನನಗೊಂದು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಇನ್ನೆರಡು ದಿನದಲ್ಲೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ—” ಎಂದು ತಾವು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹಣದ ಬೇಡಿಕೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದರು.

“ಆದಕ್ಕೆನು, ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಂದುಕೊಡಿ, ಪರವಾಯಿಲ್ಲ. ಕೊಡುತ್ತೇನೆ—ಬಂದೆ” ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹಣ ತಂದು ಅವರ ಕೈಗಿತ್ತರು.

“ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು.

ಅವರ ನಡೆ-ನುಡಿಯಿಂದ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತೂ ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನೆ ಬಯಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಎಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಡುಕಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲೆ ಇಲ್ಲ. ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಸತ್ಯ ತಾನೆ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆದು ಹೊರಟರು.

೧೦

ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಹೊಸ ಹಂಚಿಕೆ ಇಣಕಿ ನೋಡಿತ್ತು. ಈದಿನ ತುಂಬಾ ಋಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಏನೂ ಸಡಗರ, ಏನೂ ಸಂಭ್ರಮ. ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷವಿದೆ. ತಲೆಯಿಂದ ಕಾಲಿನ ವರೆಗೆ ಸುವಾಸನೆಯ ಲೇಪವಾಗಿದೆ. ಎಡೆತಾಕಿದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪರಿಮಳ ತುಂಬಿ ಹತ್ತಿರದವರ ಮೂಗನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕೆರಳಿಸುವ ಆ ಓಡಾಟ ಅವನಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿದೆ. ಹತ್ತಾರು ಬಾರಿ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹಜಾರಕ್ಕೂ ಹಜಾರದಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೂ ಎಡೆತಾಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಣ್ಣು ಯಾರಲ್ಲೂ ನೆಟ್ಟು ದೂರದಿಂದಲೆ ಸೌಂದರ್ಯದ ರಸ ಹೀರಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ದೇಹ ಯಾವುದೂ ಹೊಸ ಸುಖವನ್ನು ನೆನೆದು ಚಿಂಡಿನಂತೆ ಪುಟಿಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಉಳಿದವರೂ ಸಂತೋಷದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಹೊಸತನ ಯಾರಿಗೂ ಅಚ್ಚರಿಯುಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕಂಠು, ಅವನ ಪತ್ನಿ ಶಾರದೆ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂಳಿದು ಮಿಕ್ಕೈಲ್ಲರೂ ಸೀತಾರಾಮುವಿನಂತೆ ಸಂತೋಷದ ಮಧುಪಾನ ಮಾಡಿ ಎಡೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮೇಲೂ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಬಟ್ಟೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮೆರೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಜಾನಕಿಯ ಸಂಭ್ರಮವಂತೂ ಹೇಳತೀರದು.

ಹೊಸ ಒಡವೆ, ಹೊಸ ತೊಡವು ತೊಟ್ಟು ಹೊಸ ಹುಡುಗಿಯಂತಿದ್ದ ಅವಳು, ಇಂದು ತನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲೂ ಹೊಸತನವನ್ನೆ ತುಂಬಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂದಿನ ಅವಳ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಯ ಸೇವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ನೀವಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಿದೆ. ಸೀತಾರಾಮು ಬೇಡಬೇಡ

ವೆಂದರೂ ಮತ್ತೆರಡು ಚಿಕ್ಕುಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ತಿನ್ನಿಸಿದಳು. ತಿನ್ನಲಾರದೆ ತಿಂದ.

ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಹಿತವಾಗಿತ್ತು. ಜಾನಕಿ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿ ಬಹಳ ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸೀತಾರಾಮುವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ. ತಾನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಒಡವೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಟ್ಟು ಆಟಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೊಂದೆ ಕಳೆದಿದ್ದ. ಆ ಬೇಸರದಿಂದ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ವೈಮನಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ವಾರದ ಕೆಳಗೆ ಸಟ್ಟು ಆಟದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಅವನ ಕೈಗೆ ಮೊತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಆ ಹಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಜತೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆ ಮಾಡಿಸಿ ಆ ಬೇಸರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅದರ ಪ್ರಭಾವವೇ ಇಂದು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಸಿದುದು.

ಕಾಫಿ ತಂದಿಟ್ಟು ಒಯ್ಯಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಗಾಡಿ ಬಂತೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ಬಂದದ್ದು, ಪ್ರಣಯ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿದಂತಾಯಿತು. ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಸವೈ ಮುಖ ಹಾಕಿ ಬಂದ ಹಸಿವನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಂಗಿಸಿ, ತಾಯಿಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ.

ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಬಾಡಿಗೆ ಮಾತಾಡಿದರು. ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ರನ್ನೂ ಗಡಿಬಿಡಿ ಮಾಡಿ ಹೊರಡಿಸಿ, ಒಲಂಪಿಯಾ ಟಾರ್ಕೀಸಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿ ಕೂರಿಸಿದ. ತಾನು ಮಾತ್ರ ಗಂಡಸರ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ದೇಹವೂರಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಗೆ ಜಾರಿದ.

ಮನೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಶಾರದೆ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತಳು. ಹಾಗೆ ಕುಳಿತು ಬಹಳ ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಹುಚ್ಚು ನಡವಳಿಕೆ ಅವಳನ್ನು ಅವನಿಂದ ದೂರ ಮಾಡಿತ್ತು. ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಕರ್ಮಫಲವೋ, ಮಾನವ ಜನ್ಮ ಪಡೆದೂ ಸಶುವಿನಂತಿವ್ವಾನೆ. ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. ಊಟ-ಊಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಅನಾಗರಿಕತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಮಿರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದು ಮಾಡಬೇಕು, ಯಾವುದು ಬಿಡಬೇಕು ಎನ್ನು

ವುದೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ನಡೆಯುವುದೆ ಅವನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹುಚ್ಚು ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಹೆದರಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿದ್ದ ಶಾರದೆ ಅವನಿಂದ ದೂರವಾದಳು. ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀಕಂಠುವಿಗೆ ಯಾವ ನೋವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಆ ಬಾಧೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂತೋಷಿಯಾದ.

ಶಾರದೆಯ ಒಂಟಿ ಬಾಳು ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವಾಯಿತು. ಆಗಾಗ ಕೆಣಕುತ್ತಿದ್ದ. ಸುಖದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪ್ತಿಯಿದ್ದ ಅವಳ ದೇಹ ಅವನ ಕಾಮಪಿಪಾಸೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಲು ತವಕಿಸಿದರೂ, ವಿವೇಕ ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ. ತಾಯಿ ತುಂಬಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಯುಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಸಂಯಮ ಆಕೆಯ ಬದುಕಿನ ಕೈದೀವಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ರಕ್ತ, ಆ ನೋಟ, ಆ ನೆನಪು ಅವಳನ್ನು ವಂಚಕ ಸೀತಾರಾಮುವಿನಿಂದ ಉಳಿಸಿತ್ತು.

ಅವನು ಮಹಾನೀಚ. ಅಲ್ಲೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನವಿದ್ದರೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಯಾದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಾರ. ಅವನ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ತಲೆ ಕೊಟ್ಟು ತೊಂದರಗೇಡಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದುಡಿದು ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಳ್ಳಿಯೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶಾರದೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಲೆಂದೆ ಶ್ರೀಕಂಠುವಿನ ಬಳಿ ಬಂದದ್ದು ಅವನ ಮಿಟಿ-ಮಿಟಿ ನೋಟವನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು.

“ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ, ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಮನೆ ಬಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲಿರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಮನೆ ಜೀತ ಬಳಿದು ಬದುಕುವುದೆಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನೊಡನೆ ನೀವು ಬರುತ್ತೀರಿ ತಾನೇ?”

“..... !”

“ಏನೂ ಹೆದರಬೇಡಿ--ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೆ ಅಲ್ಲೂ ಕೂತುಂಡೆ ಕಾಲ ಹಾಕಬಹುದು. ಸುಮ್ಮನೆ ನೆಪಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಜತೆಗೆ ಗಂಡುಸೆಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು; ಬಾಕಿ ಎಲ್ಲಾ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಬರುತ್ತೀರಿ ತಾನೆ?”

“.....”

“ನಾನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು ನಿಮ್ಮನ್ನು, ಗೋಡೆಯನ್ನಲ್ಲ; ಮಾತಾಡಿ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹೀಗೆ ಗುಂಡುಕಲ್ಲಂತಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇನಿದೆಯೆನ್ನುವುದು ನನ್ನದೂ ಹೇಳಿ; ಆದರಂತೆಯೆ ಮಾಡೋಣ.”

“ಅಕ್ಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನೆಲ್ಲೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಕಂಠ.

“ಯಾಕೆ?”

“ಅವಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನೆಲ್ಲರೂ ಹೊಡೆದೂ ಬೈದೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ—
ಅವಕ್ಕೆ!”

“ಹಾಗಾಗದಿರುವಂತೆ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು, ಬನ್ನಿ. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಒಬ್ಬರೂ ಸುಳಿಯದಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸರಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ!”

“.....”

“ಮಾತಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು ಕೇಳುವುದೆ ಅಲ್ಲ—ರಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ಮೆತ್ತಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ!”

ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಅಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದ. ಶಾರದೆಯ ಸಮಾಧಾನ ಕರಗಿ—ಅಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ, ಕೋಪ ಹೆಡೆಯಾಡಿತು. ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಛಿಟ್ಟನೆದ್ದು ಹೇಳಿದಳು,

“ಸದ್ಯ ನನ್ನ ಜತೆ ನೀವು ಬರದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಈ ಹಾಳು ಅಳು ನೋರೆ ಮಾತ್ರ ನೋಡಲಾರೆ. ನಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಹತ್ತಿರವೆ ಇರಿ, ನನಗೆ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟವಳು, ಶ್ರೀಕಂಠ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೆ ನಿಂತಳು.

“ಸದ್ಯ ಬದುಕಿದೆ” ಎಂದು ಕಾಲು ಚಾಚಿ ಮಲಗಿದ.

“ಬದುಕಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿದವರು ನೀವು—ಏನೂ ಗಾಬರಿ ಪಡಬೇಡಿ; ಭಂಡತನದಿಂದಲಾದರೂ ಬದುಕುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಕಿಯೇಳುತ್ತೆ. ಏನು ಮಾಡುವುದು! ನಿಮ್ಮದು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ ಅಂಥಾದ್ದು. ನಿಮ್ಮಂಥವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೆಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಾಗ ಯಾರು ಏನು ಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಳಾಗಿ

ಹೋಗಲಿ, ಇನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಾನು ಅಳುವುದಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬಳಿ ಬದುಕನ್ನು ಎದುರಿಸುವೆನು. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ದಾರಿ ನಿಮಗೆ, ನನ್ನ ದಾರಿ ನನಗೆ !”

ಶಾರದೆಯ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರವಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಹಾದಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು. ತಾನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಗಾಣದ ಎತ್ತಿನಂತೆ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಬಿಡುನಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಎಡಿಬಿಡದ ದುಡಿತಿಕ್ಕೆ ಇಂದು ಕೊನೆ.

ಬಿಡುಗಡೆಯ ನೆನಪಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಹಗುರವಾಯಿತು. ಎಂದಿಗಿಂತ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅನ್ನಕ್ಕೆಸರಿ ಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಯಾರೊ ಕದ ತಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಶ್ರೀಕಂಠು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟಿ ಹೊತ್ತಂತೆ ಅಲುಗಾಡದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಶಾರದೆ ತಾನೆ ಹೋಗಿ ಕದ ತೆರೆದಳು.

ಬಂದವನು ಸೀತಾರಾಮು. ಸರ್ಪವನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಹೆದರಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದಳು. ಬಾಗಿಲು ಅಗುಳಿಯಿಕ್ಕಿ, ಒಳಗೆ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ಶಾರದೆಯ ಸೆರಗು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಆ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಇದ್ದ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಳು. ಅವನ ಪುರುಷ ಬಲದ ಮುಂದೆ ಅವಳ 'ಸ್ರೀತನ' ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಮಾತಿನ ಅಸ್ತ್ರ ಹೂಡಿದಳು.

“ಒಳಗಡೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಇದ್ದಾರೆ.”

“ಇದ್ದರೆ ಇರುತ್ತಾನೆ—ಅವನು ಯಾರ ಒಬ್ಬ ! ಆ ಷಂಡನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ ? ಬಾ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ” ಎಂದು, ಶಾರದೆ ಸಂಗಡ ಬರಲು ವಿರೋಧಿಸಿದರೂ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತರದೆ, ಅವಳ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕೈಹಾಕಿ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯತ್ತ ಸಾಗಿದ.

ಅವನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ರಭಸಕ್ಕೆ ಕಾಲು, ಶಾರದೆಯ ಮಾತನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿ ಮುಂದೆ-ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿ ರಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಕಂಠು ಎದುರಾದ. ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವ

ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಷಯ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟದ್ದಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತಿದ್ದ.

ಶಾರದೆ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಡನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. 'ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ವಾಗಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ. ಅವಳ ಕೋಪ ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ಇಂಥಾ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಸತ್ತ ಕೊರಡಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಅವಳ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ಹೋಗಿ ಆ ಷಂಡನ ಹಲ್ಲು ಮುರಿದು ಅದರ ಆಹುತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಳು. ಪ್ರಯತ್ನ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಹಿಡಿತದ ಬಿಗಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅವಳ ಮುಂದಿನ ಬಾಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ನೋಡಿ-ನೋಡಿ ದುರ್ಬಲವಾದ ಕಣ್ಣು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ನೀರು ಕಾರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕೊಠಡಿ ತಲುಪಿದ್ದರು. ಸೀತಾರಾಮು ಅವಳನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ-ಬಾಗಿಲು ಅಗುಳಿ ಹಾಕಿ, ಹೋಗಿ ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ. ಶಾರದೆ ದೂರ ಸರಿದಳು. ಭಂಡ ತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು ಹೇಳಿದ,

“ಯಾಕಿಷ್ಟು ಒದ್ದಾಟ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ ! ಕೈಗೆ ಬಂದ ಸುಖವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೆ ! ನಿನಗೆ ಹೇಗೂ ಶ್ರೀಕಂಠವಿನಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಜೀವನಕ್ಕೂ ನಾನೆ ಹೊಣೆ. ಹೇಗೆ ನೋಡಿದರೂ ನಿನಗೆ ನಾನು ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಹಠ ಮಾಡಬೇಡ.”

“ನನಗೆ ಯಾರೂ ಬೇಡ, ನನ್ನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನ ಕೊಡಲು ರಟ್ಟಿಯಿದೆ.”

“ಸುಖದ ಬದುಕಿಗೆ ರಟ್ಟಿ ಬಲವೊಂದೆ ಸಾಕೆ ?”

“ನನಗಷ್ಟೆ ಸಾಕು. ನನ್ನ ರಟ್ಟಿ ಗೌರವದಿಂದ ಅನ್ನ-ಬಟ್ಟಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಭರವಸೆ ನನಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನನಗೇನೂ ಬೇಡ.”

“ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕಂಠ ಒಪ್ಪಿದನೆ ?”

“ಅವರೇಕೆ ಒಪ್ಪಬೇಕು ? ಅವರು ಯಾವ ಮಹಾ ಗಂಡುಸೆಂದು ಹೇಳಲಿ ? ನೀವೀಗ ತಾನೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ‘ಅವನೊಬ್ಬ ಷಂಡ—ಲೆಕ್ಕಕ್ಕಿಡುವುದು ಬೇಡ’ ವೆಂದು !”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು.....!”

ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೆ ಅವನ ಮಾತು ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು.

“ಹೌದು, ಇನ್ನು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ-ನಾಡಿ ದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಾನಾಗಿಯೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ.”

“ಸಂಗಡ ಶ್ರೀಕಂಠ ಬರದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುವೆ?”

“ಒಬ್ಬಳೇ ಹೋಗುವೆನು. ನನಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಅಂಥವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಕಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚು.”

ಮತ್ತೂ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು ಕೇಳಿದ,

“ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವವಿರುವ ವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನಗೆ ಬೇಕು.”

ತಾನೂ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು,

“ನನಗೆ ನೀವು ಬೇಡವಲ್ಲ-ಆದಕೈನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ!”

“ಯಾಕೆ ಶಾರದೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ರೂಪಿಲ್ಲವೇ, ಯೌವ್ವನವಿಲ್ಲವೇ, ಸಂಪತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ ಹೇಳು!”

“ಅವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ನನ್ನ ಮನೆ ಶನದ ಗೌರವವೊಂದೆ. ಅದರ ಮುಂದೆ ಯಾವುದೂ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತಾಡಿ ಯಾಕೆ ಗಂಟಲು ನೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ? ನನಗೆ ಒಳಗೆ ಕೆಲಸವಿದೆ—ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ” ಎಂದು ಏಳಲು ಹೋದಳು.

ಸೀತಾರಾಮು ತಡೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಇಲ್ಲ, ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನಗೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಯಾದರೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಸುಖ ಪಟ್ಟೀ ಪಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಮುಂದೆ ಯಾರ ಬಲವೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

ಕಾಮದ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದವನು ಪಶುವಿನಂತಾದ. ವಿವೇಕ ಮೈ ಮುದುಡಿ ಮೂಲೆ ಸೇರಿತು. ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಯಾವುದೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪಶುಬಲದ ಮುಂದೆ ಶಾರದೆ ಸೋತಳು. ಕೊಠಡಿ ತುಂಬಾ ಮೌನ ತುಂಬಿತು. ಆಗಾಗ ಅವಳ ನರಳಾಟ ನೋವಿನ ನುಡಿ ಮೌನದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೀಳಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹೊರಗೆ ಯಾರೊ ಬಡಬಡ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು. ಹಿಂದು-ಮುಂದು ನೋಡದೆ ಶ್ರೀಕಂಠ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಬಂದ. ಸೀತಾ ರಾಮುವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಕಂಠವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಭಟ್ಟರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಿವರ ತಿಳಿಯಲು ಶ್ರೀಕಂಠವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಗುವಿನಂತೆ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಸಿದ.

ಯಾವ ವಿಚಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿಗಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಕಂಠನ ನಡವಳಿಕೆ ಅಸಹ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ, ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ ಉಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಯಾತಕ್ಕೂ ಬಾರದ, ಸಾಕಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆಯದ ಅರೆಹುಚ್ಚು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಅವರು ಎಂದೋ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ ತರದೆ ಶಾರದೆಯ ಮಾನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ತಾವು ನಿಂತರು.

ಅವಳ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಕರುಳನ್ನು ಚುರುಕೈನಿಸಿತು. ಒಳಗಿಂದ ನರಳಾಟವೂ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೋಪಾಂಗಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ಅವರು ಕದವನ್ನು ಒದ್ದು, ಆ ಪಾಪಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು, ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಮಾತಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ, ಸೀತಾರಾಮುವೆ ಕದ ತೆರೆದು ಈಚೆಗೆ ಬಂದ. ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು ಮೈ ನಡುಗಿತು. ಕೊಠಡಿಯ ಕದವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆಳೆದು, ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆವರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ,

“ಏನು, ಇಷ್ಟು ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿರಿ ?”

“ಗೋಪಿಯಿಂದೇನಾದರೂ ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆಯೇನೋ ವಿಚಾರಿಸೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ. ರಂಗಮ್ಮನೂ ಹೋಗಿ ಆಗಲೆ ಏಳೆಂಟು ದಿನವಾಯಿತು. ನೆನ್ನೆಯೆ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಇದುವರೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತೆ, ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ?”

“ಇಲ್ಲವಲ್ಲ—ನನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ ಅವರ ಸುದ್ದಿ. ಹೋದಲಾಗಾಯಿತು ಗೋಪು ಕೂಡ ಕಾಗದ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ, ನಿಂತೇ ಇದ್ದೀರಲ್ಲಾ !”

“ಇಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಹೊತ್ತಾಯಿತು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊರಬಂದರು.

ಕದ ತಟ್ಟಲು ಹೋದಾಗ ಇದ್ದ ಅವರ ಭಾವಾವೇಶ ಅನಂತರ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಟನಾದ ಅವನನ್ನು ಈಗಲೆ ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಹಾಳಾಗಬಹುದೆಂಬ ಸಂದೇಹ ಬಂದು, ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ತಮ್ಮ ಭಾವವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದರು.

ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ತಾರದೆಯ ನರಳಾಟದಿಂದ ಆ ವಿಷಯ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಸೀತಾರಾಮನಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವನು ಹೊರಬಂದಾಗ ಶಾರದೆ ಭಟ್ಟರ ಧ್ವನಿ ಹಿಡಿದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೆಂದೋ ಏನೋ, ಸೀತಾರಾಮನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಶಾಪ ಅವನ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರಿ, ದೇಹವನ್ನು ಬೆಂಡು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅಷ್ಟೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಸಾಕೆಂದು ಭಟ್ಟರು ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತೆತ್ತಲಿಲ್ಲ.

ಅವರು ಆ ದಿನ ಆ ಬೀದಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಅಂಚೆಯವನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆಂದು. ಅವನ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿ ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಬರುವ ಕಾಗದವನ್ನು ಒಂದು ವಾರದ ವರೆಗೆ ತನುಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಎಂದೂ ಇಂಥಾ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದವರಲ್ಲ. ಗೋಪಿ ಅಡ್ಡಹಾದಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯ ಬಂದು, ಅದರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಾ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟಿತ್ತು. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಅಂಚೆಯವನೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನದಿಂದ ಆ ಬೀದಿಯ ಧೂಳು ಹೊಡೆದಿದ್ದರು. ಈ ದಿನ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಗೋಪುವಿನಿಂದ ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬಂದಿತ್ತು. ಒಡೆದು ಓದಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ನರಳಾಟ ಕೇಳಿಬಂತು. ಕಾಗದವನ್ನು ಹಾಗೇ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಲು ಹೋಗಿ ಕದ ತಟ್ಟಿದರು.

ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟಿದ್ದವರಿಗೆ ಕಾಗದದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಮನೆ ತಲಪುವವರೆಗೂ ಆತುರ. ಅರ್ಧ ದಾರಿ ಸಾಗ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಮನೆ ಸೇರಬಹುದಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸೊಂಟದಿಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಡೆದು ಬಿಡಿಸಿ ಓದಿದರು.

ಕಾಗದದ ತುಂಬಾ ಬರಿಯ ಸಟ್ಟಾ ನಂಬರಿನ ವಿಷಯವೇ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸಟ್ಟಾ ಆಡುವುದು ಮನೆಹಾಳುತನದ ಕೆಲಸ. ಸೀತಾರಾಮು ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಗೋಪುವಿನಲ್ಲೂ ತುಂಬಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹವೂ ಅಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿರುವುದು.

ಲಕ್ಷ್ಮಾಂತರ ರೂಪಾಯಿ ಗಳಿಕೆಯ ಹುಚ್ಚಿರುವ ಗೋಪಿ ಸಟ್ಟಾ ಆಟಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವುದೇನೂ ಅಚ್ಚರಿಯಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಬಂದರಾಯಿತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನೆಮಠವೆಲ್ಲ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿ ಕೈಲಿ ಕರಟಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಗೋಪಿ ಮೊದಲೆ ಒರಟಿ-ಹಟಮಾರಿ. ಹೋದದ್ದು ಹೋಗಲಿ, ಕಡೆವರೆಗೆ ನೋಡಿಯೆ ಬಿಡೋಣವೆಂದು ಇದ್ದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದು ಬಿಟ್ಟರೆ.....? ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಗತಿ.....?

ಮುಂದೆ ಯೋಚಿಸುವುದೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ತಲೆ ಕೊಡವಿಕೊಂಡರು. ಈ ಬಾರಿ ಅವಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ, ಅವಳಿಂದಲೆ ಅವನು ದಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರವಾಯಿತು. ಮನೆಯೂ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು.

ಭಟ್ಟರು ಬಂದದ್ದು ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದೆ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ನಾಶಕ್ಕೆ ನಾಣಿಯೊಡನೆ ಭಟ್ಟರೂ ಸೇರಿದ್ದಾರೆಂದೆ ಅವನ ಕಲ್ಪನೆ. ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿದ ಹೊರತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಸಮಯ ಕಾಯಬೇಕು. ಈಗಲೆ ದುಡುಕಿದರೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದ ಅಪಘಾತಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಗಿ ದುಃಖಕ್ಕೇಡಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಕಾಯುವುದೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಾರವೂ ಐದೂವರೆ ಗಂಟೆಯಾಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ಸಮಯದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಮೈ ಮುಖ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸುದ್ದಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಬಾರದೆಂದು ಶಾರದೆಗೆ ಬೆಜ್ಜರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಥಿಯೇಟರಿನ ಕಡೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದ. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ತಲುಪುವುದಕ್ಕೂ ಆಟ ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಗಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ಶಾರದೆ ತಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆದರಿಕೊಂಡು ಹುಚ್ಚಿಯಂತಿದ್ದಳು. ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸೂ ಕೆದರಿದ ತಲೆಯಂತೆ ಕ್ರಮತಪ್ಪಿತ್ತು. ಅದರ ಹೊಯ್ದಾಟ ಮುಖ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ, ಜಾನಕಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹೆದರಿದರು. ಹಿಂದು-ಮುಂದು ಓಡಾಡಿ ಕೆದಕಿ ಕೇಳಿದರು. ಶಾರದೆ ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೃದಯದಲ್ಲೆ ತುಂಬಿ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಬಿಟ್ಟ ಉಸಿರಿನ ಕಾವಿನಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ಕಾವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಹೇಳಲಾರಳೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಅವರು ಮೌನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಬೆಳಗಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಶಾರದೆಯ ಹಾಸಿಗೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸೀತಾ ರಾಮು-ಭಟ್ಟರು ಇವರಿಬ್ಬರ ಹೊರತು ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಸ್ವಭಾವವರಿತ ಶ್ರೀದೇವಮ್ಮ ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಅವಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಗೋಜಿಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

೧೧

‘ಪೋಸ್ಟ್’ ಎಂದು ಅಂಚಿಯವನು ಎರಡು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಎಸೆದು ಹೋದ. ಒಳಗೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನೊಡನೆ ಯಾವುದೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ಆ ಕಾಗದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಬಂದರು. ಬಗ್ಗಿ ನೀಡಿದ ಕೈಗೆ ಕಾಗದ ಗಳು ನ್ಯಾಗತ ಬಯಸಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಬಂದುವು.

ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅವರಿಗೆ ಭಟ್ಟರು ಬರೆದದ್ದು; ಮತ್ತೊಂದು ಗೋವುವಿಗೆ ಸೀತಾರಾಮು ಬರೆದದ್ದು. ಭಟ್ಟರು ತಮಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದವನ್ನು ಒದೆದು ಓದಿದರು. ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮುಖದ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಗೆಲುವಿದ್ದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿತು. ಗೋಪು ಸೆಟ್ಟಾ ಆಟಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಎದೆ ನಡುಗಿತು. ಆ ನಡುಕಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪುಟಕೊಟ್ಟುದು

ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ದುಷ್ಟ ನಡವಳಿಕೆಯ ವರ್ಣನೆ. ನೀಚನಾದ ಅವನ ಕಪಿ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗೋಪುವಿನ ಬಿಡುಗಡೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಅವನ ಜೀವನ ಹೇಗೆ ಹರಿಯುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಭಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಗಡ ತಾವು ಶಾಂತಕ ಬಗ್ಗೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವರೆಂದೂ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿ, ಸೂರಪ್ಪನ ಧೈರ್ಯ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೀವ ತುಂಬಿದ್ದರು.

ಮನೆ ಮುರುಕ ಸ್ನೇಹಿತ, ಸಟ್ಟಾ ಆಟ ಇವು ಗೋಪಿಯ ಬಾಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ನೋಡಲಾರದೆ ಸೂರಪ್ಪ ಕ್ಷಣ ಕಾಲ ಕಣ್ಣು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದರು. ಅಬ್ಬಾ! ಮಾನವನ ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರ! ಎಂತಹ ರಹಸ್ಯ! ಯಾರ ಬಾಳು ಹೇಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆ ದಿನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಳ್ಳಿಯವನ ಘಟನೆಯಿಂದ ಗೋಪುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿಯ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಘಟನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಮಾನಕ್ಕೆ ತೂಗಿ ನೋಡುವುದು ಮೂಢತನವೆ ಸರಿ. ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ? ಈಗಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ಸಟ್ಟಾ ಆಟ ಗೋಪಿ-ಶಾಂತಕ ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿ ರೆಗಡುಕೂ ಮಾಡುವ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ನೋವಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರೂ ಸುಪೀಲ ಕೆರಳಿ ಕಾಳಿಯಾಗಿ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನ ಸಂತಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಣ್ಣುವಾಲಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಆಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಿಡಬಾರದು. ಆದರೆ ಹವ್ಯಾಸದಿಂದ ಗೋಪಿಯನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ನಾನೂ ಭಟ್ಟರೂ ಸೇರಿ ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಾಡಲೆ ಬೇಕು. ಎಂದೂ ಹಾವ ಮುಂದನ್ನು ಹಿಂಜಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಗುರವಾಯಿತು. ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊತ್ತು ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡಿದರು. ಧಟ್ಟನೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಸೀತಾರಾಮನ ಗೋಪುವಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದದ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಬಂದ

“ಕಾಗದ ಒಡೆಯಲೋ—ಹಿಂತಿರುಗಿ ಗೋಪಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಲೋ?”

“ಅವನ ಬದುಕಿನ ಬಣ್ಣದ ಪರಿಚಯವಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಒಡೆಯುವುದರಿಂದ ಉಪಕಾರವೆ ಆಗುತ್ತದೆ.”

“ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಾಗದವನ್ನು ಅವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಡೆಯುವುದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲವೆ?”

“ಅವನು ಪರಕೀಯನಲ್ಲ—ನಿನ್ನ ಅಳಿಯ. ಬದುಕಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಷ್ಟೆ ನಿನಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಹಾದಿಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಅವನ ನಡೆ-ನುಡಿ, ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.”

ಮನಸ್ಸಿನ ಹೊಯ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರು, ವಿವೇಕ ನೀಡಿದ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಅಳೆದು ಹೊಯ್ದು ಮಾಡದೆ, ಒಡೆದು ಓದಿದರು. ಕಾಗದದ ಒಕ್ಕಣೆ ಭಟ್ಟರ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಪುಟವಿಟ್ಟಂತಿತ್ತು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾಪಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸ್ವಂತ ವಾಗಿ ಸಟ್ಟಾ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಬಂದ ಲಾಭದಲ್ಲ ಇಬ್ಬರೂ ಹಂಚಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದೂ, ಈ ಹಂಚಿಕೆ ಕೈಗೂಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನಾಣಿಯನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ಆದಷ್ಟು ದೂರವಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದನು. ಸೂರಪ್ಪನವರಿಗೆ ಭಯದ ಸಂಗಡ ತಿರಸ್ಕಾರ-ಕೋಪಗಳು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತವು. ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸು ಹದ ತಪ್ಪಿತು. ತಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿ ಸುತ್ತಾ ಓಡಾಡಿದರು.

“ಬೆಳಗಾದರೆ ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ಏಳಿಗೆಯ ಕಡೆ ಗಮನವಿಲ್ಲದೆ ದುಷ್ಟ ಸಹವಾಸ-ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿವಾನಲ್ಲಾ— ಅವನು ಮನುಷ್ಯನೆ? ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬಹುದು; ತಿಳಿ ತಿಳಿದು ತಪ್ಪು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ? ಇಚ್ಛೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆದು ಹಾಳಾಗಲಿ, ಯಾರಿಗೇನು?”

“ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಸತ್ತು-ಅಪಾಯವಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅರಿವಾಗದೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥವರನ್ನು

ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ದುಷ್ಟ ನಡವಳಿಕೆಯ ವರ್ಣನೆ. ನೀಚನಾದ ಅವನ ಕಪಿ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗೋಪುವಿನ ಬಿಡುಗಡೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಅವನ ಜೀವನ ಹೇಗೆ ಹರಿಯುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಭಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಗಡ ತಾವು ಶಾಂತಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವರೆಂದೂ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿ, ಸೂರಪ್ಪನ ಧೈರ್ಯ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೀವ ತುಂಬಿದ್ದರು.

ಮನೆ ಮುರುಕ ಸ್ನೇಹಿತ, ಸೆಟ್ಟಾ ಆಟ ಇವು ಗೋಪಿಯ ಬಾಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ನೋಡಲಾರದೆ ಸೂರಪ್ಪ ಕ್ಷಣ ಕಾಲ ಕಣ್ಣು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದರು. ಅಬ್ಬಾ! ಮಾನವನ ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರ! ಎಂತಹ ರಹಸ್ಯ! ಯಾರ ಬಾಳು ಹೇಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುವುದೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಆ ದಿನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಳ್ಳಿಯವನ ಘಟನೆಯಿಂದ ಗೋಪುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿಯ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಘಟನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಮಾನಕ್ಕೆ ತೂಗಿ ನೋಡುವುದು ಮೂಢತನವೆ ಸರಿ. ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ? ಈಗಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ದಿದ್ದರೆ, ಸೆಟ್ಟಾ ಆಟ ಗೋಪಿ-ಶಾಂತಳ ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಪ್ತ ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ನೋವಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಸುಪೀಲ ಕೆರಳೆ ಕಾಳಿಯಾಗಿ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದಾಂವತ್ಯ ಜೀವನ ಸಂತಾನ ಎಷ್ಟು ಮಣ್ಣುವಾಲಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಡಬಾರದು. ಆ ಕಷ್ಟ ಹವ್ಯಾಸದಿಂದ ಗೋಪಿಯನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ನಾನೂ ಭಟ್ಟರೂ ಸೇರಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಾಡಲೆ ಬೇಕು. ಎಂದು ಮಾನು ಮುಂದನ್ನು ಹಿಂಜಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಗುಲವಾಯಿತು. ಜೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನೆರೆ ಮುಖ್ಯ ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಆತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡಿದರು. ಥಟ್ಟನೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಸೀತಾರಾಮನು ಗೋಪುವಿಗೆ ಬರೆದ ಕಾಗದದ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಗೋಪುವಿಗೆ ಬಂತು.

“ಕಾಗದ ಒಡೆಯಲೋ—ಹಿಂತಿರುಗಿ ಗೋಪಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಲೋ?”

“ಅವನ ಬದುಕಿನ ಬಣ್ಣದ ಪರಿಚಯವಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಒಡೆಯುವುದರಿಂದ ಉಪಕಾರವೆ ಆಗುತ್ತದೆ.”

“ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಾಗದವನ್ನು ಅವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಡೆಯುವುದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲವೆ?”

“ಅವನು ಪರಕೀಯನಲ್ಲ—ನಿನ್ನ ಅಳಿಯ. ಬದುಕಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಷ್ಟೆ ನಿನಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಹಾದಿಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಅವನ ನಡೆ-ನುಡಿ, ಆಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.”

ಮನಸ್ಸಿನ ಹೊಯ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರು, ವಿವೇಕ ನೀಡಿದ ಸಮ್ಮತಿ ಯಿಂದ ಅಳಿದು ಹೋಯ್ದು ಮಾಡದೆ, ಒಡೆದು ಓದಿದರು. ಕಾಗದದ ಒಕ್ಕಣೆ ಭಟ್ಟರ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಪುಟವಿಟ್ಟಂತಿತ್ತು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸ್ವಂತ ವಾಗಿ ಸಟ್ಟಾ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಬಂದ ಲಾಭದಲ್ಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹಂಚಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದೂ, ಈ ಹಂಚಿಕೆ ಕೈಗೂಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನಾಣಿಯನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ಆದಷ್ಟು ದೂರವಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದನು. ಸೂರಪ್ಪನವರಿಗೆ ಭಯದ ಸಂಗಡ ತಿರಸ್ಕಾರ-ಕೋಪಗಳು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತವು. ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸು ಹದ ತಪ್ಪಿತು. ತಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿ ಸುತ್ತಾ ಓಡಾಡಿದರು.

“ಬೆಳಗಾದರೆ ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ಏಳಿಗೆಯ ಕಡೆ ಗಮನವಿಲ್ಲವೆ ದುಷ್ಟ ಸಹವಾಸ-ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ— ಅವನು ಮನುಷ್ಯನೆ ? ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬಹುದು; ತಿಳಿ ತಿಳಿದು ತಪ್ಪು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ? ಇಚ್ಛೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆದು ಹಾಳಾಗಲಿ, ಯಾರಿಗೇನು ?”

“ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಸತ್ತು-ಅಪಾಯವಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅರಿ ವಾಗದೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥವರನ್ನು

ಹಿರಿಯರು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸದೆ, ಕೋಪ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆಡೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುವುದೂ ಅಪರಾಧವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.”

“ಹೌದು, ಅನು ನಿಶ್ಚಯ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ನಾನು ದೊಡ್ಡವನು. ಅವನನ್ನು ತಿದ್ದುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ನಾನೇ ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಗೋಪಿ— ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಚಟಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವರನ್ನು ನೋಸದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಓನಾದರೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆನು.....” ಎಂದು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದಿ ಹರಿ ದೆಸೆದರು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸೂರಪ್ಪನವರು ಒಳಗೆ ಬರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಹಲವ ಕಾಗ ದದ ಚೂರುಗಳನ್ನೂ ಸೂರಪ್ಪನವರನ್ನೂ ಮಿಟಿಮಿಟಿ ನೋಡುತ್ತ ಮೂಕರಂತೆ ನಿಂತರು. ಸೂರಪ್ಪ ಬಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ತೋರಿಸದೆ ಎಂದೂ ಒಳಗೆ ಹರಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆ ಅವರನ್ನು ನಾಚಿಸಿತು. ಪೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ನಡುಗಿದರು. ಅವರಿಗೂ ಇಂದಿನ ಗಂಡನ ನಡವಳಿಕೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಗುರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ದರು. ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಜಾಡನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲೆ, ಅವರ ಮೂಕ ವರ್ತನೆಗೆ ಜೆದಲಿದ ಸೂರಪ್ಪ ಮಗತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು.

“ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ. ನನ್ನ ಹಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ವಿಷಯವನ್ನು ಹುಚ್ಚಾಪಟ್ಟ ಗೀಚೆದ್ದ. ಹಂಗಸರು ಓದಲು ಅಯೋಗ್ಯನಾದ ಕಾಗದ ಅದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಹರಿದು ಹಾಕಿದೆ.”

ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಏಪರೀತಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದೂಬಿಸಿ ಮುಳ್ಳು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ಮಾತಂದುದಕ್ಕ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ನೊಂದಿತು. ಎಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಮುಳ್ಳುಡದಿದ್ದವರು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ಗೋಪಿಯು ಶ್ರಮ ತಪ್ಪಿದ ಬದುಕನ್ನು ಮುಚ್ಚಲೆಂದು ಹಾಗೆ ದೇಳಿದ್ದರು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಯಾದ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ತಮಗಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು

ನಂರಯದಿಂದ ಗಂಡನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿದರು.

“ಎರಡು ಕಾಗದವಿಧವೆಂದಿದೆಯಲ್ಲಾ—ಮತ್ತೊಂದೆಲ್ಲೆಯದು?”

ಸೂರಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ತಬ್ಬಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ಸವರಿ ಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು,

“ಗೋಪಿಗೆ ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತನಿಂದ ಬಂದ ಕಾಗದ ಅದು. ಕುತೂಹಲ ತಪೆಯವೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಾಗದವನ್ನು ಒಡೆಯುವುದು ಅವರಾಧನಾದರೂ ಒಡೆದು ಓಡಿಬಿಟ್ಟ. ಒಡೆದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೇ ಇದುವುದು ಅನಾಯವೆಂದು ಹಂದು ಹಾಕಿದೆ.”

“ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿದಿರಿ. ಏಕೆ, ಪ ವರ್ತಮಾನವೇನಾದರೂ ಇತ್ತೆ ಅವರಲ್ಲಿ?”

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವ ಕುತೂಹಲವಿತ್ತು. ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಆ ಭಾವನೆ ಅರ್ಥವಾದರೂ ನಿಸ್ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೆದರಿ ಆಗಲೂ ಸ.ಳ್ಳು ಬಿಟ್ಟರು.

“ಅಂಥಾದ್ದೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ—ಕಾಗದವ ತುಂಬಾ ಬರಿಯ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವೆ!”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ—ಅದಕ್ಕಾಗಿಷ್ಟು ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಕು! ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೇನೂ ನಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ!” ಎಂದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರವ್ವು-ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸುತ್ತಾ, ‘ಅ.....ನ್ನ! ಅ.....ತ್ತ’ ಎಂದು ಹೊರಲು ನುಡಿಯುತ್ತಾ, ಅನರ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದ ಪುಟ್ಟಮಗು ಶಾರದೆ ಬಂದು, ತಾಯಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದು ಸಂತಿತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನು ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು. ಅದನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕಿರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಧೂ, ಇವೊಂದು ಶನಿ. ಹೋದಹೋದಲ್ಲೆ ಕೃಕಾಲಿಗೆ ಬಂದು ಸುತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ.”

“ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಸಿಡಿಯುತ್ತೀಯೆ—ಒಳ್ಳೆ ಮಲತಾಯಿಯ ಹಾಗೆ! ಏನೂ ಅರಿಯದ ಕೊಸು ಅದು. ಅನರ ಮೇಲೆ ಏನು ಕೋಪ-ತಾಪ ತೋರಿಸುವುದು? ಜೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಬಾವು, ಶಾರೂ,

ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಾ. ಅಮ್ಮನಿಗೆನೋ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿದೆ. ಈಗವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಡ ಬಾ” ಎಂದು ಸೂರಪ್ಪ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಬ್ಬಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ದರು.

ಸೂರಪ್ಪನ ಸಮಾಧಾನ-ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನಾಚಿ ದರು. ತುಂಬಿದ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಕಡಿಮೆಯಾದವರಲ್ಲ. ಬದುಕಿನ ಯಾವುದೋ ಪೆಟ್ಟು ಅವರ ಸೌಜನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬರ ಎಳೆದಿತ್ತು. ಈ ನೋವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಇದ್ದರೂ ಸೂರಪ್ಪ ಅದನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅದಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರ ದೌರ್ಬಲ್ಯ. ಅದನ್ನೆ ತಿಳಿಸಿದರು,

“ಯಾಕೋ ನನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಬೇಸರ ಬರುತ್ತೆ. ದೇವರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬಂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷ ಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ಹಾಳು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನಿತ್ತು ನನ್ನ ರಕ್ತ ಒಣಗಿಸುತ್ತಿ ದ್ದಾನೆ. ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಈ ದರಿದ್ರ ಮಗು ರತ್ನಳ ಹೋಲಿಕೆ ಬೇರೆ ಹೊತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಮುಖ ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವಳ ನೆನಪು ಬಂದು, ‘ಈ ಮಗು ಯಾಕಾ ದರೂ ಬದುಕಿದೆ, ದೇವರೇ!’ ಎನ್ನುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?”

“ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಸಂತಾನವನ್ನು ಹಳೆಯಬೇಡ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾದ ರೇನು, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾದರೇನು; ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ. ಮುಖ್ಯ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮ ಚೆನ್ನಾಗಿರಬೇಕು; ಹುಟ್ಟುವ ಮಕ್ಕಳೂ ಸುಕೃತಶಾಲಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮ ಲಿಸಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಮನಾಗಿರುತ್ತೆ. ಹಿಂದೆ ಅವರವರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸುವನು. ನಾವು ಸತ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸುತ್ತಾರೆ; ದುಷ್ಟಕರ್ಮ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಕೆಟ್ಟವರು ಜನಿಸು ತ್ತಾರೆ. ದೋಷ ನಮ್ಮದೆ, ಮಕ್ಕಳದಲ್ಲ. ಶಾರಿ ರತ್ನಳಂತಿದ್ದಾಳೆಂದು ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಆ ಅರಿಯದ ಕೂಸಿಗೆ ವ್ಯಥೆಯುಂಟು ಮಾಡುವೆಯಲ್ಲಾ, ಇದು ಸರಿಯೆ? ರೂಪವೋಂದೇ ಅದರ ಅದೃಷ್ಟವೂ ಒಂದೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆ? ರತ್ನಳ ಹಣೆಬರಹ ಹಾಗಿತ್ತು; ಅದಕ್ಕೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ? ರತ್ನ ಳಂತೆ ಶಾಂತ ಇಲ್ಲ, ಶಾಂತಳಂತೆ ಶಾರದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ನೀನು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ, ಅಷ್ಟೆ.”

ಗೋಪಿಯ ಇತ್ತೀಚಿನ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಅಳುಕಿದ್ದರೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಡೆಯ ಮಾತೆಂದಿದ್ದರು.

“ಆ ಮಾತೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು ನೋಡಿ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹೋಗಲಿ, ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲೆಷ್ಟು ಸತ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ನಿಮಗೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ. ಶಾಂತಳ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ವರ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ—ಆಗಲೆ ಒಡಕು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ.”

ಸೂರಪ್ಪ ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಹೇಳಿದರು,

“ಒಡಕು ಧ್ವನಿ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳತ್ತೆ, ಅತ್ತಿಗೆ, ನಾದಿನಿ, ಮೈದುನರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರಂಥ ಮನುಷ್ಯರು. ಒಡಕು ಧ್ವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬುತ್ತಿ. ನೀನು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಿರುವೆ.”

ಒಂದು ಸಮಯ ಗೋಪಿಯಿಂದ ಸುಖ ಸಿಗದಿದ್ದರೂ, ಉಳಿದವರಿಂದ ಶಾಂತಳಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿದೆಯೆನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ಆ ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದರು.

“ತಪ್ಪು ತಿಳಿದವಳು ನಾನಲ್ಲ, ನೀವೆಂದು ಹೇಳಿ. ನಿಮಗೊಂದು ಹುಚ್ಚು. ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ಒಳ್ಳೆಯವರಾದರೂ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನು? ಕೈ ಹಿಡಿದ ಗಂಡ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಮೇಲೆ!”

ಸೂರಪ್ಪ ಕಂಗಾಲಾದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮಾತು ಅವರ ನಿರ್ಧಾರ ವನ್ನು ತಲೆಬುಡ ಮಾಡಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಿಂತ ಅನುಭವಸ್ಥರಾದ ವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆ ಸರಿ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಕಾಗದದ ಒಕ್ಕಣೆಗೂ ಅವರ ಮಾತಿಗೂ ಅಕ್ಷರಶಃ ತಾಳೆಯಿತ್ತು. ಶಾಂತಳ ಭವಿಷ್ಯ ನೆನೆದು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿದರು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ತಿಮಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದರು.

“ಗೋಪಿ ಕೆಟ್ಟವನೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು?”

“ನನಗೆ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ; ಅವರು ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆರಡು ನಡವಳಿಕೆ ಯಿಂದ ನಾನೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಏನೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಹೊಸ ದಾಂಪತ್ಯ. ಸುಖಪಡುವ ಹುಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣ ಮುಚ್ಚಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಕಳೆದ ನಂತರ ಅದು ಶಾಂತಳನ್ನು ಸುಡದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಬಿಡಿ.”

ಕೈಲಿ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಲು ಹಿಡಿದು ಉಪ್ಪಿಗೊಂದು ಬಂದ ಸುಂದರಿ ದನಿಗೂಡಿ ಸಿದಳು.

“ನಿಜ ಸೂರಸ್ವನವರೆ, ಸುಶೀಲಮ್ಮ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ; ಶಾಂತಳ ಗಂಡ ಬಹಳ ಸಣ್ಣ ಸ್ವಭಾವದವರು.”

“ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು ?”

“ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯ ಈ ಬಾರಿ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಗತಿ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಚಾಮುಂದೇಶ್ವರಿ ನಾಟಕ ಕಲಾಮಂಡಲಿಯವರು ತಮ್ಮ ‘ತಿಲೋತ್ತಮೆ’ ನಾಟಕದಿಂದ ಊರವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷಯ ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದೆ.”

“ಹೂಂ ಮುಂದೆ ?”

“ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಬಾರಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಿರಿ. ನಾಟಕ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನನಗೂ ಶಾಂತಳಿಗೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವಾನೆ ಯುಂಟಾಯಿತು. ದುಡ್ಡಿಗೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ನೋಡಲು ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನನಗೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ, ನೀವೂ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿರಿ. ಆಸೆಯೇನೋ ಪುಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಆಶೆ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಲು ಉಳಿದ ಅಸ್ತು ಒಂದೆ.....!”

“ಅದೆ—ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಕಿವಿ ಹಿಂಡುವುದು!”

ಸುಂದರಿ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು,

“ನೀವು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ; ನಾವು ಹೂಡಿದ ಅಸ್ತುವೂ ಅದೆ. ಒಂದೆ ರಡು ಬಾರಿ ಒಂದು-ಮುಂದು ಓಡಾಡಿ ಕಿವಿ ತುಂಬಿಸಿದ ನಂತರ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಿಸಿತು. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ತೊಡಕುಂಟಾಯಿತು. ಸಂಗಡ ತಾವೂ ಬರುತ್ತೀವೆಂದು ಗಂಡಸರು ಹಠ ಹಿಡಿದರು. ನಾವು ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿನಿಂದಲೆ ಅವರ ಹಠನನ್ನು ಮುರಿದು ಹೊರಟೆವು.”

“ಪರವಾಯಿಲ್ಲ—ಏನೋ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ; ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ.”

“ಮುಂದೆ ಕೇಳಿ, ನಮ್ಮ ಸಾಹಸದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ! ಶಾಂತಳಿಗೆ ಟಿಕೆಟ್ಟಿಗೆಂದು ಅವಳ ಗಂಡ ಚಿಲ್ಲರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೊ ಏನೊ, ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿನ ನೋಟೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗಲಾಟೆ ತುಂಬಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಟಿಕೆಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ನಾನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆದಿನ ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟ್ಯಕ್ಕೆ ಏನೊ, ಒಂದನೆಯ ತರಗತಿ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದರ್ಜೆಗಳೂ ಭರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವು.”

“ಏನು ಮಾಡಿದಿರಿ ಆಗ ?”

“ಮಾಡುವುದೇನು, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಐದೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಒಂದನೆ ದರ್ಜೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತಿವು. ಅಟ ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು; ನಮ್ಮ ನೋಟದ ಆಲೆಯೂ ತೀರಿತ್ತು. ಆದರೇನು--- ಶಾಂತಳ ಗಂಡ ಆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಶಾಂತ ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವಿನಿಂದ ನಾಟಕ ನೋಡದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತೆಂದೆನಿಸಿತು.”

“ಯಾಕೆ; ಏನಾಯಿತು ?”

“ಅಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಬಾರದಿತ್ತಂತೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವಳು ಮೊದಲನೆ ತರಗತಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕೈಲಿ ದುಡ್ಡುಳಿಸಿಕೊಂಡು ತನಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದೂ ರಂಪ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನೆ ಹಿಂಡಿದ ಗುರುತು ಮೂರು ದಿನದ ವರೆಗೆ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನವಿತ್ತು ಅವರು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದು-ಮುಂದು ಆ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಲವರ ನಡವಳಿಕೆ ನನಗೇ ಅಸಹ್ಯ ವಾಗುತ್ತಿ.”

“ಏನು ಮಾಡಿದ, ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳು.”

“ಟಿಕೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಅಂದಾಜು ಹಾಕಿ, ಉಳಿದ ಹಣ ವನ್ನು ತನಗೆ ತಂದು ಕೊಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿದರಂತೆ. ಪಾಪ, ಅವಳು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ ನೀವೆಲ್ಲಿ ಬಯ್ಯುವಿರೋ ಅಥವಾ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವಿರೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಹೇಳದೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಗಂಡನ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮೌನ ದಿಂದಲೆ ಸಹಿಸಿದಳು.”

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನೊಂದು ಗಂಡನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಸಾಪದ ಹುಡುಗಿ !”

ಸೂರಪ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರೊಂದೆಳೆದರು. ಸುಂದರಿ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು—

“ಆಮೇಲೆ ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಡೆದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೈಗಡವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಅವರು ಸಮಾಧಾನವಾದರಂತೆ. ಅವಳು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಆ ಘಟನೆ ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರಿಡವೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಸಣ್ಣ ಸ್ವಭಾವದ ಗಂಡಸರಿಂದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ ತಾನೆ ಹೇಗೆ ಸಿಗಬೇಕು ಹೇಳಿ !”

“ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ನಂಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಾತನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಹಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇವರು. ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀನು ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನನಗೆ ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ! ನನ್ನ ಸಂತಾನ ಅಂಥಾದ್ದು. ಯಾರೇನು ಮಾಡುವರು? ಆದಕ್ಕೆ—ಶಾಂತಳಿಗೆ ಲಗ್ನ ಬೇಡವೆಂದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ !”

ಸೂರಪ್ಪ ಕೇಳಲಾರದೆ ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಸಾಕು ಪುಣ್ಯಾತಗಿತ್ತಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸು ಆ ಮಾತನ್ನು. ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಸಬೇಡ. ಭವಿಷ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದಿದೆಯೋ, ಕೆಟ್ಟದಿದೆಯೋ ಈಗಲೆ ನೆನೆಸಿ ಯಾಕೆ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ! ಬಂದಾಗ ಎದುರಿಸೋಣ. ಒಳಗೆ ಅಡಿಗೆ ಯಾಯಿತಾ ನೋಡು ? ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಾ ಹಸಿಯುತ್ತೆ.”

ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವಿದ್ದರೂ ಮುಚ್ಚಿ, ಬೇಕೆಂತಲೆ ಮಾತನ್ನು ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಳಿಸಿದರು.

“ಹೌದು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಅದೇ ಗಲಾಟೆ. ಹಸಿವು—ಹಸಿವೆಂದು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಡಿಗೆ ಆದಮೇಲೆ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಕೈಯಿಡುತ್ತೇನೆ—ಜಾಡಿ ಖಾಲಿ. ತರಿಸೋಣವೆಂದರೆ ಅಪ್ಪ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೀವಿರುವಾಗ ಇನ್ನೇನು ಚಿಂತೆ !” ಎಂದು ನಕ್ಕಳು ಸುಂದರಿ.

“ಸರಿ ಸರಿ, ನಾವೇನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಡುವೆವೆ? ಏನೋ ಸಮಯ ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಆಗುವುದು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಬಟ್ಟಲು ತಾ ಕೊಡುವೆನು. ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟಕ್ಕಿಡು. ಆಗಲೆ ಗಂಟೆ ಹನ್ನೆರಡಾಯಿತು.” ಎಂದು ಬಟ್ಟಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸರಸರ ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಶಾರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಕೈಕಾಲು ತೋಳಿಯಲು ಜಾರಿದರು.

ಸುಂದರಿ ಉಪ್ಪು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಳಿದಳು

೧೨

ನಾಣಿ ತುಂಬಾ ರಸಿಕ. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಕಸದಲ್ಲೂ ರಸವನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ರಸಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆ-ಬಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಸುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಈಗಂತೂ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆ ರಸಿಕತನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ತಾರುಣ್ಯದ ನೆರೆ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಸಾಕು ಸಾಕು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅನಂತು ಅವನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದ.

ಅವನ ಲಗ್ನವಾದ ಹೊಸದು. ಅನಂತುವಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಅತ್ತೆ-ಮಾವ, ಹೆಂಡತಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೂ, ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರನ್ನೊಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತೋಡಿಕೊಂಡ.

ನಾಣಿ ಶಾಮರಾಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಕಾದವನಾಗಿದ್ದ. ಆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಗೌರವವಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿದ. ಬುದ್ಧಿಯ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಾಣವೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚವಾದರೂ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ, ಆ ವೃದ್ಧ ದಂಪತಿಗಳು. ನಾಣಿ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾರ್ಗ ಹೊಳೆಯಿತು.

ಬಹು ಬೇಗ ಮುಗಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಕುತೂಹಲ ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಕಿಟ್ಟು ತಿಳಿ ಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವಸರವಾಗಿ, ತಾನೇ ಕೇಳಿದ. ನಡೆದ ಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ನಗುವೆ ಬಿಡದು. ಕಡೆಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ನಾಣಿಗೂ ತನ್ನ ಕೃನಿಗೂ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಚಾಚೂ ಬಿಡದಂತೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ಬಿದ್ದು-ಬಿದ್ದು ತಾನೂ ನಕ್ಕನು—ಅವರನ್ನೂ ನಗಿಸಿದನು.

ತಾನಿತ್ತ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಣಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕಿಟ್ಟುವಿಗೆ ಹೊಟೇಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಂಠ ಪೂರ್ತಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಡಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅಂಗಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅವನು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ, ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ವಲ್ಲಿ ಹೊದೆಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ.

ಅನಂತುವಿನ ದುಮುದುಮು ಮಾತ್ರ ಒಂದು ವಾರದ ವರೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಅವನ ಮಡಿಕೆ ಮುಖ ಕಂಡು ಎದುರು ಬಂದವರು ಮಾತನಾಡಿ ಸಲೂ ಹೆದರಿ ಮುದುರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಣಿಗಂತೂ ಜನ್ಮ ಜಾಲಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕೋಪ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಹೂಡಿದ್ದ ನಾಟಕದ ರೀತಿಕಾರ ಧ್ವನಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಧುರವಾಗಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಾಣಿ ನಗುತ್ತಲೆ ಅವನ ಕೋಪವನ್ನು ಸಹಿಸಿದ. ಒಂದು ವಾರದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಾದರು.

ಹೊಸದಾಗಿ ಲಗ್ನವಾದ ನಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಎಳೆಹರೆಯದ ಈ ಬಗೆಯ ಸವಿ ನೆನಪುಗಳು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಗುಂಯಗುಡುತ್ತಾ ಭಂದುವು. ಮನಸ್ಸು ಮನೆಗೆ ಹಾರಿತು. ಇನ್ನೂ ಗಂಟೆ ಎಳೆದ್ದರೂ ತಲೆ ನೋವೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ನೆವ ಹೇಳಿ, ಲೆಕ್ಕದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವನ ಕೈ ಗಿತ್ತು ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಗಡೆಯ ದಾಳ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಉರುಳುತ್ತಿತ್ತು. ನಡುನಡುವೆ ಕೋಪ-ನಗುವಿನ ಸ್ಪರ್ಧೆಯೂ ನಡೆದಿತ್ತು.

“ಅಯ್ಯೋ, ಶಾಂತಳದು ಹಣ್ಣೆದ ಜೋಡಿ—ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಅವಳು ಸೋತ ಹಾಗೆ!”

“ನನಗೆ ದುಗಬಿತ್ತು ನೋಡಲ್ಲಿ—ನಿನ್ನ ಕಾಯಿಯ ಗತಿ!”

“ಅಬ್ಬಾ, ಅಂತೂ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ನಾನೆ ಮೊದಲು ಗೆದ್ದವಳು.”

“ಧೂ, ಕಾಯೆಲ್ಲ ಎನ್ನೆಯಲ್ಲೆ ಕೂತಿದೆ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಇವತ್ತು ಮನೆ ಮುಂದಿನ ಹಾಸೇ ದಾಖ್ತಿಲ್ಲ.”

ಅತ್ತಿಗೆ-ನಾದಿನಿ-ಓರಗತ್ತಿಯರ ಸೊಲ್ಲು ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಬಣ್ಣ ಪಡೆದು ಹಜಾರವನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು.

ಎರಡನೆ ಆಟ ಹೂಡುವುದರಲ್ಲೆ ನಾಣಿ ಹಾಜರಾದ. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಸರಸುವಿನ ಕಡೆಗೇ ನೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಕಂಡವಳೂ ಅವಳೆ. ನಾಣಿ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದ ಮಧು ತುಂಬಿ ಅರಳಿಸಿದ ಆ ಹೂವಿನ ಸುಮಧುರ ಕಂಪು ಸರಸುವಿಗೂ ತಾಕಿ ಅಲ್ಲೂ ನಗೆಯ ಹೂ ಪ್ರೇಮದ ಮಧು ತುಂಬಿ ಅರಳಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ನಗೆಯ ಸುಳವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಿ ರುಗಿದರು. ನಾಣಿ ನಗುತ್ತಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ. ಅವನ ರಸಿಕತನ ಎಲ್ಲರ ತುಟಿ ಯಲ್ಲೂ ಹುಸಿನಗೆ ತೇಲಿಸಿತು. ಸರಸುವಿನ ಮುಖ ನಾಚಿಗೆಯಿಂದ ಕೆಂಪಾ ಯಿತು. ಕತ್ತು ತಗ್ಗಿಸಿದಳು. ನಗು ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಳಗೆ ಜಾರಿತು

ಅವನು ಬಂದವನೆ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಪಗಡೆ ಹಾಸಿನ ಕಡೆ ಹೊರ ಳಿದ. ಓರೆನೋಟದಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಚಲನ-ವಲನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸರಸು, ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಅವನ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಈಡಾಗಲು ಹೆದರಿ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ನುಸುಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿದಳು.

“ನಾನೇನು ಹುಲಿಯೆ ಹೆದರಲು?” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ನಾಣಿ ಅವಳ ಹಿಂದೆ ಏಳದಂತೆ ತಡೆಯಾಗಿ ನಿಂತ.

ಸರಸು ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತಳು.

ಅವಳ ಒದ್ದಾಟ ಕಂಡು ನಾಣಿ ಅಂದ ಮಾತಿಗೆ ಶಕುಂತಲೆಯೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

“ಅದು ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲ--ನಾಚಿಕೆ.”

“ನಾಚಿಕೆಯೆಂದೊ ಅದರ ಅರ್ಥ! ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೂ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೀಗೇ ನಾಚುತ್ತಿದ್ದೆ ಅನ್ನು!”

“ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ಏನು, ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅಷ್ಟೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿನವೆ ಆ ನಾಚಿಕೆ ಭಯವೆಲ್ಲ!”

“ಆಮೇಲೆ ?”

ಆವರೆಗೆ ನುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿದ್ದ ರಾಧೆ ಚುಚ್ಚಿ ನುಡಿದಳು,

“ತಿರುಗು-ಮುರುಗ. ಆ ಸ್ಥಾನ ನಿನಗೇ ಬರುತ್ತೆ. ನೀನೇ ಹೆದರಬೇಕು, ನಾಚಬೇಕು ಅವಳಿಗೆ!”

“ಅಷ್ಟೇ ತಾನೆ, ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ಹಿಡಿತವಲ್ಲದ್ದ ಗಂಡನು ಎಂದಿಗೂ ಹಾಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಹೆಂಡತಿಯ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿ ನಡೆಯುವವನು— ಎಂದಂತಾಯಿತು.”

“ನಿನ್ನಂಕೋಚವಾಗಿ. ನೀತಿಗೆಡದೆ ಇರುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಜೈತನ್ಯ ಅವಳು ಪಡೆದರೆ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂತೋಷವೆ !”

ಎಲ್ಲರೂ ಸರಸುವಿನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಮೆಲುನಗೆಯಾಡಿಸಿದರು. ಆ ನಗೆ ಯಲ್ಲ ‘ನಿನ್ನ ಗಂಡ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಸೋತಿದ್ದಾನೆ ನೋಡು !’ ಎನ್ನುವ ಭಾವ ತುಂಬಿತ್ತು.

ರಾಧೆ ಧಟ್ಟಿನೆ ಹೇಳಿದಳು,

“ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಶೆಣ್ಣಿಗನೆಂದು ಕರೆಯುವರಲ್ಲಾ, ಅದ ಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವೆ ?”

“ನನ್ನಂತೆ ಬದುಕಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಸುಳ್ಳುಮಾಡುವೆನು.”

ಶಕುಂತಲೆಯೆಂದಳು,

“ಅದರಂತೆ ಕೊನೆವರಗೂ ನಡೆಯಬೇಕಲ್ಲ !”

“ನೀವೇ ನೋಡುವಿರಂತೆ—ಈಗ್ಯಾಕೆ ಆ ಮಾತು ! ಎಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ನಾಲ್ವರ ವೃಕಿ ಒಬ್ಬರು ಏಳಿ ನೋಡೋಣ !”

ಎಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಯಾರಿಗೂ ಏಳಲು ಇಚ್ಛವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಇಂಗಿತವನ್ನೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸರಸು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೈಯೂರಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಏಳತೊಡಗಿದಳು. ಹಿಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಸುಣಿ ಸುಳಿವು ತಿಳಿದು, ಕಾಲಿನಿಂದ ಅವಳ ಕೈ ಬೆರಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅದುಮಿ, ಏಳದಂತೆ ತಡೆದ. ಸರಸು ಬಂದ ನಗೆ ನುಂಗಿ ಹಾಗೇ ಸವರಿಸಿ ಕುಳಿತಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಂತ ಮುಸಿ ನಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ

ನಾಣಿ ಬಂದು ಕುಳಿತ. ಶಾಂತ ಶಕುಂತಲೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಆಟ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು.

ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾಣಿ ಎಸೆದ ಮೊದಲ ದಾಳದಲ್ಲಿ ಜಯ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೇ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತ ವಕೀ ಸರಸು. ನಡುನಡುವೆ ಆಟದ ಜತೆಗೆ ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಬೇರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ನರಸನಾಣಿ, ದಾಳವೆಸೆಯುವ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರಸುವಿನ ಒಂದು ಹಣ್ಣಿನ ಜೋಡಿ, ನಾಣಿ ಗುರಿಯಿರಿಸಿದ ಗರಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿತು. ಕೇಟಲೆ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ,

“ಪಾಪ, ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು ಮುಖ!”

ಅದುವರೆಗೆ ಬಾಯಿ ಹೊಲಿದಂತಿದ್ದ ಸರಸು ಧಟ್ಟನೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು,

“ಯಾಕೆ ಪೆಚ್ಚಾಗಬೇಕು ! ಹೋದರೆ ಹೋಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಮುರಿ ತರುತ್ತೇನೆ.”

“ಏನೋ ಅಂತಿದ್ದೆ, ಪರವಾಯಿಲ್ಲ, ಅಮ್ಮಾವರು ಜೋರಿದ್ದಾರೆ!”

“ನಿನ್ನಿಚ್ಚೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ನಾಣಿ” ಎಂದು ಶಕುಂತಲೆ ಆಗ ತಾನೆ ನಡೆದ ಮಾತಿನ ನೆನಪು ಕೊಟ್ಟಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ಮುಸಿ ಮುಸಿ ನಕ್ಕರು. ನಾಣಿಯೂ ನಕ್ಕನು. ಅಂತೂ ಅಂತೂ ಆ ಆಟ ಮುಗಿಯಿತು. ಕಡಿಗೂ ಸರಸು ಸೋತಳು. ಗಂಡನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆಡಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಇಚ್ಛೆ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ. ಸೋಲಿಸುವ ಆಸೆ ಅಳಿಯಲೂ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಆಟದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಸುಖ ಸೋಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಲ ತೊಟ್ಟಳು. ಕಾಯಿ ಜೋಡಿಸಿ ಎರಡನೇ ಆಟಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ನಾಣಿ ಕಣಕು ಮಾತಿನ ಬಾಣವೆಸೆದ,

“ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮಾನರೆಂದು ಬೊಬ್ಬಿಯಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೀನು ಸೋತದ್ದು ತುಂಬಾ ಅವಮಾನ.”

ಆ ಮಾತು ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಸರಸುವನ್ನು ರೇಗಿಸಿತು. ಸೋಲಿನ ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದವಳು ಹುಡುಗಾಬದ ಹೂಬಾಣಕ್ಕೇ ನೊಂದು, ಮುಖವನ್ನು ಗಡಗಿಯಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಟ ಬಿಟ್ಟದ್ದಳು.

ಅವಳಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಮಾತಿಗೆ ಆಟ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳಲ್ಲಾ, ಎನ್ನುವ ಬೇಸರದಿಂದ ನಾಣಿ ಚುಚ್ಚಿ ನುಡಿದ,
 “ಒಂದೇ ಆಟಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಯಿತೇನು?”

ಸರಸು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಶಾಂತಳೆಂದಳು,
 “ಅಕ್ಕಾ, ಈ ಆಟ ನೀವು ಆಡಿ ಬನ್ನಿ, ನಾನು ಮತ್ತೊಂದಾಟಕ್ಕೆ ಬರುವೆನು.”

“ನೀವೇ ಬನ್ನಿ ಅತ್ತಿಗೆ, ನನಗೆ ಮತ್ತೂ ಋಷಿ !”

ಕಡೆಗೂ ತನ್ನವಳು ಆಟಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಉಳಿದಳಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವ ನೋವಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಮಾತಾಡಿ, ಆ ಮಾತಿನ ಪರಿಣಾಮ ಅವಳಲ್ಲೆಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿದ.

ಸರಸು ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ ಶಾಂತಳೆಂದಳು,
 “ಈ ಬಾರಿ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಲೇ ಬೇಕು ಅಕ್ಕ ನೀವು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ.”

ಶಾಂತ ನಕ್ಕು ದಾಳವೆಸೆದಳು. ಮೊದಲನೆಯ ಗರ ಶುಭರಕುನ ದಂತಿತ್ತು. ದಾಳ ತಾನು ತೋರಿದ ಘನತೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉರುಳಿನಲ್ಲೂ ಒಳ್ಳೆ ದಾಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸರಸುವಿನ ಮುಖ ಅರಳಿತು.

“ಸದ್ಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕಪ್ಪ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಿಸೆ ಮಣ್ಣಾದೀತು.” ಎಂದು ನಾಣಿ ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತ.

ಗರ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಳಿಗೂ ನಾಣಿಗೂ ಪೈಪೋಟಿ ಬಿತ್ತು. ಆಟ ಭರಾಟೆಯಿಂದ ಸಾಗಿತು; ನೋಡುವವರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ನಡುನಡುವೆ ಕೋಪ-ತಾಪ-ನಗುಗಳು ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಸಿಯೆ ಇದ್ದುವು.

ಸ್ವಾರಸ್ಯ ತುಂಬಿ ಬಂದಾಗ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮನವರು ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಟದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಅವರ ಕಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೊದ್ದ ಶಾಲನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಾವೆ ಆವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆಟ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತರು. ಮಕ್ಕಳು ಸೊಸೆಯರು

ಕೂಡಿ ಆಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತುಂಬಾ ಹಿಗ್ಗು. ಆ ಸಂತೋಷ ಅವರ ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಚಗುಳಿಯಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈತುಂಬಿ ಬಂದ ಹಿಗ್ಗನ್ನು ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಹರಿಸಿದರು.

“ಒಳ್ಳೆ ಪಗಡಿಯಾಟದ ಹುಚ್ಚಾಯಿತಲ್ಲ ನಿಮಗೆ!”

ಆಟದ ರಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಣಿ ತಾಯಿಯನ್ನುಬ್ಬಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದ,

“ನಮಗೆ ಪಗಡಿಯಾಟದ ಹುಚ್ಚಾದರೆ ನಿನಗೆ ಪುರಾಣದ ಹುಚ್ಚು; ಹುಚ್ಚನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನೇನೂ ಕಮ್ಮಿಯಾದವಳಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ; ಇವತ್ತು ಪುರಾಣದಲ್ಲೇನು ವಿಶೇಷ ?”

“ಶ್ರೀರಾಮ ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋರಟು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ; ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸ್ವಂತ ಸುಖವನ್ನೂ ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ವನವಾಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಹವಾಸ-ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ತನಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತುಂಬಾ ಸೋಗಸಾಗಿದೆ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶ; ಮನಸ್ಸು ಕರಗುವಂತಿದೆ. ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೆರ ಬೇಕು.”

“ಪುರಾಣದಲ್ಲೆ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಿ ಬಿಡು—ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆಯೊ ಇಲ್ಲವೋ! ಅಂತೂ ಬರಬರುತ್ತಾ ಪುರಾಣ ಸ್ತಂಭ ಜೋರಾಯಿತು ನಿನಗೆ. ನೀನೇ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ, ಕೂತಲ್ಲೆ ಎಲ್ಲ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅತ್ತಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ದೇವರಂತೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ; ಇನ್ನೇನು ನಿನಗೆ ಕೊರತೆ!” ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಒಡಕುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯ ಹೊರಳದಿರಲೆಂದು ಮಾತನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದ.

“ನನ್ನಷ್ಟೆ ವಯಸ್ಸಾದಾಗ ನಿನಗೂ ಆ ಸುಖ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನಿನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟವರೆ!”

“ನಮಗೂ ಇಂಥಾ ಸೋಸೆಯೆರೆ ಸಿಗಬೇಕಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸರಸ-ಶಾಂತ ಇವಂಬ್ಬರ ಕಡೆಗೂ ಧೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿದ. ಇವ್ಬರ ಮುಖದ ಅರಳಿತು.

“ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಸಿಗುವವರೂ ಇಂಥವರೆ, ಅವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿದೆ. ನಾವು ಒಳ್ಳೆಯವರಾದರೆ, ಅವರೂ ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಕೆಟ್ಟವರಾದರೆ ಅವರೂ ಕೆಟ್ಟವರಾಗುತ್ತಾರೆ.”

ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಯಿತು ನಾಣಿಗೆ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಉಬ್ಬಿ ಕೇಳಿದ,

“ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಾಡಿದೆ— ಕೋಟಿ ವರಹದ ಮಾತು ಅದು. ಸಿನ್ನ ಬಾಯಿ ಸಿಹಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದ ಹಾಗೆ, ಆತ್ತಿಗೆ ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಹಿಸವ್ವಿಗೆ ಮಾಡಿರಿಸಿದ್ದಾಳೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ, ಹೋಗಿ ಬಾಯಿ ಸಿಹಿ ಮಾಡಿಕೊ.”

“ಯಾಕೆ ರಾಂತ ಮಾಡಿದೆ; ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ ! ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಜೀವ ನನ್ನದು. ಕೂತುಣ್ಣುವುದೆಂದರೆ ಬೇಸರ ಬರುವುದೆ ಸರಿ. ಕೈಕಾಲಿನಲ್ಲೆ ಬಲವಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆಪುಲೆ ನೀವು ಮಾಡುವುದು ಇದ್ದರ್ದೆ” ಎಂದು ರಾಗಯುಳಿದು ಮಡಿ ಮಾಡಲು ನೀರುವನೆಗೆ ಹೋದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಟಪ್ಪೂ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಗೆದ್ದವಳು ರಾಂತ. ನಾಣಿಯ ಮುಖ ಚಿಕ್ಕದಾಯಿತು. ಆತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹರಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದ. ಆ ಬಾರಿ ತವನ ಶವಥ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಒದ್ದಾಟ ಕಂಡು ಸರಸುಸಿನ ಮುಖ ಹಿಗ್ಗಿತು. ಕೆಣಕಿ ನುಡಿದಳು,

“ಅಕ್ಕ, ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆರಸುವಾಯಿತು. ಅತ್ತೆ ರತ್ತಿರದೇಳಿ ಒಂದು ವಾವು ಹಾಲು ಸಿಮ್ಮು ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹುಯ್ಯುವೆನು. ವಾವ ! ಮುಖ ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಹಂಗಸರು ಅಬಲೆಯರೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ, ಅವರಿಗೆ ಸೋತದ್ದು ತುಂಬಾ ಅವಮಾನವೆ ಸರಿ !” ಎಂದು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಂಡನನ್ನು ತಿವಿದು ನೋಡಿದಳು.

ರ-ಪ್ರಿಯನಾದ ನಾಣಿಗೆ ಸರಸುಸಿನ ಆ ಕೆಣಕು ನುಡಿ, ಹಿತವಾದ ತಿವಿತವ ನೋಟು ತುಂಬಾ ಹಿಡಿಸಿತು. ಕಣ್ಣುಲ್ಲೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಕೋಪ ತುಂಬಿ, ತುಟಿಯಲ್ಲೆ ತುಂಟೆ ನಗೆಯೊಂದನ್ನು ಅವಳಿದಗೆ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟು, ಎದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಂದು ಆಟ ಹೂಡಿದ.

“ಈ ಬಾರಿ ನಾನು ಸೋತರೆ ನರಸು ಕೊಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನು. ನೋಡೋಣ, ದಾಳ ನನ್ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ” ಎಂದು ಹತಕಟ್ಟಿ ದಾಳವನ್ನು ಎರಡು ಕೈಯಲ್ಲೂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ಉರುಳಿಸಿದ.

ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಗರ ನಾಣಿಯ ಪಂಥವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಈ ಬಾರಿ ನಾಣಿಗೇ ಜಯ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆಟ ಸ್ವರಸ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಶಿವಪೂಜೆಗೆ ಕರಡಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಗೋಪಿ ಬಂದ.

ಬಂದವನೇ ಅಟವ ಗುಂಪಿನ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದ. ನಾಣಿಯ ಸಂಗಡ ಎಂತ ಆಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಡ ಕಾರಿತು; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚಿ ದ್ದಿತು. ತಡೆಯಲಾರದೆ ನಡುವೆಯೇ ಕುಗು ಹಾರಿದ,

“ಕುಡಿಯಲು ಒಂದು ಲೋಟಾ ನೀರು ತಾ ರಾಂತ, ತುಂಬಾ ಬಾಯಾ ಲಕೆಯಾಗಿದೆ.”

ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಂತಳನ್ನು ತಡೆದು ನಾಣಿ ಆಡುತ್ತಲೆ ಹೇಳಿದ,

“ನೀವು ಆಡಿ ಅತ್ತಿಗೆ; ಸರಸು, ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಡು.”

“ಛ ಛ ಛ! ಅವಳು ಯಾಕೆ ತರಬೇಕು! ರಾಂತ ತರುವಳು. ಏಳು ರಾಂತ..... !”

“ತಂದರೆ ತಪ್ಪೇನು! ಭಾವನೆಂದರೆ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾನ. ಹೋಗು ಸರಸು, ತಂದುಕೊಡು.”

ಬಳಗನಿಂದ ಬಂದ ರಂಗಮ್ಮ ಮಗನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಭ್ರಮೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ನುಡಿದರು,

“ಹೌದು ಗೋಪಿ, ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿ. ಭಾವನೆಂದರೆ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾನ, ಮೈದುನನೊಂದರೆ ಮಗನಿಗೆ ಸಮಾನ. ಸರಸು ನೀರಿಗೆ ನೀರು ತಂದು ಹೊನ್ನುವುದರಲ್ಲ-ರಾಂತ ನಾಣಿಯೊಡನೆ ವಗಡೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಮ್ಮ ಸರಸು ತಂದುಕೊಡು.”

ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋಚದೆ ತಪ್ಪಿಬಿದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದ ಸರಸು, ಅತ್ತಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಫೈರ್ಯ ಹೊಂದಿ, ಬಳಗ ಹೋಗಿ ನೀರು ತಂದು

ಗೋಪಿಯ ಪತ್ತಿರ ಇರಿಸಿದಳು. ಗೋಪಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರೂ, ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ದಾರಿಯಿಲ್ಲದೆ ದನಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ಆದನ್ನು ಒತ್ತಿರಿಸಿ ತಂದಿರಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಗಟಗಟ ಕುಡಿದು ಮೌನವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಗೆ ನಡೆದ.

ಬಂದ ಸಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದೆ ಮೈಯಲ್ಲೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಭಾರಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಅವನು ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದವನೆ ಹೆಜ್ಜಿನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಳಚಿಟ್ಟು ಕುಳಿತ. ನೆಲ ಮುಳ್ಳೆ ನಂತಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಜಿನ್ನಹಿಂದೆ ಕೃಕಟ್ಟೆ ಆತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗಾಡಿದ. ಮನಸ್ಸು ಸ್ತಿಮಿತಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಿಚ್ಚು ಹಾಲಾಹಲವಂತೆ ಮೈಯನ್ನು ನುಡು ತಿತ್ತು. ಕಾವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕೊಠಡಿಯ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿ ಕಿತ್ತು ಬೀಳು ವಂತೆ ಅರಚಿದ,

“ಶಾಂತ, ನಿನ್ನಾಟಿ ನಾಕು, ಇಲ್ಲ ಬಾಯಿಲ್ಲ!”

ಬರಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಬಂದೆರಗಿದ ಆ ಕೂಗು ಶಾಂತನನ್ನು ಎತ್ತಿ ದೂರ ಎಸೆ ದಂತಾಯಿತು. ಆಟವನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು, ಪೆಚ್ಚುಮುಖ ಹಾಕಿ ಕೊಠ ಟಿಗೆ ಪಾರಿದಳು.

ಅಣ್ಣನ ರುದ್ರಾವತಾರವನ್ನು ಕಂಡು ನಾಣಿಯೂ ಹೆದರಿದ. ಆ ಬಾರಿ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನ ಕೋಪವಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಘ ಅರ್ಧದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗುವಂತೆ ತುಂಬಾ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಬಂದ ಬೇಸರವನ್ನು ನದ್ದು ಮಾಡದೆ ನುಂಗಿದ. ಹಾಸು ಮುದುರಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಮುಖವೂ ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಶಾಂತ ಭಯದಿಂದ ಗದಗಡ ನಡುಗುತ್ತಾ ಮೈ ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಗೋಪಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಕರೆದದ್ದು ಯಾಕೆಂದು ಕೇಳಬೇಕಾ ದರೆ ಬಿಡತು ಹೋದಳು.

ಗೋಪಿ ರೋಷದ ಹುಲಿಯಂತೆ ಕಂಗಳ್ಳಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಕಬಿಕುರಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಡಿದು, ಉತ್ತರಿಸದೆ, ಶಾಂತನಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಓಡಾ ಟವ. ಅವನು ನೋಡದಂತಲ್ಲಾ ಶಾಂತೂ ಹೋಗಿ ಹೆದರಿ ಹದರಿ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿ ದಳು,

“ಅಮ್ಮ, ಸಿಟ್ಟು ಗುವಕ್ಕೂ ನಾನೇನು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದೆ?”

“ಹೋಗಿ ನಾಣಿಯನ್ನೇ ಕೇಳು” ಎಂದು ಹೋಗಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತ ಗೋಪಿ.

ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಶಾಂತ ನಡುಗಿದಳು. ಇಲ್ಲದ ಸುಳ್ಳು ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಜೀವ ತುಂಬುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಗಾಲಾದಳು ಕಣ್ಣು ಹನಿ ಗೂಡಿತು. ಮನಸ್ಸು ಆ ಘಟನೆಗೆ ಕಾರಣನಾದ ನಾಣಿಯ ಕಡೆ ಹಾರಿತು. ಅಪನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಗೋಪಿಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ತೂಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಎಷ್ಟು ತೂಗಿದರೂ ನಾಣಿಯ ನಡವಳಿಕೆ ತೂಕವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆ ನ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಕಲ್ಮಷ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಥ ಗುಣವಂತ ಸಿಗೆ ಎಂಥ ಮಾತು! ಗಂಡನ ಸಣ್ಣ ಸ್ವಭಾವ ಅನಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಗಾಣದ ತಿರುಗಣೆಯಂತೆ ಗಿರಿಗಿರಿ ತಿರುಗಿಸಿ ಹಿಂಡಿತು. ಆಕ್ಷಣ ಅಪನ ಮುಖ ಕಾಣುವುದೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡ, ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತಳ್ಳಿ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಗೌರವ ತುಂಬಿ ಕತ್ತಿತ್ತಿ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ನೋಟ, ಅದೇ ಕರುಳು ಕುಯ್ಯುವ ಮಾತು.

“ಅವನೊಡನೆ ಚಕ್ಕಂದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರೆ ನನ್ನ ನೆನಪೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ನಿನಗೆ. ನಾನಾಗಿ ಕರೆದರೂ ಬರುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.”

ಶಾಂತಳ ಎತ್ತಿದ ಕತ್ತು ಮತ್ತೆ ಬಗ್ಗಿತು. ಹೃದಯದ ಕಟ್ಟಿಯೊಡೆದು ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕೋಡಿ ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಆ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದಂತೆ ಹರಿಯಬಿಟ್ಟು ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತಳು.

“ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ-ವ್ಯವಹಾರ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ. ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯವಾಗದೆ ಮೋಸಹೋದೆ.”

“ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಅಂಥ ಮಾತನ್ನಾಡಿ ನನ್ನ ಕರುಳು ಕುಯ್ಯಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ನಾನು ಬೇಡವಾದರೆ, ವಿಷ ಕೊಟ್ಟು ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡಿ, ನಾನು ಬೇಡವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೈರಿಸಲಾರೆ.”

ಗೋಪಿಯ ಎದೆ ಕರಗಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿನ ನಂಜು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅವಕ್ಕೆ ಬದಲು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಮನ ತುಂಬಿತು.

“ನೀನು ನೂಡಬಹುದು - ನಾನು ಅಡಬಾರದೋ ! ಪಿಶಾಚಿ---
ತೋಲಗು ಆಚಿ ಇಲ್ಲವೆ ! ನಿನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಬೇಡಿ ನನಗೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ
ನಾಣಿಯ ಸಂಗಡ ಸಗದೆಯಾಡಲು ಕೂತವನನ್ನು ನೋಡಬೇಕಂತೆ - ಆಗ
ನಿನಗೆ..... !” ಎಂದು ಕಟಕಟನೆ ಹಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿದ.

ಶಾಂತ ಮರುವಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಡುವ ಮನಸ್ಸೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂದ
ದೇವನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಒಳಗೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಬರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹಜಾ
ರಕ್ಕೆ ಕಾಲೇಡು ನಡೆದಳು. ಅವಳು ಕೊಡದಿಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವುದಕ್ಕೂ
ಸೀತಾರಾಮನು ಕೊಡದಿಯ ಬಳಿ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು. ಅವನು
ಅವಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದ ನೋಟ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ, ಮೈ ಬಿಂಕಿಯಾಯಿತು.
ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವವಂತವಳು ತುಟಿ ಪಿಟಿಕ್ಕಿಸುವ ಸದ್ದನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಳು.

ಸೀತಾರಾಮನು ಬಂದಾಗ ಗೋಪಿ ಕಿತ್ತಲೆ ಹಗ್ಗು ಸುರಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ.
ತಿನ್ನುಬೇಕೆನಿಸಿದುದನ್ನು ತಂದು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡದೆ ತಿನ್ನುವ ವಾಚಕ
ಯಿತ್ತು ಅವನಿಗೆ. ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಒಕ್ಕುಬಿಳಿ ಸ್ವಭಾವ ಅವನದು. ಶಾಂತ
ಬಂದ ಮೇಲೂ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ತಿನ್ನುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು
ಎದುರಿಗಿದ್ದರೂ ಕೊಡಬೇಕೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬ ಅಸಹನು ಅವನ
ನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದುದು.

ಮೊದಮೊದಲು ಶಾಂತಳಿಗೆ ಅವನ ಈ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಅಸಹ್ಯ ನಡವಳಿಕೆ
ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಅವನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಳು.
ಗೋಪಿಗೂ ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆ ತನ್ನೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬರಬೇ
ನಾದವನಿಗೆ ಕನಿಕರವೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಸಿಗೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ದಿನ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಕರುಳು ಚೆರುಕೈಸಿತು. ಹಣ್ಣು ಸುಲಿ
ದುದು ಶಾಂತಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೇರಿ. ಸುಳ್ಳು ಸತ್ಯವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಪುರಾ
ಲೋಚಿಸುವ ಗರ್ಭಣಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದೆಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವ ಮರುಕ ಅವನು
ತಲಿಯಿಕ್ಕಿ, ದೇವಾಚಾರ ಕೊಡೆ ಬಟ್ಟೆ, ದುಂಬದ ಕಾವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊರ
ಟವು ಶಾಂತನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಎದ್ದು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಳಿದ. ತನ್ನ
ಕಣ್ಣು ಅವನಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಸೈರಾಚಿಕತನ ನಡೆದಿದ್ದು ಅರಚಿತು.

‘ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ-ಸತ್ಯ ! ಅವಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗರಿಯದಂತೆ ನಾಣಿಗೆ ಎದೆಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಹಾಗೇ ಸಾಯಲಿ, ನೀನು ತಿನ್ನು. ’

ಆ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿದ್ದ ಕೊಡೆ ಮುಚ್ಚಿ, ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತು ಸುಲಿದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಕ ಬಕ ಬಾಯಿಗೆ ತುರುಕಿದ. ಉಳಿದರಡು ತೊಳಗೆ ಸೀತಾರಾಮು ಕೈನೀಡಿದಾಗಲೆ ಗೋಪಿಗೆ ಅವನು ಬಂದುದರ ಅರಿವಾದುದು. ಕೈಗೆ ಹಣ್ಣನ್ನಿಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ,

“ಅದೇನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದೆ?”

“ಶ್ಯಾ ! ಹೇಳುವೆನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆ ” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಹುಡುಕುವ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಸಿಮ ವಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ, “ ನಮ್ಮ ಸಟ್ಟು ಆಟದ ವಿಷಯವನ್ನು ಭಟ್ಟರೂ ನಾಣಿ ಇಷ್ಟರೂ ಸೇರಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಗಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಳೆ ರಾತ್ರಿ ಅಂಗಡಿ ಶೋಧಿಸಲು ಬರುವರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ನೀನು ಎಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಪಿದ್ದರೂ ಬಟ್ಟು ಅಂಗಡಿಗೆ ಬರಲೆ ಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಸಾಗ ಹಾಕಲು ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತೆ.”

“ಇದನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದವರು ಯಾರು?”

“ಕಾಳಾಚಾರಿ !”

“ಪ್ರೀತಿಯಿರುವರಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ ವಿಷಯ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ?”

“ಅವನ ಭಾವ ಅದೇ ಸ್ನೇಹನ್ನಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಭೇದಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಂದ ತಿಳಿಯತಂತೆ.”

“ಹುಣ್ಣು ಹುಣ್ಣು ! ನಾಣಿ ಇಷ್ಟರ ವರೆಗೆ ಬಂದನೋ ! ಇರಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಾಳೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರಬೇಕು ?”

“ಆದಷ್ಟು ಜೀಗ ಬಂದು ಬಿಡು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತು-ಗೊತ್ತು ಕೊಡುವುದು ಹೇಗೆ ? ನೆನೆಸಿದಾಗ ಬಂದುಬಿಡುವರು ಆ ರಾಕ್ಷಸರು.”

“ಆಗಲಿ, ಜೀಗನೆ ಬರುವೆನು.”

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇಬ್ಬರೂ ಮೌನ ತಾಳಿದರು. ಗೋಪಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಣಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರುಗಾಳಿ ಎದ್ದಿದ್ದರೆ, ಸೀತಾರಾಮನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ

ತಾನು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ನಡಿಯು ತಿತ್ತು. ಹಾದಿ ಹೊಳೆದು ಅವನೇ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟ,

“ಅಂದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ವರ್ತಮಾನ ಕೇಳಿದೆ. ಹೇಳಿದರೆ ಕೋಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ತಾನೆ ?”

“ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾದರೆ ಕೋಪನೇಕೈಯ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ? ಹೇಳು, ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು !”

“ನಿಮ್ಮ ನಾಣಿ ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಏನೋ ಅಂದಳು--ನಿಜವೆ ?”

ಆ ಮಾತು ಗೋಪುನಿನ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಿರಿಯಿತು. ಅವನೆದುರಿಗೆ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದ,

“ಯಾವ ಮಾತು ? ಏನು ಕಥೆ ? ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳು ಪ್ರಣ್ಯಾತ್ಮ !”

“ಏನೋ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹತ್ತಿರ ನಾಣಿ ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಸರಸವಾಡು ತ್ತಿರುತ್ತಾನಂತೆ !”

ಅದು ಕೌಪಿಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸೀತಾರಾಮನುನಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಯಲು ಹೇಳಿದ.

“ಅಷ್ಟೆ ತಾನೆ ! ಮನೆಯವರೊಡನೆ ಅಡಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು ! ಅವನು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಾಯಿ ಸಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಗಾಬರಿಗೆ ಏನೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ.”

“ನಿನ್ನದು ಬರೀ ಎಳೆ ಬುರುಡೆ. ಬೆಳ್ಳಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಲೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವ. ನಾಣಿಯನ್ನು ನಂಬಬೇಡ. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದರೂ ಅವನನ್ನು ನಿನಗಿಂತ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಮಹಾ ಕೊರವು ಅವನು. ಯಾವ ನೀಚ ಕೆಲಸಕ್ಕಿಳಿಯಲೂ ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ-ಹುಷಾರಾಗಿರು !”

“ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದೆ ಕಷ್ಟ. ನನಗೂ ಯಾಕೋ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಿಂದ ಸಂಶಯ ಬಂದಿದೆ; ಅದು ಸುಳ್ಳೆರಬಹುದು. ಆದರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಹುಡುಗಿ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು. ನಿಗ ತಪ್ಪಿ ಅಪರಾಧವಾದರೆ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲರ ಬಾಳೂ ಹಾಳೆ !”

“ಅದು ಹೌದು. ಕೈಮಿಂಚಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದೊಳ್ಳಿಯದು.”

“ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೆ ನನಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ಅದಕ್ಕಾರಿಷ್ಟು ಯೋಚನೆ ! ನಾಣಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡು; ಎಲ್ಲ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ಹೌದು ಹೌದು, ಅದೇ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷೆ ಅವರಿಗೆ. ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ಒಬ್ಬರು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಯಲಿ. ಹಾಗೇ ಮಾಡುವೆನು.”

ಈ ಮಾತು ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿಡಿಸಿತು. ತಾನು ಬಂದ ಕೆಲಸವಾಯಿತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಹಿಗ್ಗಿದ. ಈ ದಿನ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿದ್ದ. ಒಂದು ಗೋಪಿ-ನಾಣಿಯರಲ್ಲಿ ವೈಷಮ್ಯ ತಂದುಹಾಕುವುದು, ಮತ್ತೊಂದು ಗೋಪಿಯ ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯಲು, ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಪಾಲಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಬೇರೆ ಮಾಡುವುದು. ಗೋಪಿ ಮೊದಲೆ ನಾಣಿಯಲ್ಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೀತಾರಾಮು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣ ಸರನೆ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿತು. ಒಂದೇ ಏಟಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿ ಯೊಡೆದಿದ್ದ. ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಸೀತಾರಾಮು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ.

ಛಟ್ಟನೆ ಏನೊ ನೆನಪಾಗಿ ಗೋಪಿ ಹೇಳಿದ,

“ನಿನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯ ಹೇಳಲು ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮಾವ ಬಂದಿಳಿದರು. ಎರಡು ದಿನದ ವರೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಆ ಮಾತು, ಈ ಮಾತಾಡಿ ಸಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದರು. ಇವರು ಸಟ್ಟ ಆಡುವುದೂ ನಿನಗೊಡನೆ ಭಾಗೀದಾರನಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಎಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದೆ ಅವರಿಗೆ.”

“ಏನೆಂದರು ?”

“ಅದು ಮನೆಹಾಳು ಕೆಲಸವೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯಿತ್ತು, ಸಂಗಡ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಗಂಟೆಗೆಟ್ಟಲೆ ಉಪವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ತಾವು ಹೇಳಿದ್ದು ಸಾಲದೆ, ಶಾಂತಳಿಂದಲೂ ಹೇಳಿಸಿದರು. ಇವರದೂ

ಇವರ ಮಗಳದೂ ನಡವಳಿಕೆ ನೋಡಿದರೆ ಹೀಗೆ—ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಲು ಬರುತ್ತಾರೆ.”

“ನೀನೇನು ಉತ್ತರವಿತ್ತೆ ಅದಕ್ಕೆ ?”

“ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ತಲೆ ಹಾಕುವುದು ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟುದರ ಪರಿಚ್ಛೇದನ ನನಗಿರುವುದೆಂದೂ, ನನಗಾಗಿಯೇ ಬೇಡವೆನಿಸಿದಾಗ ಯಾವುವೆಂದೂ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತೆ.”

“ಛೇಡ್! ಒಳ್ಳೆಯದು ನಾಗಿದೆ. ಅಂಥವರಿಗೆ ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಯಾರ ಚಿಂತನೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತೇ ?”

“ಗೊತ್ತು ಗೊತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಆ ವಿಷಯ ಗ್ರಹಗಳು ಸೇರಿಯ ಮೂಡುತ್ತಿರುವುದು. ಇರಲಿ; ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಳಿಸುವೆನು.”

ಕೈಗಡಿಯಾರ ನೋಡಿ ಕಳಿಸಿ, “ನಾನಿನ್ನು ಬರಲಿ ?”

“ಹೌದು, ನೀನು ಹೊರಬರು, ಹೊರಬಂದಿ” ಎಂದು ಬಾಗಿಲವರಿಗೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಬಂದ.

೧೩

ಗೋಪಿಯ ಸೀತೆ ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ಬಂದ ರಾಧೆ ತೌರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಳು. ಅವಳ ಯಜಮಾನರು ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಡಿ. ಪಿ. ಎಚ್. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿ ಬಂತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ ರಾಧೆ ತೌರಿನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದರು ತನ್ನತ್ತಿಗೆ ಆಪ್ತ ದಿನ ತೌರಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗಂಡನ ಮಾತನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ರಾಧೆ ತೌರಿನಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿನಳು.

ಈಗನಳು ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭಿಣಿ. ಅವಳೊಬ್ಬಳಿಗೇ ಭಯ-ಬೇಸರವಾಗುವುದೆಂದು ಶಾಂತಳೂ ಅವಳ ಜತೆ ಸೇರಿರಬೇಕೆ. ಅವಳಿಗೂ ಆರು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿ ಏಳನೆಯ ತಿಂಗಳು ಕಾಲಿಕ್ಕಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಚೊಚ್ಚಿಲು ಬಸುರಿಯರು.

ಬಯಕೆಯ ಮೇಲಾಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೀರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಬಗೆ ತಿಂಡಿ-ತಿನಿಸು ಮಾಡಿ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನೂ ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಈ ದಿನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗೆ ಹವಣಿಸಿಕೊಂಡ ತಿಂಡಿಯಂತೂ ಮತ್ತೂ ರೀಜಿಗೆ. ಕಾಯಿ ಹೋಳಿಗೆಯೆಂದರೆ ಕೈತುಂಬ ಕೆಲಸ. ಸಹಾಯಕ್ಕೂ ಯಾರನ್ನೂ ಕರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಗರ್ಭಿಣಿಯರು, ಒಬ್ಬಳು ಸಣ್ಣ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಅಸ್ವಾಸ್ಥಿ ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಸೊಸೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳು ಶಾಂತಳಂತೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಗವ್ಯಗೂ ಅಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಬ್ಬರೆ ಒದ್ದಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಹರದ ಕೆಗೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸೀನೀರು ಕುಡಿಯಲೆಂದು ಬಂದ ರಾಫೆ, ಹೋಳಿಗೆ ಕಂಡು ಮುಖ ಸಿಂಪರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ಮೋಳಿಗೆ ಯಾಕಮ್ಮ ಮಾಡಿದೆ? ಅದರ ಬವಲು ಬಿಸಿಬೇಕೆಭಾತಾ ದರೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ?”

“ಅದನ್ನೂ ಮಾಡೋಣ. ಯಾಕೆ, ತಿನ್ನಬೇಕೆನಿಸಿದೆಯೇನು?”

“ಹೌದು, ಯಾಕೋ ಇಂದು ಜಿಳಗಿನಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಿದೆ ಮನಸ್ಸು” ಎಂದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಊರಿದ ನೀರನ್ನು ಗುಟುಕರಿಸಿದಳು.

“ಆಗಲೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲ! ಈಗಲಾದರೇನು, ನಾಳೆ ತಿಂಡಿಗೆ ಬಿಸಿಬೇಕೆಭಾತನ್ನೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು....” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಗಳನ್ನೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ “ಸರವಾಂಜಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಳ್ಳಬಹುದು” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದಳು.

ಅವರಿಗೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯರು ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಅನುಭವ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಣಿಯ ಹರಿಗೆ ರಂಗಮ್ಮನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಆಯಿತು. ಅವನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ದಿನಕ್ಕೊಂದೊಂದು ಬಗೆ ಬಯಸಿ ಸಾಕು ಮಾಡಿದ್ದ. ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದಾಗ ನಾಲಗೆ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ, ಮಗುವಿಗೆ ಕೆಡುಕಾಗುತ್ತ

ದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದಂತಿತ್ತು. ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಯಕೆ ಸಂಕಟವಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹಿರಿಯರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಭೀತಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕಿತು.

ಬಂದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತಿಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭಯಸಂಕೋಚಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ನೋಡಕೆಯೊಡೆದಲ್ಲ ಬತ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಅವರತ್ತಿಯಾದರೂ ಸೊಸೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತು ನಡೆಯಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಮಗೆ ತೋರಿದ ಒಂದೆರಡು ಬಗೆ ತಿಂಡಿ-ತಿನಿಸು ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಅವರ ಮನೆಯ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಂದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಜಿಲ್ಲೆಬಿ ಅವರ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಲುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ಅದರದೆ ಯೋಚನೆ. ತಿನ್ನ ಬೇಕೆಂಬ ಚಪಲ ಬಹಳವಾಯಿತು. ಚಪಲನನ್ನು ಬಗೆ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮಗುವಿಗೆಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೋ ಎನ್ನುವ ಹೆದರಿಕೆ ಬೇರೆ. ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕಂಗಾಲಾದರು. ಕಡೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪತಿ ದೇವರ ಸವಾರಿ ಚಿತ್ತೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಯಕೆಯ ಭಂಡಾಟವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಅಂದು ರಂಗರಾಯರು ಎಂದಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಬಂದರು ಮನೆಗೆ. ಕಾದು ಕಾದು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಡುಕಿಸಿದಂತೆ ನುಡಿದರು,

“ಎಲ್ಲ ಸಮಯವೂ ಒಂದೆ ನಿನಗೇ. ಮನೆಗೆ ಬೇಗ ಬರಬೇಕೆನಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಕೇಳುವವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?”

“ದಿನವೂ ಬೇಗ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಏನೋ ಒಂದು ದಿನ ತಡವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಕೋಪ ಮಾಡಬೇಕೇನು? ನನಗೆ ಗೊತ್ತು, ನೀನು ಜಬ್ಬರಿಸುವೆಯೆಂದು! ಅದಕ್ಕೆ ತಿಪ್ಪಾಭಟ್ಟರಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಕೇಳದೆ

ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ಎಳೆದೊಯ್ದರು ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ?”

“ಯಾಕೆ, ಭಟ್ಟರಿಗೆ ವೈಯಲಿ ಹುಷಾರಿಲ್ಲವೇನು ?”

“ಅವರಿಗಲ್ಲ, ಅವರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗುವಿಗೆ ಕಿವಿ ಒಂದೆ ಸಮನೆ ಸೋರುತ್ತಿದೆ. ಯಾವ ಔಷಧಿಯಿಂದಲೂ ಗುಣವಾಗದೆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ಪಾಪ, ಯಾಕೆ ಹಾಗಾಯಿತಂತೆ ?”

“ಆ ಮಗು ಗರ್ಭವಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕಂಡವರೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂತೆ. ಪಂಡಿತರೂ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವತ್ತರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಂದಿನಿಂದ ನನಗೂ ಯಾಕೋ ಗಾಬರಿಯಾಗಿದೆ. ಸದ್ಯ ನೀನೇನಾದರೂ ಬಯಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಈಗಲೆ ಹೇಳಿ ಬದು ಪುಣ್ಯಾತಗಿತ್ತಿ. ಆಮೇಲೆ ಮಗುವಿಗೆ ಕಿವಿಸೋರಿ ರಂಪ ಆಗುವುದು ಜೇಡ.”

ರಂಗಮ್ಮನ ಬಯಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆ ಮಾತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಯಜಮಾನರ ಬಾಯಿಂದಲೆ ಬಂದದ್ದು ಅವರಿಗೆಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತ್ತು. ಹುಸಿನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ನಾನೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನೀವೇ ಕೇಳಿದ್ದೀರಿ. ನಿಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಅಂತರ್ಯನ್ನರಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯವೆಯೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.”

“ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾತು ಹೇಳಿದು ಉಬ್ಬಿಸಿ ಕೆಲಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ. ಕೊಂಕಣ ಸುತ್ತಿ ವೈಲಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಜೇಡ. ನೀನು ಮಾತು ಶುರು ಮಾಡಿದ ಧಾಪಿಯೆಲ್ಲೆ ನಾನರಿತೆ, ನಿನಗೂ ಹಾಗಾವುದೋ ಬಯಕೆಯ ಭೂತ ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದವೆಯೆಂದು. ಹೇಳಿಬಿಡು, ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ.” ತುಪೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಗೆ ತೇಲಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು.

“ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಅತ್ತೆಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಇದುವರೆಗೆ ತಡೆಸಿ. ಈಗ ನೋಕಿರುವ ಬಯಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಿಕೆಬಿಟ್ಟಿದೆ. ತಿನ್ನಾ

ಭಟ್ಟರ ಮಗುವಿನ ಕಥೆ ಕೇಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ತುಂಬಾ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಯೆ ಇಲ್ಲ.”

“ಅಂತೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ನೆವದಿಂದ ರಸಕವಳ ಹೊಡೆದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸರಿ ! ಹೇಳಿ ಬಿಡು, ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಯಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು.”

“ಹೌದು, ನೀವೂ ತಿನ್ನಲೆ ಬೇಕು. ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಜಿಲ್ಲೆಬಿ ಬಹಳ ರುಚಿ. ಇದರಿಂದ ಎರಡು ತೃಪ್ತಿ ನನಗೆ—ನನ್ನ ಬಯಕೆ ತೀರಿಸ್ತೊಂದು, ನಿಮಗೆ ಹೊಸ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನಿಸಿದ್ದೊಂದು !”

“ಆಯಿತು—ನಾಳೆಯೆ ಮಾಡಿಸೋಣ. ಏನು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ್ತು. ಅಮ್ಮ ಕಾದಿವಾಳೆ.” ಎಂದು ರಂಗರಾಯರು ಮಡಿಪುಂಚಿ ಹಗಲು ಮೂಲೆ ಹೊದ್ದು ನೀರುಮನೆಗೆ ನಡೆದರು. ರಂಗಮ್ಮ ಅಡಿಗೆಮನೆಗೆ ಚಾಂದರಳು.

ರಂಗಮ್ಮ ತುಂಬಿದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ದಿನವೂ ತದಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮಾರನೆ ದಿನವೆ ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಜಿಲ್ಲೆಬಿಗೆ ಹವಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೂವು ವುಷೊಂದು ಬಾಕಿ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ನೋವು ತಲೆಮೋಲಿತು. ಅವರತ್ತ ಆತುರರಿಂದ ಒಂದು ಒಬ್ಬೆ ಜೀಯಿಸುವುದರಲ್ಲ ಹದೇಕೆ ಬಿಟ್ಟರು. ತಿಪ್ಪಾಭಟ್ಟರ ಮಗುವಿನ ನೆನಪಾಗಿ ದಂಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲ ಗಾಬರಿ ಉಂಟು ಹೋಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಣಿಗೆ ಇನ್ನತ್ತು ವರ್ಷ ತುಂಬುವ ವರೆಗೆ ಕೆಲ ನೋವುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಎದೆಬಡದ ಪೆಪ್ಪಳು, ಹರಕೆಯೆಂದು ಅಂತೂ ಇಂತೂ ವಾಸಿಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಇಷ್ಟತ್ತೆಯೆ ವರ್ಷಗಳ ಬಂದಿನ ನೆನಪು ಬಿಸಿಬೇಕೆ ಭಾತಿಸಿದ ಮರು ಕಳಿಸಿತು. ಆ ನೆನಪು ಬಂದ ಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ್ದು; ಮುಂದೆಕಂತಿ ಮೈದು ಮಾರವರಿಯನ್ನು ತಳೆದು, ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದುಕೊಂಡದ್ದು. ನೀರು ಕುಡಿದು ಹೂರಟೆದ್ದ ರಾಧೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು,

“ಗಂಪೆ ಅಗಲೆ ಐವಾಯಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ. ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ ತಾನೆ ?”

“ಈವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

“ಒಬ್ಬಟ್ಟೆಂದರೆ ಭಟ್ಟರು ಬಾಯಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದರೆ, ಇನ್ನೂ ಬರುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಹೋಗಲಿ, ನೀವು ನಾಲ್ವರು ತಿಂದುಬಿಡಿ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತೆಂದು ಕಾಯುವುದು! ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಗು” ಎಂದು ನಾಲ್ವರಿಗೂ ಹೋಗಿ-ತುಪ್ಪವನ್ನು ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದರು. ರಾಧೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆತಂದಳು. ಸೊಸೆಯರು ‘ಅವರಲ್ಲ ಬರಲಿ’ ಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ತಿಸ್ತಲು ಕೂರಿಸಿದರು.

ರಂಗಮ್ಮನ ಸ್ವಭಾವ ಬಹಳ ಮೃದು. ಅವರಿಗೆ ಯಾರೂ ನೋಯ ವಾರದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು-ಸೊಸೆಯರನ್ನು ಊಟ ತಿಂಡಿಹೊತ್ತಿ ನಲ್ಲ ಕಾಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಊಟತಿಂಡಿಗೆ ನಾಣಿ-ಗೋಪಿ ಬರುವುದು ಅಕಾಲದಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಹೊಟಲಿನಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಾಗಿ ಹೂತ್ತು-ಹತ್ತು ಮಾಡುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕರುಳನ್ನು ಒಣಗಿಸಲು ಮನಸ್ಸಾಗದೆ, ಸಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಕಾದು ನೋಡಿ, ಬರದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಇಂದೂ ಮಾಡಿದರು.

ಅಂದು ಮಾಡಿದ ಹೋಳಿಗೆ ಬಹಳ ಉಚಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕೇಟಲೆ ಸ್ವಭಾವದ ರಾಧೆ ತಾಯಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿ ನುಡಿಸಿತು.

“ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಶಾಂತಕ ಮುಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಳಿದು ರೋರಿಸುತ್ತಿದೆ, ಇಂಟನ ತಿಂಡಿ.”

ಶಾಂತಕ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂದಹಾಸ ನಲಿಯಿತು. ಶಕುಂತಲೆ ರಂಗಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿವಿಚ್ಛಿ ಹೇಳಿದಳು.

“ನೀ ಹೇಳುವುದೇನು? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೇ ಅದು. ಶಾಂತಕೂ ಯಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಸರಸುವನ್ನೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಸುವೆನು ಅಮ್ಮ. ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೊಸೆ ಬರುವರೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತೂಕ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು.”

ಸರಸು ಮಾತಿನವಳು. ಮುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರುವುದು ಅವಳಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದಳು.

“ಏನಿಲ್ಲ, ಅತ್ತೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆ. ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಯಾರ ಆಗಲಿ!”

ಆವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಸೊಸೆಯರ ವಾದ ಕೇಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮ ಅಂದರು,
 "ಹೌದಮ್ಮ, ನನಗೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ. ನೀವಾದರೇನು ಹೆಚ್ಚು, ಅವರಾದ
 ರೇನು ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ. ಈಗ ಆ ಮಾತು ಬಂದದ್ದೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.
 ಶಾಂತ ಇನ್ನೈದಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುವಳಲ್ಲ ಎಂದು ಹೋಳಿಗೆ
 ಮಾಡಿದೆ. ರಾಢೆಗೆ ದಿನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾಳೆ ಅವಳ ಬಯಕೆ ಪೂರೈಸಿ
 ಬಿಡುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸರದಿ."

ರಾಢೆ-ಶಕುಂತಳ ಇಬ್ಬರೂ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೆಣಿಸಿ ಆಡಿದ ಮಾತಿಗಾಗಿ
 ನೊಂದರು. ಸರಸು-ಶಾಂತ ಇಬ್ಬರೂ ಅತ್ತೆಯ ಕಾಲಜ್ಞಾನ, ಕೆಲಸದ ಕ್ರಮ,
 ತುಂಬು ಮಮತೆಗಳಿಗೆ ಬೆರಗಾದರು. ಎಲ್ಲರ ಮಾತನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು
 ಸಮ್ಮನೆ ಕೂತಿದ್ದ ಶಾಂತ ಅಂದಳು,

"ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲ, ಎನ್ನಿಸಿದೆ ಅಮ್ಮ! ಸುಜನಾಗಿ
 ನೀವು ತಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಒಗ್ಗಿಹೋಗಿರುವಿರಿ."

ರಂಗಮ್ಮ ಒಗ್ಗಿಸಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಹೇಳಿದರು,

"ನೀನೂ ಹಾಗೆ, ಮಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಒಗ್ಗಿ ಹೋಗಿವಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ರಲು ನನಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಚೊಚ್ಚಿಲ ಬಸುರಿ.
 ಕಳೆಸದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಮೊರಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮೋಗಿ, ಮಕ್ಕಳು ಭಟ್ಟರು
 ಯಾರಾದರೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆನೋ ಎಂದು ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದರು.

ಅವರಣಿಕೆ ಸರಿಯಿತ್ತು. ನಾಲಕ್ಕು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲ ಭಟ್ಟರು, ನಾಣಿ
 ಇಬ್ಬರೂ ಬೀಸುಗಾಲು ಹಾಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡವರೆ ಒಳಗೆ
 ಬಂದು ಸರಸುನೋಡನೆ ನೆಲ ಸಾರಿಸಲು ಹೇಳಿ, ತಟ್ಟೆ ಬಿಟ್ಟುನ್ನು ಆಣೆಮಾಡಿ
 ಇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕೈಕಾಲು ಕೊಸವುತ್ತು ಹಣಕಾರಕ್ಕೆ
 ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರ ಮುಖದಲ್ಲೂ ಗೆಲುವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೂ ಚಿಂತೆಯಿಂದ
 ಕಂಡಿದಂತಿತ್ತು ಕಣ್ಣು. ರಂಗಮ್ಮ ಹೆದರಿದರು. ಏಷಯ ತಿಳಿಯುವ ಅತುರ
 ದಿಂದ ಶಾಂತೆ ಮಾತಿಗೆ ನೋವಲಿಟ್ಟರು,

"ಏಳಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಯಾಕಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಗ ಓಡಿರಿ?
 ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾದು ಸಾಕಾಗಿ ಈಗ ತಾನೆ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ."

“ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿದಿರಿ. ಯಾವ ಆತಂಕವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರು ಸುಖವಾಗಿ ತಿಂದದ್ದೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನಾವು ಬಂದ ನಂತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುತ್ತೂ ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ! ”

ಬಿಚ್ಚುವ ಕೋಟನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ,
 “ತಿಂಡಿ-ತಿರ್ಥ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ ? ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಒಂದು ಗಂಟಾಂತರ ಎದುರಿಸಬೇಕು, ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕೆನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ !”

ಇಬ್ಬರ ಮಾತೂ ಒಗಟಾಗುತ್ತ. ಗಾಬರಿಯೊಪನೆ ಕೋಪವೂ ಸೇರಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಗಡುಸಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದರು ರಂಗಮ್ಮ,

“ಇಬ್ಬರೂ ಒಳ್ಳೇ ಒಗಟಿನ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುವಿರಲ್ಲಾ ! ಅದೇನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಬಾರದೆ ! ನನಗಂತು ಇಂಥ ದಿನ ಎದುರಿಸಿ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ.”

ಭಟ್ಟರು ನಾಣಿಯ ಮುಖ ನೋಡಿದರು. ಅವರ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ನಾಣಿ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದ,

“ಜವಳಿಗಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲಾ ಸಟ್ಟಾ ಪಾಲಾಯಿತು. ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ; ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ. ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿದು ಹೋಗುತ್ತೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಳು ಮಾಡಲು ನಿಂತರೆ ಮನೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆಯೆ ?”

“ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಹ್ಯಾಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅವನು ? ಹಿಂವೆ ಹಾಕಿದ ಹಣವೆಲ್ಲ ಏನಾಯಿತಂತೆ ?”

“ಏನಾಯಿತೋ ಹ್ಯಾಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೋ, ಅವನನ್ನೆ ಕರೆಸಿ ಕೇಳು.”

“ಕೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅವನಿಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಕಷ್ಟವಿರುತ್ತಿತ್ತೋ ? ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಮಗ ಹಾಗಾದರೆ, ಒಬ್ಬ ಮಗ ಹೀಗೆ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸುಖಪಡುವುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಯೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ.”

ಭಟ್ಟರಿಗೆ ನೋವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ವಿವರವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿಬಿಡು ನಾಣಿ, ಗೋಪಿ ಮಾಡಿವ ತಪ್ಪಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಯಾಕೆ ಸಿಡಿಸಿಡಿಯೆನ್ನುತ್ತಿ ! ಪಾಪ, ಆ ಪ್ರಾಣಿ ನಿಮಗಾಗಿ

ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೆ.”

ನಾಣಿಯ ಕರುಳು ಚುರಕ್ಕೆನಿಸಿತು. ಕಣ್ಣು ಕರಗಿ ನೀರಾಡಿತು. ಬಂದ ನೀರನ್ನು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಸೆಳೆದು ಸಿಡಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

“ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಕೋಪವಿಲ್ಲಮ್ಮ. ಅಣ್ಣ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವನಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಜಿಡುಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಿದೆ. ಅವನ ವ್ಯವಹಾರ ನೆನಪಿ ಕೊಂಡರೆ ಮೈ ಬೆಂಕಿಯಾಗುತ್ತೆ. ಒಂದು ವಾರವಾಯಿತು-ಅವರ ಮೊದಲಿನ ಸಟ್ಟು ಅಂಗಡಿ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿ ಪೀಡೆ ತೊಲಗಿತೆಂದಿದ್ದೆ. ನೆನ್ನೆಯಿಂದ ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂಜೆ ಹಾಕಿದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ದಿಕ್ಕುದಿವಾಣಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪಚ್ಚೆ ಆಯಿತು. ಈಗ ಹಾಕಿದ ಹಣವೂ ಅದೇ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಿಯತ್ತಿರುವವರ ಸಂಗಡವಾದರೂ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ್ದರೆ ಅದ ಕ್ಷಣೆಂದು ಬೆಲೆಯರುತ್ತಿತ್ತು; ದುಡ್ಡಿಗೂ ಮೋಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮು ಮಹಾ ನಿಃಚ. ಅವನೊಡನೆ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ವನ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿ ತಾನೂ ಹಾಳಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಕುವನಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೊಂದೆ ಚಿಂತೆ.”

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೈಸೋತ ಮೇಲೂ ಗೋಪಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಪೂರ್ವಾ ಜಿತ ಕರ್ಮವೆ ಸರಿ. ಸಟ್ಟು ಅದೃಷ್ಟದ ಆಟ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಆಗಿ ಬಂದವರು, ಮಾಹಿತಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದವರೆ ಆಡಬೇಕು. ಆ ಸುಡು ಗಾಡು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಇವನ್ಯಾಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಿದನೊ ಏನೊ! ಹೋಗಲಿ, ಒರಿಯರ ಮಾತಿಗಾದರೂ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವನೆ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ! ಏನೊ ಇವನಿಗೆ ಕೇಡುಗಾಲ ಕಾದಿರಬೇಕು.”

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಮುಸುಕೆಳೆಯಿತು. ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ ರಂಗಮ್ಮನ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು,

“ಸೀತಾರಾಮು ಏನು ಮಾಡಿದ ದುಡ್ಡಿಗೆ?”

“ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನಾನುಹಾಕಿ ಅದೇ ಹಣವನ್ನು ತಾನು ಉಪಯೋಗಿಸಿವೆ.”

“ಅದು ಹೇಗೆ?”

“ಅಣ್ಣ ಹಾಕಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲಾ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಅವನಿಗೇ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತಿದೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸಟ್ಟು ಆಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನೊಡನೆ ಸಟ್ಟು ಆಡಲು

హోగువవరు ర్షీతరు, కాలిగారరీ ఆగబీకకు; ఓదు-బరక బందవ రన్ను హత్తిర సక సేరిసువుదిల్ల. అవరు అవరివరన్ను కేళి ఆడువ వరు, స్వంత బుద్ధియింద ఆడువవరల్ల. బందరీ బంతు, హోదరీ హోయితు, ఎరడక్కొ సిద్ధరాగి ఆడువరు ఆ జన ! అవరింద లాభవే హోరతు నష్టవేందిగూ ఇల్ల. ఒంతు వేళి అవరు హాకున అంకి గేల్లువంతిద్దు అదర మేలీ డేచ్చు డణ కట్టలు బందరీ, ఆ అంకియ బగ్గే ఇల్లద సంశయవుంటు మాడి-డేచ్చు లాభ సడయవంతి మాడు వను. ఈ వ్యవహార చాతుర్యవేల్ల అవనల్లి జీన్నాగిదే.”

“ఇప్పేల్ల మాడి నష్టవాదద్దు డేగి ? ఇబ్బరూ పాలుదారరాగి రువాగ లీక్కాచారదల్లి వోస మాడిదరీ, గోపి తానే సున్నుసిరువనే ? ననగికో నన్న మాతే అర్థవాగువుదిల్ల.”

“అవసర మాడబేడ. ఎల్ల అర్థవాగుత్తే. నష్టవాదద్దు డాదు, వోస మాడిద్దు డాదు. గొత్తాగువంతి వోస మాడిదరీ తిక్నే మాడలు సాధ్యవివే. గొత్తాగదంతి మాడిదరీ ?”

“అదు డేగప్ప గొత్తాగదంతి మాడువుదు ! లేబ్బ-పత్ర ఏనూ ఇల్లవే హాగాదరీ ?”

“ఎల్ల ఇద్దు మాడిద్దానే, మాడలు సాధ్యవిదే. లింగాచారి మగ కాళాచారి గొత్తిదేయూ ఇల్లవో నినగి ?”

“గొత్తిల్లదే ఏను ! నన్న కణ్ణిదురిగి బిళిద డుడుగ, ననగి గొత్తి ల్లవే ? అవనిగూ ఇదక్కొ ఏను సంబంధ ?”

“అననిందలీ ఆణ్ణ డాకాదద్దు. డణద ఆలీగాగి టుండ మనేగి ఎరదు బగియువ డ్రొఱి అవను. సీతారాము డాకద గేలీ డాటువు దిల్ల. ఆ నంబికేయిందలీ సీతారాము అవనింద ఆణ్ణన డణవన్ను సీరినంతి ఎత్తి డాకీకొళ్ళుత్తిద్దానే.”

“నిన్న మాతు ఒళ్ళి ఒగటిసంతిదే.”

“బిడిసి డేళువేను తడి.”

“ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವಸರ ಪಡಿಸಿದರೆ ” ಎಂದು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ತಡೆದು ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದ,

“ತನಗೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಬಂದೇ ಬರುವುದೆಂಬ ಅಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಆ ಖದೀಮನ ಕೈಲಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಾನೆ ಕೊಟ್ಟು ಆಡಿಸುವನು. ಬಂದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಚಾರಿಗೆ ಶೇಕಡ ಐದರಂತೆ ಕಮಿಷನ್ ಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು. ಮಾತೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ—ಜೇಬೂ ತುಂಬು ತ್ತದೆ. ”

“ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಜನರೆದುರಿಗೆ ಹಣ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸಂದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಬಂದು ಸೇರುವುದು ಅವನಿಗೇ !”

“ಹೌದು, ಆ ಹಿಕ್ಕುಮತ್ತಿನಿಂದಲೇ ಅವನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವಾರು ಜನರನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಸಿ, ಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಗಂಟುಕಟ್ಟಿದರೆ ಸರಿ !”

“ಈ ವಿಷಯ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಹೇಗೆ ?”

“ಸೀತಾರಾಮವಿನ ರಹಸ್ಯ ತಿಳಿಯಲು ಅವನ ಜಿನ್ನಹಿಂದೆ ನಾನೊಂದು ಜನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ, ಅವರಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು.”

“ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಫೋಲೀಸಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನೆಂದಿದ್ದೆಯಲ್ಲಾ, ಅದೇನಾಯಿತು ?”

“ಇಂಥಾ ಕೊರಮನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದಾರವರು. ನಿನಗೊಂದು ಹುಚ್ಚು-ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವೆಲ್ಲಿದೆ? ಹಸಿರು ನೋಟನ್ನು ಕವರಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಂಥ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಬೇಕಾದರೂ ಪಾರಾಗಬಹುದು. ನ್ಯಾಯ-ನೀತಿ, ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ, ಒಳ್ಳೆತನ-ಕೆಟ್ಟತನವೆಲ್ಲ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿದೆ.”

“ಲಂಚ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇಶ ತಾಳು ಮಾಡಿದರೆ ಸರಕಾರ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತದೆಯೆ ?”

“ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೆ! ತಾಕತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಆಳಲು ! ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದವರನ್ನೆಲ್ಲ ದೇಶ ಆಳಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೀಗೆ ಆಗುವುದು.”

“ಹೋಗಲಿ ಆ ಮಾತು, ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ಲಂಚಕ್ಕೆಷ್ಟು ಸುರಿದ ?”

“ಅಂದಿನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಮೂರು ಹಸಿರು ನೋಟುಗಳ ಆಹುತಿಯಾಯಿತು. ಸಂಜೆ ಐದು ಘಂಟೆಗೆ ಹೋದವನು ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತರ ವರೆಗೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನೊಡನೆ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಹೆಣ ಕಾದಂತೆ ಕಾದು, ಬೇಕಾದ ಕರಾಮತ್ತೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಅಂದಿನ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದ.”

“ನೀವು ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆ ಕೆಲಸ, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದಾದರೂ ಹೇಗೆ ?”

“ಕಾಳಾಚಾರಿಯಿಂದ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅತ್ತಿಗೆಯೊಡನೆ ಪಗಡೆ ಯಾಡಿದ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಸೀತಾರಾಮು ಬರಲಿಲ್ಲವೆ? ಇದೇ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಲು !”

“ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ, ಈ ತಾಪತ್ರಯವೆ ಬೇಡ; ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಪಾಲಾಗಿ ಬಿಡಿ. ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತಾಗಲಿ !”

“ನಾನೂ ಅದನ್ನೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ—ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ನಾವೂ ಬೀದಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತೆ !”

ಅವರಿಗೆ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಮಾತನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಯಂತೆ ಆಲೈಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರೆಂದರು,

“ನನಗೂ ಅದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ ರಂಗಮ್ಮ. ಅವರವರ ದುಡ್ಡಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅವರವರು ಹೊತ್ತರೆ ತಾನೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ; ಯಾರೂ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ದುಂದು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವರೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.”

“ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಜೀವವಿರುವ ವರೆಗೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಕೂರಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಭಟ್ಟರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ತಲೆ ಕೊಡಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ಗಂಡಸರು—ಅವರಿಗೇನು ಹೇಳಿ, ದುಡಿಯು ತ್ರೇವೆಂಬ ಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಹಿರಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಕಸಕೈ ಸಮ ಮಾಡಿ, ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮರೆತು, ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸು ಹಾರಿ ಹೋದ ಕಡೆ ಜಾರಿ ಹೋಗುವರು. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಇರುವುದು ಕಷ್ಟ; ಗಂಡ ಕಳೆದ ಜೀವನವನ್ನು, ಮಾನವನ್ನು ಬಾಳು ಬಲಿಯಿತ್ತು ಆಕೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಲಾಗಿ

ಬೇರೆಯಾದರೆ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಳ ಬಾಳೂ ಹಾಗೇ ಆಗಬಹುದೇನೋ ಎಂದು ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತೆ.”

ಶಾಂತಳ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತ ಭಟ್ಟರು ಆ ಮಾತು ಸರಿಯೆನಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,
 “ಹೌದು, ಅದೂ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದ್ದೆ. ಉಭಯಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳು. ದೇವರೇ ದಾರಿ ತೋರಬೇಕು!”

ಒಮ್ಮೆ ಪಕ್ಕನಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಸೇವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬುಡ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಹೇಳಿದ ನಾಣಿ,

“ಅಮ್ಮ, ಪಾಲಾಗುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ನಾನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನೀನೇನೂ ಹೆದರಬೇಡ.”

“ಅದು ಹೌದು, ನಾಣಿ ಗೋಪಿಯಂತಲ್ಲ; ನಿಯತ್ತುವಂತ. ಆ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರಬಹುದು. ಆದದ್ದು ಆಗಿಹೋಗಲಿ, ಪಾಲು ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಿ.”

“ಶಾಂತಳನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ.”

“ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗ್ಯಾಕೆಂದು ಕೊರತೆ! ಅತ್ತಿಗಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕೇಳಿ ಬಿಡು.”

ರಂಗಮ್ಮ ಶಾಂತ-ರಾಧಿಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದರು. ರಾಧಿಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿ ಬರುವ ಸುಳಿವು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವಳನ್ನು ಹೊರಬಾಗಿಲ ಕಾವಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಶಾಂತಳಿಗೆಂದರು,

“ಗೋಪಿ ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲೇನಾದರೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೇನು?”

“ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ನನ್ನ ಕತ್ತಿರ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆವರ ಬಳಿ ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಬೆಲೆ ನನಗಿಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆ? ಏನಾಯಿತು?”

ರಂಗಮ್ಮ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಲಂಗು-ಲಗಾಮಿಲ್ಲದ ಗೋಪಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ನಾಣಿಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದಿದೆ. ಪಾಲಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ?”

ಅತ್ತೆ-ಮೈದುನ-ನಾದಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿರಿಸಿದ್ದ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಆ ಮಾತು ದುಃಖ ತರುವ ಬದಲು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ನಾಣಿ ಪಾಲಾಗಿ ಜೀರೆಯಾದರೆ ತನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಸಿಗಬಹುದೆಂಬ ಸಮಾಧಾನ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು,

“ಮನೆ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆಯಾದ ನಾನು ಬೇಡ ವೆನ್ನದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿದೆ. ಇವರ ಸಣ್ಣ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಒಪ್ಪಲಾರವೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದೇನೆ. ಮನೆಯೊಡೆಯದೆ ಗತ್ಯಂತರ ಏಲ್ಲ.”

“ಮನೆ ಒಡೆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ವಂಶದ ಎರಡು ಮರಗಳೂ ಒಣಗದೆ ಜೀವ ತುಂಬಿ ಬಳುಕುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಂತೋಷ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿದರೆ ಆ ಭಾಗ್ಯ ನಾನು ಕೇಳಿಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದೆನಿಸುತ್ತೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗೋಪಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಹಾಳು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಕಾಣುವುದು ಕಾದಿದೆಯೋ! ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರಿಡತೊಡಗಿದರು.

ಶಾಂತ ಬಂದ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು,

“ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾಕೆ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಕಂಗಾಲಾಗುತ್ತೀರಿ ಅಮ್ಮ! ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು. ನೀವು ಚಿಂತೆ ಪಡಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಹರಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಂತಹ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದಲಾದರೂ ಪಾರುಮಾಡುವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೀವು ಹರಸುತ್ತೀರಿ, ಅಷ್ಟೇ ನನಗೆ ಸಾಕು. ”

“ಆಗಲಿ ಶಾಂತ, ನಿನಗಾಗಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮೊರೆಯಿಡುವೆನು. ಗೋಪಿಗೆ ಸದ್ಭುದ್ಧಿಯಿತ್ತು ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಖದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಡಲಿ ಆ ಭಗವಂತ. ಏಳಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಮಾಡಿಟ್ಟ ಕಾಫಿ

ತಿಥಿಯೆಲ್ಲ ತಣಿದುಹೋಯಿತು ” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿರೆಸುತ್ತಾ ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

ಅತ್ತೆ-ಸೊಸೆಯರ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೀತಿಯ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಮೂಕ ರಂತೆ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ನಾಣಿ-ಭಟ್ಟರಿಬ್ಬರೂ ರಂಗಮ್ಮನ ಕರೆಯಿಂದೆಚ್ಚತ್ತು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡವಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆಯಲು ನೀರುಮನೆಗೆ ನಡೆದರು.

೧೪

“ಯಾಕೋ ? ಮಿಟಿಮಿಟಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿರುವೆ ! ಮಾಡಲು ಕೆಲಸ ವಿಲ್ಲವೇನು ? ನಡಿ, ಆ ಬೀರುಗಳ ಗಾಜನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಕ್ಕಿ ಒರೆಸು.”

“ಬಂದವನೆ ಉಜ್ಜಿದ್ದೀನಿ ಸ್ವಾಮಿ.”

“ಏನು ಉಜ್ಜಿರುವುದು ನಿನ್ನ ಮುಖ ! ಕೊಳೆಯೆಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಇದೆ. ನಡಿ ಸಡಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ತಿಕ್ಕಿ ಒರೆಸು, ಕೈಯೇನು ಸವೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

ರಾಮ ಮುಖ ಸೋಲುಬಿಟ್ಟು ಗಾಜನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒರೆಸಲು ಹೋದ.

ಲೆಕ್ಕದ ಹಾಳೆ ತಿರುವುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಮುಖ ಗಂಟು ಹಾಕಿದ. ಅದು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದು ರಾಮರಾಯರಿಗೆ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ.

“ಏನಿ ರಾಮರಾಯರೆ ! ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಜವಳಿಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವಿರಲ್ಲಾ—ಇದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ ! ನಾವೇನು ಅಂಗಡಿಯಿರಿಸಿ ಬಾಳಬೇಕೋ, ದಿವಾಳಿಯೆದ್ದು ಬೀದಿಗೆ ಬರಬೇಕೋ !”

ತಲೆ ಕೆರೆಯುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು ರಾಮರಾಯರು,

“ಬಡವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಂದು ನೀವೇ ಹೇಳಿದ್ದಿರಲ್ಲಾ, ಸಾರ್ !”

“ಅಂದೆಲ್ಲೋ ಯಾವುದೋ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಯಾವತ್ತೂ ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಕೆ ? ನಾಲ್ಕಾಣೆ ಎಂಟಾಣೆಯಾದರೆ ಸರಿ; ರೂಪಾಯಿಗಟ್ಟಲೆ ದಿಟ್ಟರೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಹೋಗಬೇಕು ! ಆ ದುಡ್ಡನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ.”

ಗೋಪಿ ಸಿಡಿಸಿಡ್ಡಿ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಮಗೆ ವಿಧಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯನು ವಿರೋಧಿಸಲು ಹೆದರಿ ರಾಮರಾಯರು ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಳಿತರು.

ಅಂದು ಗೋಪಿಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ಬೆಂಕಿಯ ಉಂಡೆ ಯಾಗಿ ಕಾವು ಕಾರುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಆ ಕಾವು ಅವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸುಡದೆ ಸುತ್ತಲಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಗಾಲು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದ ಲಾಗಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನೆವದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಬೈದು ಬೆಂಡು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಣಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಚಿಲ್ಲಿ ದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ಯುಂಟಾದರೂ, ಕಲಹಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಡಲು ಮನಸ್ಸಾಗದೆ ಬಂದ ಬೇಸರ ವನ್ನು ಹಾಗೆ ನುಂಗಿಕೊಂಡನು. ಅಣ್ಣನ ಅಂದಿನ ನಡವಳಿಕೆ ಅವನಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದ.

‘ ಇವತ್ತು ಅಣ್ಣ ಯಾಕೆ ಹೀಗಿದ್ದಾನೆ ? ’

‘ ತನ್ನದೇನಾದರೂ ತಪ್ಪಿರಬಹುದೆ ? ’

‘ ಸೆಟ್ಟಾ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವೀಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇಸರವೇನಾ ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದೇ ? ’

‘ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ! ಒಳ್ಳೆಯದಿರಲಿ ಕೆಟ್ಟದಿರಲಿ, ಅವರವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮನೆಯವರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಂಬಲ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬರೂ ಸೆಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ’

‘ ಹಾಗೇ ಏನೋ ಆಗಿರಬೇಕು ! ಅಷ್ಟೇ ಆದರೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ-ಹೆದರು ವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ..... ? ’

‘ ಎಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದದ್ದಾದರೂ ಏನು ನನಿಂದ ? ’

‘ ಹ್ಲಾ ಮರೆತಿವೆ. ಅಣ್ಣ-ಸೀತಾರಾಮು ಇವರಿಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹಲತೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದೂ ಒಂದು ಅಪರಾಧವೆ. ಅದಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪವಿರಬಹುದು. ಆ ಕೋಪಕ್ಕೂ ನಾನು ಹೆದ ರುವುದಿಲ್ಲ ! ’

‘ಅದಕ್ಕೂ ವೀರಿ, ನನಗರಿಯದಂತೆ ಅವನ ಹಿತಕ್ಕೇನಾದರೂ ಧಕ್ಕೆ ಯುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆ?’

‘ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸಿದರೂ ನಾನು ಅವನ ಹಿತಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲೆಸೆ ದಂತೆ ಕಂಪುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೆರಡರ ವಿನಹ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅವನಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದಿಲ್ಲ.’

‘ಅದಾದರೂ ಅವನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು? ಹಾಳಾಗದೆ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಬಾಳಿ ಬದುಕಲಿ ಎಂದಲ್ಲವೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು? ನನಗಾದರೂ ಸಂತೋಷವಿೆಯೇ! ಅವನಿಗೆ ಯಾಕೆ ತಿಳಿಯ ಬಾರದು?’

‘ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ—ನೋಡುನೋಡುತ್ತಾ ಹಾಳಾಗಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡಿಯೆ ಮಾಡುವೆನು; ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಸರಿಯೆ!’

‘ಅದು ಸರಿ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪ-ಬೇಸರವನ್ನು ಅಳು-ಕಾಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾಕೆ ತೋರಿಸಬೇಕು?’

‘ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಾಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿರಬಹುದು! ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾದಾಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೀಯದೆ ಯಾರೋ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಅಥವಾ ಅದರ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿದರೂ ಕೆಲಸವಾಗಿ ಹಳಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ಕೈಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಕೆಣಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.’

‘ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಕಾಲು ಕೆರೆದು ಕಾದಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ! ನಾಲಗೆ ನೋಯುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅಂದು ತಾನೆ ತಿಪ್ಪುಗಾಗುವನು!

ಹೀಗೆಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಾನೆ ಕೆದಕಿ, ತಾನೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ.

ಗಂಟಿ ಹನ್ನೆರಡಾಯಿತು. ಕಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಗೋಪಿ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತ. ಸೂಚನೆ ತಿಳಿದು ರಾಮರಾಯರು ರಾಮನೊಡನೆ ಅಂಗಡಿಯ ಕದವಿಕ್ಕಲು ಹೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಬಂದು ನಿಲ್ಲಲು, ಅಂಗಡಿ-

ಮುಖದ ಮೇಲೆ ತೆರೆಯೆಳೆದು ನಿಂತಿತು. ಕಾರಕೂನರಿತ್ತ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು ಗೋಪಿ ಜೇಬಿಗೆ ತುಂಬಿ ಮನೆಕಡೆ ಸರಸರ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದ. ನಾಣಿಯೂ ಮೌನವಾಗಿ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ.

ಆ ಮೌನ ಅವರಿಬ್ಬರೊಡನೂ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಿ ಆಗಲೆ ವರ್ಷವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಬೀದಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನೆ ಮುಟ್ಟುವ ವರೆಗೆ ಕುಟುಂಬದ ಕಷ್ಟ ಸುಖದ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನೋಡಿದವರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರ ಆ ಅನೈಸ್ಯತೆ ಬಹಳ ದಿನ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸೀತಾರಾಮು. ಅವನ ಸ್ನೇಹವಾದದ್ದೆ ಆದದ್ದು-ಗೋಪಿ ತೀರ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟ. ಸಂಗಡ ವಯೋಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜಾಗೃತವಾದ ಸಣ್ಣ ಸ್ವಭಾವವೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮಾತುಕತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಂತದ್ದು, ಶಾಂತಳೊಡನೆ ನಾಣಿ ಪಗಡೆಯಾಡಿದಂದಿನಿಂದ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ತಳೆದಿದ್ದ ಯಾವುದೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಭಾವನೆಗೆ ಅಂದು ತನ್ನದೆ ಅದ ಒಂದು ರೂಪವಿತ್ತು ದ್ವೇಷ ಸಾಧಿಸತೊಡಗಿದ.

ಗೋಪಿ ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಡುಕನ್ನೆಣಿಸಿ ಮಾತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅಣ್ಣನ ಸಟ್ಟು ಆಟ, ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ತಾನು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ದ್ವೇಷ ಕಳೆದು ಮೌನ ಹೊಂದಿರಬಹುದೆಂದೆ ನಾಣಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಶಾಂತಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕನಸು-ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಬಿಟ್ಟದ್ದೇಕೆಂದು ಅವನು ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ; ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಗೇ ದಿನವಬ್ಬುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಅದೇ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದ ಮೇಲೆ ಇಂದೂ ಮೌನವಾಗಿ ಕಾಲೆಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಧಾರಿಯೂ ಹಾಗೇ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಂಗಮ್ಮ, ಕಂಗಾಲಾದರು. ಅಡಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಕಿಯಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಯಿತು. ದಿನಕ್ಕಿಂತ ಬೇಗ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರಲಿ, ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟ ಉಣಿಸದಿದ್ದರೆ ಕೈಕಾಲು ಬಿಡಿಸಿಬಿಡುವರು. ಆದರಲ್ಲೂ ಗೋಪಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಲಾಗಾಯಿತು ಹೆದರಿ ನಡೆಯುವುದೆ ರಂಗಮ್ಮನ ಹಣೆಬರಹವಾಯಿತು.

ಅಡಿಗೆ ಬೇಗ ಮುಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೂ ಭಟ್ಟರು, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ, ಶಕುಂತಲ ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಹಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯ-ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದಿತ್ತೆಂದೆನಿಸಿತು. ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಮಗಳನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಂದ ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಔತಣದ ಸಮಾರಂಭವೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತೂಕಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ರಂಗಮ್ಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆ ಗೌರವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಮಿತಿ ಹವಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಅವರ ಮನೆಗೆ ಯಾರಿ ಉಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿ, ಭಟ್ಟರು ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲದ ಆ ಮನೆಗೆ ಅವರೇ ಹಿರಿಯರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸೂರಪ್ಪ ಭಟ್ಟರ ಬಾಲ್ಯಸ್ನೇಹಿತ ಬೇರೆ. ಆ ಸದನಕಾಶನನ್ನು ಎಂದೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲ. ನಸುಕಿನಲ್ಲೆ ಎದ್ದು ಬಂದಿದ್ದರು ದಂಪತಿಗಳು. ಸೂರಪ್ಪ ಇರುವವನೆಗೆ ಭಟ್ಟರು ಅವರೊಡನೆ ಹರಟೆಹೊಡೆದು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋದ ನಂತರ ಅಡಿಗೆಮನೆ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು. ಬಂದವರೆ ರಂಗಮ್ಮ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಿದರು. ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ರಂಗಮ್ಮನೂ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಮ್ಮ ಒಳ್ಳೆ ರಾಟೆಯಂತೆ ತಿರುಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೂ ಉಪ್ಪು ಹುಳಿ ಕಾಕುವುದು, ಹದ ನೋಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೆಲಸ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಲು ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ.

ಅವರ ಕೈ-ಅಡಿಗೆ ಬಲು ರುಚಿ. ಸಮರಸ ಅವರ ಅಡಿಗೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಉಂಡು ಹೋದವರು ಎಂದೆಂದೂ ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದಿನದ ಮಸಾಲೆಯಂತೂ ಕೇಳುವುದೇ ಬೇಡ-ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರನ್ನೂ ಎಳೆತರುವಂತಿತ್ತು.

ನಾಡೆ ಬಂದವನೆ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು, ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ, ಮೂಗುದ್ದ ಮಾಡಿ ವಾಸನೆ ಎಳೆದು ಅಡಿಗೆಮನೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದುನಿಂತನು,

ಅವನ ಬಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಓಡಿದುದು ಭಟ್ಟರ ಕಣ್ಣು. ಕುಚೇಷ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರು ನಾಣಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯೇನಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಿದ ಹೇಳ ಬಹುದು. ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಆಯಾ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸಮಯ ನೋಡಿ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯ ಬಾಣ ಬಿಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ನಾಣಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಏನನ್ನಿಸಿತೋ, ಕೀಟಲೆ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಎಲ್ಲಯ್ಯ, ನಿಮ್ಮ ರಾಣಿಸಾಹೇಬರು? ತರಹ ನೋಡಿದರೆ ಕೂರಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೆ?”

“ಸಮಯ ಬಂದರೆ ಅದೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆನ್ನಿ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಯಾತಕ್ಕೂ ಬಂದವನಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನಾಳುವ ತಾಕತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಯಿತು.”

“ಸಭ್ಯತನದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳ ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ದರ್ಪ ಮಾಡುವುದು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿರಿಸಿ ಹೆಂಡತಿ ಯನ್ನು ದನ ಬಡಿಯುವಂತೆ ಬಡಿಯುವುದು, ಅವರ ಕಷ್ಟ-ಸುಖ, ಹೊಟ್ಟೆ-ಬಟ್ಟೆಯ ಕಡಿ ಗಮನ ಕೊಡದೆ ತನ್ನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರತನಾಗಿರುವುದು— ಇವೆಲ್ಲ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ನಿಮ್ಮಭಿಪ್ರಾಯವೋ?”

“ಹೌದು, ಇಂದಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅದೇ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರ ತಾದವರು ಹೆಣ್ಣಿಗರೆಂದಾಗುವರು.”

“ಅಂಥಾ ಹೃದಯಹೀನ ಗುಂಪಿಗೆ ದೂರಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನನಗೆ ಬೇಡವೇ? ಬೇಡ ನಿಮ್ಮ ‘ಅ’ ಸಮಾಜ. ನಾನು ನನ್ನದೆ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುವವನು. ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆಷ್ಟು ಬೆಲೆಯಿದೆಯೋ, ನನ್ನವಳ ಬಾಳಿಗೂ ಅಷ್ಟೆ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವೆನು; ಅದೇ ಸ್ಥಾನ, ಅದೇ ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡುವೆನು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡರೂ, ನನಗದು ಪೂಜ್ಯ.”

“ಶಾಬ್ದಾವ್ ! ಹುಡುಗ ಸುಖವಾಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಏನೋ ಎಂದು ತಿಳಿ ದಿದ್ದೆ. ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಗೌರವವುಳಿಸುವೆ. ಬಾಳಿನ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ತತ್ತ್ವ ಯಾವ ಬಣ್ಣದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಹಾಗೆ ಕೇಣಿಕೆ ಕೇಳಿದೆ. ಕೇಳಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು; ಮನಸ್ಸು ಹಗುರವಾಯಿತು. ನನಗೆ ತುಂಬ ಹಿಡಿಸಿತು,

ನಿನ್ನ ಜೀವನದ ತತ್ವ. ಹೀಗೇ ಇರಬೇಕು ಕಣಯ್ಯಾ ! ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬಾರದು. ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ, ಸತ್ಯ-ಸಹೃದಯತೆ, ನ್ಯಾಯ-ನೀತಿ ಉಳಿದಿರುವುದೇ ಅವರಿಂದ. ಅವರು ದೇವತೆಗೆ ಸಮಾನ. ಮನೆತನ-ಮನೆ-ಮನಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಲು ಬಂದ ಅವರನ್ನು ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಗೌರವದಿಂದ ಬಾಳಿಸುವುದೇ ಪುರುಷನ ಧರ್ಮ. ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ವೇದ-ಉಪನಿಷತ್ತು ಸಾರುತ್ತಿರುವುದೂ ಅದನ್ನೆ. ಆದರೆ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಐರಳ. ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತೆ.”

“ವ್ಯಸನ ಪಡಬೇಡಿ, ಆ ಬಾಳನ್ನು ನಾನು ಬಾಳಿ ತೋರಿಸುವೆನು ” ಎಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದು ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ತೆಳುನಗೆ ತಂದು ಹೇಳಿದನು “ನೋಡಿ, ನೀವು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಅಮ್ಮಾವರು ಕೈಲಿ ವಿಳೈದಲೆ ತಟ್ಟಿಹಿಡಿದು ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಷಾರಾಗಿರಿ. ವಿಳೈ ಮತ್ತು ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತಿ ಕಳುಹಿಸಿಯಾರು ಆಮೇಲೆ!”

“ಅದಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯ ಬೇಕು ಕಣಯ್ಯಾ ! ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲ್ಲ, ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು !”

“ಸದ್ಯ ಬೇಡಿ ಮಾರಾಯರೆ ! ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುಣ್ಯ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬಾಯಿ ಕೆಂಜಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸರ್ವ ಪಾಲಿಗೆ ಮೇಲು. ಆದರೆ ಈ ಅಮ್ಮಾವರ ಅರ್ಥವೇನಿದೆಯೋ ! ವಿಳೈ ವಿತ್ತು ನಿಂತ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗಟ್ಟುವುದೆಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಕಷ್ಟ....” ಎಂದು ನಾಣಿ ಹೆಂಡೆಯು ಕಡಿ ಕೆಣಕಿ ನೋಡಿದನು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವದ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಸರಸು ಪುನಿಸುಗೊಳ್ಳದೆ ಹುಸಿ ನಕ್ಕಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಆ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸಿದರು.

ದೂರಗಿನ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಸರಸುವಿನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಊಟವಾದ ನಂತರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಳೈವನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡುವುದೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಅಣಿ ಮಾಡಿದ ತಟ್ಟೆ ತಂದಾಗಲೆ ನಾಣಿ ಕೀಟಲೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ಅದನ್ನು ಅಷ್ಟೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಸವರಿಕೊಂಡು ಅವಳು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅಡಿಗೆಮನೆ ಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸೆರಗೇಡು ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಗಂಡನ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಹೊರಡಲನುವಾದಳು.

ಸುಳಿವು ತಿಳಿದ ನಾಣಿ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೇಕೆಂದೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದನು. ಸರಸು ಹೊರಗೂ ಬರಲಾರದೆ, ಒಳಗೂ ಇರಲಾರದೆ, ಹಾರಾಟ ತಡೆದ ಚಿಟ್ಟಿಯಂತೆ ಮಿಲಿಮಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿದಳು. ಅವಳ ಒದ್ದಾಟ ಕಂಡು ನಾಣಿ ಎದ್ದೂ ಬಿದ್ದೂ ನಕ್ಕನು. ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಕರುಳು ಚುರುಕೈನಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಸಾಪ! ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಏನೋ, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಅವಳನ್ನು. ಕೆಲಸದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹುಸಿಸುವೆ?”

“ನೀವೇನೂ ಅವಳ ಪರ ಲಾಯರಾಗುವುದು ಬೇಡ. ಅವಳಿಗೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವೇನು? ಬೇಕಾದರೆ ಕೇಳಿ ಹೋಗಲಿ!”

ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮೆಲುನಗೆಯಾಡಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರು ಸರಸುವಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದರು.

“ನಾಚಿಕೆ ಯಾಕೆ ಕೇಳಿ ಬಿಡಮ್ಮ. ಹೇಗೂ ಹಳಬನಾದನಲ್ಲಾ!”

“ಸುಮ್ಮನೆ ದಾರಿ ಬಿಡಿಯೆಂದರೆ ಸಾಲದು, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ‘ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವೆನು, ತಂಟೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ದಾರಿ ಬಿಡಿ ಎನ್ನರಸ!’—ಎನ್ನಬೇಕು.”

“ಸಾಕೇನು ಅಷ್ಟೆ! ಅತ್ತಿಯ ಮಗನೆ, ಮುತ್ತಿನ ಚಿಂಡಿ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೆಲ್ಲೋ ಚಿಕ್ಕಲಿ ಉಂಡೆ—ಇವೆಲ್ಲ ಬೇಡವೋ!”

“ಅದೆಲ್ಲ ಬೇಡಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ; ಹೆಲ್ಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.”

“ಸರಿ ಸರಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು—ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಿಲ್ಲವೆಂದ ಹಾಗಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿಗೆ. ಹೋಗಲಿ, ಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ ತುಪ್ಪನಾದರೂ ಹಾಕಿಸಿ ಬಿಡು; ಈ ಹೆಲ್ಲು-ಬಾಯಿ ಗಿಂಜುವ ಕಷ್ಟನಾದರೂ ತಪ್ಪುತ್ತೆ.”

“ನೀವೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು, ನನ್ನವೇನು ಹೇಳಿ”

“ರಂಗಮ್ಮ, ಮತ್ತೊಂದು ಬರ್ಚೆಗೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು—ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಿ. ಸದ್ಯ ವಿಚ್ಛನಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಬೇಗ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಭಾಸವಾದೀತು.”

“ಆಗಲಿ ಅದಕ್ಕೇನು, ಮಾಡೋಣವಂತೆ!” ಎಂದು ಮಗನ ಮುಖ ನೋಡಿ ತೆಳುವಾಗಿ ನಕ್ಕರು ರಂಗಮ್ಮ.

ಆ ನಗೆಯ ಮಿಂಚು ಸರಸುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ಬಿಳಗಿತು. ಅವಳ ಮೈ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಂಜಾಯಿತು. ಆ ಬಣ್ಣದ ಬೆಡಗನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಹೇಳಿದಳು,

“ಧೂ, ನೋಡಿ ಅತ್ತೆ, ಹೋಗುವೆನೆಂದರೆ ದಾರಿಯನ್ನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರು ತಡೆಯುವರು?”

ಸಾರಿಗೆ ಒಗ್ಗರಣೆಯಿಡುತ್ತಾ ರಂಗಮ್ಮ ಅಂದರು,

“ಹೋಗಲಿ ಅಂದು ಬಿಡಮ್ಮ, ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದು ನಮಗೂ ಮರೆತು ಹೋಗಿದೆ.”

ಅಂತೂ ಸರಸು ಎಲ್ಲರ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ‘ ಎನ್ನರಸ ’ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಳಿದು ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಣಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ‘ ಎನ್ನರಸ ’ ಎನ್ನಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ದೇಹ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮಾಡಿ ಹೇಗೋ ಹೇಳಿಯೆ ಬಿಟ್ಟಳು.

“ಸದ್ಯ ಬೆವರಿನ ಹೊಳೆ ಹರಿದು, ಮಾಡಿರಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕೊಚ್ಚಿಹೋದೀತು ಆಮೇಲೆ. ಹೋಗು ಪುಣ್ಯತಗಿತ್ತಿ—” ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ನಾಣಿ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಮದ್ದಳೆಯ ಧ್ವನಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರ ಟಿದ್ದ ಸರಸುವನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಧ್ವನಿ ಬಂದೆಡೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿ ಹೋದಳು. ಆ ಮದ್ದಳೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುದು ನಾಣಿಯನ್ನು. ಧ್ವನಿ ಬಂದ ಎಡೆ ಹಿಡಿದು ಮೊದಲು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವನೂ ಅವನೇ. ಶಕುಂ ತಳೆಯೊಡನೆ ಕಚಗುಳಿಯಿರಿಸಿ ನಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ವಿಚಿತ್ರ ನರ್ತನ ಕಂಡು ತಾನೂ ಮದ್ದಳೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ನಿಂತ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೈಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಧ್ವನಿಯೆಬ್ಬಿಸಿದ. ಎಲ್ಲರಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ನಾದದಿಂದ ಅಡಿಗೆಮನೆ ಮೇಲ್ಭಾಗವಣಿ ಹಾರಿ ಬೀಳುವಂತಾ ಯಿತು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ನಗೆಯ ಸಮಾರಂಭವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದು ಭಟ್ಟರ ಜುಟ್ಟು. ಕಾಯಿ ತುರಿಯಲು ಕೈಯಾಡಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿದ ಜುಟ್ಟು ಕುಣಿಯು ತಿತ್ತು. ಆ ನೋಟ ನೋಡಲು ಬಲು ಸೊಗಸಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸಬೇ ಇದ್ದವರೆಂದರೆ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬರೆ ! ಎಲ್ಲರ ನಗು ಕಂಡು ಪೆಚ್ಚಾದರು. ಏನೆಂದೇ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿದರೆ ಯಾರು ಹೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತುರಿಯತೊಡಗಿದರು. ನಾಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಡಲು ಇಚ್ಛೆಯಾಗದೆ, ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಪದ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ನಿಷಯ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ.

ತೆಂಗಿನ ಜುಟ್ಟು ನಿಂತಿತು ಕಚ್ಚಿ
ಭಟ್ಟರ ಜುಟ್ಟು ನೆಗೆಯಿತು ಬಿಚ್ಚಿ
ಮಾಡಿತ್ತು ಹಬ್ಬವ ನಗೆಯನು ಹಂಚಿ
ಜಗದೊಳಗದುನೇ ಶೋಷದ ಸಂಚಿ.

ಆ ಹಿತವಾದ ಪದ್ಯ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಚಗುಳಿಯಿರಿಸಿತು. ಭಟ್ಟರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಾನ ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಆ ಪೇಚಿಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದ ಜುಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಜುಟ್ಟು ಅವರದೆ. ಬಂದ ಸಿಟ್ಟು ನುಂಗಿದರು. ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೈ ಬರಿ ಹೊಲಸು. ಕಾಯಿತುರಿ, ಮಾವಿನ ಸೊನೆ ಎಲ್ಲ ತುಂಬಿತ್ತು ಅದ ರಲ್ಲಿ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಹಾಯ ಬೇಡಿದರು. ಕೈ ತೊಳೆದು ಬಂದ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನನ್ನು ತಡೆದು ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ,

“ಏಯ್ ಅನ್ನಲು ನೀವೇನು ದನವಲ್ಲ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಮರಣ್ಯದೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಟ್ಟಬೇಡಿ.”

ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಂತೆ ರಸಪ್ರಿಯರು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಣಿ ಅವರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗ. ಹಾಗಾಗಿ, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಮಧುರ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯಿತ್ತು ಕಲ್ಲು ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಅವರು ನಿಂತಲ್ಲೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಭಟ್ಟರು ತಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದರು,

“ಸರಸು ನಿನ್ನನ್ನು ಒದ್ದಾಡಿಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಾರಲು ಬಂದೆಯಾಪ್ಪ !”

“ನಾನು ಯಾರ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯನ್ನು ಯಾರ ಮೇಲೂ ಕಾರಲು ಬಂದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿದೇ ಹೇಳಿದೆ. ತಿಳಿದವರಾದ ನೀವು ಹೆಂಡತಿ

ಯನ್ನು ದನ ಕೂಗುವಂತೆ ಕೂಗುವುದೇ? ಶುದ್ಧ ಅವಮಾನ!”

“ಏನು ಮಾಡುವುದು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ, ಹಿರಿಯರ ಪದ್ಧತಿ ನನ್ನಲ್ಲೂ ಉಳಿದು ಹೋಗಿದೆ. ನೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ.”

“ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡದು ಯಾವ ದಿದೆ ಹೇಳಿ! ಹೇಳಿ ಬಿಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಂತೂ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ— ಈಗಲಾದರೂ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಡುವೆನು.”

ಭಟ್ಟರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರಂತವರು ತತ್ಪವನ್ನಾಡುವವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊರತೆಯೆಂದರೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ‘ಎಯ್’ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೋ! ಆ ಎರಡು ಆಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದರೂ ಕೇಳುವವರಿಗದು ಕರ್ಕಶವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಪೂರ್ವದಿಂದ ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿದ್ದರು.

ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ರಸಪ್ರಿಯನಾದ ನಾಣಿಗೆ ಆ ಅವಕಾಶ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿತ್ತಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ನಗೆಯ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಹರಿಸಲು ಆದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಾಗರಿಕತೆಯ ರಂಗಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿದವನಿಗೆ ಅದು ಸರಿಬರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ, ಭಟ್ಟರಿಂದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಸಲೆ ಬೇಕೆಂದು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ನಿಂತನು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಭಟ್ಟರು ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗರ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲು ನಾಚಿದ್ದರು. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಗಂಟಲೂ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಒದ್ದಾಟ ಕಂಡು ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ,

“ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿ ಇಷ್ಟು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ? ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ನೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನೀವು ಯಾತಕ್ಕೂ ಬಂದವರಲ್ಲ ಬಿಡಿ. ಹಾಗೇ ಜುಟ್ಟು ಕುಣಿಸುತ್ತಾ ಕೂತಿರಿ. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ!”

ಹಿಂದಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ಭಟ್ಟರು,

“ಕಡೆಗೂ ನಿನ್ನ ಹಲವನ್ನೆ ಗೆಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಹೋಗಲಿ, ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ ಹೇಳಬಿಡು. ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ನಿನಗದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಯಾಕಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ!”

“ಹಾಗೋ? ಅದೂ ಆಗಬಹುದು ಹೇಳಿ— ‘ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ,’ ‘ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ.....’”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಬಂದು ಜುಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗು....”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಬಂದು ಜುಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗು....”

“ನಿನಗೆ ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತೆ....”

“ಸತಿಪತಿಯರು ಪರಸ್ಪರ ಮಾಡಿವೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವಿದ್ದೇ ಇರುವಾಗ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಯಾಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಾ!”

“ಅದು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಲಕ್ಷಣ, ಹೇಳಲೇ ಬೇಕು ಸ್ವಾಮಿ!”

“ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಗರಿಕತೆಯಾಯಿತು ನಿಮ್ಮದು. ಅಂತೂ ನನಗೂ ಚಳ್ಳೆ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ಹೋಗಲಿ, ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ಒದ್ದಾಟ! ಹೇಳಬಿಡುವೆನು” ಎಂದು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತೆ ಪುಣ್ಯಾತಗಿತ್ತಿ—ಬೇಗ ಕಟ್ಟಿಬಿಡು” ಎಂದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕುಳಿತರು.

ಭಟ್ಟರ ಅವಸ್ಥೆ ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ನಕ್ಕರು. ಜುಟ್ಟು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರು.

ನಾಣಿ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಗೋಪಿಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿಬರುವುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು. ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದ. ಕದವಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಕರಣ ನೆನಪು ಬಂದು ಅತ್ತಿಗೆಗೇನಾದರೂ ಆಪತ್ತಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸಮಯ ಬಿದ್ದರೆ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡತೊಡಗಿವೆ.

ಗೋಪಿ ಮೈಮೇಲಿನ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ. ಕೋದಿಯ ಭಾರವಾದ ಅವನ ಹೆಜ್ಜೆ, ಆಗಾಗ ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾವಿಗೆ ಅವಳ ಕೋಮಲ ಕಣ್ಣು ಕರಗಿತು. ನಿಂತ ನೆಲವನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತ ನಿಂತಳು.

ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ, ಸರಸು, ಶಕುಂತಳ, ರಾಧೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾದು ಹೋದರು. ಯಾರೂ ಅವಳಂತೆ ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರ

ಲಿಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲೂ ಅವಳ ತಾಯಿ, ಸರಸು ಇಬ್ಬರೂ ಧೈವಿಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಪಡೆದು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆನಂದದ ಬುಗ್ಗೆ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಆ ಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವೆನ್ನುವುದು ಕನಸಿನ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಯಸಿ ಬಂದ ಹೊಸ ಬಾಳಿನ ಹಾಸಿಗೆ ಹೂವಾಗದೆ, ಮುಳ್ಳಾಗಿ ಮೈಯ ನೆತ್ತರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀರುತ್ತಿದೆ.

‘ ನಾನಂತೂ ಚಿಕ್ಕವಳು. ಇದು ಮುಳ್ಳಿನ ಮನೆಯೆಂದು ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಅಥವಾ ಕಾಟ ತಪ್ಪಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ದಬ್ಬಿದರೊ ! ’

‘ ಭೇ, ಯಾವ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾರರು. ಆಪರಿಚಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೆ ಹೇಗಾಗಬೇಕು ? ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿತ ಈ ನರಕಕ್ಕೆ ನೂಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿಧಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಯಾರೇನು ಮಾಡುವರು ? ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು. ’

‘ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ಸಮನಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವರು. ಆ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ನನಗೂ ಸುಖ ಸಿಗಲೆ ಬೇಕು. ಸಿಕ್ಕೇತು ! ಕ್ರಮೇಣ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಹೊಲಸು ಭಾವನೆ ತೊಲಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಬಾಳನ್ನು ಹರುಷದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟಾರು ! ಭಗವಂತನ ದಯೆಯಿಂದ ಹಾಗಾಗಲಿ ! ’

‘ ಒಂದು ವೇಳೆ ಇವರು ದಾರಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಈ ನರಕದ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಕಡೆವರೆಗೂ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬೇಯಲಿ ? ’

‘ ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಾಗ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ ಆ....ತ್ಮ....ಹ....ತ್ಯೆ ! ’

ಆ ಭಾವನೆ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಗೋಪಿ ಮತ್ತೆ ಚುಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಿದುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು.

“ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕರಗುವುದಿಲ್ಲ, ತಿಳಿಯತೇನು !”

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡಿ ಹೇಳಿದ,

“ಜಂಡಾಲಿ ! ನಿನ್ನೆಗೆ ನಾನು ದೇವರಲ್ಲಿವೇ—ನಾಣಿ ಏನು ಕೊಟ್ಟರೂ

ಮುಟ್ಟಿಕೂಡದೆಂದು ! ನನ್ನ ಮಾತು ಕಸಕ್ಕೆ ಸಮವಾಡಿ ಬೂಟಾಟಿಕೆ ಮಾಡು ತ್ತಿರುವೆಯಾ ರಂ.... !”

ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು,

“ಇಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ? ಹಿಂದಿ ರುಗಿ ಕೊಡದಿದ್ದು ಅದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು.”

“ನಿನಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೊಂದು ಕೇಡು ! ನಾಣಿಯ ಪ್ರೀತಿ ತಪ್ಪಿಹೋದೀ ತೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಈಗ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರೆ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ದುಃಖವಾದೀತೆನ್ನುವ ಆಟ ಹೊಡುವೆಯಾ ?”

ರೆವಿಮುಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಡಬೇಡಿ; ನನ್ನ ಕರುಳು ಕುಯ್ಯುತ್ತದೆ.”

“ನಿನ್ನ ಬೂಟಾಟಿಕೆ ವಿದ್ಯೆ ಬಿಚ್ಚಬೇಡ, ನಾನದಕ್ಕೆ ಸೋಲುವನಲ್ಲ” — ಎಂದು ಅಲ್ಲೆ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿರಿಸಿದ್ದ, ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಅರತಕ್ಷತೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಣಿ ಉಚುಗೊರೆ ಮಾಡಿದ್ದ, ಹಸಿರು ಮೈಸೂರು ಸಿಲ್ಕು ಸೀರೆ ಯನ್ನು ತಂದು ಶಾಂತಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ರೂಯ್ಯನೆಸೆದು ಹೇಳಿದ “ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಆ ಚಾಂಡಾಲನ ಮುಖದ ಮೇಲೆಸೆದು ಬಾ. ”

ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಗಂಡನ ಕಡೆ ನೀಡಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ಆ ಕೆಲಸ ನೀವೆ ಮಾಡಿ ಬನ್ನಿ—ನಾನು ಹೆಂಗಸೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯ ಬೇಡಿ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅತ್ತೆ ತಾನೆ ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವರು !”

“ನಾಣಿಯೊಡನೆ ನಕ್ಕು ನಲಿಯುವಾಗಲೆ ನಿನ್ನ ಗಂಡುಬೀರಿತನವೆಷ್ಟಿದೆ ಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಿಮ್ಮತ್ತೆ ಆಳೆದು ನೋಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಏನೂ ಹೆದರು ವುದು ಬೇಡ. ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ, ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಬಾ ಆ ಕೆಲಸ ವನ್ನು. ”

“ಆ ಗಂಡುಬೀರಿ ಗುಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲೆ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಈಗ ಬಾ ಅಂದರೆ

ಬರುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ”

ಗೋಪಿ ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಡೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಏಶಾಚಿ! ಹೆಚ್ಚು ಹರಟೆದರೆ ಹೂವಿನಂತೆ ಹಿಸುಕಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟೀನು, ಹುಸ್ಸಾರ್! ಹೊರಡು, ಮೊದಲು ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬಾ! ಹುಂ.....!”

ಶಾಂತಳಿಂದ ಇನ್ನು ಅಂಥಾ ಮಾತು ಕೇಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೈಲಿ ಸೀರೆ ಹಿಡಿದು, ಹಿಡಿತ ತಪ್ಪಿದ ಕಾರಿನಂತೆ ಸರ್ರನೆ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದಳು. ಕದ ತೆರೆದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಕೊಠಡಿಯೆಲ್ಲ ನಡುಗಿತು. ಗೋಪಿ ಗುಡುಗಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಹೊಸ್ತಿಲ ಹೊರಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಲೆ, ಅಲ್ಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ನಾಣಿ ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಒಳಗೆ ನಡೆಯಿರಿ ಅತ್ತಿಗೆ, ವಿಷಯವೇನೆಂದು ನನಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವನೇನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

ಶಾಂತ ನಡುಗಿದಳು. ತನ್ನಿಂದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಕಾದಾಟವಾಗಿ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೋ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತೆ, ಹುಚ್ಚಿದ್ದ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಣಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಆ ಮೊರೆತ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅನಾಹುತವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು,

“ಬೇಡಿ, ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕೋಪ ದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತವಾದೀತು! ಈ ಸೀರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಬೇಸರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಅವರು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು ಸೀರೆಯನ್ನು ನಾಣಿಯ ಬಳಿ ಹಿಡಿದಳು.

ನಾಣಿ ಅದನ್ನು ಕೈಲಿ ಸಹ ಮುಟ್ಟದೆ, ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಜಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಾಣದಂತೆ ನುಗ್ಗಿದ. ಗೋಪಿ ಅವನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನುಂಗಿಬಿಡುವಂತೆ ನೋಡಿ, ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತ.

ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಶಾಂತ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಜಗಳ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೈಕೈ ಆದೀತೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋಗದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಬಟ್ಟೆಸ್ವಾಭ್ಯಾಂಡಿನ ಬಳಿ ಮೈ ಮುದುರಿ ನಿಂತಳು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಭಯ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅನಾಹುತವೇ ನಾದರೂ ಆದೀತೆನ್ನುವ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂತಳು.

ನಾಣಿ ಬಿರುಸಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಅಣ್ಣನ ಬಳಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದ,

“ಅಣ್ಣ, ನಾನಿತ್ತ ಸೀರೆಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲು ಯಾಕೆ ಹೇಳಿದೆ?”

“ಅವಳನ್ನೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳು!”

ಅವನ ಚುಚ್ಚು ನುಡಿಗೆ ಅಂಜದೆ ನಾಣಿ ಹೇಳಿದನು,

“ಅತ್ತಿಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದು.”

“ಹೇಳುವ ಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಹೇಳುವೆನು.”

“ನಿನ್ನ ಮಾತೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹೋಗಲಿ, ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತೆ.”

ನಾಣಿಯಲ್ಲೂ ಕೋಪ ಮೈತುಂಬುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಗಡುಸಾಗಿಯೆ ಹೇಳಿದ,

“ಈ ಒಗಟಿನ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಬೇಡ, ಮನಸ್ಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡು!”

“ಆಗಲಿ, ಮನಸ್ಸು ಬಿಚ್ಚಿಯೆ ಮಾತಾಡುವೆನು, ಗಟ್ಟಿ ಎದೆ ಮಾಡಿ ಕೇಳು. ಈವರೆಗೆ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವೆ ಸಾಕು; ಇನ್ನು ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸ ಬೇಡ. ನನ್ನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ತಲೆಯಿಕ್ಕುವುದು ಬೇಡ; ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ತಲೆಯಿರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಋಣ ಇಂದೆ ಹರಿದು ಹೋಗಲಿ. ನೀನಿತ್ತ ಸೀರೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೇ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉಡಿಸು. ಅದು ಅವಳಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ.” ಶಾಂತಳ ಕಡಿ ತಿರುಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ, “ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಎಸಿ ಶಾಂತ ಅದನ್ನು, ಆ ಪಾಪ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೇ ಹೋಗಿ ಬಡಿಯಲಿ.”

ಶಾಂತ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ದುಃಖ ತುಂಬಿ, ಮೌನವಾಗಿ ಮೈದುನನ ಬಳಿ ಬಂದು ಅವನ ಕಾಲ ಬಳಿ ಸೀರೆಯನ್ನಿರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತಳು.

ನಾಣಿ ಅತ್ತಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟು ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿ ಅಣ್ಣನ ಕಡೆ ರೊಯ್ಯನೆ ಸೆದು ಹೇಳಿದ,

“ನಿಮಗೆ ಬೇಡದಿದ್ದರೆ ಬೀದಿಗೆಸೆಯಿರಿ; ದತ್ತಾಪಹಾರ ಮಾಡಲು ನಾನೇನು ಚಂಡಾಲನಲ್ಲ.”

ಗೋಪಿಯೂ ತನ್ನ ಕಾಲು ಬಳಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿ ತಮ್ಮನ ಕಡೆ ರೊಯ್ಯನೆಸೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳುವೆ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು! ನಿನಗೆ ಬೇಡದಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಗೂ ದರೂ ದಾನ ಮಾಡು ಹೋಗು. ಬಂದ ಇಲ್ಲಿ ಭೂಪತಿ, ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು.” ಶಾಂತ-ನಾಣಿ ಇಬ್ಬರ ಕಡೆಗೂ ತಿರು ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದ “ಇಲ್ಲಿಗೇ ಆಯಿತು—ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವಳು ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಲಿ, ಕೈ ಕತ್ತರಿಸಿ ತಾರಿಗೆ ತಳ್ಳಿ ಬಿಡುವೆನು; ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಔಡುಕಟ್ಟಿದನು.

ಶಾಂತ ನಡುಗಿದಳು. ತಲೆ ಗಿರನೆ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟಿ ಬೀಳುವಂತಾಯಿತು. ಬೀರು ಹಿಡಿದು ಸವರಿಸಿ ನಿಂತಳು. ಆ ಮಾತು ಅವಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ನಿಂತ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಗೌರವದ ರಕ್ಷಣೆಗಿಂತ ಆ ಸಮಯದ ಅಪಾಯ ತಪ್ಪುವುದೆ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಹತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಲು ತನ್ನೆಲ್ಲ ನೋವನ್ನೂ ಮೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಎದೆ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ನಿಂತಳು.

ಅಣ್ಣನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಾಣಿಯೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದ. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿತು. ಕರುಳು ಚುಚ್ಚುವ ಮಾತು ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟು ನೀರು ತಾರದೆ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಆ ಧೈರ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ತಲೆ ಗೌರವದಿಂದ ಬಾಗಿತ್ತು.

ಅಪನಿಗೆ ಅತ್ತಿಗೆಯೆಂದರೆ ಬಹಳ ಗೌರವ. ತಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟ ಪ್ರೇಮ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ

ಅಣ್ಣ ಹೊಲಸು ಮಾತಾಡಿದ್ದ. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಡುವೈರತ್ವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಆಡಿದ್ದರೂ ಅಡಿರಬಹುದೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ಹೇಗೆ ಆಗಲಿ, ಅವನಿಂದ ದೂರವಿರುವುದೆ ಲೇಸೆಂದರಿತು ಹೇಳಿದ,

“ನೀನು ಏನೂ ಮಾಡುವವನೆ; ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸುವವನಲ್ಲ. ಸದ್ಯ ನಾನು ಕೊಡುವುದೂ ಬೇಡ, ನೀನು ಕೈ ಕತ್ತರಿಸುವುದೂ ಬೇಡ. ನನ್ನಿಂದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ನೋಯುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಾರೆ.”

“ನನಗಿಲ್ಲದ ಪ್ರೀತಿ, ಮರುಕ ನಿನಗಾದರೂ ಇದೆಯಲ್ಲಾ—ಅದು ಅವಳ ಭಾಗ್ಯ” ಎಂದು ಶಾಂತಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ನೋಡಿದ.

ಆ ನೋಟದ ತಿವಿತವನ್ನು ಕಲ್ಪಾಗಿ ತಡೆದು, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರದ ನಗೆಯ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟಳು.

“ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕಚ್ಚಾಟದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಹೇಸಿಕೆ ಮಾತಾಡಿ ನಿರಪರಾಧಿನ ಯಾದವಳನ್ನು ಅಪಮಾನಪಡಿಸುವುದು ಬೇಡ.”

“ಅವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಬೇಕಾದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ನೀನು ಯಾರು ಕೇಳಲು?”

“ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡುವವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಇರುವುದು ನಾವಿಬ್ಬರು. ನೋಡಿದವರು ನಗುವಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೆ ಕಚ್ಚಾಟ. ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೆಯೊ ಬಾಳು!”

“ಮುಚ್ಚು ಸಾಕು, ನಿನ್ನ ಸಭ್ಯತನ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ! ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ನಡತೆ ಕಲಿಯಬೇಕಿಲ್ಲ.”

“ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹೋದರೆ ಅದೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ.”

ಗೋಪಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೆಂಡ ಕಾರುತ್ತಾ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಹೇಳಿದ,

“ಯಾರಿಗೂ ನೀನನ್ನುವುದು ಹಾಗೆ? ಹೆಲ್ಲುದುರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೀನು, ಸುವ್ವರ್!”

“ನಾನೇನು ಎಳೆಯ ಮಗುವಲ್ಲ, ಮುದುರಿ ನಿಂತು ಹೆಲ್ಲುದುರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು! ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ನನಗೂ ಬರುತ್ತೆ.”

“ಸೂಳೆಮಗನೆ... ..!” ಎಂದು ಓಡುಕಚ್ಚಿ, ಪಕ್ಕದ ಮೇಜನ

ಮೇಲಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಪೇಪರ್‌ವೆಯಿಟ್ಟನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿದ. ತಡೆಯಲೆಂದು ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ಶಾಂತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಧಸ್ತನೆ ದಬ್ಬಿ, ತಮ್ಮನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ರೋಯ್ಯನೆಸೆದನು.

ಅವನು ದಬ್ಬಿದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬೀರುವೊಂದಕ್ಕೆ ಅವಳ ತಲೆ ಹೋಗಿ ಫಟ್ಟನೆ ಬಡಿಯಿತು. ಹಣೆಗೆ ಪೆಟ್ಟಾಗಿ ರಕ್ತ ಸೋರಿತು. ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ಸವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ನಿಂತಳು. ಅಪಾಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದವಳಿಗೆ ಆ ನೋವು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ಗೋಪಿಯೆಸೆದ ಗಾಜಿನ ಭಾರದ ಕಲ್ಲು ನಾಣಿಯ ಹಣೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಿತ್ತು. ಹಣೆ ತೂತಾಗಿ ದಳದಳನೆ ರಕ್ತ ಸುರಿಯಿತು. ಅಣ್ಣನ ಕ್ರೂರತನ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿತು. ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವನು ಹಿರಿಯನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಅತ್ತಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಬಾಧೆಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತು. ಅಣ್ಣನ ಈ ಎರಡೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ರಾಕ್ಷಸಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ಬಂತು. ಅಬ್ಬರಿಸಿದ,

“ಯಾರಿಗೂ ನೀನು ಹೊಡೆಯುವುದು ರ್ಯಾಸ್ಕಲ್! ಏನೋ ಹಿರಿಯನೆಂದು ಮರ್ಯಾದೆಯಿತ್ತು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಅಟ್ಟಕ್ಕೇರುವೆಯಾ? ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ನನ್ನಿಂದಾಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡಿಯೆ ಬಿಡುವೆನು.” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಓಡಿಬಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಗೋಲಿಗೆ ದಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದ.

ಗೋಪಿ ಒದ್ದಾಡಿ ಕೈಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸೀ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಕಿ ನಾಣಿಯನ್ನು ದೂರ ಉರುಳಿ ಬೀಳುವಂತೆ ದಬ್ಬಿದನು.

ಅವನು ದಬ್ಬಿದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ನಾಣಿಯ ತಲೆಗೆ ತುಂಬಾ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತರದೆ, ಚೇತರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹೊಡೆದಾಟಕ್ಕೆ ನಿಂತ. ಇಬ್ಬರೂ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಡತೊಡಗಿದರು. ಶಾಂತಳಿಂದ ಏನೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದಳು.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ಹೊಡೆದಾಟದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೆಲಸ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದರು. ಶಾಂತ ಚೀರಿದ ಧ್ವನಿ ಅವರ ರಕ್ತವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಣಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತು ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆ, ಮನೆಯವರು-

ಹೊರಗಿನವರೆಂಬ ಭೇದವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ದಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಒಳಗೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡು ಎದೆ ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತರು.

ಇಬ್ಬರ ಮೈಮೇಲೂ ರಕ್ತ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿದೆ, ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು ನೇತಾಡುತ್ತಿದೆ, ತಲೆಗೂದಲು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತದಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಮೈಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಭಟ್ಟರಿಗಮ ಅಸಹನೀಯವಾಯಿತು. ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಹಿಡಿ ತಕ್ಕ ತಂದು, ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಜಗಳ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಬೆವರು ಒರೆಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುವುದೇ? ಪರಸ್ಪರ ಏನಾದರೂ ಮನಸ್ತಾಪವಿದ್ದರೆ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಎದುರಿಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ; ಹೀಗೆ ಕಾದಾಡುವುದನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ನನಗೇನೋ ಈ ನಡವಳಿಕೆ ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಸೂರಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಬೇಡನೆ? ಧೂ ಧೂ ಶುದ್ಧ ಅವಮಾನ!”

ಒಣಗಿದ್ದ ತುಪೆಯನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ರಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿದರು,

“ಅಲ್ಲ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಇವರಿಗೇನು ಬಂತು! ಈಗ ತಾನೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಇಷ್ಟು ರಂಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ರಲ್ಲಾ! ಯಾಕಪ್ಪ ಗೋಪಿ, ನಾಣಿ ಏನು ಮಾಡಿದ ನಿನಗೆ? ಅವನ ಮೇಲೆ ಯಾಕಿಷ್ಟು ವಿಷ ಕಾರುತ್ತಿರುವೆ? ನನಗೇನೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ಅವಗುಣ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ಅವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಗೌರವ ವಿರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆ ಉಪ್ಪು-ಹುಳಿ ತಿನ್ನುವ ದೇಹ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ಆಗುತ್ತೆ. ಒಂದು ಸವಯ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳದೆ, ಬೆಳೆದವನ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಕೈಮಾಡುವರೆ? ಏನೋಪ್ಪ-ನನಗೇನೂ ಅದು ಸರಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಾಣಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದರು, “ಅಲ್ಲ ನಾಣಿ, ನೀನಾದರೂ ಆಯಿತು. ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಕೈ ಮಾಡಬಹುದೇ? ದೊಡ್ಡವರು ಚಿಕ್ಕವರನ್ನುವ ಗೌರವ ನಿನಗೂ ಬೇಡ

ಪಾಯಿತೆ? ಅಥವಾ ಅವನೊಂದಿರಡು ಮಾತು ಅಂದ, ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಗಂಟೀನು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು! ಯಾಕೋ ಬರಬರುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ನನಗಂತೂ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರೆ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಯುವುದೇ ಲೇಸೆನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ನೀವು ಹೀಗೇ ಇದ್ದರೆ ನಾನೇನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಬದುಕಲಾರೆ. ನೀವು ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಹಾರೈಸುವುದೂ ನನ್ನ ಸಾವನ್ನೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಹೀಗೆ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಸಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ವಿಷಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿ, ರಗಳೆಯೆ ಇಲ್ಲ.”

ತಾಯಿಯ ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸತ್ತಂತಾದರು. ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಕೆಳಹಾಕಿದ ಕತ್ತನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪ-ತಿರಸ್ಕಾರದ ಕಾವಿನಿಂದ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಮೌನ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ನಾಡೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದ ಕತ್ತನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ನಡೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದಂತೆ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಹೇಳಿದ,

“ನಾನಿನ್ನೊಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದಿನಬೆಳಗಾದರೆ ಝಾರಿಗೆ ಬೇಕು ಈ ರಾಮಾಯಣ! ಈಗಲೆ ಲಾಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಪಾಲು-ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡು. ಹೇಗೂ ಹಿರಿಯರಾಗಿ ಭಟ್ಟರು-ಸೂರಪ್ಪನವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆದುರಿಗೇ ಆಗಿಹೋಗಲಿ!”

ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿವರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗೋಪಿ ಹೇಳಿದ, “ನಾನೆ ನಿನಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲೆ ಒಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನಿನ್ನಂಥ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕನೊಡನೆ ಬದುಕಲು ನನಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಹೋಗಲಿ. ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೊರತು, ನಾನೂ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ನೀರು ನುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹಿಡಿತ ತಪ್ಪಿದ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ನನಗೂ ಬೇಸರ ಬಂದುಹೋಗಿದೆ. ದೂರಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಉಂಡದ್ದೆ ಸಾಕು; ಇನ್ನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಬೇಡ.”

“ಈಗ ಊಟದ ಹೊತ್ತು, ಯಾವ ಮಾತಾಡುವುದೂ ಬೇಡ. ಸಂಜೆಗೆ ಇಲ್ಲರೂ ಬಿಡುವಾಗಿ ಕೂತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಉನಸ್ಸು ಮುರಿದ ಮೇಲೆ ಒಟ್ಟಿಗಿರುವುದು ಸರಿಯೂ ಅಲ್ಲ” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ

ನಾಣಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದರು, “ನಡಿ ನಾಣಿ ಒಳಗೆ, ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಬರಬರುತ್ತಾ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ದಾಯಾದಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಮಾನಮರ್ಯಾದೆ ಯೆಲ್ಲ ತೊಳೆದೇ ಹೋಯಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ. ಧೂ, ಯಾಕೋ ಅನಾಗರಿಕರ ಸಂಸಾರದಂತಾಯಿತು. ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲು ಹೊಡೆತ-ಬಡೆತ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಇದು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಕಾಣಬೇಕೋ ಈ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ!” ಎಂದು ಬಲಸತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗೆಳೆದು ರಂಗಮ್ಮ ಒಳಗೆ ನಡೆದರು.

ಅವರನ್ನು ಸರಿಸಿ ಭಟ್ಟರನ್ನುಳಿದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕೊಠಡಿ ಯಿಂದ ಕರಗಿದರು.

ಗೋಪಿ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡತೊಡಗಿದ. ನೆತ್ತಿಗೇರಿದ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಲೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಮಿಂನಮೇಷ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಡೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು.

“ಅಲ್ಲ ಕಣಯ್ಯ! ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ? ಏನೋ ಲೋಕರೂಢಿಯಂತೆ ಶುಭಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ನಾಣಿ ಸೀರೆಯಿತ್ತರೆ, ಅದನ್ನಿಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ! ನಮ್ಮವರು ತಮ್ಮವರೆಂದರೆ ಮತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿದೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು—ಕೆಟ್ಟದ್ದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟು-ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅದು ವ್ಯವಹಾರ ಧರ್ಮ!”

“ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ತಲೆ ಹಾಕಿ ಬರಬೇಡಿ ಭಟ್ಟರೆ, ನನಗೆ ಯಾರ ಹಿತೋಪದೇಶವೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವುದು ನನಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಯಾರೂ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು ಬೇಡ.”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಪ್ಪ, ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಏನೋ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗನಲ್ಲ ನೀನು ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಹಿತವಚನ ಹೇಳಿದೆ; ಬೇಡದಿದ್ದರೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ರಂಗಮ್ಮ ಇರುವಷ್ಟು ದಿನವಾದರೂ ನೀವು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಏನೋ ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊತ್ತು, ಹೆತ್ತು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಿ—” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ತರಕಾರಿ-ಹಣ್ಣು-ಹೂವು ತರಲು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪನವರು ಕೈಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಏದುತ್ತಾ ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟರೂ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲೆ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿಯಿರಿಸಿ, ಊಟದ ವೇಳೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಆಗ ತಾನೆ ನಡೆದ ವಿರಸ ಘಟನೆಯ ಸುಳಿವುಗೊಡದೆ ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾರಾಯರೆ ಬರುವುದು ? ನಾನೇನೊ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನೆ ಹೊತ್ತು ತರುವಿಯಿಂದಿದ್ದೆ. ಅಡಿಗೆಯೆಲ್ಲ ಆರಿ ಅಕ್ಷತೆಯಾಯಿತು. ಏಳಿ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಿ.”

“ಛೇ, ಎಂಥ ಕೆಲಸವಾಯಿತು, ನನ್ನಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಯುವಂತಾಯಿತಲ್ಲ !”

“ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಆತಂಕಪಡಬೇಡಿ. ನಾಣಿ-ಗೋಪಿಯೂ ಈಗ ತಾನೆ ಬಂದರು.”

“ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದಲೆ ತೊಂದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಬಂದೆ, ಈ ಜವಳಿಯನ್ನು ಶಾಂತಳ ಕೈಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಬರುವೆನು” ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.”

ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು.

‘ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸೂರಪ್ಪ ಖಂಡಿತ ಕಂಗಾ ಲಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಊಟದ ಸಮಯ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರವಾದರೆ ಆಹಾರವೂ ಇಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಉಳಿದವರಿಗೂ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲೆ ಬೇಕು ’ ಎಂದು ಹೊಳೆದು ಹೇಳಿದರು.

“ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಿ ಅದನ್ನು, ನಾನು ತೆಗೆದಿರಿಸುವೆನು ಭದ್ರವಾಗಿ.”

“ಅವಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಣಲೆ ಬೇಕು ನಾನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಇರಿಸಿದ್ದರೂ ತೊಂದರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿ, ಎಲೆ ಹಾಕಿ, ಈಗ ಬಂದೆ.” ಎಂದು ಶಾಂತಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆ ಬಿಟ್ಟರು.

ಶಾಂತಳ ಕಣ್ಣು ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಊದಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತಂದೆ ಬಂದು ದನ್ನು ಕಂಡು ಬಿಚ್ಚಿದಳು. ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಕಣ್ಣೊರಸಿ ಮೇಲೆದಳು.

ಮುಖದಿಂದ ವಿಕಾರವಾದ ಮುಖ ತೋರಿಸಬಾರದೆಂದು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಸೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು.

ಭಟ್ಟರೆಣಿಕೆ ಸುಳ್ಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೂರಪ್ಪ ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಗರಬಡಿದಂ ತಾದರು. ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿ ಕಣ್ಣಾಲಿ ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಚಲಿಸದೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತಿತು. ಮಗಳಿಂದಲೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಬಹುದೇನೋ ಎಂದು ಕಾದಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಯಾಕೆ ಶಾಂತ, ಏನಾಯಿತು? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಹೋಗುವಾಗ ಚಿನ್ನಾಗಿದ್ದೆ! ಆರೋಗ್ಯವೇನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೇನು?”

ಕುಸುಕುಸು ಅಳುವೆ ಆದಕೃತ್ತರವಾಯಿತು.

“ಹೇಳು ಶಾಂತ, ಏನಾಯಿತು? ಮಾತಾಡದೆ ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅತ್ತರೆ ನಾನೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿ! ಸಂಕೋಚ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಹೇಳು” ಎಂದು ತಲೆ ನೇವರಿಸಿದರು.

ಶಾಂತ ದುಃಖವನ್ನು ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದು ನುಡಿದಳು,

“ಬೇಡಪ್ಪ, ನನ್ನನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಬೇಡ. ಆ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ನಾನೊ ಬ್ಬಳೇ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಕು; ನೀವು ಬಲಿಯಾಗುವುದು ಬೇಡ.”

“ಹಾಗಂದರೇನು! ನಿನಗಾದ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾವೂ ಭಾಗಿಗಳೇ. ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಏನಿದ್ದರೂ ಹೇಳಬಿಡು.”

“ಆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತು ಕೇಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮೆದೆ ಒಡೆದುಹೋದೀತು! ನಾನು ಬಿಂಡಿತ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಹೊರತು ನಾನೊಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಸಹ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಹಠ ಮಾಡಬೇಡ ಹೇಳು; ಎಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತಾದರೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚೈತನ್ಯ ನನಗಿದೆ; ಹೆದರಬೇಡ, ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು; ಎದೆ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಕೇಳುವೆನು.”

ತಂದೆಯ ನಿರ್ಧಾರದ ಮುಂದೆ ಅವಳ ನಿರ್ಧಾರ ಬಿಸಿಗಿಟ್ಟು ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು. ಆದರೂ ಕೂಡಲೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುವ ಧೈರ್ಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನಂತೆ ತಂದೆ ಎಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿಯುವರೊ ಎನ್ನುವ ಭೀತಿ ಬಂದು, ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಸದ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದಳು.

“ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಮಾತ್ರ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಡಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಪಾದ ದಾಣೆಗೂ ಧರ್ಮ ಕೆಟ್ಟಲ್ಲ! ನಿಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ, ನಿಮ್ಮ ಪರಿಶುದ್ಧ ಬಾಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡಿಷ್ಟೆ” ಎಂದು ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು.

ಸೂರಪ್ಪ ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಕನಸು-ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಅವಳ ಇಂದಿನ ವರ್ತನೆ ಅವರಿಗರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೈಹಿಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಯಾಕಮ್ಮ ಶಾಂತ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡುವೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಮ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ಹೊರಿಸಿ ನಾನು ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ ಹೇಳು. ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಪರಿಚಯವಾಗಿಲ್ಲವೆ ನನಗೆ! ಸುಷ್ಮನೇ ಹುಚ್ಚುಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ವಿಷಯ ನಡೆದದಾದರೂ ಏನು, ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳು.”

“ಅವರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯ ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಗೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ‘ಬಲಿ’ ನಾನಾಗುವ ವರೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

‘ಬಲಿ’ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದ ಸೂರಪ್ಪನ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಕಿಡಿ ಕಾರು ವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಶಾಂತ, ಆ ‘ಬಲಿ’ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಎತ್ತಬೇಡ; ನನ್ನ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟು ಹಾಳಾದೀತು! ಹೇಳು. ಅವನಿಗೆ ಹಿಡಿದಿರುವ ಭೂತವಾದರೂ ಯಾವುದು? ಅದನ್ನೋಡಿಸಲು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡುವೆನು!”

“ನನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಿದೆ ಅವರಿಗೆ. ಸ್ವಂತ ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆಯೇ ಸಂಶಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.”

“ಮುಠಾಳ ಅವನು, ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಾನಂತೆ?”

“ಎಲ್ಲೋ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು; ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ತಾನೇ ನೋಡಲು! ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಹೊಲಸು ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬದುಕಲು ಜೀವ ಹೇಸುತ್ತದೆ. ಏನು ಮಾಡುವುಸೆಂದೆ ತೋಚುತ್ತಿಲ್ಲ ನನಗೆ.”

ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಬಾಳನ್ನು ಬೆದಕಿ ನೋಡಿತು. ಅಂದು ನಡೆದ ವಿಷಯ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತು. ಕೃಷ್ಣ ಪ್ಪನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಹೀಗೆ ಸಂಶಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲೆ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದು, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜಲ ದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಶುದ್ಧ ಪ್ರೀತಿಯ ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಆ ಘಟನೆ ನೆನಪಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂತು. ತಮ್ಮಂತೆ ಗೋಪಿಯೂ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಹಾರಾಡಿ ಅನಂತರ ಮತ್ತೆಗಾಗುವ ನೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಗಳ ಬೆನ್ನುತಟ್ಟಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಹೆದರಬೇಡ ಸುಮ್ಮನಿರು. ಸಮಯ ನೋಡಿ ಗೋಪಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವೆನು. ಹುಡುಗುತನ, ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಹಾಗೆ, ಆಮೇಲೆಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ. ಹಿಡಿ, ಈ ಜವಳಿಯನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸು. ಇದು ನಿನಗೆ ತಂದ ಪದಕ. ಮಾದರಿ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ತರುವೆನು.” ಎಂದು ಜವಳಿ ಗಂಟನ್ನೂ ಪದಕದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ಮಗಳ ಕೈಗಿತ್ತು ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟವರು ಮತ್ತೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು, “ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮರೆತೂ ಸುಶೀಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಡ! ಮೊದಲೆ ಅವಳು ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸಿನವಳು. ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೇನಾ ದರೂ ಅಪಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಂಸಾರ ತಬ್ಬಲಿಯಾದೀತು!”

ಶಾಂತ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭರವಸೆಯಿತ್ತಳು. ಅವಳು ಏನಿಚಿತವಾಗಿ ಮಾತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆಯೆ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಕಿತ್ತದ್ದು.

೧೫

ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಶಾಂತಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿ ನಿಂತಿತು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸ್ವಭಾವ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗು ತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತಾನೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ನೊಂದಿದ್ದಳು. ಹಾಗಾಗಿ, ಮರೆತೂ ತಾಯಿಯ ಹತ್ತಿರ ತನ್ನ ಬಾಳ ನೋವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹೃದಯ

ವನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯ ಕಿಚ್ಚಿದ್ದು ಬದುಕಿನ ಆಶೆಯ ನಾನಾ ರೂಪದ ಮರಮಟ್ಟು ಗಳನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗದನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ ಸದಾ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕೃತಕ ನಗೆಯನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಅವಳ ಹಿಡಿತ ತಪ್ಪಿ ಆಗಾಗ ಮುಖ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಾಡಿ ಮುದುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾದಾಗ ಹೆದರಿ ತಾಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವಳು. ಅವರ ಗಮನ ಬೇರೆಲ್ಲೊ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಬಿಡುವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹೆಣ್ಣಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಆ ಬಾರಿ ಮಗಳ ಕಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮಗಳ ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸಿ, ಅತ್ತಿಮನೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಂತಳ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ ಏನೂ, ಆಗ ಅವರ ಮೈತುಂಬ ಕೆಲಸ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮನೆತುಂಬ ಜನ. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿವರೆಗೆ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಂತ ಬಂದ ಮಾರನೆ ದಿನವೆ, ಸೂರಪ್ಪನ ಅಕ್ಕ ಶಾರದಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಸಮೇತ ಬಂದಿಳಿದರು. ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಬರದೆ ಬಹಳ ದಿನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ನಿಲ್ಲುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊತ್ತು ಬಂದಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾಂತಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಸಮೇತ ಬಂದದ್ದು ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಯಿಂದ ಮನೆಯವಾಗಲೂ ಕುಲುಕುಲು ನಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನೋವನ್ನು ಮರೆತು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿದ್ದರು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಯಿತು. ಸೂರಪ್ಪ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೇ ಆ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದರು. ಆ ದಿನದ ಕುರುಹಾಗಿ ಒಂದು ಜತೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆ ಶಾಂತಳ ಕೈತುಂಬಿ ನಿಂತಿತು. ಅದಾದ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನದಲ್ಲೇ ಶಾಂತ ಗಂಡುಮಗುವಿನ ತಾಯಾದಳು. ಅವಳು ಗಂಡು ಹಡೆದದ್ದು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ನಿಧಿ ತುಂಬಿ ತಂದಂತಾಯಿತು. ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಉಬ್ಬಿಹೋದರು. ನಾಮಕರಣವಾದ ನಂತರ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದ ಅತ್ತಿಗೆ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಹರುಷರಸದಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುಶೀಲಮ್ಮ

ಹೋಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಂಡರು ಮೊಮ್ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾಲಕ್ಕುಳು ಬಲ ಬಂದಂತಿತ್ತು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಶಾರದಮ್ಮನೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಕೈಲಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ನಗುನಗುತ್ತಲೆ ಕಾಲ ಹಾಕಿದರು. ಅವರು ಹೊರಟು ಹೋದ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಮನೆ ತುಂಬಾ ಬಣಗುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಬಣಗುಟ್ಟುಟೆ ವನ್ನಟ್ಟಿ ಶಾಂತಳ ಮುದ್ದುಮಗು ತನ್ನಳು ನಗುವಿನಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಬಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚೇತನ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ. ಮಡಿಲ ತುಂಬಾ ಮಲಗಿದ ಮಗು ಅವಳ ಆಶೆಯನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಬಣ್ಣ-ಕಣ್ಣು-ಮೂಗು ಅವಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕಣ್ಣು ನಿದ್ದೆಗೆ ಸೋತು, ಅದರ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಮಗು ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಚಿಂದುಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಗೆಯ ಹೂಮಿಂಚನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದಾಗ ಮೈಮರೆತು ಮನದಣಿಯು ವಂತೆ ಮುದ್ದಿಡುವಳು. ಆಗ ಅವಳ ಹೃದಯ ಎಲ್ಲ ನೋವನ್ನು ಮರೆತು, ಶುಭ್ರವಾದ ಆಕಾಶದಂತೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಸಂತಸದ ಬಿಳಿಮೋಡಗಳನ್ನು ತೇಲಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಲಕ್ಕುರು ಬಾರಿ ಆ ಬಗೆಯ ಹರುಷದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನದ ಸೂಕ್ಷ್ಮನೋಟ ಅದನ್ನು ತಡೆ ಗಟ್ಟಿತು.

ಮಗುವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿ ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳು ಕಾಲಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಟವಾಗಿದ್ದ ರೂಪು ಸ್ಫುಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು-ಮೂಗು ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆದು ರೂಪದ ಒಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ, ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳ ವಿಧಿ ಇಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಕೈವಾಡವನ್ನು ತೋರಿದೆ. ಕೂಸಿನಿಂದ ಅವಳೆದೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದೈವಿಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ನೋವು ತುಂಬಿ, ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ನಗುತ್ತಿದೆ ವಿಧಿ. ಬಾಳನ ಸುತ್ತ ಅಟ್ಟಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ಕೆನ್ನಾಲಗೆಯ ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬೆದರಿದ್ದಾಳೆ.

ಹಾಲು ಕುಡಿಸಲೆಂದು ಮಗುವನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶಾಂತ, ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಒಂದೆ ಸಮನೆ ಅದರ ಮುಖವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವಳ ಮುಖ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಬಿಳಿಚಿಕೊಂಡಿತು. ಧಟ್ಟನೆ ನಾಣಿಯ ನೆನಪಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳಿಂದ ಆ ರೂಪನ್ನು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದ ರೂಪ ಈಗ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚಿ ಬಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಅವಳ ಮಗುವಾದರೂ ಆ ರೂಪನ್ನು ಕಾಣಲು ಕಣ್ಣು ಹೆದರುತ್ತಿದೆ. ಯಾವುದು ಆಗಬಾರದೋ ಅದೆ ಆಗಿ ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರಿಯದೆ ಮಲಗಿರುವ ಆ ಹಾಲು ಗೂಸು, ತನ್ನದೆ ಅದ ಆ ಮುದ್ದುಮಗು, ನಾಣಿಯ ತದ್ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಬಣ್ಣ-ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ-ಕೆನ್ನೆ, ಮೂಗು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅವನ ಪಡಿಯಚ್ಚೆ. ಆ ಹೆಸರೆ ಅವಳ ಬದುಕಿಗೆ ವಿನಾಶದ ಕಿಡಿಯಂತಿರುವಾಗ, ಇದು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಹರಡಿ ಬದುಕು ಬೂದಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಗಾದರೆ ತನ್ನವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಈಗ ಮರುಗುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅತ್ತೆಯಾದರೂ ಜತೆಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಮರೆತೂ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ವಿಧಿ ಅವರನ್ನೂ ಮನೆಯಿಂದಟ್ಟಿತ್ತು. ಪಾಲಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ತನ್ನ ಗಂಡನ ನಡವಳಿಕೆ, ಅಂದ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳು ತನ್ನತ್ತೆಯನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದವು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ಮಮತೆಯಿದ್ದರೂ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಆ ಗೋಳನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ಹೋಗಿ ಬಾಳಬೇಕು. ಅದನ್ನು ನೆನೆದಷ್ಟೂ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ.

‘ಮೊದಲೆ ಚೆನ್ನ, ಈಗ ಇದ್ದದ್ದೂ ನೇರವಾಯಿತು. ಅವರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಿಗೂ, ಶುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿಗೂ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ತಾಳೆಯಿದೆ.’

‘ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹೋತು ಹುಟ್ಟುವುದು ಸೃಷ್ಟಿಧರ್ಮವಾದರೆ, ನತದೃಷ್ಟಿಗಳಾದ ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅದು ವ್ಯಭಿಚಾರ ಧರ್ಮ; ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ, ಮನಸ್ಸು, ಮಾತು ಎಲ್ಲ ಅದನ್ನೆ ಹೇಳುವುದು.’

‘ಮಗು ಬೆಳೆದಂತೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆ ಭಾವನೆಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದಿಗ್ಧ-ಭೀಕರ ನೋವಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬಳೆ ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಲಿ?’

‘ಮುಂದೆ ಬರಲಿರುವ ಆ ರೌರವ ನೃಕಚ್ಚಿಂತ ಸಾವೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೆ?’

‘ಹೌದು---ನನಗೆ ಅಪೇ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ. ನಿರಪರಾಧಿನಿಯಾಗಿದ್ದು ನಾನೇಕೆ ಆ ನರಕ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಬೇಯಲಿ ! ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುವುದು ಸರ್ವ ಪಾಲಿಗೆ ಸುಖ. ಆತ್ಮಗೌರವವಾದರೂ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ---ಅದೇ ಸರಿ.’

ಬದುಕಿನ ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಗೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ನಿರ್ಭಾರ ಮಾಡಿ, ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಕಣ್ಣನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೆರೆದು ಮಗುವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಮಗು ಹಸಿವಿನಿಂದ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಿಲಿಮಿಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಹಾಲೂಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಮಗು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿ ತಾಯನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಹಾಲು ಹೀರುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಪ್ರೀತಿಯೆ ಮೈವೆತ್ತಿ ಬಂದು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಲು ಬಯಸುವ ಆ ಮುಗ್ಧ ನೋಟ ಅವಳನ್ನು ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿತು; ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಂಜಿನಂತೆ ಕರಗಿಸಿತು. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಕಾಲು ಬಡಿಯುತ್ತ, ಮುದ್ದು ಮುದ್ದಾಗಿ ತಾಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಶಾಂತ ಆವೇಶ ಬದವಳಂತೆ ತಟ್ಟಿ ಮುದ್ದಿಟ್ಟಳು.

‘ನನ್ನದೆ ಆದ ಈ ಹಸುಗೂಸಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯಬಾರದು. ನೋವಿರಲಿ ನಲವಿರಲಿ, ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಾನು ಪಾಲನೆ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೈವದ್ರೋಹಿಯಾಗುವೆನು.’

‘ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನದು ದೇವರಿತ್ತ ಬದುಕು. ಹಾಳು ಮಾಡಲು ನಾನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ.’

‘ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಬಾಳು ಬೇಕುತ್ತದೆ; ಅಥವಾ ಕಡೆನರೆಗೆ ದುಃಖವಿದ್ದರೂ ಅವನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು.’

‘ಸಾವು ತಾನಾಗಿ ಬರಲಿ---ನಾನಾಗಿ ಬಯಸುವುದು ಬೇಡ.’

‘ದೇವರು ಆಯುಷ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿ. ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಶೇಷವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವಾದರೂ ಯಾವ ಕಹಿ-ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಲಿ.’

ಹೀಗೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಸಾವಿನಂಚಿನವರೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಬದುಕಿನ ವ್ಯಾಮೋಹದ ಸೆಳೆತವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಒಂದು ಹದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ತೊಟ್ಟಿಲು ಹಾಸಿ, ಮಗುವನ್ನು ಹೂವಂತೆ ಎತ್ತಿ ಮಲಗಿಸಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಹೊದಿಸಿದಳು.

“ನಿನ್ನ ಸುಪುತ್ರ ಏನನ್ನತ್ತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಆಗ ತಾನೆ ತೊಳೆದ ಕೈ ಕಾಲುಗಳನ್ನೊರೆಸುತ್ತ ಸೂರಪ್ಪ ತೊಟ್ಟಿಲ ಬಳಿ ಬಂದರು.

“ಈಗ ತಾನೆ ಹಾಲುಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ.”

ಆ ವಾತನ್ಮನಾಗ ನಾಚಿಕೆ ಮುಖದ ತುಂಬಾ ಕೆಂಪು ರಂಗಿನ ಓಕುಳಿ ಯಾಡಿತ್ತು.

ಸೂರಪ್ಪ ಮಗುವಿನ ಗಲ್ಲವನ್ನಲುಗಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಮಗು ತುಂಬಾ ಮುದ್ದಾಗಿದೆ ಶಾಂತ—ನಿನ್ನ ಮೈದುನನ ಹಾಗೇ ಇದೆ; ಅದೇ ಪಡಿಯಚ್ಚು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಾಣಿಯ ರೂಪು ನೋಡಲು ಬಲು ಚೆಂದ. ನಡವಳಿಕೆಯೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತಿದೆ. ರೂಪಿನಂತೆ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಮಗು ಅವನನ್ನೆ ಹೋತರೆ ನನಗೇನೋ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷ.”

“ನಿಮಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆನ್ನುವಿರಿ ಅಪ್ಪ. ನಿಮ್ಮಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇರಬೇಕಲ್ಲ! ಅವಿವೇಕಿಗಳು ನೋಡುವ ನೋಟವೇ ಬೇರೆ. ಈ ಮಗು ನನ್ನನ್ನೆಲ್ಲಿ ಬಡಿದು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದೋ ಎಂದು ನನಗೆ ಚಿಂತೆ!”

ಮಗಳ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರು ಹೇಳಿದರು,

“ನಿನಗೊಂದು ಹುಚ್ಚು. ಮಕ್ಕಳು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಹೋಲದೆ ವಾಕ್ತಿ ಯಾರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ? ಅದು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಮೂಢನಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಗಂಡ. ನಾಣಿಯ ಸರಳತನ, ಅವನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಲಿಗೆ ಇವು ಅವನ ಮನಸನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿವೆ. ಆ ನೋಟ ನೋಡಲಾರವೆ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಚುಚ್ಚಿ ಅಂದಿರಬೇಕು. ಅದು ಗಂಡುಸರ ಸ್ವಭಾವ. ರತ್ನ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ತಾಯ್ನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೆಣಿಸಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಆಗಿನ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಆ ಕೊಳಕು ಭಾವನೆ ಬಹಳ ದಿನ ನನ್ನ ಬ್ಲುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಶುದ್ಧ ನಡವಳಿಕೆ, ದಿಟ್ಟತನ

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಆ ಭೂತವನ್ನು ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಬಡಿದೋಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಈಗ ನೋಡು, ನಾವೆಷ್ಟು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದೇವೆ! ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರುಳಿದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬದುಕಲಾರೆವು. ಗೋಪಿಯೂ ಹಾಗೆ ದಾರಿಗೆ ಬಂವೇ ಬರುವನು. ಹೇಗೂ ನಾಣಿ ಬೇರೆಯಾದನಲ್ಲಾ, ಇನ್ನೇಕೆ ಚಿಂತೆ? ಹೆದರಬೇಡ, ಮಕ್ಕಳಾದ ಮೇಲೆ ಎಂಥವರೂ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಸರಿಹೋಗುವರು. ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟದ ದಿನ ಕಳೆಯಿತೆಂದೇ ತಿಳಿ” ಎಂದು ತೊಟ್ಟಿಲ ಬಳಿ ಬಾಗಿ ಮಗುವಿನ ಕೆನ್ನೆ ಹಿಂಡುತ್ತಾ, “ಎನೊ ಫಟಿಂಗ, ನಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಿ ತಾನೆ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೋಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಕುಲದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ ಬಿಡುವೆವು, ಹುಷ್ನಾರು!” ಎಂದು ಹುಸಿನಕ್ಕು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಟ್ಟು ಹೋದರು.

ತಂದೆಯ ಅನುಭವದ ಮಾತಿನಿಂದ ಶಾಂತಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸು ಹಗುರವಾಯಿತು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ತನ್ನಲ್ಲೆ ತಾನು ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ಆ ಹಿಗ್ಗು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಯಂತೆ ಮಗುವನ್ನು ತಾಕಿತು. ಅದೂ ತನ್ನ ಬಚ್ಚುಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಕೆಲ ಕೆಲ ನಕ್ಕ ಮಗುವನ್ನು ತಿಕ್ಕಿತಿಕ್ಕಿ ಮುದ್ದಿಟ್ಟಳು.

ಸೂರಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳುಕು ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಅನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಚಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರದು ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಯಾರಲ್ಲೂ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೂ, ತಂತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಬದುಕನ್ನು ರಸಾಭಾಸವಾಗದಂತೆ ಸವಿದಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಸುಖ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ದುಃಖ ಹೆಚ್ಚು. ಅಂತೂ ಸುಖ-ದುಃಖ ಸಮ್ಮಿಶ್ರವಾಗಿತ್ತು, ಅವರೆಲ್ಲರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ. ಆ ಅಳತೆಗೋಲಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಬಾಳ ನ್ನಳೆದು ನೋಡಿದರು. ಎಲ್ಲರ ಬಾಳಿಗಿಂತ ತೀರ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ. ಸುಖವೆನ್ನುವುದು ಹೆಸರಿಗೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯೂ ಸಂಶಯದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆದಕೊಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ರೂಪು ಕೊಡಲೂ ಹೆದರಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಪಿ ಎಲ್ಲರಂತಲ್ಲ, ಒಗಟಿನ ಗೂಡಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಒಳಹೊಕ್ಕು ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ನೈಜಸ್ವರೂಪ ಧೂರ ಧೂರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಾವೆಣಿಸಿ

ದಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಿತು ಹೋಗುವಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ.

ಗೋಪಿಯ ಸ್ವಭಾವ ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರ. ಆದರ ಪರಿಚಯವಾದುದು ನಾಲ್ಕಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ—

ಮದುವೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ; ನಾಣಿಯ ಲಗ್ನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಳ ಸಂಗ ಬಯಸಿದಾಗ; ಸಟ್ಟಾ ಆಟದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡಲು ಹೋದಾಗ— ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಸೂರಪ್ಪ ಅಳಿಯನನ್ನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದರು ಶಾಂತ ಎಲ್ಲೊ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕೇವಲ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವ; ಹಾಗೆ ತಿದ್ದಿ ನಡೆಯುವುದೂ ಅವನ ಧರ್ಮ. ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಿದರೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಒದ್ದು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದಷ್ಟೆ.

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಗೋಪಿ ಎಂದಿಗೂ ಹೊರತಾಗಲಾರ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹೊಂದಿ ಶಾಂತಳನ್ನು ಸುಖದಿಂದ ಬಾಳಿಸುವನು! ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಕಾದು ನೋಡುವುದೆ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಅದೇ ಸರಿ. ಎಂದು ಸೂರಪ್ಪ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಅಲ್ಲೆಗೇ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಅವರ ಬಾಳಿನ ಅನುಭವ ಗೋಪಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಛಟ್ಟನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರನ್ನ ಮೂಡಿ ಕೇಳಿದಳು,

‘ನನ್ನವರನ್ನು ನೀವು ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟಿರಿ. ನೀವು ನೋಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಗಡ ನನ್ನವರನ್ನೇಕೆ ತೂಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ? ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರಿಂದ ಶಾಂತಳ ಸಾವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯೇ? ಆ ಭೀತಿಯಿದ್ದರೆ ಪುರುಸತ್ವ ತೋರಿ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ದಾರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಧರ್ಮವನ್ನೇಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವಿರಿ! ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರನ್ನು ತಿದ್ದುವುದು

ಸೃಷ್ಟಿಧರ್ಮವಾದರೆ ನನ್ನವರನ್ನೇಕೆ ತಿದ್ದಲಿಲ್ಲ? ಅವರೇಕೆ ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದರು? ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರದೃಷ್ಟಿಯೇ ತಪ್ಪು! ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದು ಕರ್ಮದಿಂದಲ್ಲ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ; ಹಿರಿಯರು ಕೊಡುವ ಸಲಿಗೆ ಯಿಂದ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರು ತಕ್ಕ ಬೆಜ್ಜರಿಕೆಯಿಟ್ಟರೆ ಯಾರೂ ತಪ್ಪುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರಂತೆ ಶಾಂತಳ ಗಂಡನನ್ನೂ ಅಲಕ್ಷಿಸಬೇಡಿ. ಅನಾಹುತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.'

ಪುನಃ ಸೂರಪ್ಪನವರ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನೂ ತೂಗಿ ನೋಡಿದರು. ವಿಚಾರಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ವಿಷಯ ಗಹನವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ ವಿನಾ ನಿಲು ಗಡಿಯೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಚಿಂತೆಯ ಕಾವೇರಿ ತಲೆ ಸಿಡಿದುಬೀಳುವಂತಾಯಿತು. ಹೆಗಲಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತರು. ಯಾವುದೂ ಭೀತಿ ಅವರನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿತು ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು.

'ನಾನೀಗ ಶಾಂತಳೊಬ್ಬಳನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಾದದ್ದೆಲ್ಲ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತಾ ದೀತು!'

'ಯಾಕಷ್ಟು ಗಾಬರಿ? ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯುವಷ್ಟು ಶಾಂತ ಮೂಢಳಲ್ಲ, ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.'

'ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯವಧಾನವೆಲ್ಲಿತ್ತು? ನಮ್ಮಕ್ಕ ಇರುವವರಿಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಇವಳಿಗೆ ಹೇಳಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ನಾನೊಂದು ಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ಕಾದಿದ್ದೇನೆ.'

'ಕಾಯುವುದು ಎಲ್ಲಿವರೆಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿರಿಸಬೇಕು.'

'ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿದ್ದರೂ ಸುಶೀಲನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮಗಳ ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸಿಯಾಳು! ಮಮಗಿ ಚಿಕ್ಕವಳು; ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತು, ತಾಯಿ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯಿಂದ ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.'

‘ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ — ಅದು ಲೋಕರೂಢಿ. ಅಷ್ಟರಿಂದೇನೂ ಅನಾಹುತ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಸೂಚನೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾರಿಸಿದರಾಯಿತು. ತಾಯಿ-ಮಗಳ ನಡುವೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ದ್ರೋಹಿಯಾಗಬೇಡ.’

‘ ದ್ರೋಹಿಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಸುಶೀಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬೇಡ. ಅವಳು ತುಂಬಾ ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸಿನವಳು. ಆ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಬೆಲೆಯಿತ್ತರೆ ಸಂಸಾರ ಸೃಶಾನವಾದೀತು !’

ಹಾಗೆಂದು ಹೊಳೆದದ್ದೆ ತಡ, ಹೊರಟಿದ್ದವರು ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದರು. ರತ್ನ ಅಲ್ಲೂ ಬಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿ ಉರಿಯಿತು. ಕೂತ ನೆಲ ಮುಳ್ಳಾಗಿ, ಆದದ್ದಾಗಲಿ ಎಂದು ಮೇಲೆದ್ದರು. ಒಳಗಡೆ ಗಡಬಡ ಆಡಿಸುವ ಶಬ್ದ ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಶೀಲೆ ಮೃನ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊತ್ತು, ಹೋಗುವ ಸುಳಿವು ಕೂಡ ಕೊಡದೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಶಾಂತ ಈಗ ಮೊದಲಿನಂತಿಲ್ಲ. ಆ ಮಂದಹಾಸ, ಚಟುವಟಿಕೆ, ಉತ್ಸಾಹ ಇವು ಮರೆತೂ ತಲೆಯಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವರ್ಷದ ಎಳೇ ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗಿಯಾದರೂ ವಯಸ್ಸು ಕಳೆದವಳಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಕಣ್ಣು ಗುಳಿಬಿದ್ದು ಹೋಗಿದೆ, ಕೆನ್ನೆ ದವಡೆಗೆ ಹತ್ತಿದೆ, ಮೈ ಕಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ತಾನೆ ತಂದೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಾವೃತ್ತವೆರೆದು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಆಸಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿತ್ತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಜೀವ ಮುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಗೋಪಿಯ ಕ್ರೂರ ಸ್ವಭಾವ ಪೆಡಂಭೂತನಾಗಿ ನಿಂತು, ತಿಳಿಯಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಾಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಯಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಚಿಂತೆಯ ಮೋಡ ಕವಿದು ನೋಡಿದವರನ್ನು ಬೆದರಿಸುವಂತಿದೆ. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ತಾಯಿ ನೆನಪಾಗಿ ಎದೆ ನಡುಗುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮುಖ ನೋಡೆ ತಾಯಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು ! ತಂದೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಕೇಳಲು ಆಸ್ಪದ ಳಾಗದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬಹುದು ! ಆ ನೆನಪು ಬಂದಾಗ ಹಗಲಿರುಳೂ ತನ್ನ ಬೆನ್ನುಬಿಡದೆ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ತಂದೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮಗಳಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದರು. ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಕುತೂಹಲ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತಿಗೆ ಯಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಕೆಲಸದ ಅಗಚಾಟಲಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು; ಬಿಡುವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದರು. ಎಂದಿನಂತಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೆದರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನು ಮುಂದು ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ವಹಿವಾಟನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ಕೈಕಟ್ಟಿ ಸವೈ ಮುಖ ಹಾರಿ ಕುಳಿತ ಗಂಡನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಜೀವ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಸಂಶಯಬರುವುದೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು ಸೂರಪ್ಪ. ಅವರು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ವೇಷ ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚಿಂತೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಮರೆತೂ ಅವರ ಮನಸನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇಂದು ಅಪಾರ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಾಡಿ ಮುದುಡಿದ ಮಗಳ ಮುಖ ಅವರ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದಲುಗಿಸಿತು. ಯಜಮಾನರು ಮಲಗಿದ ವೇಳೆ ನೋಡಿ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಸೂರಪ್ಪನ ಕೆಮ್ಮು ಕೇಳಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದರು. ಸೂರಪ್ಪ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸುತ್ತ ಹೊಡೆದು ನೋಡಿದರು. ಎಲ್ಲೂ ಅವರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಬೇಸರ ಕಳೆಯಲು ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ, ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಗಳ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ನೇರವಾಗಿ ಕೇಳಲು ಅವರಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆ—ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆ ತಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೆ? ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಗಳ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ತಾನಾಗಿಯೆ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವ ಮಾರ್ಗ ಹೊಳೆದು ಹೇಳಿದರು,

“ಹ್ಲಾ ! ನಿನಗೊಂದು ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಲು ಮರತೇ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಶಾಂತ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗೊತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಿನಗೆ ?”

“ಅದೇ ಅವಲಕ್ಕಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಾನೆ ?”

“ಹೌದು ಅವರೆ !”

“ಗೊತ್ತು— ಯಾಕೆ ?”

“ಅವರ ಮಗಳ ಮೈದುನ, ತನ್ನ ಸೋದರತ್ತಿಮಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಲಗ್ನವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯಪಟ್ಟು ಆನ್ಯ-ನೀರು ಸಹ ಕೊಡದೆ, ತೌರಿಗೂ ಕಳುಹಿಸದೆ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಹುಡುಗಿ ಹಿಂಸೆ ತಾಳಲಾರದೆ ವಿಷ ಕುಡಿದಳಂತೆ.”

“ಪಾಪ-ಮತ್ತೀನು ಮಾಡುವಳು! ಕಡೆಗೇನಾಯಿತೋ?”

“ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವಿಷದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಮ್ಮಿ ಬಂದೋ ಏನೋ ಅಂತೂ ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿಕೊಂಡಳು. ತೌರಿಗೆ ಕಾಗದ ಹಾಕಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟು ಬಂಧನ. ಕಡೆಗೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ತೌರಿನವರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹುಡುಗಿ ಸಾವಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳಂತೆ.”

“ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲೊಪ್ಪಿದರೇನು?”

“ಇಲ್ಲ! ಆದರೆ ಅವರು ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ರಕ್ಷಣ ಶಾಖೆಯವರ ಸಹಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರಂತೆ! ಕೇಳಿದೆಯಾ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವುದು, ಸತಿ ಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸುಖ ಹೊಂದಿ ಸಂಸಾರ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ ಎಂದಲ್ಲ; ಅವಳ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದ ಆರೋಪಣೆ ತಂದು ಸಾವಿನ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಕೊಡಲೆಂದು!”

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದ ಆ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಕೊಂ? ಹೊತ್ತು ಶಾಂತ ಬೆದರಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದಳು. ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ತನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಸತ್ಯ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿತ್ತು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನೋವನ್ನು ದುಮಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆಲ್ಲವನ್ನು ಇರುವರು? ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಕಟುಕರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ! ಹಾಗೆಂದು ಆ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರ ಉಪಾಹರಣೆಯಿಂದ ಮಿಕ್ಕವರನ್ನನ್ನವುದೂ ತಪ್ಪು.”

“ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರಿಗೇ ಹೇಳಿದ್ದು, ಮಿಕ್ಕವರಿಗಲ್ಲ. ಕಂಡವರ ಮನೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಸಿದರೆ ಅವರ ಮನೆ ಬೆಳಗುತ್ತದೆಯೆ?”

ಆ ಮಾತು-ತನ್ನ ಕಡಿ ಹೊರಳಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಶಾಂತ ಹೇಳಿದಳು,
 “ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು-ಬುಡುಗಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು!”

“ತಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದೆ ನ್ಯಾಯ, ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆವರೆ ಹುಡುಗಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವಳು. ನೆಟ್ಟಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎರಡು ಮಾತೂ ಸಹ ಆಡಲಾರಳು. ಅಂಥವಳಲ್ಲಿ ಗಂಡ ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ ಗಿದ್ದೂ ಅನಾಗರಿಕನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡುದು ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಅಪರಾಧವೆ ಸರಿ. ಅಂಥಾ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾದುದು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ. ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕ್ರಮ ನನಗೇನೂ ಹಿಡಿಸಿತು.”

“ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅದೆಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಮ್ಮ! ಅದಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡಿನ ಸಹಾಯ ಬೇಕು, ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಬೇಕು, ಸಮಾಜವನ್ನೆದುರಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಬಹುದು.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಸೂರಪ್ಪ ಧನಿಗೂಡಿಸಿದರು,

“ಆ ಮಾತು ಯಾಕೆ ಬಂತು? ಯಾರು ಈಗ ಅಂಥಾ ಅಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿ ಯಾಗಿರುವವರು?”

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಾತಿನ ನಡುವೆ ಬಂದ ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಂತ ಬೆದರಿದರೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅಂಜಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನೆದುರಿಗೆ ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೆ ತ್ತುವ ಅವಕಾಶ, ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿ, ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ— ಆವರೆಗೆ ಶಾಂತಳಿಗಂದ ಮಾತ ನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ, ಹೇಳಿದರು,

“ನಾ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯೋ ಶಾಂತ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯೋ! ನೀವೇ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿ.”

“ಇಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಸರಿ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕಾ ದುದೂ ಧರ್ಮ, ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವವನಿಗೆ ಶಾಂತ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳು ಅನುಕೂಲ ಇರಬೇಕಾದುದೂ ಅವಶ್ಯಕ. ಅದಿರಲಿ, ಈಗ ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದದ್ದು ಯಾಕೆ?”

ಸೂರಪ್ಪನೂ ಹೆಂಡತಿಗಿರುವ ಸಂಶಯವನ್ನು ತಳೆದು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿ

ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆದಕಿ ಕೇಳಿದ್ದರು.

“ಶಾಂತಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕಿರುಕುಳವಿರಬೇಕು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಕಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗೆಲುವಿಲ್ಲ, ಲವಲವಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಮುದಿಕಳೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಸುಮ್ಮನೇ ಎಂದಿಗೂ ದೇಹ ಹೀಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳಿ ಏನಾದರೂ ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳೇನೋ ಎಂದು ಇದುವರೆಗೂ ಕಾದೆ; ಚಕಾರವೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಕೇಳದೆ ಅವಳ ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸಲು ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದ ಆ ಪ್ರಸಂಗ ಹೇಳಿದೆ. ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿರಿ.”

“ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹುಡುಗಿಗೂ ಗಾಬರಿ ಮಾಡಿ, ನೀನೂ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಗೋಪಿಯಂತೆ ನಿನಗೂ ಎಲ್ಲೋ ಸಂಶಯದ ಭೂತ ಹೊಕ್ಕಿದೆ. ಅವನೇನೋ ಹುಡುಗ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ. ನೀನುಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವೆ ಹೇಳು?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಮಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತೀರಲೇನು?”

“ಸಾಯಲು ಅವಳಿಗೇನಾಗಿದೆ! ಅವಳಿ ಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವಳಾದ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮೈದುನನೊಂದಿಗೆ ಸಲುಗೆ ಯಿಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೆರಡು ಕೆಣಕು ಮಾತಾಡಿರಬಹುದು, ಗೋಪಿ—ಅಷ್ಟೆ. ಅವಳು ಅದಕ್ಕೆ ಲೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅನ್ನ-ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮಗಳಲ್ಲವೆ? ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳಸ್ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ ಗಾತ್ರ ಮಾಡಿ ಬದುಕು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮನಾಗಿದ್ದೀರಿ.”

ಆವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಬಾರದೆಂದಿದ್ದ ವಿಷಯ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಸೂರಪ್ಪನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿ ಬಂತು. ಪ್ರಮಾದವಾಗದಿರಲೆಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತೇಲಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದರು.

“ಬದುಕು ಹಾಳಾಗಲು ಇನ್ನೆಷ್ಟಾಗಬೇಕು! ಯಾವ ಆಧಾರದಿಂದ ನೀವು ಹಾಗೆ ಧೈರ್ಯವಿತ್ತು ಮಾತಾಡುವಿರೋ! ನನಗಂತೂ ಅರ್ಥವೇ ಆಗು

ವುದಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು.”

“ನನ್ನ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ. ಯಾರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ? ನಿನಗೆ ಮರೆತು ಹೋಯಿತೇನು, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ! ಎಲ್ಲ ಎರಡು ದಿನದ ನೋವು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ತಾನೆ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ನನಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುವುದು ನೋಡಿ—ಯಾವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿ ದರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಮಾತಾಡುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಭ್ಯರಿದ್ದು ತ್ತಾರೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಡಿ. ಆಪ್ಪು ಹಗುರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವೂ ಅಲ್ಲ ಅದು. ಮೊದಲೇ ನಿಮ್ಮೊಳಗಿನದು ಒಹಳ ಸಣ್ಣ ಸ್ವಭಾವ. ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದು ಹೆಮ್ಮರವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗರ್ಥ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

“ಹುಡುಗಿ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು. ಗಂಡನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಈಗಲೆ ಕೈಹಚ್ಚುವುದೂ ನನಗೆ ಸರಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

“ನಿಮ್ಮಭಿಪ್ರಾಯ ನಾನೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ತಿ-ಮೈದುನ-ನಾದಿನಿಯ ರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಸರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹುಡುಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವಳೆ! ಸುಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲದ್ದೆಲ್ಲ ಕೊಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಬೇಡಿ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ? ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು.”

“ನಿಮ್ಮ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು ಹುಡುಗನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಜ್ಜರಿಕೆಯಿಡಿ, ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ಅದು ಮಾತ್ರ ಸುಳ್ಳು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವನ ನಡವಳಿಕೆ ತಪ್ಪೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ ನಾನು ಏನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ—ಅದದ್ದಾಗಲಿ.”

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗೋಪಿಯ ನಡವಳಿಕೆ ಸೂರಪ್ಪನಲ್ಲೂ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದರೂ, ಶತಮೂರ್ಖನಾದವನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ದುಡುಕಿದರೆ, ಆ ಹೊರೆಯೂ ಮಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಬೀಳುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಗುವಿನ ತಂದೆಯಾದ

ಗೋಪಿ ಮುಂದೆ ಸರಿಹೋದರೂ ಹೋದಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಅವರಿಂದ ಆ ಮಾತಾಡಿಸಿತ್ತು.

“ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಿ—ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲೆ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಂತೆ ಇವಳದೂ ಹೆಣ ಕಂಡರೆ ಸರಿ.”

ಸೂರಪ್ಪ ಪಟಪಟನೆ ಹಣೆಚಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಅಯ್ಯೋ! ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಲಾರೆನಲ್ಲವ್ವಾ! ಆ ಮಾತಾಡಿ ಆಡಿ ನನ್ನ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆ, ಗೊತ್ತು!”

“ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ, ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು ಈ ಹೊಡಬಾಳು! ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಅನುಭವಿಸುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ.” ಎಂದು ಗಂಡನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡದೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸರಸರ ಒಳಗೆ ನಡೆದರು.

ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದಂತಾಗಿತ್ತು. ಮಗಳ ಮುಂದೆ ಎಂದೂ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಇಷ್ಟು ರಂಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದೂ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳ ಮುಂದೆಯೆ ಮಾತು ಕತೆ ನಡೆದದ್ದು ತುಂಬಾ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ರತ್ನಳ ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿ ಬೇರೆ ಆಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು—ಆದೂ ಶಾಂತಳ ಬಾಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ. ಅದೆಲ್ಲಿ ಶಾಂತಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಮೋ ಎನ್ನುವ ಭೀತಿ ಬೇರೆ ತಲೆದೋರಿತು. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೆ, ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ಕತ್ತುಬಗ್ಗಿಸಿ ಕಾಲೆಳೆದು ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮರೆಯಾದರು.

ಶಾಂತ ಪೆಚ್ಚಾದಳು. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅಕ್ಕನ ಸಾವಿನ ಹೋಲಿಕೆ ಯಿತ್ತು ಮಾತಾಡಿದುದು, ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಯಿತು. ಆವರೆಗೆ ತನ್ನಕ್ಕನ ಸಾವು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಆದುದೆಂದೂ ಆ ಸಾವಿನ ನೋವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರದೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಆಗಾಗ ಚಿಂತೆಗೀಡಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ಇಂದು ತಾಯಿ ಆಡಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ತಪ್ಪೆಂದೂ, ಅಕ್ಕನ ಸಾವಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ರಹಸ್ಯವಿದೆಯೆಂದೂ, ಆ ಸಾವಿಗೂ ತನ್ನ ಬಾಳಿಗೂ ಯಾವುದೂ ಸಂಬಂಧವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಅರಿತಳು. ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿತು. ಆದರೆ ಕೇಳುವುದು ಯಾರಲ್ಲಿ? ತಂದೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುವ

ಧೈರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸೂ ಇಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯವು ಸುಂದರಿಯ ನೆನಪು ಬಂತು. ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿಸಿ, ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದಂತೆ ಕೇಳಿಬಂತು. ಎದುರಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಳು. ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾಯಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು, ತಂದೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಜೀವನ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತಿ ಕದಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಂತ ಹೆದರಿದಳು. ಮುಂದೆ ತನಗೇನೆ ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡದೆಂದು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಕಲಕಿದ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತಷ್ಟು ರಾಡಿಯಾಯಿತು. ತಂದೆ ತಾಯಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಪುನಃ ಮೊದಲಿಂದ ಕೆದಕಿ ನೋಡಿದಳು. ಕೆದಕಿದಷ್ಟೂ ಆಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ ವಿನಹ ಅಪಗದ ಅರ್ಥ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಕೆದಕಿ ನೋಡುವುದನ್ನು ಬಿಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಬಿಡುವಿದ್ದ ಸಮಯವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಳು.

೧೬

ಮಗು ಬಾಣಂತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ಸುತೀಲಮ್ಮ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನವಿರಲು ಶಾಂತ ಒಪ್ಪಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ತಾಯಿ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಮಗುವಿಗೆ ಐದು ತಿಂಗಳು ತುಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಹಠವಾಡಿ ಅವಳು ಹೊರಬಿಡು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಈಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೂವರೆ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ದಿನ ತುಂಬಿದಂತಿದ್ದ ಮನೆ 'ಬಿಕೋ' ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಏನೂ ಈ ಬಾರಿ ಮಗಳು ಹೋದಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತ ಇನ್ನು ತವರಿನ ಮುಖ ನೋಡಲಾರಳೆಂದೆ ಅವರ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ಗಂಡನಿಂದ ಪಡುತ್ತಿರುವ ಯಾವ

ಯಾತನೆಯನ್ನು ಸುಂದರಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಕೃದಯ ಹುಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಗಳು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನೊದಲೆ ಆ ಕರುಳು ಸುಡುವ ಕಥೆಯ ವಿವರ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಏನಾವರೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಖಂಡಿತ ಅವಳನ್ನು ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸಮಯ ಕೈಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಏನು ಮಾಡುವಂತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು, ಅವರಿಗೆ.

‘ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಗಳು ಯಾತನೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡದೆ, ನಡೆದ ವಿಷಯ ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿ ಅಳಿಯನನ್ನೆ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡಸರ ಜಾತಿಯೆಲ್ಲ ಒಂದೆ; ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ಸುಟ್ಟರೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಸರಿಯೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕುಡಿಸುವವರೆ ಹೊರತು, ತಪ್ಪೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ? ಇದ್ದರೂ ಅವರನ್ನನುಸರಿಸುವವರು ವಿರಳ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡು ದಿನ ದಟ್ಟುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ, ಇವರ ಬುದ್ಧಿಗೇನು ಹೇಳುವುದು? ಒರಟು ಅಳಿಯನೊಡನೆ ಇವರ ಪರೀಕ್ಷೆಯೇ? ಬೇಕೆಂದು ಸತಿಲ ಬಿಟ್ಟು ತಾವೇ ಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ! ಮಾತುಕತೆಗೆ ಬಾಯಿ ಬಡಿಯುವುದೊಂದು ಗೊತ್ತು. ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ—ನನಗಿನ್ನು ಈ ಸಂಸಾರದ ಗೊಡವೆಯೇ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಮಮತೆಯನ್ನೂ ತೊರೆದು ಬಿಡುವೆನು—ಇದ್ದರೆ ತಾನೆ ಕಷ್ಟ! ’

ದಿನಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಈ ಬಗೆಯ ಭಾವನೆಗಳುಂಟಾಗಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಮತೆಯ ಬಳಿ ಮುರುಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರೀತಿಯ ಜ್ಯೋತಿ ಮಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಿಡುಕು ಮೈತುಂಬಿ ಬಂತು. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ ಸೌಜನ್ಯವೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ನಗು ಮರೆತೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಲ್ಲ ವೆನ್ನವಷ್ಟು ಬದಲಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ ಸೂರಪ್ಪನಿಗೂ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದು-ಮುಂದು ಓಡಾಡಿ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರು. ಯಾವುದೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಭೂತ

ನನ್ನು ಬಡಿದೋಡಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಅವರು ಹೋದಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಳುಕು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಜೀವಕೈನಾದರೂ ಅಪಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾರೆಂದು ಹೆದರಿ, ತಮ್ಮ ವಹಿವಾಟನ್ನು ಪುನಃ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತರು.

ಆ ಗಾಬರಿ ಬರುವಂತೆಯೆ ಇದ್ದರು ಸುಶೀಲಮ್ಮ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಸಂಗಡ ವ್ಯಸನವೂ ಕಾಲಿಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಆಗಾಗ ಅದು ಬಾಳಿನ ನೋವನ್ನು ಕೆದಕಿ ತೋರಿ ಕರುಳು ಹಿಂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಯವಿದ್ದೂ ಸುಖವಿದ್ದೂ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂತಾನವೊಂದು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕೊರಗೊಂದೆ ಅವರನ್ನು ಕರಗಿಸಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಹೊಕ್ಕ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖವನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬಳು, ಗಂಡನಿಂದಲೆ ನಂಜುಂಡು, ಬಾಳ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು, ಅದೇ ನೆನಪು ಕೊಡುವ ನರಕದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಹೊರಟಿದ್ದಾಳೆ. ಸಾವೂ ಹುಡುಕಿ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದೆ.

‘ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ?’

‘ನನ್ನ ಸಂತಾನವೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯೆ!’

‘ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದಾದರೂ ಯಾಕೆ?’

‘ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಕಟವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ!’

‘ಯಾವ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೀ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು?’

‘ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಂದಿನಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ.’

‘ಮತ್ತೀಕೆ ನನಗೀ ಸಂಕಟ?’

‘ಏಕೆ?’

‘ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾರೂ ಉತ್ತರಿಸುವರಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಇಲ್ಲ—ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನಗೀ ಸಂಕಟ ಬರುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.’

‘ಇದು ಯಮಯಾತನೆಯ ಸಂಕಟ—ಯಮ ಯಾತನೆಯ ಸಂಕಟ!’

‘ಅಯ್ಯೋ, ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ!’

‘ಮೈ ಕೈಯೆಲ್ಲ ಉರಿಹತ್ತಿ ಸುಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ—ಈ ವೇದನೆ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ! ದೇವಾ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ!’

ಸಂಕಟ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧರ್ಧ ಆಗಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನೆಲಕ್ಕೆ ತಲೆ ಕುಟ್ಟಿಕುಟ್ಟಿ ಹೊರಳಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆಳು ವಿನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಸೂರಪ್ಪ, ಮಗುವನ್ನು ಸಂತ್ಯಸುವಂತೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಂತ್ಯಸಿ, ಕುಡಿಯಲು ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕಾಫಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ, ಅವರು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ, ಅರ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿ, ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿ ಬಡಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಗಂಡನ ಅಮರ ಪ್ರೇಮ ಅವರಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದರೂ ಶಾಂತಳ ನೋವಿನ ಬಾಳು ಕೂಡಲೆ ರಾಡಿ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪತಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತಿತ್ತು.

ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಮೈತುಂಬಿದ್ದ ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೂರಪ್ಪ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಾದರು. ಮಣೆ-ಲೋಟವೆಲ್ಲ ದಡಬಡ ಶಬ್ದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದವು. ಸ್ವಾಗತದ ಆ ಅರ್ಭಟದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅವೇಶ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸದ್ದು ಗದ್ದಲ ಮಾಡದೆ, ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿ ತಟ್ಟಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕೂತರು. ಸಿಟ್ಟಿನ ರಭಸದಲ್ಲಿ ಬಡಿಸುವಾಗ ಊರಿಲ್ಲ ಚಿಲ್ಲೆಬಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾತಾಡದೆ ಹೆರಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಹುಳಿ ಮೈತುಂಬಾ ಹಾರಿ ಚುರುಗುಟ್ಟಿಸಿತು. ಬಟ್ಟೆಗೂ ದೃಷ್ಟಿ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟವು. ಸೂರಪ್ಪನ ಸಮಾಧಾನ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲಕಿತು. ಹೆಂಡತಿಗೆ ನೋವಾಗದಂತೆ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಾನೆ ಉಟ್ಟ ಪಂಚೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಬಡಿಸಬಾರದಿತ್ತೆ? ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಒಗೆದರೆ ಹೋಗುತ್ತೆ.”

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಆ ಮಾತು, ಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಎಲ್ಲೋ ನೋಡುತ್ತ ಕಲ್ಲೆನಂತೆ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ನೋಟ ಸೂರಪ್ಪನ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕಳಗಿಸಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕರುಣೆ ತುಂಬಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟರು. ನಾಲಗೆ ಚುರುಗುಟ್ಟಿತು. ಹುಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ

ಖಾರ ನೆತ್ತಿಗೇರಿ ಕಣ್ಣು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾಡಿಸಿತು. ಊಟ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೆಂಡತಿಗೆಲ್ಲಿ ನೋವಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ತುತ್ತು ತುತ್ತಿಗೂ ನೀರು ಕುಡಿದು, ಅಂತೂ ಅಂದಿನ ಕಾಟಾಚಾರದ ಊಟದಿಂದ ಪಾರಾದರು. ಹೆಂಡತಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ರುದ್ರಾವತಾರ ತಾಳಿದಾಗ ಇಂಥಾ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಉಂಟಾದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೇ ತೇಲಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ನಡೆದ ಅಪಘಾತ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಸೌಜನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿತು.

ಅದೃಷ್ಟ ಕೆಟ್ಟ ಶಾರದೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನುಶಂಕೆಗೆ ತುತ್ತಾದಳು. ನೊದಲೆ ಹಠಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದವಳು, ಆಗ ಬಿಚ್ಚಿದ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಔಷಧ ಕುಡಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಸಾಕು ಸಾಕು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೈಕಾಲು ಒತ್ತಿ ಮೂಗು ಹಿಡಿದು ಬಾಯಿಗೆ ಕುಯ್ಯಬೇಕಿತ್ತು. ಅನಾರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಚಂಡಿ ಮಗುವಿನ ಆರೈಕೆಗೆ ತುಂಬಾ ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಯಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ಗುರುತರ ಜನಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಿಸಲು ಹೆದರಿ, ಸೂರಪ್ಪನೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಶಾರದೆಯ ಹಠ ತಡೆಯಲು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯ ನಂತರ, ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವ ನೈಚ್ಚಿಸಿ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಔಷಧ ಹಾಕಿದ್ದ ಒಳಲೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು,

“ನಂಗೋಚಿ ಬ್ಯಾಲಾ.....ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ..... ನಂಗೋಚಿ ಬ್ಯಾಲಾ....”

“ನಿಗೆ ಚೀ ಪೆಪ್ಪೆಂತು ಕೊತ್ತೀನಿ—ಕುಯಿ ಬಿಡು ಮುದ್ದು!”

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೂರಪ್ಪ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ಅವರ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

“ನಂಗೋಚಿ ಬ್ಯಾ.....ಲಾ.....!” ಎಂದು ಮಗು ಬಾಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿಯಿತು.

“ಪೆಪ್ಪೆಂತು ಬೇಕೋ—ಬ್ಯಾಲೋ?”

“ಪೆಪ್ಪೆಂತು ಬೇ.....ಕು.....!”

“ಹಂಗಾಯಿ ಓಚಿ ಕುಯಿ ಬಿಡು, ಪೆಪ್ಪೆಂತು ತುಂಬಾ ಕೊತ್ತೀನಿ.”

“ನಂಗೇ ಬ್ಯಾ.....ಲಾ.....! ಓಚೇನೂ.....ಬ್ಯಾ.....ಲಾ....; ಪೆಪಂತೂ.....ನೂ.....ಬ್ಯಾ.....ಲಾ.....!” ಎಂದು ರಾಗ ಜೋರು ಮಾಡಿತು. ಸೂರಸ್ವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು. ಕೈಕಾಲು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಒಳಲೆ ಬಾಯಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಹಲ್ಲನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಕುಡಿಸಲಾ ಗದೆ ಫಟ್ಟನೆ ಒಂದೇಟು ಬಿಟ್ಟರು. ಕೈಕಾಲು ಒದರಾಡಿ, ತಲೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಉರುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಅತ್ತಿತು. ಅಳುವಿನಲ್ಲೆ ಗಂಟಲಿಗೆ ಹೊಯ್ದರು. ನೆತ್ತಿಹತ್ತಿ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿತು. ಮೈ ಕೈ ನೀಲಿಯಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಸೂರಸ್ವ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದರು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸುತೀಲಮ್ಮ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣೆಯಿರಿಸುತ್ತ ಬಂದು ಗಂಡನಿಗೆ ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಮಗು ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತಾಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ತಂದೆಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿತು. ಗಂಡನ ಬಾಯಿಂದ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರ ನಿಲುಮೆ ಸೂರಸ್ವನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಸಿತು. ಒತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದು ಗದ್ದದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

“ನೀನ್ಯಾಕೆ ಹೀಗಾದೆ ಸುತೀಲ? ಮಗು ಸಾಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿಂತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಮತೆ, ಕರುಣೆ, ಸೇವಾನಿಷ್ಠೆಯೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು? ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ ಬಂದರೆ ಸಂಸಾರ ಸ್ಮಶಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾದರೂ ಕುರುಡಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ಯಾತನೆ ತಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲಾ! ಈ ವೇದನೆ ಹೇಗೆ ಅನುಭವಿಸಲಿ! ನಿನ್ನ ಮೈ ಹೊಕ್ಕಿರುವ ಆ ಭೂತ ರಕ್ತವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀರುತ್ತಿದೆ; ನಾಮ ತಾಳಲಾರಿನಲ್ಲಾ! ಕಣ್ಣಿಂದ ನಿನ್ನೀ ಕರಾಳ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲಾರಿನಲ್ಲಾ! ಹೋಗು ಸುತೀಲಾ, ಒಳಗೆ ಹೋಗು, ಈಗಲೆ ಮೈ ರಕ್ತವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಣಗಿಸಬೇಡ! ಆಯುಸ್ಸಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಬರುವ ತೊಡಕನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಜೈತನ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿರಲಿ! ಹೋಗು, ಒಳಗೆ ಹೋಗು....!”

ಕರುಳು ಕೊಯ್ಯುವ ಮಾತಾಡಿದ್ದರೂ ಕದಲದೆ, ಎತ್ತರೊ ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರುತ್ತಾ ಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿರಲು ಮನಸ್ಸಾಗದೆ

ಮಗುವನ್ನು ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ತಾವೆ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಶಾರದೆಗೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಔಷಧ-ಸುಧ್ಯದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಆದರಿಸಿದ್ದರೂ ಆಮಶಂಕೆ ಇಳಿ ಮುಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನೇದಿನೇ ಮೈಯ ತ್ರಾಣವೆಲ್ಲ ಬತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾಂಸ ಕರಗಿದ ಮೈ ಬರಿಯ ಮೂಳೆ ಚಕ್ಕಳದಿಂದ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣಿನ ತೇಜಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಹಿಂಗಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಹೆದರಬೇಡಿ, ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ' ವೆನ್ನುವ ಭರವಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾಹಿಲೆಯೆ ಹಾಗೆ—ಮೈಯ ಮಾಂಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ತಿ ಕರಗಿಸಿ, ಗಂಟಲ ವರೆಗೆ ಜೀವ ತಂದು ಹೆದರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ಆಶೆ ಬಿಡದೆ ವೈದ್ಯರ ಸಲ ಹೆಯಂತೆ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಿ, ಹಗಲಿರುಳೂ ಮಗುವನ್ನು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕ್ರೂರ ವಿಧಿ ಅಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಒಲೆ ಬೀಸಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಹಸಿವೆಂದು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾರದೆಗೆ ಗಂಜಿ ಕುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಸೂರಪ್ಪ. ಆಗ ಹೊಟೇಲಿನ ಕ್ಲೀನರ್‌ನಂಜಿ ಓಡುತ್ತ ಬಂದು, ಯಾವುದೋ ಗಿರಾಕಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೂ ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಲಹ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮಾರಾಮಾರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ, ತಮ್ಮನ್ನು ಈಗಲೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಏದು ಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ.

ಆಗ ತಾನೆ ಗಂಜಿ ಕುಡಿಸಲು ಕೂತಿದ್ದರು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ನಿತ್ರಾಣವಿದ್ದುದರಿಂದ ತೊಟ್ಟು ತೊಟ್ಟಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕುಡಿದು ಮುಗಿಯುವುದೂ ಸುವಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿವರೆಗೆ ತಾಳುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲೂ ಹೆದರಿಕೆ. ಹೋಗದೆ ಇರಲೂ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೂರಪ್ಪ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಗಂಜಿಯ ಬಟ್ಟೆ ಲನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಗಿತ್ತು, ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕುಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಮೈಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಿಡಿದಿದ್ದ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಅವರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಅಂಗಳವನ್ನು ಹೊದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು.

ಅವರು ಹೋದದ್ದೆ ತಡ—ಮಗು ಹಠವನ್ನು ಜೋರು ಮಾಡಿತು. ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಾಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಲೆ ಇಲ್ಲ. ತಾಯಿ ತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಿ ಕಂಡಂದಿನಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ತನ್ನ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ತಂದೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಎದುರಿಗೆ ತಾಯಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾದು ಹೋದರೂ ಹೆದರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ಆರ್ಧ ಗಂಜಿ ಕುಡಿಸಿ, ಬಲವಂತವಾಗಿ ತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾಯಿ ಮಡಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹೋದದ್ದು ತುಂಬಾ ಸಿಟ್ಟುತಂದಿತ್ತು. ತಾಯಿಯು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಒದರಾಡಿತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ಮಡಲಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ರೊಯ್ಯನೆ ಬಿಸಾಡಿದರು. ಬಿದ್ದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ನೀರು ನಿಂತು, ಹಣೆ-ಬಾಯಿ-ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಸೋರಿತು. ಮಗಳು ಕಿತ್ತು ಬರುವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಗು ತೆಪ್ಪಗಾಯಿತು. ಇನ್ನೆಂದೂ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವ ತೊಂದರೆಯೇ ಕೊಡದಂಥ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿತು. ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಮಿಸುಕಾಡಲಿಲ್ಲ. ನೆಲ ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಹಾಗಾಗಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಯೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಸೂರಪ್ಪ. ಹೊಟೇಲಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರ ಜೀವನೆಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ನೆನೆಸಿದಂತೆ ನಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಮಗು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಹಠವನ್ನೂ ಮರೆತು ಮಲಗಿತ್ತು. ಮೈ-ಮುಖ, ಬಟ್ಟೆ-ಬರೆಯೆಲ್ಲ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಹಾರಿದರು. ಗಾಬರಿ ವ್ಯತುಂಬಿ ನಡುಕವುಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಕೈಯಲ್ಲಿ, ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತೆ ಸೆಬೆದು ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ಕೈಗೆ ತಾಕಿದ ಥಂಡಿಯಿಂದ ಜೀವ ಬೆಂಡಾಯಿತು. ಯಾವುದನ್ನು ಆಗಬಾರದೆಂದು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಠಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದು, ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ತಮ್ಮ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ತಡೆದಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಯೊಡೆದು ಹಾರಿತು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರಕೋಪ ತುಂಬಿ ಬಂತು. ದುರುಗುಟ್ಟಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆ ನುಂಗುವಂತೆ ನೋಡಿದರು. ಮಗುವಿಗಾದ ಅಪಘಾತದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಲಿತಗೊಳ್ಳದೆ, ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿ, ಶೂನ್ಯತೆ ತುಂಬಿದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು

ಎತ್ತಲೊ ಹರಿಯ ಬಿಟ್ಟು ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಯಂತೆ ಕೂತಿದ್ದ ಅವರ ಉದಾಸೀನ ಮೂರ್ತಿ, ಎಂದಿನಂತೆ ಸೂರಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪನವನ್ನು ಕೈಸಲಿಲ್ಲ; ಅದರ ಬದಲು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ರುದ್ರತೆಯನ್ನು ತುಂಬುತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಿಡಿ ಹಾರಿ ಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಕಡೆಗೂ ನಿನ್ನ ಮಾರಿಹಠ ಮಗುವನ್ನು ಮುರಿದುಕೊಂಡೆ ಹೋಯಿತು. ನೀನು ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ, ಹೆಮ್ಮಾರಿ!”

“ನಾನು ಹೆಮ್ಮಾರಿಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಮಗು ಯಾವ ಕಷ್ಟ ವನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆಯೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತ್ತಲ್ಲ, ಅದೇ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿ. ಬಾಳನುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿ, ಕಂಡವರ ಕೈಲಿ ಕತ್ತು ಮುರಿಯಲು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಇದು ಸರ್ವಪಾಲಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ.”

ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅದನ್ನೊ ಡೆದು ಹೇಳಿದರು.

ಕೋಪ ದುಃಖವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ಸೂರಪ್ಪ,

“ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಾನು ಏನು ಹೇಳಲಿ ಸುಶೀಲ? ಅದೃಷ್ಟ ಕೆಟ್ಟ ರತ್ನಳೊಬ್ಬಳು ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾದಳೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಗೇ ಆಗುತ್ತಾರೆಯೆ? ನಿನ್ನ ಆ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರವನ್ನೆ ಸ್ಮಶಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ--ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಮಮತೆಯಿಂದ ಅನ್ನ ಉಣಿಸುವ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಸುಗೂಸನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆಯಲ್ಲ--ನಿನ್ನ ಕೈ ಸಿಡಿದು ಬೀಳಲಿಲ್ಲವೆ? ಕಣ್ಣು ಕುರುಡಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಕರುಳು ಕತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯೋ ಸುಶೀಲಾ..... ಸುಶೀಲಾ.....!”

ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಗೋಡೆಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಆನಿಸಿ ನಿಂತರು.

“ನನ್ನಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಆ ನೋವುನಲಿವಿನ ಅನುಭವದ ಚೇತನ ಸತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಾದುವು. ಈಗಲ್ಲರುವುದು ಬರಿಯ ಬರಡು ಹೃದಯ ಮಾತ್ರ. ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತಾಡಿ ಯಾಕೆ ಗಂಟಲು ನೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ?”

“ನನ್ನೆಲ್ಲ ಜೀವ ತುಂಬಿ ಹರಿಸುವ ನಿತ್ಯ ನೂತನ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಒಣಗಿದ ನಿನ್ನೆದೆಯನ್ನು ಹಸಿರು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ?”

“ಇಲ್ಲ, ಶಾಂತಳ ನರಕದ ಬಾಳು ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ.”

“ಅವಳಿಗಾದವ್ಯಾದರೂ ಏನು? ಎಲ್ಲರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೂ ಬರುವಂಥಾದ್ದೆ ಅದು! ಆ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಘಟನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲರ ಬಾಳೂ ಹಾಳಲ್ಲವೆ?”

“ನಿಮ್ಮಾ ಉದಾಸೀನವೆ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.”

ಗೋಡೆಗೆ ಪಟಪಟನೆ ತಲೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಹೇಳಿದರು ಸೂರಪ್ಪ,

“ಅಯ್ಯೋ—ಅಯ್ಯೋ—ನನ್ನ ತಲೆ ಸಿಡಿದು ಹೋಗಬಾರದೆ? ಕಿವಿ ಕಿವುಡಾಗಬಾರದೆ? ಎಲ್ಲಿ ವರೆಗೆ ಈ ಅಪಶಬ್ದವನ್ನುಂಡು ಬದುಕಲಿ! ಎಲ್ಲಿ ವರೆಗೆ ಈ ಕಿಚ್ಚುಂಡು ಉಸಿರಾಡಲಿ! ಅಯ್ಯೋ—ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೆದ್ದ ಈ ಕಿಚ್ಚು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಯಾಕೆ ಸುಡುತ್ತಿಲ್ಲ? ಯಾಕೆ ಸುಡುತ್ತಿಲ್ಲ? ಯಾಕೆ.....?”

ದುಃಖವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು,

“ಆಗಲಿ ಸುಶೀಲ, ಇಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲಿನ ಸೂರಪ್ಪನಲ್ಲ; ಕೆರಳಿದ ಭೈರವನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಶಾರದೆ ಸತ್ತು ನನ್ನಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟುಬಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಕಾವು ಸುಟ್ಟವರನ್ನು ಸುಡಲಿ. ನಾನಿನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗೋಪಿಯನ್ನಂತೂ ತಪ್ಪದೆ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು—ಇರಲಿ!” ಎಂದು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಬರದಂತೆ, ತೊಳೆದು ಒರೆಸಿ ಮಲಗಿಸಿದರು.

ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅವರ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟರು. ತಲೆಬಾಗಲಿಗ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಸುಂದರಿ ಬಂದಳು. ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡು ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿತು. ಮೂಕ ರೋದನದಲ್ಲಿ ನೆಲ ತೊಳೆಯುತ್ತ ನಿಂತಳು. ಸುಂದರಿಯ ಆ ಅಸೀಮ ಆಕ್ರಂದನ ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ರೋದನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ನೋವೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ನೋವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಬಿಟ್ಟು, ‘ಒಳಗೆ ಬಾ’ ಎಂದು ತಲೆಯಾಡಿಸಿ ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಸೂರಪ್ಪನ ವೇದನೆಯನ್ನು ಸುಂದರಿಯು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದಳು. ಮೂರು

ತಿಂಗಳಿಂದ ಅವಳ ಗಂಡ ಕಾಹಿಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಈಗ ವಾರದಿಂದಂತೂ ಗಳಿಗೆ-ನಕ್ಷತ್ರವೆಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾರದೆ ಆಮಶಂಕೆಯಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವ ಮೊದಲು ಸೂರಸ್ವ ಪುತ್ರಿನಿತ್ಯ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದ ಅವಳ ಗಂಡನ ವಿಷಯ ಹೇಗೋ ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಲೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಹಜಾರದಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯ ಅವಳನ್ನು ದಂಗುಬಡಿಸಿತು. ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ತಾನೆ ನಂಬಲಾರದಾದಳು. ಬರುವಾಗ ಹೊತ್ತು ತಂದ ನೋವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು—ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ದುಃಖ ಬೆರೆತ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು,

“ಇದೇನು ಸೂರಸ್ವ, ಈಗ ತಾನೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆಲ್ಲ ಶಾರದೆ; ಆಗಲೇ ಏನಾಯಿತು ?”

ಒತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ನುಂಗಿ ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದರು,
“ಏನಾಯಿತೋ ನಾನು ಕಾಣೆ ಸುಂದರಿ. ಮನೆಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಶಾರದೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು.”

ದೂರದಲ್ಲಿ ಸೂರಸ್ವ ಮರೆಮಾಡಲು ಮರೆತಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಕ್ತದ ಕಲೆಯ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸುಂದರಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನಾನಾಗೊಮ್ಮೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಸುಶೀಲಮ್ಮನೆ ಮಗುವಿಗೆ ಗಂಜಿ ಕುಡಿ ಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ನೀವು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹೊತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಳಗೆ ಬರದೆ ಹಾಗೆ ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟೆ. ಆಗ ಶಾರದೆ ತುಂಬಾ ರಚ್ಚಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲೋ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರಬೇಕು. ಮೊದಲೆ ಆಮಶಂಕೆಯಿಂದ ಸಾಯುವಂತಿತ್ತು ಮಗು—ಪೆಟ್ಟು ತಾಳುತ್ತದೆಯೆ !”

“ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲೋ ಆಗಿರಬೇಕು—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಾಯಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.”

ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಕ್ತದ ಕಲೆಯ ಅಂಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕವಿದ ಮಂಕಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡದೆ ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಆ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಶಾಪ ತಾರಿಕೊಂಡರು. ಸುಂದರಿ ಎಷ್ಟೇ ಆಪ್ತಳಾಗಿ

ದ್ದರೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಳು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇನೆ ವೇದಲು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದರು. ತಾನಾಗಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಹೋಗಿದೆಯೆನ್ನುವ ಸಂಗತಿ ಮನವರಿಕೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರು.

“ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು ಸೂರಪ್ಪ, ಬುದ್ಧಿ ಸ್ತಿಮಿತದಲ್ಲದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ನೀವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದೂ ತಪ್ಪೆ. ಅವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರೂ ಅನರ್ಥವಾಗುವುನೆ ಸರಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಏಲ್ಲಾದರೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದರೂ ಬರಲಿ.”

ಗದ್ದದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರಪ್ಪ ಹೇಳಿದರು,

“ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಸುಂದರಿ. ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಕಾಣುವುದಿವೆಯೋ ಈ ಹಾಳು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ!”

ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದ ದುಃಖದ ಕಟ್ಟಿಯೊಡೆಯಿತು. ದಳದಳನೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯಿತು. ಒರಿಸಿದ ಕೈಚೌಕ ಒದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಯಿತು.

ಸೂರಪ್ಪನ ದುಃಖ ಕಂಡು ಅವಳಿಗೂ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿತು. ಹನಿಯುದು ರಿಸುತ್ತ ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯಬೇಡಿ, ದೇವರು ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುವನು; ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿ.”

“ನೀನಾಗ ಬಂದವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಈ ಅನರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ!”

“ನನಗೂ ಹಾಗೇ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ ಈಗ. ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ—ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಹೋದ ಜ್ಞಾನ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರು ಬಂದು ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದರು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಗಲಿಲ್ಲ—ಸತ್ತವರಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ್ಪನೂ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೋದವನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ. ನಾವೊಂದು ನೆನೆದರೆ ದೈವ ವೊಂದು ಬಗೆಯುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.”

ಸೂರಪ್ಪನಿಗಿದ್ದ ಧೈರ್ಯವೂ ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು. ತಮಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ನೋವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು, ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿದ ಆಶ್ಚರ್ಯ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು.

“ಯಾಕೆ ಹಾಗಾಯಿತು ಸುಂದರಿ? ನೆನ್ನೆ ತಾನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರಲ್ಲಾ ! ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರಲಮ್ಮ, ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದವಳು ನೀನು!” ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಯೋಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು, “ತಡಿ, ನಾನೀಗಲೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. ಅವರು ತುಂಬಾ ಗಟ್ಟಿಗರು. ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಡಿತು!” ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

ಸುಂದರಿ ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು,

“ಛೇ ಛೇ, ನೀವೀಗ ಹೋಗುವುದೇ? ಸರಿ ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣವಿರಿ ಸಿನನೂ ಮಾಡಕೂಡದು. ಮೊದಲು ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ ಮುಗಿಸಿ. ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆನು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನಾದರೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸು. ತಡವಾಡುವುದು ಬೇಡ.”

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ, ನಾನು ಬರುವ ವರೆಗೆ ನೀವು ಹೋಗುವುದೂ ಬೇಡ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾದರೂ ಒಬ್ಬರಿರಲಿ ಬೇಕು.”

“ಸತ್ತ ಮಗುವನ್ನು ಯಾರು ಯಾಕೆ ಕಾಯಬೇಕು ಸುಂದರೀ?”

“ಮಗುವನ್ನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನಾದರೂ ಕಾಯಬೇಡವೆ? ತಲೆಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಬಿಡುವುದೂ ತಪ್ಪು.”

ತಾನು ಅಸಾರ ನೋವಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಷ್ಟದಿಂದಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮರೆತು, ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿ ಸಹಕರಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಸುಂದರಿಯ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಸರಿ ಹಾಗಾದರೆ, ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಬಿಡು. ನೀನು ಬರುವ ವರೆಗೆ ನಾನಿಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವೆನು.”

“ಈಗ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟೆ” ಎಂದು ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದಳು.

ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಾಲೋಟವಿತ್ತು. ಕಾಲು ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲೆ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದಾಡ

ಅಸಫಾತಕ್ಕೆ ಅಸರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅವಳೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಳು. ಶಾಂತಳ ಬಾಳಿನ ವಿಷಯ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಎಂದಿಗೂ ಅಷ್ಟು ಕಲ್ಪಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅನಾಹುತವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದ ಸೂರಪ್ಪ-ಶಾಂತ ಇಬ್ಬರೂ ಅವರಿಂದ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಪಾತಕಕ್ಕೆ ತಾನು ಗುರಿಯಾದಳು. ಶಾಂತಳಿಗೆ ಹಿತವಾಗಲಿಯೆಂದು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಮಹಾಪಾತಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಇಡೀ ಕುಟುಂಬವನ್ನೆ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವುದೋ ಏನೋ ! ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಆ ಗೊಡವೆಗೇ ಕೈಹಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನದು ಎಂಥಾ ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸು ! ಯಜಮಾನರು, ರಂಗಮ್ಮ, ಭಟ್ಟರು ಇವರ ಮುಖಾಂತರ ಹುಡುಗಿಯ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದು ಬಿಟ್ಟು, ಹೀಗೆ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂಡುವುದೆ ! ಏನೋ, ಆಕೆಯ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ತನಗ್ಯಾಕೆ ಬೇಕಿತ್ತು ಈ ವಿಷಯ ? ಅವರವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತಾಗಲೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಿತ್ತು. ತಿಳಿದೊ ತಿಳಿಯದೆಯೊ ತನ್ನಿಂದ ಪ್ರಮಾಡವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಈಗದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲೇ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯ ಜತೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ-ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಸೇರಿ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ತಾನು ಕಣ್ಣೀರಿಡುವಂತಾದೀತು !

ಸರಿಪಡಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ? ಜೇನಿನಂಥ ಪ್ರೀತಿಯೆರೆದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಪತಿಗೆ ಬಗ್ಗದಿದ್ದವರು ತನಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವರೆ ? ಬೆಲೆ ಕೊಡಲಿ, ಕೊಡದಿರಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲೆ ಬೇಕು; ತನ್ನಿಂದಾದ ರೋಗವನ್ನು ಬೇಕಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿ ತಾನೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು.

ಸುಂದರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ತುಂಬಾ ಅದೇ ವಿಚಾರವಿತ್ತು. ಮೈಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಯಜಮಾನರ ನೆನಪು ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಮುಟ್ಟಿದಾಗಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದದ್ದು, ತಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ ಅರಿವಾದದ್ದು. ಗಂಡನ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಹಾಗೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ತಮ್ಮ ನನ್ನು ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆಟ್ಟಿದಳು.

ಶಾರದೆಯನ್ನು ಮಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಬಂದ ಮಾರನೆ ದಿನವೆ ಸುಂದರಿಯ ಮಾಂಗಲ್ಯವೂ ಕಳಚಿ ಬಿತ್ತು. ಯಜಮಾನರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದೊಂದು

ಕೊರತೆ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆವರಿಂದ ಅವಳಿಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಾವು ಅವಳ ಮರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಎಂದೂ ಅನುಭವಿಸಲಾರದ ಸಂಕಟ ಅನುಭವಿಸಿದಳು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂರಪ್ಪ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಮರೆತು ಸುಂದರಿಯ ನೋವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ನಿಂತಿದ್ದರು. ದುಃಖದಿಂದ ತಪ್ಪಳಾಗಿದ್ದ ಸುಂದರಿಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂದದ್ದು ಅವರಿಂದಲೇ. ಆ ಎರಡು ಮನೆಯವರೂ ಒಂದೇ ಮನೆಯವರಂತಾಗಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಮಪಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ, ಸತ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟ ಸೂರಪ್ಪ, ಸುಂದರಿಯನ್ನೂ ಅವರ ತಂದೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ನಾಲಕ್ಕಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಹಿತವಾದ ಸುತ್ತಾಟ, ಭಗವಂತನ ಹಲವಾರು ಸುಂದರ ರೂಪಗಳ ಭವ್ಯ ನೋಟ, ಶಾಂತಿಕ್ಷೀರವನ್ನು ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನದಿ— ಹೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಯಾಟ, ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವೇಷ ಭಾಷೆಗಳ ರಸದೂಟ— ಇವುಗಳಿಂದ ಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ತಿಳಿಯಾಯಿತು. ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೊರಟಿದ್ದವರು ಹಗುರ ಹೊಂದಿ, ಆನಂದದ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಹಾರಾಡಿಸುತ್ತ ಊರು ತಲುಪಿದ್ದರು.

೧೭

ಸೂರಪ್ಪ, ಶಾಂತ ಮಗುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದಂದಿನಿಂದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಕಾಗದದ ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಗೋಪಿಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಆ

ಹಾಕದೆ ಇರುವರೆ! ಏಳು ಏಳು ಹುಚ್ಚಪ್ಪ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆ.”

“ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿ ಲಚ್ಚಪ್ಪ.....!”

“ನಾನು ಕೇಳುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ನೀನು ಹೇಳುವುದೂ ಬೇಡ. ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ನೊದಲು ಒಳಗೆ ನಡಿ; ಹೊಟ್ಟೆಗೇನಾದರಾಗಲಿ- ಆಮೇಲೆಲ್ಲ. ಈ ನಿನ್ನ ವೇಷವೋ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಚೆಂದವೋ, ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಾರೆ ಕಣಪ್ಪ, ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು. ಇಂದಿಗೆ ದೇವರು ನನಗೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಮೈತುಂಬ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟು, ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಅನ್ನವುಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೀವು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿದ್ದರೆ ನನಗದೇ ಸಂತೋಷ. ಏಳು, ನನ್ನ ಮಾತಿಗಿರಡಾಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಭಗವಂತ ನನಗೆ ವಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನಾತ್ಮಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನಾನು ನಡೆಯಲೆ ಬೇಕು. ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಾಗ ಸಂಕೋಚವೇಕೆ? ಏಳು ಹೊತ್ತಾಯಿತು—ಮಕ್ಕಳುಮರಿಯೆಲ್ಲ ಹಸಿದಿದ್ದರು.”

ಆ ಧರ್ಮಾತ್ಮ ಅಂದು ಕೈಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸದಿದ್ದರೆ ಈಹೊತ್ತಿಗೆ ತಾವೇನಾಗುತ್ತಿದ್ದರೋ! ಅವರು ನಾಲ್ವಾರು ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯ ಸೌರೋಹಿತೈಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ನಿಲ್ಲಲು ನೆರಳಾಗಿ ಶಿವರಾಂಪೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ—ತಾವೀಗ ವಾಸವಾಗಿರುವ—ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಅರ್ಧ ಬೆಲೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರ ಉಪಕಾರದಿಂದ ಇಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೀಪ ಬೆಳಗಿದ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ಮನೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಲೆ ಬೇಕು. ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಸಾವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗಲೂ ತಮ್ಮಿಂದ ಅದೇ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಾವಿಗಿರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನೋಡಲು ಬಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ಹೇಳಿದರು,

“ನಾನೇ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ—ನೀನೇ ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಬಾ ಕೂತುಕೊ. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಗಿದೆ ಈಗ?”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಣವಿದೆ. ಮೊನ್ನೆಯಂತೂ ಕೈಕಾಲು ಬಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಗಿತ್ತಿ.”

“ವಿಷಮ ಶೀತಜ್ವರದ ಹಣೆಬರಹವೆ ಅಪ್ಪು! ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೂ ಗಾಬರಿ ತುಂಬುತ್ತಲೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಡಾಕ್ಟರು ಏನು ಹೇಳುವರೋ!”

“ಏನೂ ಗಾಬರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದರೂ ನೋಡಬೇಕು— ಏನಾಗುವುದೋ!”

“ಡಾಕ್ಟರು ಗಾಬರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಹೆದರುವುದು ಬೇಡ, ಗುಣವಾಗುತ್ತೆ; ದೇವರಿದ್ದಾನೆ.”

“ನಿಮ್ಮ ಮೈ ಕೈ ನೋವು ಹೇಗಿದೆ ಈಗ?”

“ನನ್ನದು ಹೋಗುವುದು ಒಂದೇ ದಿನಸ. ಊತ ಸೊಂಬದ ವರೆಗೂ ಬಂದಾಯಿತು. ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆನೂ ಹೆಚ್ಚು ದಿನವಿಲ್ಲ ಇನ್ನು.”

“ಅಶಶಬ್ದವಾಡಬೇಡಿ ಲಚ್ಚಪ್ಪ! ತಲೆ ವರೆಗೂ ಊತ ಬಂದವರೆಷ್ಟು ಮಂದಿ ಬದುಕಿಲ್ಲ? ದೇವರು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಳಿಮ ಹೋಗುವುದು, ಎಲ್ಲ!”

“ಇರಬಹುದು, ಅದು ನನಗಲ್ಲ. ನಾನು ಅರವತ್ತಾದವನು. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕೃಪೆ ಬಯಸುವುದೂ ತಪ್ಪೆ. ಅದಿರಲಿ. ನಿನ್ನಿಂದ ನನ ಗೊಂದುಸಕಾರವಾಗಬೇಕಲ್ಲ!”

“ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ‘ಮಾಡು’ ಎಂದು ದಂಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರ ನಿಮಗಿರುವಾಗ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮಾತೇಕೆ! ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿ-ನಿಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ಎಹಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವೆನು.”

“ನಾನೇನೂ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಬದುಕಲಾರೆ. ನನ್ನ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದೆ. ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಚಿಕ್ಕವರು. ಕುಟುಂಬದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತರೆ ಸುಖವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವೆನು. ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡು.”

“ಈಗಲೆ ಆ ಮಾತು ಬೇಡ ಲಚ್ಚಪ್ಪ— ದೇವರೆಂದಿ ಒಂದು ಏಷ್ಟು ಬೇಗ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಲಾರ.”

“ಆಗಲಿ—ನಾನಿನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲ ಬದುಕಿದರೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವಲ್ಲ.”

“ತಪ್ಪೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ....!” ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ತಿಳಿಸದೆ ಏನೂ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

“ಯಾಕೆ ರಾಮು, ನನ್ನ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆ?”

“ರಾಮರಾಮ, ಆ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ಆಡಬೇಡಿ ಲಚ್ಚಪ್ಪ. ನನ್ನ ದೇಹದ ಚರ್ಮ ಸುಲಿದು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹಂದರ ಮಾಡೆಂದರೂ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಜೀವ ತುಂಬಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ದೇಹ ಅಷ್ಟೂ ಮಾಡಲಾರದೆ?”

“ನನ್ನ ಕೈಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ ಹೇಳು—ಹುಡುಗರು ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ವರೆಗೆ ಯಾರು ಏನೆಂದರೂ ಅವರ ಕೈ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು!”

“ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುವೆನು—ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರಿ” ಎಂದು ಕೈಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ ಹೇಳಿದರು.

“ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇಗ ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂತು. ಇನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ಕಾರಕೂನರು ಬಂದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಇತ್ತ ಕಡೆ ಬಂದು ಹೋಗು—ಕೆಲವು ಲೆಖ್ಯಪತ್ರದ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಆಗಲಿ, ಬರುವೆನು.”

ಲಚ್ಚಪ್ಪನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾದ ಮಹೋಪಕಾರ ಮೃತ್ಯುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಾವಿತ್ತ ವಾಗ್ದಾನ, ಸೂರಪ್ಪನಿಗೂ ತಮಗೂ ಇರುವ ಪ್ರಗಾಢ ಸ್ನೇಹ, ಶಾಂತಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತಾವಿತ್ತ ಭರವಸೆ—ಹೀಗೆ ಆ ಸಂಸಾರದ ಸುತ್ತಲೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಗಿದಿರುವ ಕಾರಣಗಳು ಜೀವ ತುಂಬಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ದುಡಿದ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಒರೆಹಚ್ಚಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು, ಹೊತ್ತ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ತಮ್ಮಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯ ಲೋಪವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿ, ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ಹಗಲಿರುಳೂ ದುಡಿದಿದ್ದರು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೆ ಗೋಪಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಿತ್ತು. ನಿಲ್ಲುವ ವಯಸ್ಸೂ ಆಗಿತ್ತು. ಯಾರ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದಲೋ ಏನೋ ವಯಸ್ಸು ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಅಧೋಗತಿಗಳಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಮೇಲೇಳುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ.

ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು—ಸಂಸಾರ ಬೆಳೆದಂತೆ ಸರಿ ಹೋಗುವರೆಂದು ಲೋಕರೂಢಿಯಿದೆ. ಗೋಪಿ ಅದನ್ನು ಸುಳ್ಳು ಮಾಡಿ ದ್ದಾನೆ. ಮಗುವಿನ ತಂದೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಸಂಸಾರ ಇನ್ನೂ ಹದ ಗೆಟ್ಟಿದೆ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ತಾವು ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಕಾಲಬಲದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವ ಚೈತನ್ಯ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಲಚ್ಚಪ್ಪನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿನ್ನೂ ಮಗು.

ಅವನಲ್ಲಿರುವ ವಿವೇಕವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿ, ಶುದ್ಧ ಮಾನವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ವರೆಗೆ ಲಚ್ಚಪ್ಪ-ಸೂರಪ್ಪ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಾವಿತ್ತ ವಾಗ್ದಾನ ಪೂರೈಸುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹ ಬಿದ್ದುಹೋದರೂ ಸರಿಯೆ, ತಮ್ಮಿಂದ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹ ವಾಗಗೊಡಬಾರದು. ಹೊತ್ತ ಉಪಕೃತಿಯ ಋಣದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಬೇಕು. ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿನ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಬೇಕು- ಹಾಗೆಂದು ಭಟ್ಟರು ಭೀಷ್ಮಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ನೆತ್ತಿಗೆ ತಾಕುವಂತೆ ನಶ್ಯವೇರಿಸಿ ಹೆಗಲಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಹುಳಿಗೆ ರುಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶಾಲಾ ಕ್ಷಮ್ಮ ಕೈಕೂಡ ತೊಳೆಯದೆ, ಭಟ್ಟರು ಹೊರಟ ಸುಳಿವು ಕಂಡು ಬಂದು ಹೇಳಿದರು,

“ನರಸುಗೆ ಮೂರು ದಿನವಾಯಿತು—ಬಂದ ಜ್ವರ ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು.”

“ನನಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ, ಚಂದ್ರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡು.” ಎಂದು ಹೊರಟಿದ್ದವರು ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು.

“ಅವನಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ, ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನೀನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು—ನನಗಂತೂ ಬಿಡು ವಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

ಹೊರಟವರನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದರು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ,

“ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ನನಗೇನೂ ಸರಿ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಯವರ ಕಷ್ಟ-ಸುಖದ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ, ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಕಂಡವರ ಚಾಕರಿ ಬಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೋಡಿದವರೇನನ್ನುವರು?”

“ಕಂಡವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಬಾಳುತ್ತಿಲ್ಲ ನಾನು. ಅನ್ನವಿಕ್ಕಿದ ಮನೆಗೆ ಹಿತ ಬಯಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಶಾಂತ ಹೊರಗಿನವಳೇನಲ್ಲ; ಸ್ನೇಹಿತನ ಮಗಳು, ಮಗಳಿಗೆ ಸಮ !”

“ನೀವು ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ನೋಡಿದವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ವಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗಂಡನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಸಂಸಾರ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಊರಲ್ಲ ಪುಕಾರಿದ್ದಿದೆ.”

“ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಎಸೆ. ಎಲುಬಿಲ್ಲದ ನಾಲಗೆ—ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತು, ನಾಲಗೆಯಾಡಿದಂತೆ ತಿರುಗಿಸುವರು ಜನ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವೆಯೇನು?”

“..... !”

“ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನನ್ನೊಡನೆ ಬಾಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ—ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯವಾಗಿಲ್ಲ ನಿನಗೆ! ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಕರುಣುವೆಯಾ ?”

“..... !”

“ಹೊಟ್ಟೆ - ಬಟ್ಟೆಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ದೇಶಾಂತರ ಹೊರಟು ನಿಂತಾಗ, ನಿನಗೆ ನೆರಳು—ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟವರಾರು? ಭಗವಂತ ಈಗ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಅನ್ನವಿಕ್ಕಿದವರನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವುದೆ? ಧೂ! ನಿನ್ನ ಮುಖ ತೋರಿಸಬೇಡ ನನಗೆ! ನಿನ್ನ ಅವಿವೇಕ ನಡವಳಿಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತನಕ್ಕೇ ಅವಮಾನ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನೀನಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ—ಆದದ್ದಾಗಲಿ ” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ದೇಹ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ, ಬಲವಾಗಿ ಸೆಳೆದು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದಂತೆ ಸರ್ರನೆ ಹೊರಗೆ ಜಾರಿದರು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ನಿಂತಲ್ಲೆ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದರು. ಯಜಮಾನರಿಂದ ಎಂದೂ ಇಂಥ ಮುಖಭಂಗವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತಲೆದೋರುತ್ತಿದ್ದ ಅಹಂಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬರೆಯಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಆ ಮಾತಾಡಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿ

దరు. గండన స్వభావద పరిజయ జీన్నాగిత్తు. మానవనల్లరబేకా గిద్ద ఎల్ల సద్గుణగళన్నా అవరు తమ్మల్లి దినేదినే హోరహోమ్మిశుత్తు బరుత్తిద్దరు. ధర్మశ్రద్ధే, కర్తవ్యనిష్ఠే, ధ్యేవభక్తి, స్వామి ప్రీతిగాగి బదుకన్నే బలి కౌడుత్తిద్దరు. ఎష్టో బారి గండన సద్గుణకృ తలే బగ్గిద్దరు. ఇందు తమగాదద్దాదరూ ఏను? యారీ అవివేక తలే హాకితు? ‘కష్టదల్లిద్దవరిగే భగవంత కణ్ణు తేరేదు అన్న కౌట్టినేంబ గవదించలొ?’

‘ఇరబకుదు! అవరు హేళద మాతు సుళ్ళల్లు. ఈగుంటూద సుఖదింద హిందే నాను పట్ట కష్టవన్నెల్ల మరేయుత్తిద్దేనే; అన్నవిట్టు నేలే నిల్లినద స్వామిగే ద్రోహియాగుత్తిద్దేనే. అడకృ నన్నల్లుంటూద అహంభావవే కారణ. అదక్కల్లిగే మురిదు హాకబేకు.’

‘ఇష్టక్కా ఈ దిన నానాడిద మాతిగే అహంభావవోందే కారణవే?’

‘ఇల్ల, నరసువూ కారణవాగిద్దళ్లు. తమ్మ మగు జ్వరదల్లి నర లుత్తిద్దరూ ఆలక్ష్మి మాడి, మత్తోబ్బర రక్షణేగిందు హోరటద్దు ననగే సహిసలిల్ల. మక్కళ్లు అనారోగ్యదల్లిరువాగ హేండతియాదవళ్లు గండన సహాయ, సాన్నిధ్యవన్ను బయసువుదు తప్పే? యావ గృహిణీ తానే ఇంథా సందర్భదల్లి పతియు మత్తోబ్బర సేవేగే హోరటరే సుమ్మనిరు వళ్లు?’

‘యారూ సుమ్మనిరువుదిల్లు—వోదలు తన్ను హితచింతనే, ఆ వేలే పరర హితచింతనే—ఇదు లోకరూణి.’

‘హాగిద్దల్లి నన్నన్నేకే తప్పాగి కండరు? అవరే ఎష్టో బారి హేళిరలిల్లవే—నిఱను ననగే తక్క హేండతి విశాలి—ఎందు! అంధవరు ఈదిన ఎప్పు మాతందు బిట్టరు!’

‘అవరందద్దు పరి. అవర నేరళాగి నడియుత్తిద్ద నాను ఈ దిన ఏకే అవరన్ను హియాళసి మాతాడబేకిత్తు! మగువిన జ్వరక్కా నానంద మాతిగూ ఎల్లియ సంబంధ! కర్తవ్యనిష్ఠరాదవరల్ల ఎల్ల

ರಂತೆ ತಪ್ಪೆನಿಸಿ, ಅಷ್ಟು ವಕ್ರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮ ಗೊತ್ತು-ಆವರು ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗಾಗಿ, ವಾಗ್ದಾನ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಬಲಿಗೊಟ್ಟು ಹಾಗೆ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವರೆಂದು ! ತಿಳುವಳಿಕೆ ಯಿಲ್ಲದ ಜನ ಅಂದದ್ದನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ನಾನು ಹಾಗೆ ಆಡಬಾರದಿತ್ತು. ನನ್ನವರ ಗುಣ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ ? ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಎಂಥ ಅವಿವೇಕ ಮಾಡಿದೆ ? ಇನ್ನೆಂದೆಂದೂ ನಾನು ಕಂಡವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ನಿಯತ್ತೆ ನನ್ನ ನಿಯತ್ತು; ಅವರ ಕರ್ಮವೆ ನನ್ನ ಕರ್ಮ; ಅವರ ಧರ್ಮವೆ ನನ್ನ ಧರ್ಮ !'

‘ ಅವರಂದಂತೆ ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಅಂದ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದರಾಯಿತು.’

‘ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದವರು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವರೊ, ಇಲ್ಲವೊ !’

‘ ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುವರು, ಅವರದು ಹೊವಿನಂಥ ಮನಸ್ಸು.’

ಹಾಗೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ತೂಗು ಹಾಕಿದ್ದ ಭಟ್ಟರ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಹುಸಿ ನಗುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ಹೌದೆಂದು ತಲೆ ಹಾಕಿದರು. ಆ ನಗೆಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ನಗೆಯನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹೃದಯವನ್ನೂ ನಂಜಿಡಿದ ನುಡಿಚಿಲ್ಲದ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನೂ ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಧೂಳು ತುಂಬಿ ಒಣಗಿದ ಕೈಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಮತ್ತೆ ರುಬ್ಬಲು ಕುಳಿತರು. ಮನಸ್ಸು ಪುನಃ ಯಜಮಾನರ ಜನ್ಮ ಹತ್ತಿ ಹೋಯಿತು.

ಭಟ್ಟರು ಬಲವಂತದಿಂದ ಕಾಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹತೋಟಿ ತಪ್ಪಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ಉಸಿರು ನೋವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಭಾರವಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಕೇಳಬಾರದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಬಗೆಯ ಹೊಲಸು ಮೂತು ಹೊರಬೀಳಬಹುದೆಂದು ಕನಸು-ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ನೆನೆಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾ ಒದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಸಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದರ ಕರಾಳ ಮುಖದ ಪರಿಚಯ ವಾದದ್ದು ಅವರಿಗಂದೆ. ನಡೆದ ವಿಷಯವೊಂದು--ಜನ ತಿಳಿದದ್ದೊಂದು !

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಾಂತ ಗಂಡನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಹೌದು— ಆದರೆ ಅದು ತನ್ನಿಂದಲ್ಲ; ಗೋಪಿ ಕೊಡುವ ಯಾತನೆ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅವಳೆ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ. ಅದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಸಹನೆಗೂ ಇತಿ-ಮಿತಿಯಿಲ್ಲವೆ? ಅಷ್ಟು ತಿಳಿಯದ ಜನ ಯಾಕಾಗುವರು! ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಯಾಕೆ ಬೇಕು, ಕಂಡವರ ಮನೆಸುದ್ದಿ? ತಂತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಷ್ಟಿರುವಾಗ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ತಲೆಹಾಕುವುದಾದರೂ ಯಾಕೆ? ಮೂರ್ಖಜನನಲ್ಲವೆ!

ಅವರಾದರೂ ಹೋಗಲಿ—ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಜನ ಅನ್ನುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ತೆಯ ಪರಿಚ್ಛಾನದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಅಂದದ್ದು ವ್ಯಾಹಾಸರಾಧ. ಹಾಗನ್ನಬಾರದಿತ್ತವಳು. ದುಡುಕಿ ಅಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಲೆ ಬೇಕು. ತಾನಂದದ್ದು ಸರಿ ಅವಳಿಗೆ. ಆ ಮಾತನ್ನಲ್ಲಿ ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ಆ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಬಿಗು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದಿದ್ದು ಸಮನಾ ಯಿತು. ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಯಲಿ—ಎಂದು ಹೆಚ್ಚೆ ಜೋರು ಮಾಡಿದರು. ಮನಸ್ಸಿ ಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ವೇಗ ಕಾಲಿಗೆ ಹರಿದು ಪತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನ ಮನೆ ತಲುಪಿದ್ದರು.

ರಂಗಮ್ಮ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿದು ಕೂತಿದ್ದರು. ಸರಸು ಶೀತಕೆಮ್ಮಿನಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಜ್ವರವೂ ಇತ್ತು. ಮನೆಯ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ನಾಣಿಯ ಮೇಲೆಯೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನಗುನಗುತ್ತಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಭಟ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಅಡಿಗೆಯೆಲ್ಲ ಆಗಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಳು ಕಷಾಯ ವನ್ನು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿ ಕುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಭಟ್ಟರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮೊದಲು ಬಿದ್ದದ್ದು ಅದೇ ನೋಟವೆ! ಅವನ ಸೇವಾನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೈಯುಬ್ಬಿ ಕೂರುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆನಿಸುವುದೆ ಇಲ್ಲ ನಾಣಿ. ನಿಮ್ಮ ಗಂಡ—ಹೆಂಡಿರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಅಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮ ಪಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಕ್ರಮ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಶೀತ

ಬಂದವರನ್ನು ಲೆಖ್ವಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.”

“ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಹಾಗೆ ಕಡಿಗಣಿಸುವರು—ನಾನೂ ನೋಡಿರುವೆನು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈ ಚುಕ್ಕೆಂದರೆ ಸಾಕು, ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಂದ ಏಳಲು ಬಿಡದೆ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ನಿಸ್ಕೆಯಿಂದ ಸೇವೆ ಮಾಡುವರು. ನಮ್ಮದಾದರೆ ಜೀವ, ಅವರದಲ್ಲವೋ! ಅವಳಾ ಗಲೇ ಎದ್ದು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹಠ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ನಾನೆ ಬೇಡ ವೆಂದು ತಡೆದೆ.”

“ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿದೆ. ಇದೇ ಔದಾರ್ಯ-ಉತ್ಸಾಹ-ಪ್ರೀತಿ ಕಡಿ ವರೆಗೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಜೀವ ತುಂಬಿರಲಿ. ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಲು ಬಂದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಎಂದೂ ಕಡಿಗಣಿಸಬಾರದು. ನಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಸಂಸಾರದ ಕ್ರಮ ನೋಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಮಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೀನೆಲ್ಲಿ, ಅವನೆಲ್ಲಿ! ಸರಸು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಳು.”

“ಅವಳಂಥಾ ಹೆಂಡತಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೆ.”

“ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಆ ತೃಪ್ತಿ ಬಂದಾಗಲೆ ಸಂಸಾರ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಬೇಕಾದರೆ!”

“ಅತ್ತಿಗೆ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆ? ಬಹಳ ದಿನವಾಯಿತು—ಆ ಕಡಿ ನಾನು ಹೋಗದೆ!”

“ಹೋಗದೆ ಇದ್ದುದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮರೆತೂ ನಿಮ್ಮ ಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಡ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವೆನು.”

“ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ....ನನ್ನ ತಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಿದೆ; ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಡುವು ದಿಲ್ಲ ಅದು!”

“ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗೋಣ, ಇಲ್ಲಿ ಆ ಮಾತಾಡುವುದು ಸಂ ಯಲ್ಲ—” ಎಂದು ಎದ್ದು ಇಬ್ಬರೂ ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಯ ಕಡಿ ಹೊರಳಿದರು. ಹೋಗುತ್ತಾ ಭಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರು “ರಂಗಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ?”

“ಚಂದುಗಡೆ ಎಲ್ಲೋ ಇರಬೇಕು.”

ನಾಣಿಯ ರೂಮಿನ ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಸಾಮಾನೂ ಸರಂಜಾಮೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ್ದ ಚಾಣೆಯ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ದೇಹವೂರಿದರು. ಭಟ್ಟರು ಮೂಗಿಗೆ ಬಲವಾದ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯವೇರಿಸಿ, ಶಾಂತ ಗೋಪಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಂದಿನಿಂದ—ಆ ದಿನದ ವರೆಗೆ ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು.

“ಇಂಥಾ ವಿಚಿತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಆನೇಕ ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿ, ಅವರವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರ ನಡುವೆ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂದೇಹ ತಲೆದೋರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಿತಿಮೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾರೂ ಸಂಸಾರ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರರೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತೆ. ಗೋಪಿ ಬೇಕೆಂದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಯಾರಾದ ರೊಬ್ಬರ ಬಲಿಯಾದ ಹೊರತು, ಅದು ಸರಿಹೋಗುವಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ.”

ಭಟ್ಟರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವೂ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತು. ಅತ್ತಿಗೆಯೊಡನೆ ತಾನು ಪಗಡೆಯಾಡಿದ ದಿನ ಅಣ್ಣ ಸಹನೆಮಿರಿ ಅವಳೊಡನೆ ರೇಗಾಡಿದ್ದು; ಲೋಕರೂಢಿಯಂತೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದವಳಿಗೆ ತಾಸಿತ್ತ ಉಡುಗೊರೆ ನೆಪವಾಗಿ, ತನ್ನ ಮತ್ತು ಅವಳ ನಡುವೆ ಅಣ್ಣ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಆವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದ—ಇವುಗಳ ಗೆಲ್ಲ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ವೈಷಮ್ಯವಿರುವುದೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಅಂದಾ ಡಿದ ಮಾತಿನ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ ಇಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಯಾವ ಅಪರಾಧವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಪಡುತ್ತಿರುವ ಯಮಯಾತನೆ ನೆನೆದು ಕಣ್ಣು ಕರ ಗಿತು. ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದ,

“ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಅಣ್ಣ ಆವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನೂ ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆಗ ಅದರ ನಿಜ ವಾದ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆಯಿದ್ದ ವೈಷಮ್ಯದ ಬೇಗೆ ಯನ್ನು ಅತ್ತಿಗೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಹೊರಗೆ ಉಗುಳುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಮಾಡಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಕ್ತ ಹಂಚಿ ಬಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗಿಷ್ಟು ಅಪನಂಬಿ ಕೆಯೆ! ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ಅವನೊಡನೆ ಕೂಡಿ-ಆಡಿ ಬೆಳೆದಿರುವೆನು.

ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯ ಚಿನ್ನಾಗಿದ್ದು ತಪ್ಪೆಣಿಸಿದನಲ್ಲಾ ! ಅವನಿಷ್ಟು ನೀಚನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಲಗ್ನವಾದ ದಿನವೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನದು ಬಿಡಿ—ಗಂಡಸು; ಮಾತನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ಪಾಪ, ಅತ್ತಿಗೆಯ ಪಾಡೇನಾಗಬೇಕು ! ಇಂಥಾ ಹೊಲಸು ಮಾತು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವಳೆದೆ ಎಷ್ಟು ಯಾತನೆ ಪಡಬಹುದು ! ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸ. ಇಂಥಾ ಗಂಡಸರನ್ನು ನೋಡಿಯೆ ಹೆಂಗಸರು ಸುಧಾರಣೆ-ಸ್ವತಂತ್ರ ಬೇಕೆಂದು ಹೋರಟದ್ದು. ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಈ ನರಕವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ಅನುಭವಿಸುವರು ! ಇಷ್ಟಾದರೂ ವಿರೋಧಿಸದೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಳೆ ?”

“ಈವರೆಗೂ ಮೂಕಳಾಗಿಯೆ ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಈಗ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ. ಸಹನೆಗೂ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲವೆ ? ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸುವರು ?”

“ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿದಳು. ಈ ಕೆಲಸ ಆಗಲೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಣ್ಣ ದಾರಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ.”

“ಮೂರ್ಖರನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುವದೊಂದೆ ದಿನವ ನಾಣಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಂತ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಕೊಡುವ ಯಾತನೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.”

“ಅತ್ತಿಗೆಯೇನನ್ನುವಳು ?”

“ನಾನು ಹೇಗೂ ಸಾಯುವುದು ಖಂಡಿತ; ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ನಾನೆ ಕಲಿಸಿ ಸಾಯುವೆನು; ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ತಲೆಹಾಕಿ ನೋಯುವುದು ಬೇಡವೆನ್ನುವಳು.”

“ಅವಳ ದೊಡ್ಡ ಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾತಾಡಿರುವಳು. ನಾನೂ ನನ್ನ ಪುರುಷತ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಿದರೂ ಕೇಳುವವನಲ್ಲ—” ಎಂದು ಭಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದನು. ಸಿಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಯ ಫ್ಲಾಳಿಯಂತೆ ಮೈತುಂಬ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು.

ಭಟ್ಟರೂ ಎದ್ದು ಹೊರಟು ನಿಂತವನನ್ನು ಕಡೆದು ಕೇಳಿದರು,

“ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ ನಾಣೆ! ನೀನಿತ್ತ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟೆ ಯೇನು ?”

“ಮರೆತಿಲ್ಲ, ನೆನಪಿದೆ; ಅದಕ್ಕೇಂದೆ ಹೊರಟಿದ್ದು. ತಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಿರುವವರ ಲಕ್ಷಣ, ಷಂಧರಂತೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲ; ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷತ್ವ ದಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡೆಯುವುದು.”

“ನಿನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆನು—ನೀನೀ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಖಂಡಿತ ತಲೆಯಿಕ್ಕುವುದು ಬೇಡ. ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದರೆ ನನ್ನಾಣೆಯಿದೆ.”

“ಇಲ್ಲದ ಕಟ್ಟುಹಾಕಿ ನನ್ನ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಬೇಡಿ, ದೂರ ಹೋಗಿ. ನೀವು ನನ್ನ ರಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಲವಿರುವಾಗ ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ತಲೆ ಹಾಕುವುದು ಬೇಡ. ಅವನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗು ವುದೂ ಇಲ್ಲವೂ ನೋಡುವೆನು. ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಂದಿನಿಂದ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಲೆ ತಿನ್ನುತ್ತಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧ ವಾಗಿರಿಸಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೊರಿಸಿದ ಆ ನೀಚನನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದ ಹೇಸಿಕೆ ಮಾತಾಡಿ ಅತ್ತಿಗೆಯ ದೇಹವನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಪಾಪಿ ಯನ್ನು ಸೀಳಿ ತೋರಣ ಕಟ್ಟುವೆನು. ನನ್ನದೂ ಒಂದು ಕೈ ನೋಡಲಿ.” ಎಂದು ತಡೆಯಲು ಬಂದಭಟ್ಟರನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿ ಸುತ್ತಾ ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಜೋಳದ ಕಡ್ಡಿ ಕತ್ತರಿಸಲೆಂದಿರಿಸಿದ ಮಚ್ಚನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಿಡಿ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಟನು.

ಆ ರುದ್ರನೋಟ ಕಂಡು ಭಟ್ಟರ ಎದೆ ನಡುಗಿತು. ಆ ನಡುಕ ವಿದ್ಯು ಚ್ಚಕ್ರಿಯಂತೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಹರಡಿ ದೇಹದ ಹಿಡಿತ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹದ ಮಿರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಹೆಗಲಿನಿಂದ ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತರದೆ, ಓಡಿ ಹೋಗಿ ನಾಣೆಯ ಕೈ ಜಗ್ಗಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ನಾಣೆ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ‘ನನ್ನ ಕೈ ಬಿಡಿ-ಕೈ ಬಿಡಿ ಭಟ್ಟರೆ!’ ಎಂದು ಕೊಸರಾಡಿದನು. ಅವನು ಎಳೆದಾಡಿದಷ್ಟೂ ಭಟ್ಟರ ಹಿಡಿತ ಬಿಗಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಿತ್ತಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮ ದೂರದಿಂದ ಆ ನೋಟವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಮಲಗಿದ್ದ ಸರಸುವೂ ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದು ಬಂದು ಆ ನೋಟ ಕಂಡು ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತಾ ನಿಂತಳು. ವಿಷಯವನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಯಲಾಯಿತು. ಆ ವರೆಗೆ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು ಭಟ್ಟರು,

“ನೀವಾದರೂ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ರಂಗಮ್ಮ, ನಾಣಿ ದುಡುಕುತ್ತಿರುವನು. ಆಗಬಾರದು ಆಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಯಾರ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೂ ಅಪಾಯವಾಗದಂತೆ ಗೋಪಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿ, ಆ ಕುತ್ತಿನಿಂದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದು ಬಿಟ್ಟು, ದುಡುಕಿ ಕೊಲೆಗೀಡಾದರೆ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಯಿತು ? ”

“ಕೊಲೆಗೀಡಾಗುವುದಲ್ಲ-ಕೊಲೆ ಮಾಡಿ ಬರುವೆನು. ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟ-ಪತ್ನಿಘಾತುಕ-ಸೋದರದ್ರೋಹಿ-ಮಾತೃವಂಚಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಆ ನೀಚ. ಅಂಥ ವರಿಂದ ಭೂಮಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಭಾರವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ಕಳೆಯಲೆ ಬೇಕು. ನನ್ನ ಕೈ ಬಿಡಿ, ತಡೆಯಬೇಡಿ ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೊಸರಾಡತೊಡಗಿದ.

ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಒಣಗಿದ್ದ ತುಟಿಯನ್ನು ಸವರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ರಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿದರು,

“ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ನಾಣಿ ! ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬೇಕೆಂದು ನಾವೆ ಬಯಲಿ ಗಿಡುವುದೆ ? ಅವನೇನೊ ಮೂರ್ಖ-ಹಾಗೆನ್ನವನೆಂದರೆ ನಿನಗೂ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಯಿಲ್ಲವೇನು ? ಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರು-ಚಿಕ್ಕವರೆನ್ನುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ಬಿಡುವುದೆ ! ನಡಿ ನಡಿ, ಎಳೆಮಗುವಿನಂತಾಡಬೇಡ.”

“ಈವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿಯೆ ಆಣ್ಣ ಅಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದ್ದು. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಆ ಗೊಡ್ಡ ಮಾತಿಗೆ ಕಾಸಿನ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡುವುದು ಖಂಡಿತ. ಅವನನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಹೊರತು ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಭಟ್ಟರ ಹಿಡಿದಿಂದ ರಟ್ಟಿ ಝಾಡಿಸಿ ಪಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟ.

ಭಟ್ಟರು ಬಲವೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಅವನನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಆ ಮಾತಾಡಲು ನಿನಗೇನೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ನಾಣಿ. ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಸಾಯುವಾಗ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನನ್ನ ಕೈಮೇಲಿರಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟು ರಕ್ತವಿರುವ ವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ತಲೆಕೂದಲೂ ಚುಕ್ಕೆನಿಸಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಹಾಗೆ ಗೋಪಿಯ ರಕ್ತ ಬೇಕೇ ಬೇಕೆಂಬ ದಾಹವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ತಲೆ ಕಡಿದು ಮುಂದೆ ಹೋಗು” ಎಂದು ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಅವನ ಕಾಲಬಳಿ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತರು

ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ನಾಣಿಯ ಎದೆ ಮಂಜಿನಂತೆ ಕರಗಿತು. ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಹಿತಕೃತ್ಯಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಬಲಿಗೊಟ್ಟು ಹೊರಟ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು ಗೌರವದಿಂದ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿತು. ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮಚ್ಚು ನಾಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ನೀರಾಡಿತು. ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿದು ಭಟ್ಟರ ತೋಳಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ,

“ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಭಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನೆಂದೂ ಅಣ್ಣನ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಣ ಹೋಮ ನಡೆದರೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

“ಹಾಗೆ ಬಾ ದಾರಿಗೆ! ಏನಿದ್ದರೂ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಡೆಯುಸಿರಿರುವ ವರೆಗೆ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಾಯುವ ಹೊಣೆ ನನ್ನದು. ಹಾಗೆಯೇ ಗೋಪಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವೂ ನನ್ನದೆ ನಾನು ಜೀವಂತ ಬದುಕಿರುವಾಗ ನೀನೇಕೆ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ? ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿಗೊಟ್ಟಾದರೂ ಅವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನತ್ತಿಗಿಯ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವೇ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಆದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”

ಭಟ್ಟರ ಪವಾತವನ್ನು ಕಂಡು ರಂಗಮ್ಮನ ಮೈ ನವಿರ್ದಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಕರಗಿತು. ಕರಗಿದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಅದು ಹೌದು, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ

ವಿಲ್ಲ. ಏನು ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೋ ಶಾಂತ- ಗೋಪಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಇಲ್ಲದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವಳು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗಾದರೂ ಸುಖವಿದೆಯೆ? ಅವನಿಗೂ ಕಣ್ಣೀರು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಅವರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಂತು ಈ ಹಾಳು ಸಂಶಯದ ಶನಿ!”

“ನನಗೂ ಅದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶಯ ಬರಬೇಕಾದರೂ ಇಬ್ಬರ ಪೈಕಿ ಯಾರಲ್ಲಾದರೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ದೋಷ ಕಾಣಲೆ ಬೇಕು. ನಾನೂ ಕಣ್ಣಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಹೇಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಅಪರಾಧ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರದೂ ಚಿನ್ನದಂಥ ಗುಣ. ಅವನ ಹೊಲಸು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟು ಆ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಶುದ್ಧ ಗುಣಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನಪಡಿಸಲು ನನಗೇ ಹೇಸಿಕೆಯಾಗುತ್ತೆ.”

“ಅಪ್ಪಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಲೂ ಜನಾಜನವಿಲ್ಲವೆ? ಅವನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವೆ ಅಷ್ಟು. ನೋದಲಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಕುಚಿತ ಮಾಡಿ-ಮಾಡಿ ವಿಶಾಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೆದರುವನು. ಹಾಗಾಗಿ ಶಾಂತಳ ತುಂಬುಗುಣ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಪಾರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದೆ. ಸಂಕುಚಿತ ಸ್ವಭಾವದ ಗಂಡುಸರ ಹಣೆಬರೆಹವೆಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ—ತಾವೂ ಕಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದು, ಬಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಹಾಕುವರು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಂಥವರಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬಾರದು. ಗೋಪಿಯ ಗುಣ ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದ್ದು ನನ್ನ ತಪ್ಪು. ಈಗಿಷ್ಟು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟರೆ ತಾನೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?”

ನಾಣಿ ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾರಿ ಹೇಳಿದ,

“ಆ ಮಾತನ್ನು ನೂರು ಬಾರಿ ಹೇಳು. ಮೂರ್ಖರೊಡನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಾವಿಗೆ ತಳ್ಳುವುದು ಲೇಸು. ಈಗ ಹೊಳೆಯುವುದು ಆಗಲೆ ಹೊಳೆದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ತಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು.”

“ಅದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು ನಾಣಿ, ಜೀವನ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತಿಲ್ಲ. ಅದರ ಅಳ ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿಂತ ಹಿರಿದಾದದ್ದು. ಅದರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ಭೇದಿಸಲಾರರು. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆತನವಿದ್ದವರು, ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಕೇಡಿಗರಾಗಬಹುದು; ಕೇಡಿಗರಾಗಿದ್ದವರು ಸಭ್ಯರಾಗಿ ಬಾಳಬಹುದು.

ಎಲ್ಲ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಿಧಿಯ ಕೈವಾಡದ ಮುಂದೆ ಯಾರದೂ ಏನೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆನ್ನುವುದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಭ್ರಮೆ.”

“ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅಣ್ಣ-ಅತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಕ್ರಮವೂ ವಿಧಿಯ ಕೈವಾಡವೆಂದು ನಿಮ್ಮಭಿಪ್ರಾಯವೋ?”

“ನಿನ್ನಂದೇಹವಾಗಿ! ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಮಾಡಿದ ಕಿಂಚಿತ್ ದುಷ್ಟಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಗೋಪಿ ಅವಳಿಗೆ ಗಂಡನಾಗದೆ ಯಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಿಗಮಾಗಮಗಳು ಅದಕ್ಕೇ ಹೇಳುವುದು—ಮುಂದೆ ಸುಖ ಪಡೆಯಲು ಇಂದು ಉತ್ತಮರಾಗಿ ಬಾಳಿಯೆಂದು! ಆ ಮಾತು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜ.”

“ನನಗೇನೋ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಿಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಣ್ಣ ಹುಟ್ಟು ಮೂರ್ಖ. ಅಂಥವನು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅದಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾರಣಳಾಗುವಳು?”

“ಅವನ ದುಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣಳಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಂಥವನ ಕೈಹಿಡಿದಳೆನ್ನುವುದನ್ನಾದರೂ ಒಪ್ಪುವಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಲೆ ಬೇಕು. ಏನೋ ಮಹಾಪಾಪ ಮಾಡಿರುವುದ ರಿಂದಲೇ ಇಂಥ ಮೂರ್ಖನ ಕೈಹಿಡಿದಿರುವಳು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಇಂಥ ಬಾಳೆಂದರೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವೆ ಸರಿ.”

“ಕಡೆಗೂ ಕೊಂಕಣ ಸುತ್ತಿ ಮೈಲಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ನಾ ಹೇಳಿದಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಅನುಭವಿಸುವ ಅವಕಾಶವೂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಯಜಮಾನ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಕೊಡುವಂತೆ, ಮಾಡಿದ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ‘ವಿಧಿ’ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ನಾವು ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಹೋಗಲಿ, ಈಗ ಬೇಡಿ ಆ ಮಾತು. ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ

ಒರಿಹಚ್ಚಿ ನೋಡುವೆನು. ಈಗ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ?”

“ಅದೆ ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ—ಇದೆಲ್ಲ ಒಂದು ಹದ್ದು ಬಸ್ತಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೋಡಬಾರದು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನ್ನ ತ್ತಿಗೆಯನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡು. ಮರೆತೂ ಆ ಬೀದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸುಳಿಯಬೇಡ.”

“ಆಗಲಿ—ನಿಮ್ಮಪ್ರಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವೆನು; ಏನೂ ಸಂಶಯ ಪಡಬೇಡಿ.”

“ಲಚ್ಚುಪ್ಪನಿಗಿತ್ತ ವಾಗ್ಧಾನವನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬನಾದರೂ ಪೂರೈಸಿ ಕೊಡು ನಾಣಿ—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರ ಆತ್ಮವೂ ಅಶಾಂತಿಯ ಆಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಬೇಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಹೆದರಬೇಡಿ, ಇಂದಿನಿಂದ ನೀವು ಹಾಕಿದ ಗೆರೆ ದಾಟುವುದಿಲ್ಲ. ಮರೆತೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

ಪ್ರೀತಿ ಉಕ್ಕೇರಿ ಮೈತುಂಬಿ ಬಂದ ಭಟ್ಟರು ನಾಣಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬರ ಸೆಳೆದು ತಬ್ಬಿ ‘ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ ಕಣಪ್ಪ’ ಎಂದು ಬಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಮಿಡಿದು ರಂಗಮ್ಮನ ಕಡೆ ಹೊರಳಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಕುಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದರೆ ಸಾಕು ರಂಗಮ್ಮ; ಗೋಪಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡಿ. ಹಾಗೆಂದು ಅವನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ—ಆದಾನೆಂಬ ಭರವಸೆಯಿಡಬೇಡಿ ಆಪ್ತೆ. ಮುರುಟೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅವರ ಬದುಕು ಜೀವ ತುಂಬಿ ಕವಲೊಡೆದು ಬೆಳೆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ. ಅವರಿಗಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರಿ; ಮುಂದೆ ಅವನಿಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ಗಲಿ. ಬನ್ನಿ, ಒಳಗೆ ಹೋಗೋಣ; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕೂತಿದ್ದು ಹೊರಡುವೆನು” ಎಂದು ನಾಣಿಯ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಅವರನ್ನನುಸರಿಸಿದರು. ಭಟ್ಟರೂ, ನಾಣಿ ಹೋಗಿ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಸರಸು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮೈತುಂಬ ಶಾಲು ಹೊದ್ದಳು. ರಂಗಮ್ಮ ಅಲ್ಲಿ ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮೈಮುದುಡಿ ಕುಳಿತರು. ಮೂಗಿಗೆ ನಸ್ಯವೇರಿಸುತ್ತ ಭಟ್ಟರು ಮತ್ತೆ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು,

“ಈ ವಿಷಯ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೆಂದು ಮರೆತೂ ಶಾಂತಳ ಮುಂದೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ; ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೊರಗು ಹಚ್ಚಿ ಕರಗಿಯಾಳು ! ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಕೂಡದೆಂದು ಮೊನ್ನೆ ಕೂಡ ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು. ನಾನೇನಾಣಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಅಪಾಯ ಹೆಚ್ಚುಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ— ಅದನ್ನು ತಡೆಯಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅವಳಿಗಿಂತ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ನನಗೆ ಅದಕ್ಕೇ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುವುದು ನೋಡಿ; ಅವಳನ್ನು ನನ್ನ ಮಗಳಂತೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ.”

“ಯಾವ ಮಹಾ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯೆಂದು ಹೇಳುವಳು ಹೇಳಿ. ಹೇಳಲು ಬಾಯಾದರೂ ಬರುತ್ತದೆಯೆ ? ಅಥವಾ ನಿಮಗೆ ಕೇಳಲು ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆಯೆ ? ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅವರವರ ಮಕ್ಕಳು ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು ಅಪರಾಧವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಅಂಥವರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಅದೇ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ತಿಳಿದ ತಿಳಿಸಿರಲಾರಳು. ನನಗೂ ಈ ವಿಷಯ ಅವಳಿಗಿಂತ ತಿಳಿದದ್ದಲ್ಲ—ಸೂರಸ್ವ ಹೇಳಿದರು. ನನಗೆ ತಿಳಿದವೆಯೆನ್ನುವ ಸಂಗತಿ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆದ ಮೇಲೆ, ಏನಾದರೂ ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಅಲ್ಲಿ ಎರಗೆ ಅದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.”

ರಂಗಮ್ಮನ ತಲೆ, ಗೋಪಿಯ ಒಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಬದುಕನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಪಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟಿತು. ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿದ ನಂತರ ಯಾವುವೂ ಆಶೆ ಮೂಡಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

“ನಾನೊಂದು ಮಾತು ಗೋಪಿಗ್ಯಾಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ನೋಡಬಾರದು ? ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅವನು ನನ್ನ ಮಗನಲ್ಲವೆ ? ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಸಲ ನನ್ನ ಮಾತು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರದಿರುತ್ತದೆಯೆ ?”

“ಈಗ ಬೇಡಿ, ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹೋಗಲಿ; ಯಾವುದೂ ನಾನು ಹೇಳುವೆನು. ಶಾಂತಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವುದು. ಗ್ರಹಚಾರ ತಪ್ಪಿ, ಅದರಿಂದ ಅವಳಿಗೇ ಮತ್ತಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯಾದರೇನು ಮಾಡುವಿರಿ ?”

“ಅದೂ ಹೌದು, ಅವನನ್ನು ನೆಚ್ಚುವುದೇ ಕಷ್ಟ.”

“ಸರಸೂಗೆ ಬಳೆ ತೊಡಿಸಿಯಾಯಿತೇನು ?”

ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಸಿನಗೆ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟು, ಕೆಣಕು ನೋಟದಿಂದ ಸರಸು ವನ್ನು ತಿವಿಯುತ್ತಾ, ರಂಗಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಮೊದಲೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟ ನಾಣಿ,

“ಈಗ ಒಂದು ವಾರವಾಯಿತಷ್ಟೆ—ತೌರಿನಿಂದ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದು !”

“ಛೂ—ನಿಮಗಂತೂ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹುಸಿ ಮುನಿಸಿನಿಂದಲೆ ಹೇಳಿ, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಂಪು ಬಳಿದ ಮುಖವನ್ನು ಭಟ್ಟರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಅಸವ್ಯವಾಗಿ ಸರಸು ಒಳಗೆದ್ದು ನಡೆದಳು.

“ಏನಯ್ಯ, ಅವಳನ್ನು ನಾಚುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಯ್ಯಾ !”

“ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ, ಎಲ್ಲ ನೀವು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ” ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಬಿಟ್ಟು.

ಹಳ್ಳಿನ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರೂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದರು. ರಂಗಮ್ಮ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ನಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಕಲು ಭಟ್ಟರೆಂದರು—

“ಸಂಜೆ ಶಾಂತಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ—ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಬರಲಿ.”

“ಆಗಲಿ ಹೋಗುವೆನು. ನಾನು ಹೋಗದೆ ತುಂಬಾ ದಿನವಾಯಿತು. ನಾನಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೊ ಏನೊ, ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕವಕ್ಕನೆ ಏನಾದರಂದು ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸಿ ಬಿಡುವನು. ಈಚೀಚೆಗೆ ನನಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆನಿಸುವುದೆ ಇಲ್ಲ.”

“ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸರಿ. ಅವನೆಷ್ಟಾದರೂ ಗಂಡುಸು, ಅವನಿಗ್ಯಾರೂ ಬೇಡ. ಹಾಗೆಂದು ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.”

“ಏನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದೋ, ಏನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದೋ; ನನಗಂತೂ ದಿಕ್ಕೇ ತೋಚದಂತಾಗಿದೆ. ಕಡೆಗೂ ಗೋಪಿಯ ಸಂಸಾರ ಏನಾಗುವುದೋ?” ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದರು ರಂಗಮ್ಮ.

“ಏನೂ ಹೆದರಬೇಡಿ, ಭಗವಂತ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುವನು” ಎಂದು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದರು.

ನಾಣಿಯೂ ಎದ್ದು ನಿಂತನು.

“ಇದೇನು ಎಷ್ಟೇ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ, ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ. ನಾಣಿ, ಅವರಿಗೊಂದು ಲೋಟ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕಾಫಿ ಮಾಡಿ ತಂದುಕೊಡು, ನೋಡೋಣ.”

“ಬೇಡಿ ಬೇಡಿ, ಊಟದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಾಫಿ!”

“ನಮ್ಮ ನಾಣಿ ಕೈಯ ಕಾಫಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರುಚಿ ನೋಡಿ ” ಎಂದು ಮಗನ ಕಡಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು.

“ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತೊಳೆದು ಬರಬೇಕು ಭಟ್ಟರೆ!” ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಅಡಿಗೆಮನೆಗೆ ಹೊರಳಿದನು.

“ಹಾಗೇನು? ಹಾಗಾದರೆ ಕುಡಿದೇ ಹೋಗುವೆನು! ಆ ಆಮೃತವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಿಡಬೇಕು?” ಎಂದು ಹುಸಿ ನಗುತ್ತಾ ಭಟ್ಟರೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

೧೮

ಕೂಸಿನ ರೂಪೋಡೆದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮೊದಲ ದಿನ ಶಾಂತ ಏನಾಗುವುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಳೊ ಅದು ಇಂದು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಜೀವವನ್ನು ಕಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ. ತಂದೆಯ ಅನುಭವದ ಅಮೃತ ಬೋಧನೆಯಿಂದ, ಮುರುಟುತ್ತಿದ್ದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮೊಳೆತು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಕ್ಷೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಾಳಿನ ಗುಡಿ ಸುಂದರ ರೂಪೋಡೆದು ಬೆಳಗಲು—ತಾನೆಣಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದ ಕಲ್ಲು-ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಕೂಡ ಕಳಚಿ ಬೀಳುವಂತಾಗಿದೆ.

ತೊಟ್ಟೆಲ ಮಗುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಗೋಪಿ ಕೊಡುವ ಯಾತನೆ, ತೋರಿಸುವ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಳತೆಯಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಾದ

ಮೇಲೆ ಎಂಥವರೂ ದಾರಿಗೆ ಬರುವರೆನ್ನುವ ಲೋಕರೂಢಿಯ ಮಾತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಾಗಿದೆ. ಕುರೂಪು ಮಕ್ಕಳಾದರೆ, ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯಿದ್ದವರು ಮಮತೆಯ ಮಧು ಉಕ್ಕಿಸದೆ ಮುಖದಿರುವಿ ಹೋಗುವರೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಇದು ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ. ಗುಲಾಬಿ ರಂಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ತಿದ್ದಿಟ್ಟಂತಿದ್ದು, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ನೋಡಲು ಬಲು ಮುದ್ದಾಗಿದೆ. ಚುರುಕು ಚಟುವಟಿಕೆ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ರೂಪು ಹೊತ್ತ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿದೆ. ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಬಾರದೆಂದೂ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯಗೊಡಬಾರದೆಂದೂ ಗೋಪಿ ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಹೊರಗೇ ಇರುವನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮಗುವನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಗು ತಂದೆಯನ್ನುವ ಮಮತೆಯಿಂದ ಬಾಯಿತುಂಬ 'ಅಪ್ಪ' ಎಂದು ಕರೆದು, ಮನನೋಹಕವಾದ ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬಳುಕಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅನೌಲ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಿಹಿ ಮಿಠಾಯಿಯಲ್ಲ; ಧ್ವೇಷ ತುಂಬಿದ ಸಿಟ್ಟಿನ ಸುಡುವ ಪೆಟ್ಟು. ಒಮ್ಮೆ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಹೋದ ಮಗು ನಾಲಕ್ಕಾರ ದಿನ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಸಹ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ದಿನ ನೆನಪಿರುವಷ್ಟು ನೋವುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಗೋಪಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾದ ನಂತರ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ದಿನ ಶಾಂತ ಬಿಸಿಲ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಗೋಪಿಯ ಬಯಕೆಯಂತೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಮೊಸರೊಡೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅವಳೆಲ್ಲೋ ಕೆಲಸ ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಗು ಪಾತ್ರಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಮೈ ಕೈತುಂಬ ಮೊಸರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ನಡೆ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇಳುತ್ತ. ಹೋಗಿ 'ಅಪ್ಪ-ಅಪ್ಪಚ್ಚಿ' ಎಂದು ಮುದ್ದಾಗಿ ಅಂದು ಒಂದು ಚೂರು ಮುರಿದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಂದೆಯ ತುಟಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಿತು.

ಆಗ ತಾನೆ ನಿದ್ರೆಗೆ ಮೈಗೊಟ್ಟಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಕಚಕುಳಿಯಾದಂತಾಗಿ ಧಟ್ಟನೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು, ತುಟಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ನಡೆಯ ಚೂರನ್ನು ಅಂಗೈಯಿಂದ ರ್ಪುಡಿಸಿ ನೂಕಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಿಡಿಯಿಸೆಯುತ್ತಾ, 'ಅನಿಷ್ಟ ಮಗುವೆ, ಸಾಯಿ

ಆಚೆ ಎಂದು ಹಿಡಿದು ದೂರ ದಬ್ಬಿದನು.

ಮಗು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿ ದಡಬಡ ಎದ್ದು ತಾಯ ಬಳಿ ಓಡಿತು. ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಹೋದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ, ಶಾಂತ ಅತ್ತು ಓಡಿ ಬಂದ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಎದೆಗವುಚಿ ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದು ತೊಟ್ಟಲಿನಂತೆ ವೈಯಾಡಿಸಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಾ “ಅಳಬೇಡ ಮರಿ, ನಿಂಗೆ ತುಂಬ ಅಪ್ಪಚ್ಚಿ ಕೊತ್ತಿನಿ ಆಮೇಲೆ. ಕಮ್ಮುಚ್ಚೋಮ್ಮಾ!” ಎಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಓಡಾಡಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮಗು ಪಡುವ ಯಾತನೆ ಕಂಡು ಅವಳೆದೆ ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ನೀರನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲಿ ಎದೆ ಹಗುರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಮಗುವೂ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಮಲಗಿದ ಮಗು ವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು.

ಆ ಬಾರಿ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಗೋಪಿಯ ನಡತೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವುಂಟು ಮಾಡಿತೋ—ಚೀರಿ ಬಂದು ಮಲಗಿದ ಮಗು ಬಹಳ ದಿನದ ವರೆಗೆ ಮೇಲೇಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ಹೆದರಿದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೂ ಏನೂ—‘ಟೈಫಾಯಿಡ್ ಜ್ವರ’ಕ್ಕೆ ವೈಕೊಟ್ಟಿತು. ಪ್ರತಿ ದಿನ ಜ್ವರ ನೂರಮೂರು ನೂರನಾಲ್ಕರ ವರೆಗೆ ಏರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗು ಸಾಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಗೋಪಿ ಕಡೆಗಣ್ಣಿಂದ ಕೂಡ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರೆ ಆದರ ಔಷಧ ಪಥ್ಯ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಂತ ಭಟ್ಟರಿಬ್ಬರೂ ಅನ್ನ ನಿದ್ರೆ ಬಿಟ್ಟು, ಗೋಪಿಯಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಿಡುವುದಿನಂತೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವ ಕಾದಂತೆ ಕಾದು ಮಗುವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರಿಗೂ ಗೋಪಿಯ ಕರಾಳ ಮುಖದ ಪರಿಚಯ ನಾಯಿತು. ಜ್ವರ ಇಳಿತಾಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮಗುವಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ವೈಕೈ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ಚಲಿ ಸದೆ ಕೊರಡಿನಂತೆ ಮಲಗಿತು. ಶಾಂತ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತಳು.

ಭಟ್ಟರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದಂತಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವರೂ ಗಾಬರಿಗೆ ತಲೆಕೊಟ್ಟರು. ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರೆ ಮಗು ಉಳಿಯಲಾರ

ದೆಂದು ಭಟ್ಟನೆ ಪೇಲಿದ್ದರು. ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆತರಲೆ ಬೇಕಾಯಿತು. ಮಗುವಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದವರು ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕರೆತರುವಷ್ಟು ವ್ಯವಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ವೈದ್ಯರು ಗಳಗ್ರಾಹಿಗಳು. ಕೈ ಬಿಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಕೂತು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಔಷಧ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆಗ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತ ನೊದಲೆ ಬರಿಗೈಯವಳು. ಭಟ್ಟನೆ ಏನೋ ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆದು, ಮಗುವಿನ ಅಂಗೈ-ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಬ್ರಾಂದಿ ತಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವಂತೆ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಗೋಪಿಯ ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕದ ತಟ್ಟಿದರು. ಗೋಣಗುಟ್ಟುತ್ತಲೆ ಬಂದು ಕದ ತೆರೆದ.

ಭಟ್ಟರು ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿದ್ದರೆ ಕೊಟ್ಟಿರು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ—ನಾಳೆ-ನಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತಲಪಿಸುವೆನು. ಮಗು ಮೈಕೈಯೆಲ್ಲ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಕೂಡಲೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಬದುಕಲಾರದು.”

ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಗೋಪಿ,

“ಅಷ್ಟೆ ತಾನೆ! ನಾನೂ ಆದರ ಸಾವನ್ನೇ ಹಾರೈಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಸಾಂಟಲಿ ಬಿಡಿ, ಪೀಡೆ ಕಳೆಯಿತು!”

“ನೀನು ತಂದೆಯಾಗಿ ಆ ಮಾತಾಡಬಾರದು ಗೋಪಿ.”

ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದ,

“ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ತಂದೆಯಲ್ಲವಲ್ಲ! ತಂದೆಯಾದವನನ್ನೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ.”

ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೈ ಉರಿದಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯತೆ ತುಂಬಿ ತಲೆ ಕೊಡವುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಛಾ ಛಾ—ನಿನ್ನ ಹೊಲಸು ಮಾತು ಕೇಳಲು ನನಗೇ ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತೆ; ಅವಳು ಹೇಗೆ ತಡೆದಾಳು! ಶಾಂತ ಚಿನ್ನದಂಥ ಹುಡುಗಿ. ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನ ಘಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ, ಅವಳಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ.”

“ನಾನೂ ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವೆನು—ನನಗೂ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ; ನೀವು ಯಾರೂ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು ಬೇಡ. ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನ ತಲೆ ಕೆಣಕಿ ರೇಗಿಸಬೇಡಿ, ಹೋಗಿ” ಎಂದು ಧಟ್ಟನೆ ಕದವಿಕ್ಕಿಕೊಂಡನು.

ಭಟ್ಟರು ಸವೈ ಮುಖ ಹಾಕಿ ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಬಂದರು. ಅವರ ತಲೆಗೋಪಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅದನ್ನಲ್ಲ ತಣಿಸಿ, ತಲೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುವ ಕೆಲಸವಿತ್ತು ಕೂಡಲೆ ಪ್ರತಿಫಲ ಹೊಂದಿದರು. ಅಳುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಕೈಲಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳ ಕೈಗಿತ್ತು ನೆರೆ ಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲಾದರೂ ಅಡುವಿಟ್ಟು ಹಣ ತರುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು.

ಶಾಂತ ಎಂದೂ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವಳಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿ, ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿ ಪಕ್ಕದ ಮನೆ ಶಾರದಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಗಂಟೆ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತರ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಲಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಬೇಸರಿಸದೆ, ಸರಿರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅತ್ತೆ ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾಡದೆ, ಉಂಗುರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಶಾಂತಳ ಕೈಗಿತ್ತರು.

ಹೋದ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಗ ಓಡಿ ಬಂದು ಭಟ್ಟರ ಕೈಲಿ ಹಣವಿತ್ತಳು. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲೂ ಗೆಲುವು ಮೂಡಿತು. ತಾವು ಬರುವವರೆಗೆ ಮಗುವಿನ ಮೈಗೆ ಥಂಡಿಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತಕ್ಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಮಗು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತು. ಅನಂತರ ದಿನೇ ದಿನೇ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂತು.

ಶಾಂತಳಿಗೆ ಭಟ್ಟರು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು ಆಗಲೆ. ಅವರ ತುಂಬು ಹೃದಯದ ಹಿತನುಡಿ, ತ್ಯಾಗಮಯ ಪ್ರೇಮ, ಸೇವಾನಿಷ್ಠೆ, ಸಹಾಯ, ಸಹಕಾರಗಳ ನೆನಪು ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ನಿಂತಿತು. ತಂದೆಗಿಂತ ಹಿಂದಾದ ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಜೀವದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಬಾಳಕುಡಿಯ ಯಶೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಅಪರೋಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮನ್ನು

ಬಲಿಗೊಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅನರ ಒಂದೊಂದು ಮಹದುಸಕಾರವೂ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು, ದಿನಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಅವಳಿಂದ ಗೌರವದ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಗೋಪಿ ಮಗುವನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷ ತುಂಬುವವರೆಗೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಗಮನ ವಿಟ್ಟು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಳ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರೆಡಿ ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ. ಮಗುವಿನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಒಂದು ದಿನದ ಆಳವಾದ ನೋಟ ಅವನಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿತು. ಮಗು ನಾಣಿಯ ಪ್ರತಿ ಅಚ್ಚೆಂದು ಅವನ ನರನರವೂ ಸಿಡಿದು ಹೇಳಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಶಾಂತಳ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಮಗು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ತೂಗಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಒಂದು ನೆಲೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿತು. ದ್ವೇಷದ ವಿಷ ನೈತುಂಬ ಹರಡಿತು. ಇದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕರುಣೆಯೂ ಅವಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಯಿತು. ಅವನು ಪಾಪಾಣ ಮೂರ್ತಿಯಾದ. ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರತನ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿತು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಗುವಿನ ಸಮೇತ ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವನೆಂದೆ ಕಾತರಿಸಿತು. ಕೈಯಾರೆ ಕೊಲೆ ಮಾಡುವ ಭಾವನೆಯೂ ಒಮ್ಮೆ ಹೃದಯದಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹಣಿರಿನೋಡಿತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ನಾಣಿ-ಭಟ್ಟರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ತನ್ನನ್ನು ಶಾಸನದ ಕಲ್ಲುಗಾಣ ಕ್ರೋಡ್ಡ ಬಹುವೆಂಬ ಭೀತಿ ಬಂದು ಆ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನೆಲ್ಲೆ ಕೈಬಿಟ್ಟನು. ಅವನಿಗುಳಿದುದೀಗ ಒಂದೇ ದಾರಿ—ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ನಿತದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಚೂರುಚೂರು ಮಾಡಿ ಸಾಯಿಸುವುದು. ಅನೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅವನ ಮನ ಸ್ನೋತ್ತಿ ಹೇಳಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕೈಗೊಂಡು

ಅವಳ ಜೀವ ವೋಷಣೆಗೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಆಹಾರ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟ-ತಿಂಡಿ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎದುರಿಗೆ ತಾನಿದ್ದು ತನ್ನಳತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡ ಅವಳ ದೇಹವೋಷಣೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟಿದ್ದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ಅರ್ಧ ತೆಗೆದು ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕ್ರಮೇಣ ತನಗೂ ಶಾಂತಳ ಅರೆಹೊಟ್ಟೆಗೂ, ಮಗು ನಿಗೂ ದಿನಕ್ಕೆಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೇ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಅಂದಾಜುಮಾಡಿ

ತಂದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನು ವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನೊದನೊದಲು ಮೌನವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿಯ ಈ ನಡವಳಿಕೆ ಅವಳಿಗರ್ಥವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಸಿವಿನ ಬಾಧೆ ತಡೆಯದೆ ಅವನಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನೆಗೆ ಸಾಮಾನು ತರುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕಾರಣವನ್ನೂಹಿಸಿ ಅನ್ನದ ಮೇಲೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ತಾಳಿದಳು. ಮಗುವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿಗಾಗಿ ಆ ಅರೆಗೂಳನ್ನು, ತಿರಸ್ಕಾರದ ನಂಜನ್ನು ತಿನ್ನಲಾರದೆ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡನ ಆ ಅಸಹ್ಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದಿರಬಾರದೆಂದು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟು ನಿಗದಿದಿದ್ದರೂ ಸುದೈವದಿಂದಲೂ ದುರ್ಯೈವದಿಂದಲೂ ಭಟ್ಟರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೇ ಬಿದ್ದಿತು—ಆ ಅಸಹ್ಯ ನಡವಳಿಕೆ.

ಒಂದು ದಿನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮಗು ಮೈಗೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ನ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಿಗವಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದ ಗೋಪಿ, ಶಾಂತ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂರುವ ವೇಳೆಗೆ ಹಾಜರಾದ. ಅವನೇನಿಸಿದಂತೆ ಆ ಅನ್ನವನ್ನು ಶಾಂತ ತನ್ನೆಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗೋಪಿ ನೆಪಕ್ಕೆ ಅನ್ನದ ಪಾತ್ರೆ ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡಿ ಸಿಡಿದೆದ್ದು ಕೇಳಿದ.

“ಮಗುವಿನ ಅನ್ನವೇನಾಯಿತು ?”

“ನಾನು ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ—ಯಾಕೆ ?”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಧೂರ್ತ ದರ್ಪವನ್ನೆದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವಿತ್ತು.

“ಅರೆಗೂಳಿನಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟು ಕೊಬ್ಬೆ ನಿನಗೆ ? ಯಾಕಂತೆ ಯಾಕೆ ! ನೊವಲು ಮಗುವಿನ ಪಾಲಿನ ಅನ್ನವನ್ನು ಬೀದಿಗಿಸಿ.”

“ನಾನು ಎಸೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಣಿದೇ ನನ್ನ ಬಾಳು ಇಷ್ಟು ಹೀನಾಯವಾಯಿತು. ಈ ಅರೆಗೂಳು ತಿಂದು ನಿಮ್ಮ ಚಾಕರಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ ?”

“ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗಷ್ಟೂ ಕೂಳು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕೊಬ್ಬು ಇಳಿಸುವೆನು.”

“ನನ್ನ ಕೊಬ್ಬು ನೀವಲ್ಲ ಇಳಿಸುವುದು, ದೇವರು ಇಳಿಸಬೇಕು. ನಾಲಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆಡೆ ತಿರುಗುವುದೆಂದು ಹುಚ್ಚಾಪಟ್ಟಿ ಆಡಬೇಡಿ.”

ಕೈ ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಔಡುಕಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿರ ಹಾರಿ ಹೇಳಿದ,

“ಏಯ್, ಹಲ್ಲು ಹಿಡಿದು ಮಾತಾಡು ರಂಡೆ! ನಾಲಗೆ ಸಡಿಲ ಬಿಟ್ಟಿ ಯೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಗತಿಗಾಣಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು.”

“ಬಾಯಿ ಮಾತಾಗಲಿಲ್ಲ, ಗತಿಗಾಣಿಸಲು! ಏನೋ, ಗಂಡನಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವ ಗೌರವವಿತ್ತು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮದು ಅತಿಯಾಯಿತು. ನಾನೂ ನೋಡುವಷ್ಟು ದಿನ ನೋಡುವೆನು. ಸಹಿಸಲಾಗದಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ.”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದ,

“ಏನು ಮಾಡೀಯೆ ನೀನು ಮಹಾ—ಸಾಯುವೆ ಅಷ್ಟೆ ತಾನೆ!”

“ಸುಮ್ಮನೆ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರಿಂದ ನೀವು ಕಡೆವರೆಗೂ ಕಣ್ಣೀರಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸಾಯುವೆನು.”

ಅವಳ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲೂ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿತ್ತು.

ರೋಷವೆದ್ದ ಹುಲಿಯಂತೆ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ನೆತ್ತಿ ಕಿತ್ತು ಹೋಗುವಂತೆ ಗುಂಜಾಡಿ,

“ರಂಡೆ! ಗಂಡ ಎನ್ನುವ ಗೌರವ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೊಗಳುವೆಯಾ, ನಿನಗೆಷ್ಟು ಬಾಯಿ? ಸಾಯಿ ನೀನು! ಅನ್ನ ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ ಪೀಡೆ ಕಳೆಯಿತು—ನಾಯಿ!” ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಿನಿಂದ ಅನ್ನ ತಿಕ್ಕಿ, ಎಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ದೂರ ಬಿಸಾಡಿದ.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಭಟ್ಟರು ಬಂದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆ ಕ್ರೂರ ಕೃತ್ಯ ಅವರ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕಿತು. ಅದನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಮರುಕ ತುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು,

“ಯಾಕೆ ಗೋಪಿ, ಬರಬರುತ್ತಾ ನೀನಿಷ್ಟು ಅನಾಗರಿಕನಾಗುತ್ತಿರುವೆ! ರಾಪ-ಪುಣ್ಯಕ್ಕಾದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಅಂಜಬೇಡವೆ? ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ನಾನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಲಿಲ್ಲ—ಇಂಥಾ ಅಸಭ್ಯ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು!”

ಆ ಮಾತು ಗೋಪಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒದಲು ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿಸಿತು. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಹೇಳಿದ,

“ಭಟ್ಟರೆ, ನಿಮಗೆಷ್ಟು ಬಾರಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ—ನಮ್ಮ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರ ನಡುವೆ ಬರಕೂಡವೆಂದು! ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ನಮ್ಮ ಸುದ್ದಿಗೆ ಬಂದರೆ ಖಂಡಿತ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.”

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಭಟ್ಟರು ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೆರಳಿ ಅವನೆದೆ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸಿದರು—

“ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆದರು ಸರಿಯೆ, ನಿನ್ನ ನೀಚ ಕೃತ್ಯದ ನಡುವೆ ಅಡ್ಡಬರುವುದು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಸಾಯುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ತಲೆಯೆತ್ತುವ ವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಕಿತ್ತು ಹೊರಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆದರಿಸಿದರೆ ಹೆದರುವೆನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ, ಕಳೆದುಬಿಡು.”

“ನಿಮಗೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು—ಇರಲಿ. ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದೀರಿ. ನೋಡೋಣ, ನನಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ತಾಕತ್ತಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು!” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಕಾದಿ ರಿಸಿಕೊಂಡ ಗೋಪಿ ತಗ್ಗಿ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿಗನುಕೂಲಿ ಕೊಡದೆ ಸರ್ರನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಜಾರಿದನು.

ಭಟ್ಟರು ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಸಂತ್ರೈಸಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಅವಳ ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರದ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ತಂದಿತು.

ಅದೇ ದಿನ ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಭಟ್ಟರು ಕೈಲೊಂದು ಗಂಟೆ ಹಿಡಿದು ಬಂದರು. ಶಾಂತ ಮಗುವನ್ನು ಮಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಕ್ಕಿ ಅರಿ ಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವರು ಬಂದವರೆ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತಾಡಿ ಗಂಟನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅವಳ ಬಳಿ ಸರಿಸಿದರು. ಶಾಂತಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಘಟನೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಗಂಟಿನಲ್ಲೆರುವುದನ್ನು ಸುಮಾರಾಗಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಅದರೂ ಅದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೇಳದಳು,

“ಅದೇನು ಮಾವ ?”

ಭಟ್ಟರನ್ನು ‘ಮಾವ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು ಅವಳಲ್ಲಿ.

“ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡು, ಏನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು !”

“ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು, ಹೇಳಿ.”

“ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ನೀನೇ ತಿಳಿದು ನೋಡಬೇಕು.”

“ಅಬ್ಬಾ ನಿಮ್ಮ ಹಲವೆ” ಎಂದು ಹುಸಿ ನಗೆಯಿಂದ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡಿ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲು ಕಂಡು ಆಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಉದಾಸೀನ ದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು,

“ಇದೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಹೇಳಿ—ಇಂದೋ ನಾಳೆಯೋ ಸಾಯುವ ದೇಹಕ್ಕೆ !”

“ಛಿ ಛಿ, ಅಪಶಬ್ದವಾಡಬೇಡ. ಬದಕಿನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿಡು. ಭಗವಂತ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿಯಾನು ”

ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನನ್ನ ಭರವಸೆ ಎಂದೋ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ನನಗೆ ಯಾರೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಕಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆನ್ನಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಬಲವಾಗಿ ಬಿಗಿದಿರುವಾಗ ಯಾರು ಮಾಡಿದ್ದೂ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಕಾಲ ಬರಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತೆ, ಹೆದರಬೇಡ. ತಿನ್ನು—ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿದಿನದ ಸಂಜೆಯ ಆಹಾರ ನನ್ನದು. ನಾನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡಬಾರದು.”

“ಒಂದು ದಿನ ಎರಡು ದಿನವಾದರೆ ಸರಿ, ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ಇರುವ ಗೋಳಿಗೆ ನೀವ್ಯಾಕೆ ತಲೆ ಕೊಡುವಿರಿ ?”

ತುಂಬಿದ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೇಳಿದರು,

“ನೀನು ನನ್ನ ಮಗಳಾದ್ದರಿಂದ.”

ಶಾಂತಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಭಟ್ಟರು ತನ್ನನ್ನು ಮಗಳೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ, ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ, ಕೃದಯದಲ್ಲಿ

ಅದೇ ತಂದೆಯ ಮಮತೆ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಗೌರವ ತುಂಬಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಅವರನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಳು. ಭಟ್ಟರು ಅವಳ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನರಿತು ಆ ನೋಟ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಹೌದು ಶಾಂತ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಗಳೆ. ನನ್ನನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಯೆ ಸೂರಪ್ಪ ನಿನ್ನನ್ನು ಗೋಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಹೊತ್ತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾರದ ಹೇಡಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಯಾರ ಪಾಪ ರೋಷದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತಾ ಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ನನ್ನಾಶೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ—ಬಿಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರ ಸರಿಹೊಂದಿಸಲು ನನ್ನ ಬಲಿಯನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ನನ್ನಾತ್ಮಕೃಷ್ಣ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ ದಂಡಿಸಬಾರದು. ಕೈಕಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು.”

“ಅದು ಹೌದು, ಕೈಕಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಆಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಾನೆಂದೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತಿನ್ನುವೆನು. ನಿಮಗಾಗಿಯಾದರೂ ತಿನ್ನುವೆನು.”

“ನನಗಾಗಿಯಲ್ಲ, ಮಗುವಿಗಾಗೆಂದು ಹೇಳು. ಆ ಮಗುವಿನ ಹಣೆ ಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಬರುವುದೆಷ್ಟರಲ್ಲಿದೆ! ನಾನಿನ್ನು ಬರಲೆ?”

“ಒಳ್ಳೆಯದು!”

ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದವರು ಮತ್ತೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು,

“ಆ ಅನ್ನಕಂಟಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಾಗಬಾರದು—ಕಡೆಗೆ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಬರುವುದನ್ನೂ ತಡೆದು ಬಿಟ್ಟಾನು!”

“ಏನೂ ಗಾಬರಿ ಬೀಳಬೇಡಿ, ಗೊತ್ತಾಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಹೋಗಿಬನ್ನಿ.”

ಭಟ್ಟರು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಕಾಲು ಕಿತ್ತರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಜೆ ಗೋಪಿ ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆ ನೋಡಿ, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು ತಂದು ಎದುರಿಗೆ ಕೂತು, ತಿನ್ನಲು ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಗುವಿಗಂದಂತೆ ಗದ್ದರಿಸಿ ತಿನ್ನಿಸಿ

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನೆನವು-ನಂಬಿಕೆ, ಉಪಚಾರ-ಆದರಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಅವಳು ಪರಲೋಕಯಾತ್ರಿ ಹಿಡಿದು ಎಷ್ಟೋ ದಿನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

* * * *

ಶಾಂತ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನಾಲಗೆ ತೆರೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೇ ಎದುರಿಸುತ್ತ ಬಂದಳು. ಗೋಪಿ ತನ್ನಿಂದ ತೀರ ದೂರವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ದಿಕ್ಕುಗೆಚ್ಚಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಆವರೆಗೆ ಆಸೆ-ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೇ ಜಗಳ ಕದನವಾದರೂ ಅವನ ಸಂಪರ್ಕ ಸುಖವಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಸರಿಹೋದಾನೆಂಬ ದೂರದ ಆಶೆಯೊಂದು ಎಣ್ಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ದೀಪದಂತೆ ಮಿಣುಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನಿಂದ ತೀರ ದೂರವಾದಂದಿನಿಂದ ಆ ಆಶಾದೀಪವೂ ಆರಿ ಹೋಯಿತು. ಅವಳಿಗೆನ್ನು ಬದುಕುವ ಆಶೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸುಖ ತೊರೆದವನು ತನ್ನನ್ನು ಬದುಕಲು ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.* ಆಗ ಮಾತ್ರ ತಗ್ಗಿದಳು. ಜೀವನ ಜೋತು ಬಿದ್ದ ಆ ಸಂಪರ್ಕ ಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾರದೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಳು. ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಕದಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗವಾದಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮನುತೆಯನ್ನೂ ತೊರೆದು ಕಲ್ಲಾದಳು. ಆವರೆಗೆ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಕಿತ್ತಿಸಿದಳು. ಅಂದಿನಿಂದವನು ಅವಳ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಗಂಡನಾಗುಳಿಯದೆ ಯಮದೂತನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಆಗಾಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕೊರಗೆದ್ದು ಕರಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಗಲಿಕೆಯ ದಿನದ ಅವನ ಆ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದ, ರಾಕ್ಷಸ ನಡವಳಿಕೆ, ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಲು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂದಿನ 'ಆ ರಾತ್ರಿ' ಯನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ಮೈ 'ಜುಂ' ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಎಂದಿನಂತೆ ಕೆಲಸ-ಬೊಗಸೆ ಋಗುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿದಳು. ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ಓದು

ತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿ, ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡವಿದ್ದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಭಟ್ಟನೆದ್ದು, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಟಕಟನೆ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಬಂದು ಶಾಂತಳ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ದೂರವೆಸೆದನು. ಶಾಂತ ಮಾತಾಡದೆ ಎಸೆದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೆ ಗೋಪಿಯ ಹಾಸಿಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸತೊಡಗಿದಳು. ಕೋಪದಿಂದ ಬುಸು ಬುಸು ಉಬ್ಬಿಸ ಬಿಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಗೋಪಿ, ಹಾಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಎಸೆದು ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಆರಚಿದ,

“ಬೇಡ ಶಾಂತ, ಮೊಂಡು ಹಿಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಈಗಲೆ ನಿನ್ನ ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು.”

“ನೀವು ಸಾಯಿಸಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಈ ಅಧಿಕಾರ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.”

ಚುಚ್ಚಿ ಕೇಳಿದ,

“ಆ ಮಾತಾಡಲು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಾದರೂ ಇದೆಯೇನು?”

“ಇರುವುದರಿಂದಲೆ ಹೇಳಿದ್ದು.”

“ಅಬ್ಬಾ! ಪಾಪ ಮಾಡಿಯೂ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಡುಕೊಳ್ಳುವ ನಿನ್ನ ದರ್ಪವೆ! ಇದ್ದರೆ ಹಿಗಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನಂಥ ಮೋಸಗಾರ್ತಿಯರನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ.”

“ನಿರಪರಾಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ಹೇರಿ, ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲುವ ನಿಮ್ಮಂಥ ಕಟುಕರನ್ನು ನಾನೂ ಎಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ.”

ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟನೆ ಹೊಡೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಪಿಶಾಚಿ, ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ! ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ನನ್ನನ್ನೆ ದೂರುವೆಯಾ?”

“ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿರುವೆನೆಂದು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು? ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿರುವಿರೇನು?”

ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಭಟ್ಟನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಬೀಸುಗಾಲು ಹಾಕಿ ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಾ ತೊಟ್ಟಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನೊಂದೆ ಕೈಲಿ ರಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಸಿತ್ತಿ ತಂದು, ಮಗು ಚೀರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ

ಕನಿಕರಪಡದೆ ಅವಳ ಮುಂದೆ ಜೋತಾಡಿಸುತ್ತ ಸೂರು ಬೀಳುವಂತೆ ಅರಚಿದ,

“ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇಕೇನು ? ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ನೂರರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೇನು ಬೋಗಳುವೆ ?”

ಶಾಂತ-ಗೋಪಿಯ ಕೈಲಿ ಜೋತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ನಡುಗಿದಳು. ಆದರೆ ಆ ನಡುಕ ಅವಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಳಿನ ಕ್ರೂರ ಗರಗಸಕ್ಕೆ ತಲೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದವಳು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿ, ಗೋಪಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಸಂಶಯವನ್ನು ಕಳೆದೊಗೆಯಲೆಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಗುವಿನ ಕಡಗೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು,

“ಸಾಕಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನನಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತಿ. ಮಕ್ಕಳು ಮನೆತನದವರನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದು ಸೃಷ್ಟಿಧರ್ಮ. ಅದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಗಿರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ತ್ತರ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯ !”

“ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲು ಸೃಷ್ಟಿಧರ್ಮದ ಮರೆಹೋಗುವೆಯಾ ? ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ನಿನ್ನಾಟವೆಲ್ಲ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಣಿಯೊಡನೆ ಲಲ್ಲೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಇದೇ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನಾನೇ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ನೋಡಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಬಡಿಯುವೆಯಾ ಚಂಡಾಲಿ !” ಎಂದು ,ಕೆನ್ನೆಗೆ ಛಟ್ಟನೆ ಬೀರಿದನು.

ಕೆನ್ನೆ ಸವರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು,

“ಆಡಿದ ಮಾತು ಯಾವುದೆಂದು ಎಂದಾದರೂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿರುವೀನು ?”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಣಕದ ನಂಜು ತುಂಬಿ ಚುಚ್ಚಿ ನುಡಿದ,

“ಮುಖದ ಭಾವ ನೋಡಿಸರೆ ಸಾಲದೆ ? ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕೇಳಬೇಕೇನು ?”

“ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಾಡುವವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಹಾಸತೊಡಗಿದಳು.

ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನಲ್ಲೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವಳ

ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ರೋಯ್ಯನೆಸೆದು,

“ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ರಂಡೆ, ನಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಮಡಕೆ ನೀನು. ನಿನ್ನ ಎಂಜಲು ಸಂಪರ್ಕ ಸುಖ ನನಗೆ ಬೇಡ. ತೊಲಗು ಮೊದಲು ಆಚೆ ಇಲ್ಲೆಂದ” ಎಂದು ಕಾಲಿನಿಂದೊದ್ದ.

“ನೀವಿಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನಾನೀ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನಿನ್ನನ್ನೀಗಲೆ ಸಾಯಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗಿತ್ತ ನೋವಿನ ಸೂರರಷ್ಟು ಯಾತನೆಯನ್ನು ನೀನು ತಿಂದು ಸಾಯಬೇಕು. ಏಳು, ಮೊದಲು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆ ದುರಿನಿಂದ ಆಚೆ ತೊಲಗು. ನಿನ್ನ ಪಾಪದ ಮುಖ ರೋಡಿದಷ್ಟು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯೇಳುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಸಬೇಡ, ಎದ್ದು ನಡೆ ಆಚೆ!” ಎಂದು ಕಾಲಿನಿಂದ ದಬದಬ ಒದ್ದನು.

ಶಾಂತ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರೂ ತುಂಬಲಿಲ್ಲ. ಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕಲ್ಲುತನವನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿ,

“ನಿನ್ನ ಮೊಂಡು ಪಠವನ್ನು ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಗಂಡುಸೆ ಅಲ್ಲ-- ನಾಯಿ!” ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಬಂದು, ಒಂದೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಧೊಪ್ಪನೆ ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಬಂದು ಶಾಂತಳ ರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ‘ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ— ನನ್ನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಬೇಡಿರೆಂದು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಡದೆ ಕರಗದೆ ದರದರ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಠಡಿಯ ಹೊರಗೆ ನೂಕಿ, ಕದವನ್ನು ಧಡಾರನೆ ಮುಚ್ಚಿ ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಧೊಪ್ಪನೆ ಉರುಳಿದ.

ಗೋಪಿಗೂ ಆ ಹೊಸ ಬಾಳನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಲು ಕಷ್ಟ ವಾಯಿತು. ಶಾಂತ ಮತ್ತಾವ್ಯವುವಕ್ಕೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಮಸಿಪಾಸೆಯನ್ನ ಡಗಿಸಲು ಬೇಕಾಗಿದ್ದಳು. ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಮನ ಸ್ಸನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವನಿಂದ ಜಯಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು-ಮೂರು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೂ ಅದರೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೆ ಬಂದ. ಸೋಲು ಅವನಿಗೆ, ಗೆಲುವು

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ದಿನ, ಬಲವಂತದಿಂದ ಲಗಾಮು ಹಾಕಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಸಂಯಮ ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಕಳಚಿ ಓಡಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಮಪಿಪಾಸೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಚೀರಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

‘ಹೋಗು, ಅವಳು ಏನಾದರೇನು ! ನಿನ್ನ ಕಾಮತ್ಯಪೆ ತೀರಿದರೆ ಸರಿ’

‘ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ನಡತೆ ತಪ್ಪಿದ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಸುಖ ಬಯಸಿ ಹೋದರೆ ಬಿಗಿ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆ ?’

‘ಅವಳನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಎಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲ, ನಿನಗೇ ಕೆನ್ನು ಆ ಭಯ !’

‘ಆದರೂ ಆ ಎಂಜಲು ಸುಖಕ್ಕೆ ವೈಯೋಡ್ಡಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತದೆ.’

‘ಕಮಲೆಯೊಡನೆಯೂ ಹೀಗೆಯೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ ? ನಿರ್ವಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸುಖಪಡಲಿಲ್ಲವೆ ?’

‘ಅವಳೆಷ್ಟಾದರೂ ವೇಶ್ಯೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆ ಏಳಲಿಲ್ಲ.’

‘ಹುಚ್ಚಪ್ಪ, ನಡತೆ ತಪ್ಪಿದ ಗರತಿಗೂ ವೇಶ್ಯೆಗೂ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ?’

‘ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ.’

‘ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಹೋಗು—ಅವಳಲ್ಲಿ ಸುಖಪಡು. ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ ಯಾಕೆ ಬಿಡಬೇಕು ! ನೀನು ಕೊಡುವ ಅನ್ನಬಟ್ಟೆಯೇನು ಬಿಟ್ಟೆಯೆ !’

‘ಹೌದು, ನಾನು ಕೊಡುವ ಅನ್ನ-ಬಟ್ಟೆ ಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲ. ಅವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ವೇಶ್ಯೆ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಾಮತ್ಯಪೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲೆ ಬೇಕು.’

ವೈಯಲ್ಲಿ ಪಶುಬಲ ಮೂಡಿತು. ಮತ್ತೇರಿದ ಆನೆಯಂತೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಅವಳ ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಬಂದ. ಶಾಂತ ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಪ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದ,

“ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ತಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಸು, ಶಾಂತ.”

ಆ ಮಾತು ಶಾಂತಳ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಾಡಿಸಿತು. ಮಗುವನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು, ಛಿಟ್ಟನೆದ್ದು ಮಾರು ದೂರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ನಿಂತಳು. ದೇಹಾದ್ಯಂತವೂ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಓಡಿತಕ್ಕ ತಂದು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಣಕ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನಾನು ನಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಮಡಕೆ. ನೀವು ಸುಖಪಡಲು ಯೋಗ್ಯ ವಾದ ಶರೀರವಲ್ಲವಿದು.”

“ಅದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿವೆ. ಗೊತ್ತಿದ್ದೆ ಬುದಿವೇನೆ, ಬಾ” ಎಂದು ಅವಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದವಳನ್ನು ತಡೆದು ಕೈಹಿಡಿದ.

ಕೊಸರಾಡಿ ಕೈ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮಾರು ದೂರ ಹಾರಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನಾನೇನೂ ವೇಶ್ಯೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ, ದೂರ ನಿಲ್ಲಿ.”

“ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನೀನು ವೇಶ್ಯೆಯೆ. ಅನ್ನ-ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಯಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅನ್ನದ ಋಣ ತೀರಿಸು ಬಾ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೈಹಿಡಿಯಲು ಹೋದ.

ಅವನಿಂದ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾರಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು,

“ನಿಮ್ಮನ್ನದ ಋಣವನ್ನು ಚಾಕರಿ ಬಳಿದು ತೀರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀವು ಕೊಡುವ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೆ ಬೆಲೆ. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾನ ಮೂರು ಕಾಸು ಮಾಡಿ ಬಿಡುವೆನು—ಜೋಕೆ!”

“ಅಬ್ಬಾ ನಿನ್ನ ಕೊಬ್ಬೆ! ನೋಡಿಯೆ ಬಿಡುವೆನು, ನಾನೂ ಒಂದು ಕೈ; ನಿನ್ನ ಹಲ ಹೆಚ್ಚೋ—ನನ್ನ ಬಲ ಹೆಚ್ಚೋ ಎಂದು” ಎಂದು ಶಾಂತಳ ಬಳಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹರಿದು ತಿನ್ನುವವನಂತೆ ಹಾರಿದ. ಶಾಂತ ಅವನು ಹಾರಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಮೈ ವೆಟ್ಟಾಗುವುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಅಡಿಗೇಮನೆಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಸರ್ರನೆ ನುಗ್ಗಿ ಕದವಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಳು. ಗೋಪಿ ಕದವನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕುವಂತೆ ದಬ ದಬ ದಬ್ಬಿದ. ಒಳಗಿನಿಂದ ಶಾಂತ ಅರಚಿದಳು,

“ಬಾಗಲು ಮುರಿದು ಒಳಗೆ ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಗತಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ನೋಡಿ. ಕೂಗುಹಾರಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರಂಪ ಎಬ್ಬಿಸಿಬಿಟ್ಟೀನು, ಆಮೇಲೆ!”

ಕಾಮತ್ಯವೆಯಿಂದ ಹುಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾಡದೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಅರಚಿದ,

“ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆ ಚಂಡಾಲಿ ಮೊದಲು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗುವಿನ ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿ ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟೀನು! ಮಗು ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆ!”

“ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ನೀವು ಬದುಕಿ, ನೋಡುವೆನು!”

“ಏನು ಮಾಡುವೆ ನೀನು ಮಹಾ!”

“ಮತ್ತೇನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ—ತಾಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೂರು ಕೊಟ್ಟು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯ ಹಾಕುವೆನು. ಹುಷ್ಯಾರು—ಮುಂದುವರಿದೀರಿ!”

ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಗೋಪಿಯ ಹುಚ್ಚು ಸರನೆ ಇಳಿಯಿತು. ಸ್ವರವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಗ್ಗಿಸಿ—

“ಇರಲಿರಲಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಾಯಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನು ನಮ್ಮ ಆಪ್ತನ ಮಗನೆ ಅಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪೆಟ್ಟುತಿಂದ ನಾಯಿಯಂತೆ ಮೈಮುದುಡಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಜಾರಿದ.

ಶಾಂತ ಗಂಡನ ಸದ್ಗಡಗಿದ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕದವಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಳು. ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುವವರೆಗೂ ಅವಳಿಗೆ ಜೀವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನೆಮ್ಮದಿಯ ಉಸಿರುಬಿಟ್ಟಳು. ಅದಿನ್ನಿಂದ ಕದವಿಕ್ಕದೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿಯೂ ಅಂತರ ಅವಳ ಬಳಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಬಯಸಿ ದೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ನಡೆದ ಆ ಎಲ್ಲ ನೆನಪುಗಳೂ ತಲೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡಿದವು. ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಲೆಂದು ಮಲಗಿದವಳು ಆಯಾಸದಿಂದ ತಾನೂ ನಿದ್ರೆಗೆ ಮೈಕೊಟ್ಟಳು.

“ಏ ಸಾಯಿ—ಏಳು!”

ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುವುದೆ ತಡ—ಆ ಕೂಗು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿತು. ಛಿಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಕುಳಿತು ಸೆರಗು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು, ಮತ್ತು ಅದೇ

ನಿಧಿವಿಲಾಸ

ಅಬ್ಬರ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಬಂತು.

“ಮಲಗಲು ನಿನಗಾವದ್ದೇನು? ಊಟವಾದವಳೆ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲ. ಹಿಡಿ, ಇದನ್ನು ಹೋಳಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೊಡು” ಎಂದು ಎರಡು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣನ್ನೂ, ಒಂದು ಸೇಬನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು,

“ನೀನೇನಾದರೂ ಒಂದು ಹೋಳು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕಂತೆ-ಆಗ!” ಎಂದು ಎರಡು ಹೆಚ್ಚೆ ಮುಂದಿಟ್ಟವನು ಮತ್ತೆ ನಿಂತು “ಹಾಗೆ ಎರಡು ಲೋಟಿ ನ್ವಾಂಗು ಕಾಫಿ ಮಾಡಿಡು--ಎರಡೇ ಎರಡು ಲೋಟ; ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿರಬಾರದು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊರಗೆ ಹೊರಳಿದ.

ಶಾಂತ ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಕಾಫಿಗೆ ನೀರಿಟ್ಟು ಹಣ್ಣು ಹೆಚ್ಚಿತೊಡಗಿದಳು. ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದ ನಂತರ ಗೋಸಿ ಬಂದು, ಹೆಚ್ಚಿರಿಸಿದ ಹಣ್ಣಿನ ಕಡಿ ತ: ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಹಾರಿಸಿ, ಗೊರಟನ್ನೂ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನೂ ಅತ್ತಿತ್ತ ಮಾಡಿ ಪ: ಫ್ಫಿಸಿ ಕೇಳಿದ,

“ಗೊರಟಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಹಣ್ಣು ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು?”

“ಹಣ್ಣು ಗಳಿತು ಹೋಗಿದೆ—ಹೆಚ್ಚಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಬೇಕೆಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನ್ನು.”

“ಅಷ್ಟು ಅಪನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಹೆಚ್ಚಿ ನೋಡಿ.”

“ನಿನಗೆ ಅನ್ನ-ಬಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ನಾನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿ ಕೊಡು ಬಾ!”

“ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕೈಯಿಂದ ಜಾರುತ್ತದೆ.”

“ನಿನ್ನ ಉಪಾಯ ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವೆ? ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಾಲಗೆ ಚಪ್ಪರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೇನು! ನಿನ್ನಾಟ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನೂ ಗೊರಟನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಮಾಡಿದನು.

ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಂತಳಿಗೂ ಅಸಹ್ಯವಾಯಿತು. ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿ,

“ಛೂ, ನಿಮ್ಮ ದಂದ್ರ ಹಣ್ಣು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ! ತೆಗೆದು ತಿವ್ವೆಗೆಸೆಯಿರಿ. ನಾನೇನು ಕಂಗಳಿಯಲ್ಲ—ಸಿಪ್ಪೆ, ಗೊರಟು ನೆಕ್ಕಲು!” ಎಂದು

ಸಟಕ್ಕನಂದು ಗೋಪಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಕಾಫಿ ಸೋಸಲು ನಡೆದಳು.

“ಎರಡು ದಿನ ಈಗ ಕೊಡುವ ಕಟ್ಟು ಭತ್ಯವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಆಗ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಕಂಗಾಳಿ ಆಗುವೆಯೋ-ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು” ಎಂದು ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಸಿಪ್ಪೆ-ಗೊರಟನ್ನು ತಟ್ಟಿಗೆತ್ತಿತೊಡಗಿದ.

“ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟೀನು, ಕಂಗಾಳಿ ಮಾತ್ರ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ಎಂಜಲು ತಿನ್ನುವ ನಾಯಿಗೂ ರೊಚ್ಚಿದೆಯೇನು! ನನಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು” ಎಂದು ವ್ಯಂಗದ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿ ಸಿಪ್ಪೆ-ಗೊರಟನ್ನು ಆಚೆಗಿಸಿದು ಬಂದ. ಬಂದವನಿಗೆ ಧಟ್ಟನೆ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲಿ ರಿಸಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಮಾವಿನ ಹೋಳು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿ “ಊಂಡು ಅವಳ ಮುಖದ ಬಳಿ ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದ,

“ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡತನ ಹೊರಗೆ ಬಿತ್ತಲ್ಲ!”

ಲೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಫಿ ಬಗ್ಗಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು,

“ನನ್ನ ನಾಲಗೆ ತೀಟೆಗಲ್ಲ ಇಟ್ಟದ್ದು, ಮಗುವಿಗಾಗಿ!”

ಓಡುಕಟ್ಟಿ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಕೋಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ತುಂಬಿ ಅರಚಿದ,

“ಮಗು! ಯಾರ ಮಗು! ನಿನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೆಯಿಂದ ತಂದು ತಿನ್ನಿಸು. ನಾನು ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡವರ ಮಕ್ಕಳ ಮೈ ಕೊಬ್ಬಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲ!” ಎಂದು ಆ ಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳನ್ನೂ ತಾನು ಹಾಕಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎರಡು ತಟ್ಟಿಗೆ ಹಂಚಿಹಾಕಿ ಕಾಫಿ ಲೋಟವನ್ನು ತರಲು ಒಲೆಯ ಬಳಿ ಹೋದ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ಕಂಡು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಅದರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಎರಡು ಹೋಳು ತೆಗೆದು ಬಾಯಿ ಗಿಟ್ಟಿತು. ಕಾಫಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಗಲಬರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಳ ಕಣ್ಣೆ ಗದು ಬಿದ್ದು, ಹಿಡಿದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಹಾಕಿ, ಮಗು ವಿನ ಬಳಿ ಹಿಡಿ ಬಂದು, ಅದರ ಬಾಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೈಹಾಕಿ ತೆಗೆದು,

“ದರಿದ್ರ ಮಗುವೆ, ಕಂಡವರ ಕೂಳಿಗ್ಯಾಕೆ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವೆ, ಸಾಯಿ

ಆಚೆ!" ಎಂದು ಕೆನ್ನೆ-ತೊಡೆ ಹಿಂಡಿ ದೂರ ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆದ್ದು ನಡೆ ದಳು.

ಹಣ್ಣೂ ಸಿಗದೆ, ಮೈಯೂ ನೋವಾಗಿ ಮಗು ಗಂಟಲು ಕಿತ್ತು ಕಿರಿ ಚಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗೋಪಿಗೆಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂತೋಷ. ಕಾಫಿ ಲೋಟ, ಹಣ್ಣಿನ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತ,

“ಅಳು ಅಳು, ಕರುಳು ಕಿತ್ತು ಬರುವಂತೆ ಅಳು. ನೀನು ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು-ನಿನ್ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಂಡು ಸುಖಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದುಕಿರುವುದು. ನೀನು ಅತ್ತಷ್ಟೂ ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಲು ಹುಯ್ದಷ್ಟು ಹಿತ. ಅಳು, ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಅಳು; ಅವಳು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ನಗಲಿ!” ಎಂದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಕ್ಕು ಇಬ್ಬರ ಕಡೆಗೂ ಚುಚ್ಚು ನೋಟ ಬೀರಿ ಹೋದ.

ಶಾಂತಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು ಮೈತುಂಬಿ ಬಂತು. ಮಗುವಿನ ಕೂಗು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆಲ್ಲ ಅವಳ ರುದ್ರತೆಯೂ ಮೈತುಂಬಿ ಉಬ್ಬುತ್ತಿತ್ತು. ಆವೇಶದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ಅದರ ಬಳಿ ಓಡಿ ಬಂದು ಪಟಪಟನೆ ಹೊಡೆದು ಔಡುಕಟ್ಟಿ,

“ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ, ಸಾಯಿ ಮುಂಡೇದೆ!” ಎಂದು ಎತ್ತಿ ದೂರವೆಸೆದಳು.

ಮಗುವಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು. ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಅತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕರಗದೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪ ತುಂಬಿ, ಹತ್ತಿರ ಹಾರಿ ಕೈ ನೋಯುವಷ್ಟು ಪೆಟ್ಟು ಬಿಗಿದು,

“ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುವಿಯೊ ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿ ಕೊಂದು ಬಿಡಲೊ” ಎಂದಳು. ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಕೈಕಾಲು ಒದರಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹಠ ಜೋರು ಮಾಡಿದ. ಮಗು ವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಒತ್ತಿ ಹಿಂಡುವಂತೆ ಹಿಡಿದಳು.

ವಿವೇಕ ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು ಹಿಡಿಯಿತು. ಹಿಡಿದ ಕೈಬಿಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತಲೆ ಹೊಡೆದು ತಂದೆ-ತಾಯನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಅತ್ತಳು.

‘ಅಮ್ಮಾ! ನಾನೀ ತಿರಸ್ಕಾರ-ದ್ವೇಷದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಸೈಸಲಾರೆ. ನನ್ನಾತ್ಮ, ಹೃದಯ, ದೇಹ, ಬಾಳು ಎಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ. ನಾನೀ

ಉರಿ ಸೈಸಲಾರೆ, ತಾಸ ತಾಳಲಾರೆ! ನನ್ನನ್ನು ಈ ನರಕ ಕುಂಡದಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಬನ್ನಿಯಮ್ಮ! ಈ ಯಮಯಾತನೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ ಬನ್ನಿಯಮ್ಮ!

ಎಡಗೈಯಿಂದ ಹಣೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಗೋಳಿಟ್ಟಳು,

‘ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರಿಸಲಾರೆ! ಇಲ್ಲಮ್ಮ.....ನಾನು ಆರಿಸಲಾರೆ! ಆಪ್ತಾ..... ನೀವೇಕೆ ನನ್ನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ.....! ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಗಿಯಿರಿಸಿದ್ದರೆ... .. ನನಗೇ ಕಷ್ಟ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.....! ಅಳಿಯನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲವೆ?’

‘ಬಾಳಿಗೆ ಕೊಳ್ಳೆಯಿರಿಸಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಕೂತಿರಿ. ಹತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ ಯೆಂದಾಗ—‘ಅದು ಉರಿಯಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಭ್ರಮೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ತಾಳಿಕೊಂಡಿರು, ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ’ಂದು ಬೆನ್ನು ಸವರಿದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ವೇದಾಂತ, ಒಳ್ಳೆತನ ವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ವ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವೂ ನನ್ನ ಬಲಿಯೆ. ಅದನ್ನು ಬಯಸಿಯೆ ನೀವಿಷ್ಟು ಉದಾಸೀನರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮದು ಕಲ್ಲು ಮನಸ್ಸು, ಕಟುಕರು ನೀವು; ನಿಮ್ಮದು ಸಾವಿನ ಮನೆತನ—ಕೊಲೆ ಪಾತಕರು ನೀವು! ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿಬಾರದಿತ್ತು. ಹುಟ್ಟಿ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ. ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿಯೋ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಂದೆತಾಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವೆನು.....! ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿರುವೆನು.....!’

ಸಂಕಟದಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಮೈಯನ್ನು ಎಡಗೈ ಊರೆಗೊಟ್ಟು ತಡೆದು ಮತ್ತೆ ರೋದನದ ಹೊಳೆ ಹರಿಸಿದಳು,

‘ಪರಮಾತ್ಮ! ನಿನಗೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣವಿಲ್ಲವೆ? ಕರುಣಾಮಯ ಆಪ್ತ್ಯಾಂಧವನೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವರಲ್ಲಾ. ನಿನ್ನಾ ಕರುಣೆ, ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಚೈತನ್ಯವೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು.....? ನನ್ನ ಪಾಲಿಗಿಲ್ಲವೆ ಅದು? ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೇ ಶಿಕ್ಷೆಯಿತ್ತಿರುವೆ?? ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಹನೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಲಿಯಾದರೂ ಬೇಗ ತೆಗೆ ಮುಕೊ ದೇವಾ.....! ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ ಸಾಯಿಸ ಬೇಡ.....! ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ ಸಾಯಿಸಬೇಡ.....!’

ದುಃಖ ಕೋಪವಾಗಿ ನುಡಿದಳು,

‘ ದೇವರು..... ಎಲ್ಲಿಯ ದೇವರು..... ! ನನ್ನ ಬಾಳು ಬೆಂಕಿಯ ಓಡಿನಲ್ಲಿಬೇಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡದವನು ದೇವರೆ..... ! ಆ ಶಬ್ದ ಕೂಡ ನನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದು. ನನಗೆ ಯಾರಿಂದ ಯಾವ ಸುಖವೂ ಆಗಿಲ್ಲ—ಆಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ! ನನಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಯಾರಿಗೂ ನಾನು ಬೇಡವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡವಾದ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿ ನಾನೇ ಕೊಲ್ಲುವೆನು.....ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿ.....!’

ಎಂದು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ಹೆಚ್ಚಿದ ಚಾಕುವಿನ ಬಳಿ ಹಾರಿ, ಕಲ್ಲುಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೈಗೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಎಡಗೈಗೆ ಎರಡು—ಮೂರು ಬಾರಿ ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡಳು. ರಕ್ತ ಛಿಳನೆ ಹಾರಿತು. ಚೂರಿ ಕತ್ತಿನ ಬಳಿ ಸರಿದಾಗ—ಕಾರಂಜಿಯಂತೆ ಪುಟಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತವನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಹೊಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯ ಕಠೋರತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಮಗು—ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರುತ್ತಾ ಓಡಿ ಬಂದು ತಾಯಿಯ ಕಾಲು ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಅವ್ಯತವನ್ನೆರೆದು ಬಂದ ಆ ಅಮೌಲ್ಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ, ಮಮತೆಯ ಮುಗ್ಧ ಕರಿಗೆ, ಶಾಂತ ತನು-ಮನವನ್ನು ತೂರಿಬಿಟ್ಟಳು. ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಚಾಕು ವನ್ನು ರೋಯ್ಯನೆಸೆದು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿನ ಮಳೆಗರೆದು—

“ಹೆದರಬೇಡ ಕಂದ, ನಾನೇನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡದಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ನಾನು ಬೇಕು —ನನಗೆ ನೀನು ಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಸ್ನುಳಿಮ ನಾನೆಲ್ಲೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೈಬಿಟ್ಟು ಕಳೆಯಲಿ, ಈ ನರಕಕೂಸ ದಿಂದ ತೊಲಗಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ದೂರ, ಯಾವ ಕರುಕರ ಕಾಟ ಇಲ್ಲದ ಊರು ಹುಡುಕಿ ಹೋಗೋಣ. ನನ್ನ ರಟ್ಟಿ ಗಟ್ಟಿಯಿದೆ. ಕೊರಡಿನಂತೆ ತೇದು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕುವೆನು. ಎಷ್ಟು ನೋವುಂಡಿರುವೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತರಷ್ಟು ನೂರರಷ್ಟು ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಂಪಿರೆದು ನಿನ್ನನ್ನು ತಣಿಸುವೆನು, ಅಳಬೇಡ ಮರಿ!” ಎಂದು ಮುತ್ತಿ ತಬ್ಬಿ ತಬ್ಬಿ ಮುದ್ದಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಅಮೃತಮಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನೂ ತಣಿಸಿ ತಾನೂ ತಣಿದಳು.

ಆ ಹೊಸ ಭಾವ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಾಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಗರಿ ಮೂಡಿಸಿತು.

ಆದ ನೋವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆದ್ದು ನಡೆ ದಳು.

ಒಳಗೆ ಅಷ್ಟು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಬಂದ ಗೋಪಿ ಸೀತಾರಾಮುವಿನೊಡನೆ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ನೋಯಿಸಿದಷ್ಟು ಹರುಷ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ತಾನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾತನೆಯನ್ನು ನೆನೆ ನೆನೆದು ವೈ ಕುಣಿಸಿ ಕುಣಿಸಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದ.

“ಇದೇನೈಯ್ಯ, ಇವತ್ತಿಷ್ಟು ಋಷಿಯಾಗಿರುವೆ?” ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮು ಅವನ ನಗುವನ್ನು ತಡೆದು ಕೇಳಿದ.

“ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಶನಿ ಸವೆಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಅದರ ಕಾಟವಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯದಲ್ಲೆ ಪುಯಾಣ ಖಂಡಿತ. ಅದಕ್ಕೆ ನನಗಿಷ್ಟು ಋಷಿ” ಎಂದು ಮತ್ತೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಕುಣಿಸಿ ನಕ್ಕನು.

ಸೀತಾರಾಮುವೂ ನಗುನಗುತ್ತಲೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತ,

“ಹಲ ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಪಕ್ಕಾ ಆಸಾಮಿ ಕಣೈಯ್ಯ!”

“ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಿನ್ನೇನು? ಈ ಗುಂಡಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯದ್ದಲ್ಲ. ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಆಸ್ವೇಷಿ ಹಾಕುವನೆ!”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು—ಹೇಗೂ ನಾಣಿ ಬೇರೆಯಾದನಲ್ಲಾ— ಇನ್ನೇಕೆ ಆ ಬದ ಪತ್ರಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಷ ಕಾರುವೆ?”

ಗಂಟುಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಿರುಸಿನ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟ,

“ನೋಡು ಸೀತಾರಾಮು, ಆ ಒಂದು ಮಾತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ತಲೆ ಹಾಕಿ ಭರಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ನಿನಗೂ ಇಲ್ಲಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಖಂಡಿತ.”

ಆ ಒರಟನನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಚೈತನ್ಯ ಸಾಲದೆ ತಾನೂ ಮಾತು ತಿರುಗಿ ಸಿದ,

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಆ ಮಾತು. ನನ್ನನ್ನು ಬರಹೇಳಿದ್ದೇಕೆಂದು ಹೇಳಲೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ?”

“ಛಟ್ಟರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ತಲೆ ಹಾಕಿ ಬರುವುದು ಕೊಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವೆಕಲ್ಲಾ!”

“ನಾನೂ ಅದೇ ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಊರೆಲ್ಲ ಅವರ ಮೇಲೆ ಏನೇನೂ ಹೇಳುವರು!”

ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದೆ ಒಂದು, ಇವನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಒಂದು! ಅಂತೂ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದೆ.

“ಆ ಮಾತು ನನಗೂ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ತಂದೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾರಿ ಸಲಹಿದ್ದಾರಲ್ಲ, ಎನ್ನುವ ಗೌರವದಿಂದ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಸುಮ್ಮನಿಷ್ಟೆ. ಅವರಿಗಿನ್ನು ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರವೂ ನಂಜಿನ ಪಾಲಾಗುವುದು, ಶಾಂತಳೂ ಹೆಮ್ಮಾರಿಯಾಗುವಳು! ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಹೂಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣಾಗುವುದು!”

“ಅವರೊಬ್ಬಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಿತ್ತೇನು ಸಾರ್ಥಕ? ನಾಣಿಯನ್ನೂ ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಿವಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬದವನ್ನೆ ಅವರಿಲ್ಲಿ ಕಾರುವುದು.”

ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾತರತೆಯಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮು ಆ ಅವಕಾಶವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಳ್ಳು ಸುಳ್ಳೆ ಹೇಳಿ, ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಗೋಪಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷದ ಬಿಂಕಿಯಾಡಿಸಿದ.

“ಅದು ನನಗೂ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಬೇಕು. ಆ ಕೆಲಸ ನಾನೆ ಮಾಡುವೆನು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಈ ಶನಿಯ ಬಲಿಯಾಗಬೇಕು.”

ನಾಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಗೋಪಿ ತಳೆದ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಅದನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಇರುವ ಕಾತರತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಿ ಹೇಳಿದ,

“ಹಾಗಾದರೆ ಭಟ್ಟರ ಬೇಟೆ ನಾನೇ ಆಡಬೇಕೆನ್ನುವಿಯಾ!”

“ಹೌದು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ, ಆ ಕೆಲಸ ನೀನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸಾರಿದವರು—ಮಮತೆ ಬಾಧಿಸಿದರೆ ಕಷ್ಟ!”

“ಅದು ಸರಿ, ಅವರು ಕೈಗೆ ಸಿಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಹೊರಗೆಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಓಡಾಡುವುದೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ!”

ಗೋಪಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ,

“ಸಾಯಂಕಾಲ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವನು ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದು ಪೋಗು, ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಸುವೆನು.”

ಸೀತಾರಾಮು ಆಗಲಿಯೆಂದು ತಲೆ ಹಾಕಿ ಕಾಫಿ ಹೀರತೊಡಗಿದ. ಗೋಪಿಯೂ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆ ಏನನ್ನೋ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಾಫಿ ಚಪ್ಪರಿಸ ತೊಡಗಿದ.

ಆಪ್ತರಲ್ಲಿ ಮಗು ಸದ್ವು ಮಾಡದೆ ಬಂದು ಸೀತಾರಾಮು ತಿಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ಕೈಯಿಕ್ಕಿತು. ಗೋಪಿ ಅದರಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿರುಗುವುದಕ್ಕೂ ಮಗು ಹೊರಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಮವಾಯಿತು ಕೆರಳಿ ಕೈಲಿ ಅರ್ಧ ಕುಡಿದು ಓಡಿದಿದ್ದ ಕಾಫಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಅದರ ಎದಗಣ್ಣಿಗೆ ಗುರಿಯರಿಸಿ ರೋಷುನೆ ಬಿನಾಡಿದ. ಬಟ್ಟಲು ಕಣ್ಣಿನ ಗುದ್ದೆಗೆ ತಾಕಿ ಕೆಳಗೆ ಬತ್ತು. ಗುದ್ದೆ ಕೆಂಪು ತುಂಬಿ ರಕ್ತ ಕಾರುನಂತಾಯಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಂಡಕ್ಕೆ ಹಾರದ ರೋಷಿಯಂತೆ ಬುರು ಬುರು ಊದಿತು. ಯಾತನೆ ತಪೆಯಲಾರದೆ ಮಗು ಚೀರಿದುತ್ತಾ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿತು. ಸೀತಾರಾಮು ಕೆಡುಕ ನಾದರೂ ಆ ಹಸುಗೂಸು ಯಾತನೆಪಡುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಾರದೆ ಹೋದ ಎತ್ತಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲೆಂದು ಬಗ್ಗಿದವನ ರಟ್ಟೆಯನ್ನು ಓಡಿ ದೆಳೆದು ಹೇಳಿದ ಗೋಪಿ,

“ಧೂ ಮುಟ್ಟಬೇಡ, ಅದು ಪಾಪದ ಮಗು ನಿನ್ನ ಕೈಗೂ ಪಾಪ ನೋಲಿತು!”

ಸೀತಾರಾಮು ಗೋಪಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡಾಡಲಾರದೆ ಬೆನ್ನೆ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟ.

ಆಪ್ತರಲ್ಲಿ ಚೀರಿದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಾಂತ ಓಡಿ ಬಂದು ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಹಾಲು ಎತ್ತಿ ಎದೆಗವುಚಿ ಕಣ್ಣಿಗಾದ ರಂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತಾರಾಮು ಇರುವುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಕೆರಳಿದ ಸಿಂಹಿಣಿಯಂತೆ ಕಟಕಟ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು,

“ನನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ನೀವು ಯಾರು? ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಗುವಿನ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿದಿರಿ?”

ಗೋಪಿಯೂ ಅಪ್ಪೇ ಜೋರಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿದ,

“ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ದಿನ ನನಗೆ ಆ ಹಕ್ಕಿದೆ. ನನ್ನ ಅನ್ನದ ಕೂಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರ ಅಪ್ಪಣೆಯೂ ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ.”

“ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ನಿಮಗೆ ಆ ಹಕ್ಕು! ಈ ಕ್ಷಣ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವೆನು. ರಟ್ಟಿ ಮುರಿದು ತಿನ್ನುವವಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೇನು? ಈ ನರಕದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಬೆವರು ಹರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮಗುವಿನ ವೈಯಾಧರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತೆ. ನಿಮ್ಮ ಅರಗೂಳನ್ನು ನೀವೇ ತಿಂದು ಬದುಕಿ. ಆ ದರಿದ್ರ ಕೂಳು, ಪಾಪದ ಕೂಳು ನನಗೂ ಬೇಡ ನನ್ನ ಮಗುವಿಗೂ ಬೇಡ. ಬೆಂಕಿ ಬೀಳಲಿ ಆ ಅನ್ನಕ್ಕೆ!”

ಕೋಪ ದುಃಖವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ, ಮಗುವಿನ ಕೆನ್ನೆ ನೇವರಿಸುತ್ತಾ ಗದ್ದದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ಆಳಬೇಡ ಕಂದ, ನಿನಗಿನ್ನು ಈ ನರಕದ ಯಾತನೆಯ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಯಾವ ಕಟುಕರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿ ಬದುಕೋಣ ಆಳಬೇಡ. ಸುಮ್ಮನಿರು!” ಎಂದು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಲಾಂಛನ ಮಾತಿನಿಂದ ಉರಿದದ್ದು, ಬೀರುವಿನಲ್ಲೊಂದಿದ್ದ ಕೈಗೋಲನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೋದ ಗೋಪಿ ಕೈಗೆ ಸಿಗದೆ ಹಾಗೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ರೋಷದ ಹುಲಿಯಂತೆ ಅವಳ ಬಳಿ ಕಾರಿಬಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಗುಂಜಾಡುತ್ತಾ ಅಬ್ಬರಿಸಿದ,

“ರಂಡೆ ! ನಿನಗಾ ಸ್ವತಂತ್ರವಿತ್ತವರು ಯಾರು?”

“ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಕಮರಿದಂದು ಆ ಸ್ವತಂತ್ರ ತಾನೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನೆಲ್ಲ ಯಿಸಿದೆ. ಜೀಕೆಂದು ನೀವೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದುವಿರಿ. ನಾನೆ ಉನಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಕಾಲ ಬಂದಿದೆ” ಎಂದು ಅವನ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಯಾತನೆಗೆ ಒಗ್ಗದೆ, ಮಾತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರವಿತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಅಡ್ಡಬಂದು ಗೋಪಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಅರಚಿದ,

“ಎ ನಾಯಿ, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದರೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರದೂ ಗತಿ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ. ಜೀವದ ಮೇಲೆ ಆತೆಯಿದ್ದರೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ತೆಪ್ಪಗೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ !”

“ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಬೆಚ್ಚರಿಕೆಗೂ ನಾನು ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಬಲಿ ಆಗಲೇಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗುವುದು ಬೇಡ; ನನ್ನಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದಳು.

ಗೋಪಿಯೂ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿದ,
 “ನೀನೇನಾದರೂ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಂತೆ, ನಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು
 ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವೆನು, ಜೋಕೆ !”

ಶಾಂತ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಹೆದರಿದಳು. ಅವಳ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ
 ಎದೆ ಮುಂದು ಮಾಡಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ-ಸ್ಥೈರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದವು.
 ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣಲು ಕಣ್ಣು
 ಹೆದರಿತು. ತನ್ನ ಪಾಪಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಗುರಿಮಾಡಲೊಪ್ಪದೆ ಜೀವ
 ಮುದುಡಿತು. ಗೋಪಿ ಎಲ್ಲರಂತಲ್ಲ; ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸು
 ವವನು. ಮಹಾ ಮೂರ್ಖ. ಅವನನ್ನು ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆ
 ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಯಮಯಾತನೆ ಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಉಸಾಯದಿಂದ
 ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ ಹೊಳೆದು ಬಂದು,

“ಸದ್ಯ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಏನಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಪೌರುಷ
 ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗಲಿ. ನಿಮಗಾಗಿ ಕರುಣೆ ಬರುವವರೆಗೆ ನೀವಿತ್ತ
 ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸುವೆನು—ಆದದ್ದಾಗಲಿ” ಎಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ
 ಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಗೋಪಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನಕ್ಕು, ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಬೆನ್ನ
 ಮೇಲೆ ಬಡಿದು,

“ನಡಿಯೈಯ್ಯ, ಆಗಲೆ ಗಂಟೆ ಐದೂವರೆಯಾಯಿತು, ಅಂಗಡಿಗೆ
 ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದ.

ಜೀವನದ ಕರಾಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಂಡು ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆ ಬಂದು ಬೆಸವಾಗಿ
 ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮು, ಅವನ ಕರೆಯಿಂದೆಚ್ಚಿತ್ತು ಮೂಕನಂತೆ ಅವನನ್ನು
 ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ; ಶಾಂತಳನ್ನು ತಾನೂ ಬಯಸಿದ್ದ. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ
 ಅವಳನ್ನು ಕೆಣಕಬೇಕೆಂದು ಸಮಯವನ್ನೂ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಇಂದು ಗೋಪಿಯ
 ಸ್ವಭಾವದ ನಗ್ನತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಭೀತಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಬಯಕೆಯನ್ನೂ
 ಸಮೂಲವಾಗಿ ಕಿತ್ತಿ ಸೆದ.

ಅವರು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚೀಲ ಹಿಡಿದು ಭಟ್ಟರು ಬರುವ
 ದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು. ಮಗುವನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಬಳ

ಬಳನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಂಡು-ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದು ಕೇಳಿದರು,

“ಎನಾಯಿತು ಮಗು ಮತ್ತೆ ?”

ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ತಿಳಿಸಿ, ಹೇಳಿದಳು,

“ನನ್ನಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದೋ ಎನ್ನುವ ಹೆದರಿಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು; ಅವರು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸದವರು.”

“ಬಾಯಿ ಮಾತಾಗಲಿಲ್ಲ—ಇದ್ದವರೆಲ್ಲ ಬೆಚ್ಚರಿಕೆ ಹಾಕಲು! ಕಾನೂ ನೇನು ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿವೆಯೆ! ಅವರನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಂದರೆ ಇವನನ್ನು ಶೂಲ ಕ್ಷೇರಿಸುವರು, ಹಾಗೇ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಹೆದರಿಕೆ ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆದರಿಸಲು ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡುವನು. ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ಧೈರ್ಯವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನವಾಗ ಬೇಕಿತ್ತು. ಕಾನೂನಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಪರಾಧಿಯಾಗಬಾರದೆಂದೆ ನಿನಗೇ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ನೀನು ಮಾತ್ರ ಮೈ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ನೋಡು ಶಾಂತ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಮರಳುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಟ್ಟಂತಾಗುವುದು.” ಎಂದು ತಂದಿದ್ದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಅವಳ ಕೈಗಿತ್ತು, ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಮೈಲಿನೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿಸಿದರು. ಪೆಟ್ಟಾದ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಬಿಳಚಿಹೋದಂ ತಾಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ನೋಡಿದವರ ಕಣ್ಣು ಕಳಚಿ ಬೀಳುವಂತಿದೆಯಲ್ಲಾ—ಅವನೆದೆ ಎಷ್ಟು ಕಲ್ಲೆರಬೇಕು! ಅರಿಯದ ಕೂಸಿನ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದವನು ಮನುಷ್ಯನೆ? ಇಂಥಾ ಕಟುಕರನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿ ಕೊಡು, ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ನೋದಲು.”

ಶಾಂತ ಎದ್ದು ಮಗುವಿಗೆ ಒಗೆದ ಅಂಗಿ ತೊಡಿಸಿ, ಮೈತುಂಬ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಶಾಲು ಹೊದಿಸಿ ಭಟ್ಟರ ಕೈಗೆತ್ತು ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಗದ್ದದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು,

“ಈ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ನಾವಿನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಸೈಸಬೇಕು ಮಾವಾ! ಇದಕ್ಕೆ ಕೊನೆ ಮೊದಲೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ.”

ಭಟ್ಟರೂ ವಂಚೆಯ ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣೊರೆಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಸಹಿಸಿಕೊ, ತಾಯಿ. ಗೋಪಿ ದಾರಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೇನಾದರೂ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆವು. ಸೂರಪ್ಪನೂ ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ; ರಂಗಮ್ಮ-ನಾಣಿ ಕೂಡ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಕಲ್ಲಿನಂತಾಗಬೇಕು. ಮರೆತೂ ಅವನಿಗೆ ಮಾರುತ್ತರ ಕೊಡಬೇಡ. ಆದರಿಂದ ನಿನಗೇ ತೊಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು. ಅವನು ಹೇಳುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡು. ನಿನ್ನ-ಮಗುವಿನ ಉಳಿದ ರಕ್ಷಣೆ ನಾನು ಮಾಡುವೆನು. ಆ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ನೋಡಿ ಬಿಡೋಣ. ಮುಂದೆ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತಾಗಲಿ.”

“ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡದೆ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಅವರ ಕಟುಕತನದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿದರೂ ನಾಲಗೆ ಬಿಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ; ಆರಚಿ-ಆರಚಿ ಅವರ ನಾಲಗೆ ಸತ್ತರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ತಾನೆ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದೇನು! ಎಂದೋ ಅವರು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೆನಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ಬಾಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೆ!”

“ಇರಲಿ. ಈಗಲೆ ಆ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಡ. ಒಳ್ಳೆಯವಾದೀತು—ನೋಡೋಣ” ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ನಿಂತು “ಮರೆತಿದ್ದೆ ಓಡಿ, ಮಗುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ಮಾಡಿರಿಸು” ಎಂದು ಕಾಫಿ ಪುಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಪೂಟ್ಟಣವನ್ನಿತ್ತು, ಅಚ್ಚೇರು ಪಾಲು ಹಿಡಿಯುವಂಥಾ ಥಾಲಿಯೊಂದನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ವೇಗ ತುಂಬಿದರು.

೧೯

ಶಾಂತ-ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದಂತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗೋಪಿಯ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ-ಅದು ತನ್ನ ಕರುಳು ಕತ್ತರಿ

ಸುತ್ತಿದ್ದರೂ-ಪ್ರತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟ ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಂದಾಜಿ ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮರೆತೂ ಅವನ ಕಣ್ಣೆದುರು ಮಗುವನ್ನು ಸುಳಿಯಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಶಾರದಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೊಠಡಿ ಶುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು, ಬಟ್ಟೆ-ಬರೆ ಆಣೆ ಮಾಡುವುದು, ನೀರಿರೆಯುವುದು, ಬಡಿಸುವುದು ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಮಾತಿಗಾಸ್ಪದವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರೂ ಅಗಾಗ ಕೂಡು ಸಪರೇದಂ ಗೋಪಿ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಿದ್ದ; ಸಂಗಡ ಕೈಯೂ ಮುಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗೋಪಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಅಂಚೆಯ ಕಾಗದ ಹಿಡಿದು ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು ದುಃಖದ ಮಿಸುತಿತ್ತು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಗೆ ಕಾರಲು ಅವಕಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬರುವಾಗಲೆ ಹೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅಭ್ಯಂಜನ ಬೇರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬೇರೆ ಒಂದುಕಡೆ ಕಾಯುತ್ತಿದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ತಡೆದರೂ ಹಸಿವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕುದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದ. ಮೌನವಾಗಿ ಬಂದು ಶಾಂತ ನೀರಿರೆಯಲು ಮುನ್ನೂಚನೆಯಾಗಿ ಸೆರಗನ್ನು ಸೊಂಬಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದಳು.

ನೀರು ಹವಣು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಳ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಛಟ್ಟನೆ ಹೊಡೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಎಯ್, ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡಲು ನಿನಗಾದ್ದೇನು ! ನಿನ್ನ ನರಳಾಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾನು ಕರಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಅಷ್ಟುನ್ನೆನ್ನೆಬೇಡ ನೋಡು, ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆಮೇಲೆ !”

ಶಾಂತ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟಿದ್ದು ನಿಜ; ಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ದೇಹದಿಂದ ಅವಳ ಹತೋಟಿ ಮೂರಿ ಉಸಿರು ಅಬ್ಬರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆ ಏನೋ, ಈಗ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿಂದ ಸಂಜೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ, ಹೇಳಿ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಜ್ವರ ಮೈತುಂಬಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಬೇರೆ ಕಾಲಿಕ್ಕಿದೆ. ಎಂಥ ಜ್ವರವೂ

ಏನೋ, ಮೈಯನ್ನು ಹಣ್ಣು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆಗಾಗ ಸುಸ್ತು ಸಂಕಟ ತಲೆದೋರಿ ಪೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಮೊದಲಿನಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಕೂಡ ಕೈಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿಯ ರಾಕ್ಷಸತನಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಎಳೆವಾಡಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ದಿನವೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ತುಂಬಿತ್ತು. ಆ ಕಾವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆಯೋ ಏನೋ, ಉಸಿರು ವೇಗವೇಗವಾಗಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಆ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅವಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ತಡೆಯದಿದ್ದರೆ ರೋಷ ತುಂಬಿದ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯಂತೆ ಹಾರಿ ಬೀಳುವನು ಗೋಪಿ. ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡದೆ ನೀರೆರೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸಿಡಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಿಡಿ ಹಾರಿ ಬಂತು.

“ಅಬ್ಬಾ! ಸತ್ತು ಹೋದೆ ನಾನು. ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವೆ ಚಂಡಾಲಿ! ಕುದಿಯುವ ನೀರು ಹಾಕಿ ಮೈ ಚರ್ಮ ಸುಟ್ಟು ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೇನು? ಸ್ವಲ್ಪ ತಣ್ಣೀರು ಬೆರೆಸಿ ಹಾಕು ನಾಯಿ!”

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಜೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾವಿತ್ತು. ಅದರೂ ಕೂಗಾಡಿದ್ದಾನೆ. ತಣ್ಣೀರು ಬೆರೆಸಿದರೆ ತಣ್ಣಗಾದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ಬಿಸಿ ಮಾಡೆಂದರೆ ಎಕ್ಷಣ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆ? ಬೆರೆಸಿದರೂ ಕಷ್ಟ, ಬೆರೆಸದಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಆದದ್ದಾಗಲಿಯೆಂದು ಎರಡು ಚೆಂಬು ತಣ್ಣೀರು ಬೆರೆಸಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅವಳು ನೆನೆಸಿದ್ದಂತೆಯೆ ಆಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಅಬ್ಬರ ಗುಡುಗಿ ಬಂತು.

“ಥೂ ನಿನ್ನ ದರಿದ್ರ ಮುಸುಡಿಗಷ್ಟು ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ. ಹವಣು ಮಾಡಿದರೆ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೀಯಾ ಹೆಣದತ್ತ ರಂಡೆ! ಬಂದೆ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಚೆಂಬು ಕಸಿದು ತಾನೆ ಬರ ಬರ ನೀರು ಹುಯ್ದು ಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ.

ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೆ ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಿಡಿಯಾಗಿ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ನೀರಿನ ಚೆಂಬನ್ನು ರೋಷದಿಂದ ಅವಳ ಮೇಲೆಸೆದು ಕೂಗಿದ,

“ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರು ನಿಲ್ಲಬೇಡ— ಸಾಯಿ ಆಚೆ ನಾಯಿ!”

ವೈಮೇಲಿಸಿದ ಜಿಂಬನ್ನು ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿರಿಸಿ, ಒದ್ದೆಯಾದ ಬಟ್ಟೆ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ ಮೌನವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಳು. ಗೋಪಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿಯಿರಿಸಿ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಬಂದವನೆ ಮಡಿವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ಹೋಗಿ ತಟ್ಟಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತ.

ಶಾಂತಳಿಗಂವ ಮಾತು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಸಿವನ್ನು ತಣಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿದ. ಕೈ ಅನ್ನ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಲೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಾವನಿಂದ ಬಂದ ಕಾಗದದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕು ತಿತ್ತು. ಲಗ್ನವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು-ನಾಲ್ಕುವರೆ ವರ್ಷ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಸೂರಪ್ಪ ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈವರೆಗೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಚಕಾರ ಶಬ್ದವೆತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನ ಬಂದ ಕಾಗದದ ತುಂಬಾ ತನ್ನ ದೂಷಣೆಯೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ಶಾಂತಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ, ಅಸಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಕಂಡರೆ ತನ್ನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವೆನೆಂದು ಬೆಜ್ಜರಿಕೆ ಬೇರೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಬರೆಯುವರೆಂದು ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲಗತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರದೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಧೈರ್ಯ ಮೂಡಿದೆ. ಆ ಮಾತು ತನ್ನಭಿಮಾನವನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಅಪಮಾನ ತನಗೆ. ಶಾಂತಳಿಂದಲೇ ಆದದ್ದು. ಅವಳು ತನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಸಮೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಸೂರಪ್ಪ ಇಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೇ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವಳ ತನ್ನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಸಾಕು. ಅಷ್ಟು ಗಲು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಬಾರದು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅವಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು. ತಾನು ಹಾತೊರೆದಷ್ಟೂ ಅವಳ ಸಾವು ಮುಂದು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಅರೆ ಹೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಾಗಲೆ ಏದಾರು ತಿಂಗಳಾದುವು. ವೈ ಮಾತ್ರ ಕರಗಿದೆಯೆ ದೊರತು, ಜೀವ ಹಾಗೇ ಜೋತಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡೆದ ದೊರತು ಹಾರುವುದಿಲ್ಲ—ಆರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಗ್ಗುಬಡಿಯಲೆ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದೇ ಸುದಿಸ. ಊಟವಾಗಲಿ, ಅವರಪ್ಪನ ಕಾಗದವನ್ನು ಮುಖಕ್ಕೆಸೆದು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿಗೂ ಪೆಟ್ಟಿನ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನಿಸಿ ಹಣ್ಣುಮಾಡಿ ಆಚೆಗೆಸೆಯುವೆನು—ಹಾಗೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅನ್ನ ಕಲಿಸಿ ಬಾಯಿಗಿರಿಸಿದ.

ಶಾಂತಳ ದುರ್ಯ್ಯವ ಊಟವಾಗುವ ವರೆಗೂ ತಡೆಯುಗೊಳ್ಳಿಲ್ಲ.

ನೋವುಂಟು ಮಾಡಲು ಬಾಯ್ತೆರೆದು ಕಾದಿದ್ದ ಅದು ತನ್ನ ಕರಾಳ ಮುಖ ಕುಣಿಸಿ ಅಣಕಿಸಿತು. ಎದರ ಕ್ರೂರತನ ಗೋಪಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿತು. ಬಾಯಿಗಿಕ್ಕಿದ ಅನ್ನವನ್ನು 'ಥೂ ಥೂ' ಎಂದುಗಿದು ಔಡುಕಟ್ಟಿ,

“ಕತ್ತಿರಂದೆ! ನನ್ನನ್ನೇನು ಉಪವಾಸ ಕೆಡವಿ ಸಾಯಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ? ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲಿರಿಸಿದೆ? ತಿನ್ನು ಬಾ ನಾಯಿನೀನೆ! ಈ ಅರೆಬೆಂದ ಅನ್ನ-ಉಪ್ಪಿನ ಮುದ್ದೆ ಹುಳಿಯನ್ನು ನೀನೆ ತಿಂದು ತೇಗು—ಹೂಂ.....!” ಎಂದು ಹೂಂಕರಿಸಿ ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದ.

ಶಾಂತ ಮಾತನಾಡದೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಧೈರ್ಯ ಉದಾಸೀನ ತುಂಬಿ—ನಿಂತ ನೆಲವನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಮೌನದ ಆ ನಿಲುವು ಅವನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿಸಿತು. ಅದೇ ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೈ ತೋಡು ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನ ಜಿಂಕೆ ಉಜ್ಜುತ್ತಾ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೆಡಿ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ಅವಳ ಬಳಿ ಹಾರಿ,

“ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಪಿಶಾಚಿ, ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತಿರುವೆಯಾ! ನಿನ್ನ ಮೊಂಡುತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮುದ್ದೆರೆಯುವೆನಿಂದು—ಬಾ ನಾಯಿನೀ!” ಎಂದು ಬುಸು ಬುಸು ಉಬ್ಬಿಸಬಿಡುತ್ತಾ, ದರದರ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತಟ್ಟಿಯ ಮುಂದೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಕೂರಿಸಿ, ಸಾತ್ವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನ್ನ-ಹುಳಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ತಟ್ಟಿಗೆ ಸುರಿದ.

ತಟ್ಟಿ ತುಂಬಿ ಊರೆಲ್ಲ ರಂಪವಾಯಿತು—ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ ಶಾಂತ. ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಲೂ ಇಲ್ಲ; ಅಡಿಗೆ ಏನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಮೌನದ ಬಂದೆಯಂತೆ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಗೋಪಿ ಅಬ್ಬರದ ಬಿರುಗಾಳಿಯೆಬ್ಬಿಸಿ ಕಡೆಗೂ ಅವಳನ್ನಲುಗಿದ. ಎಲೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿಗೆ ತಾಕುವಂತೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು—

“ಮೊಂಡು ಹಲ ಹಿಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಂದೇನು! ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ತಿನ್ನು. ಇಂದು ನಿನಗೆ ಹಬ್ಬ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಾ ಹಾಕುವೆನು. ಇನ್ನು ಬಂಧ ಉಟೆ ಕಾಣುವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಮಾಡಿದ ಅನ್ನ-ಹುಳಿಯೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ. ಒಂದು ಕಾಳು ಉಳಿಸಿದೆಯೆಂದರೆ ಮೈಮೂಳೆ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ನೋಡು!” ಎಂದು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಓಟಕಿ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಭದ್ರ ಪಡಿಸಿ ಬಂದ.

ಶಾಂತ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಬಾಯಿಗರಿಸಿದಳು. ಉಪ್ಪಿನ ಕಟಿ! ಎಲ್ಲೋ ಮರೆತು ಎರಡು ಬಾರಿ ಉಪ್ಪು ಹಾರಿರಬೇಕು; ಅದಕ್ಕಿಷ್ಟು ಅಬ್ಬರವೆ! ತಾನೇನು ಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆ? ಬದಕಿನ ಬೇಗೆ ಜ್ವರದ ತಾಪದಲ್ಲಿ ತಲೆಕೆಟ್ಟು ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧ! ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕೆಂದರೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಉಪ್ಪಿನ ವಿಷದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾನು ತಾನೆ ಹೇಗೆ ತಿನ್ನುವುದು! ಹೊಟ್ಟೆ ತೊಳೆಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ....!" ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಎದೆಯೊತ್ತಿ ಬಂತು. ಬಲವಂತದಿಂದ ಗುಟುಕರಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ರಸದಂತೆ ಬಂದು ಚುರುಗುಟ್ಟಿಸಿತು ಮಾತು—

“ಈ ಕೂಳನ್ನು ನನಗೆ ತಿನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯೇನು! ತಿನ್ನು, ಕಾರಿದೆಯೆಂದರೆ ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿ ಹಾರಿ ಬಿಡುವೆನು ನಾಯಿ!” ಎಂದು ತಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಹಿಡಿದನು.

ಎಷ್ಟು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ತಿಂದರೂ ಗಂಟೆಲೊಳಗಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಬಾಯಿಗೆ ಹಾರಿದ ಅನ್ನವನ್ನುಗುಳಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ—ಈ ಉಪ್ಪಿನ ಅನ್ನ ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನಲಾರೆ.”

ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಗುಂಜಾಡಿಸುತ್ತ ಕೇಳಿದ,

“ನಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಕದ್ದು ಮುಚ್ಚಿ ಕಾಗದ ಮಾತ್ರ ಬರೆಯಬಲ್ಲೆ—ಅಲ್ಲವೋ!”

ಅವನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಮಾತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಆಸೇಶ ತುಂಬಿತು. ಕಲ್ಲಾದ ಶಾಂತಳ ಮೂಕತನ ಆ ಆನೇಶಕ್ಕೆ ಕರಾಳ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಗೊ ಪಿ ಎಂದಿಗಿಂತ ಭಯಂಕರನಾದ. ಅವನವೆಯಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಳ ಬಲಿಯ ದಾಹ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹಬ್ಬಿತು. ಮೈ ಕುಣಿಸುತ್ತಾ, ಬುಸುಬುಸು ಉಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹಾರಿ, ಬಟ್ಟೆ ಹವನಲು ಇರಿಸಿದ್ದ ಕೋಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಎತಗೈಲಿ ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು, ಬಲಗೈಲಿ ಬೆತ್ತ ಕುಣಿಸುತ್ತ ಅಬ್ಬರಿಸಿದ,

“ಬೊಗಳು ರಂಡೆ! ಏನೇನು ಬರೆದಿದ್ದೆ? ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮಪ್ಪ—ಅಮ್ಮನ ಮುಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳು ಮಾಡಿಸೆಯಾ

ನಾಯಿ!" ಎಂದು ಕೋಲಿನಿಂದ ನಾಲ್ಕೈಟು ದಬದಬ ಹೊಡೆದು ಮತ್ತೆ ಮಾತಿನ ಬೆಂಕಿ ಕಾರಿದ—“ಅಷ್ಟಷ್ಟದ್ದ ಮಾತನ್ನು ಬಳಸಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಗೀಚಿರುವನಲ್ಲ ಭಂಡ ಮುದುಕ! ಅವನವರು ನನಗನ್ನಲು? ನನ್ನ ಸುದ್ದಿ-ಸವಾಚಾರವನ್ನು ಆ ಬಂಡಾಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ನಿನಗೇನು ಹಕ್ಕು! ಬೋಗಳೆ ನಾಯಿ ರಂಡೆ..... !”

ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದ ಕೋಲು ಪಶುವಿನ ಮೇಲಾಡುವಂತೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಅವಳ ಕೈ-ತಲೆ-ಬೆನ್ನು-ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಮೃತ್ಯುಗುಣಕ ಕುಣಿಯಿತು.

ಶಾಂತ ಪೆಟ್ಟು ತಾಳಲಾರದೆ, ನೀರಿನಿಂದ ತೊರೆಗಳೆದು ಹಾಕಿದ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮಿಲಿಮಿಲಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟಳು.

“ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ.....ಹೊಡೆಯಬೇಡಿ. ನಾನು ತಾಳಲಾರೆ..... ತಾಳಲಾರೆ..... ಅಯ್ಯೋ....ತಾಳಲಾರೆ..... !”

ಅವಳು ಬೊಬ್ಬೆಯಿರಿಸಿದಷ್ಟೂ ಹೊಡೆತ ಜೋರಾಗುತ್ತಿತ್ತು—ಅಬ್ಬರ ಏದುತ್ತಿತ್ತು.

“ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಲ್ಲ—ಮೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಬೇಕು. ನನ್ನೆದೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿರಿಸಿದ ಮಾರಿ ನೀನು—ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಸಣ ಮಾಡಿದ ಚಂಡಾಳಿ ನೀನು—ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಚೂರು ಮಾಡಿದ ಡಾಕಿನಿ ನೀನು! ನೀನು ಸಾಯಬೇಕು, ಸತ್ತು ಭಸ್ಮವಾಗಬೇಕು! ಅಲ್ಲವರಿಗೆ ನನ್ನೆ ದೆಯ ಸಂಜಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾವು ಆರುವುದಿಲ್ಲ! ಆರುವುದಿಲ್ಲ ಚಂಡಾಳಿ.... ಆರುವುದಿಲ್ಲ.....! ”

ಮತ್ತೆ ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಕುಣಿಯಿತು ಕೋಲು. ಅದರು ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಅವಳೆದೆಯಿಂದ ಬಂದ ನೋವಿನ ಬೊಬ್ಬೆ ಮನೆ ತುಂಬ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸ ನಡವಳಿಕೆ ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಆಗಾಗ ಅವಳ ಬಾಯಿ ಜೇರಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅದರಿಂದ ಅವಳೆಟ್ಟ ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊರಗೆ ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಮೋಗದೆ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲೆ ಒದ್ದಾಡಿ ಅಡಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೊಡೆತ ಶಿಂದು ಅವಳ ಮೈ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದಂತೆ, ಹೊಡೆದು ಅವನ ಕೈಯೂ ಉರಿಯಹತ್ತಿತು. ಹಿಡಿದ ಕೋಲನ್ನೆಸೆದು ಕಾಲಿನಿಂದ ದಬದಬ

ಒದ್ದ. ಎರಡು ಒಪಿತ ಒಸೆಯುವುದರಲ್ಲೆ ಶಾಂತ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ದಳು. ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದು ಆ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿತು.

ಸತ್ತಂತೆ ಬಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು,

“ಇನ್ನೇನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಬದುಕಲಾರದು ನಾಯಿ! ಹಣ್ಣಾಗುವಷ್ಟು ಬಾರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಬಿದ್ದಿರಲಿ ನೆಲಕಚ್ಚಿ!” ಎಂದು ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುಂಬಾಗಿಲನ್ನು ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಿ—ಹಿಂಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಂದೆಳೆದು ಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದ.

ಸುಸಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಉಸಿರಾಡಿಸುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟೆನು ಶಾಂತ. ನಾಲಗೆ ಅರಿ ಅಂಗುಳಕ್ಕುಂಟಿತ್ತು. ನೀರಿಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸಿತು ಜೀವ. ಮೇಲೇಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೈಕೈಯೆಲ್ಲ ಊದಿ ಕೊರಡಿನಂತಾಗಿದೆ. ಹಣೆ ಸೀಳು ಬಿಟ್ಟು ನೆತ್ತರು ಬಸಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹರಿದಾಡಿಸಲು ಕೂಡ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಮಯಾತನೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ, ಗೋಪಿ ಕೂಡ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರುವನು. ಇದ್ದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ನೀರೆಂದರೆ ಕೊಡುವುದು ಏನವೆ! ಮೈಯ್ಯ ಯಾತನೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಸಹಿಸದೆ ಮಿಡುಕು ತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

‘ಹಾ! ಇಷ್ಟು ಯಾತನೆಯನ್ನು.....ಜೀವನ.....ದಲ್ಲೆಂದೂ ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ..... ! ಇದು.....ನನ್ನ.....ಕೊನೆಗಾಲ..... ವಾಗಿರಬೇಕು... .. ಅದಕ್ಕೆ..... ಇಷ್ಟು... ..ಯಮ...ಯಾತನೆ.....ಈ ಸಂಕಟ.....ಈ.....ಮೃತ್ಯು.....ಗುಣಿತ..... ! ಹಾ.... ! ಹಾ....! ಭಗವಂತ.....ನನ್ನನ್ನಿನ್ನು..... ಈ ನರಕದಲ್ಲಿ..... ಕೊಳೆ..... ಹಾಕ ಬೇಡ.....! ನಾನನು.....ಭವಿಸಲಾರೆ.... .. ! ಅನುಭವಿಸುವ..... ಚೈತನ್ಯವೆಲ್ಲ.....ಸತ್ತು ಹೋಯಿತು..... ! ಅದಷ್ಟು..... ಬೇಗ ನನ್ನನ್ನಿ.....ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಾರು ಮಾಡು.....ದೇವಾ..... ! ಅಂಶ್ಯೋ..... ಪ್ರಾಣ.....ಹೋಗುತ್ತಿದೆ..... ಬಾಯಾರಿಕೆ..... ! ಮಾವಾ.....ಬೇಗಬನ್ನಿ ಮಾವಾ..... ! ಬೇಗ ಬನ್ನಿ... .. ! ಉಶ್ಯಾ..... !”

ಸುಸ್ತಾಗಿ ತಲೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿವ್ವೆಯಿಂದೆದ್ದ

ಮಗು ತಾಯಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ನರಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಉಸಿರಿತ್ತವೆ ಸಪ್ತೆ ಮುಖ ಹಾಕಿ, ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಲೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕುತ್ತ ಬಂದಿತು, ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಗದ್ಗರಿಸಿದಳು,

“ಶನಿಯೆ—ದೂರ ಕುಕ್ಕರಿಸು; ವೈ ಮುಟ್ಟಬೇಡ.”

ಮಗು ಪೆಚ್ಚಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಕರೆಯುವಳೇನೋ ಎಂದು ಆಸೆ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ತಾಯಿನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವಳಿಗೇಗ ಮಗುವೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಹದ ತಪ್ಪಿದ ಆರೋಗ್ಯ, ಗಂಡನ ಕಟುಕತನ ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಆಶೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು.

ತನ್ನ ಬಾಳ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ, ಪರಿಹಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಬಾಳನ್ನು ಬಲಿಗೊಟ್ಟಷ್ಟೂ ಅದು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಎದುರಿಸಿ ನೋಡಿಯಾಯಿತು, ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಮೂಕವೇದನೆ ಅನುಭವಿಸಿ ನೋಡಿಯಾಯಿತು. ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಅವರ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಹುಚ್ಚು ಇಳಿಯಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಆರಲು ತನ್ನ ಸಾವಾಗಲಿ ಬೇಕು; ತನ್ನ ಕೃನಂತೆ ತಾನೂ ಈ ಕಟುಕತನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಲಿ ಬೇಕು! ಇದು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶಾಪ. ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ. ಶಾರದೆಯೂ ಸತ್ತದ್ದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅವಳು ಸತ್ತು ಬದುಕಿದಳು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಂತೆ ಅವಳೂ ಸರಕದ ಬಾಳಿಗೆ ಶುತ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣಿರಿಟ್ಟು ಕೊನೆಗಾಣಬೇಕಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶಾರದೆ ಸತ್ತು ಬದುಕಿದಳು. ತಾನೂ ಸಾಯುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಸಾವೂ ತನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನವೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬೇಗ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದೇ ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಜ್ವರ-ಕಟುಕತನ ವೆರಡೂ ಜಿನ್ನುಬಿದ್ದು ಬಂದಿದೆ. ತಾನೇನೋ ಸಾಯುವುದು ಖಂಡಿತ. ಮಗು ವಿಗೇಸು ಮಾಡುವುದು? ಆ ಕಟುಕ ತಂದೆಯ ಕೈಲಿತ್ತು ಹೋದರೆ ತನ್ನಾತ್ಮತ್ವಾದರೂ ಶಾಂತಿಯೆಂದೆ? ಸಾವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ತಾನು ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು? ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತಾಗಲಿ.....’ ಹಾಗೆಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವ ಟೈತನ್ನ ಸತ್ತು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋವೆದ್ದ ಶಾಂತ-ಮಗುವಿನ

ಕಡೆಗೋಮ್ಮೆ ಕೋರಳ ನೋಡಿಡಳು. ಮಗು ತಾಯ್ಲೆ ನೆಟ್ಟು ತನ್ನ ನೋಟ ವನ್ನು ಕದಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆ ಚುರುಗುಟ್ಟಿತು. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, “ ಬಾ ಮರಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಗಳಿಗೆಯೊ, ಎರಡು ಗಳಿಗೆಯೊ ! ಇರುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದು ತೃಪ್ತಿ ಪಡೋಣ ” ಎಂದು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಜಾಚಿದಳು.

ಮಗು ಮೇಲಿನಡಿಯೇನಿ ತಾಯಿಯ ಸೊಂಟದ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಿತು. ಕದ ಕತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಬಳಸಿ ಹಾಕಿ, ಮೈ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ತೆರೆಯನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತಟ್ಟುತ್ತ ಮಲಗಿದಳು.

ಎಂದಿನಂತೆ ಸಂಜೆ ಭಟ್ಟರು ಬಂದರು. ಕದ ತಟ್ಟಿ ಸಾಕಾಯಿತು ಮಲಗಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ನಡೆದರು. ಕಿಟಕಿಯೂ ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಎಂದೂ ಹೀಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೊ ಕೆಟ್ಟ ಯೋಚನೆಗಳು ತಲೆ ಹಾಕಿದವು. ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಹಿತ್ತಿಲ ಬಾಗಿಲ ಒಳಿ ಬಂದು ಕದವನ್ನು ನೂಕಿದರು. ಕದ ತೆರೆಯಿತು. ಒಂದೆ ನೆಗೆತಕ್ಕೆ ಒಳಗೆ ಹಾರಿದರು. ಅವರ ಊಹೆ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಶಾಂತಳ ಕಣ್ಣು ಬಳಬಳನೆ ನೀರು ಕಾರಿತು. ತುಟೆ ಅದುರಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ತಡೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ಸುಸ್ತಾಗಿ ಕತ್ತು ಸಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಳು.

ಆ ನೋಟ ಕಂಡು ಕೈಲಿದ್ದ ಹಣ್ಣಿನ ಚೀಲವನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆಸೆದು ‘ಆಳ್ವ’ ಎಂದು ಶಾಂತಳ ಬಳಿ ಹಾರಿದರು. ರಕ್ತದಿಂದ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾಂತಳ ಶರೀರವನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲಿಟ್ಟಿತು. ಗುಂಡಿಗೆ ಗಾಬರಿಯ ಸಿಡಿಮದ್ದಿ ನಾರ್ಭಟಕ್ಕೆ ನಡುಗಿತು. ತಲೆ ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ಕುಳಿತಲ್ಲೆಂದಲೆ ಬೀಳುವಂತಾ ದರು. ಕಡೆಗೆ ಆಯ ತಪ್ಪಿದ ದೇಹವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೈಯೂರಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲೆ ಗೋಪಿ ಮಾಡಿದ ಪೈಶಾಚಿಕ ನರ್ತನ ಅವರ ಗಾಬರಿಯ ಮದ್ದಿನ ಗಾಡಿಗೇ ಬೆಂಕಿಯಿರಿಸಿ ಸುಟ್ಟು, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನ ಮಾರಿಯನ್ನು ತಂದು ಕುಣಿಸಿತು. ಕಟಕಟ ಪಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಕಡೆಗೂ ಆ ಯಮದೂತ ತನ್ನ ಕಟುಕತನದ ಕೆನ್ನಾಲಗೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೈಯ ರಕ್ತ ಹೀರಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು. ಇನ್ನು ಆ ಚಂಡಾಲನಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಾಕು.

ಅನನ ಹಣೆಬರಹವನ್ನೆ. ಬದುಕು ಬೇಡವೆಂದು ಕೈಯಾರೆ ಕೊಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿ
 ರುವಾಗ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ
 ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ತಂತಿ ಕೊಡುವೆನು. ಅವನನ್ನು
 ಬೀದಿಯ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಅಲೆಯಲಿ, ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿ ಸಾಯಲಿ, ಆ ಪಾಪಿ!”
 ಎಂದು ಕೈಲಿ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆ ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಟೇಲಿಗೆ ಹೋಗಿ
 ಕಾಫಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕುಡಿಸಿ, ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ ಮಲಗಿಸಿ
 ಬೆಚ್ಚಗೆ ಹೊದೆಸಿ “ಈಗ ಬಂದೆ” ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಹಾರಿದರು.

ದೊಡ್ಡವೇಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂಚೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಗೆ ಬಂದು ಸೂರಪ್ಪ
 ನಿಗೆ ತಂತಿಯಿತ್ತು, ಅಲ್ಲಿ ನೋಲೆ ಸೆಯಿಂಗ್ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಚರ್ಚಿನ ಬಳಿ
 ಯಿರುವ ಜಟಿಲಾ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡಿಗೆ ನಾಯುವೇಗದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಗಾಡಿಯೊಂದನ್ನು
 ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಮಗುವನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕಿರಿಸಿ—
 ಶಾಂತಕನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ,
 ಅಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಸಗಿ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿ ಮನೆಗೆ ತಂದು
 ಬಿಟ್ಟು ‘ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಅದೇ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಕಳೆಯುವವರೆಲ್ಲ ರಂಗಮ್ಮನೊಡನೆ ಮತ್ತೆ
 ದಾಜರಾದರು. ಅತ್ತೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಶಾಂತಳ ಕಣ್ಣೀರು ಕಟ್ಟಿಯೊಡೆದು
 ಹುಚ್ಚುಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಆ ವೇಗಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲಿದ್ದವರ ಕಣ್ಣೀರ ಕಟ್ಟಿಯೂ
 ಒಡೆದು, ಹರಿದು ಬಿಟ್ಟುಗೂಡಿದುವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೂಕರೋದನ ಆ
 ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಗಂಭೀರಗೊಳಿಸಿತು. ಆ ಸ್ಮಶಾನಮೌನ ಶಾಂತಳಗಸಪ್ಪ
 ವಾಗಿ ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಗೋಳಿಬಿಟ್ಟಳು.

“ನಾನಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ ಅವ್ವು....ನನ್ನ....ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ....ಸೋತು
ಮಾಪನೆ....ಆ ಕೆಲಸ....ಮಾಡಿದರು. ನೀವು....ಬಂದುದು .. ಒಳ್ಳೆಯ
 ದಾಯಿತುನಾನಿನ್ನು....ಈ ನರಕದ....ಯಾತನೆ.... ಅನುಭವಿಸಲಾರೆ
 ಅವ್ವು.... ನನ್ನನ್ನು... ಬಿಟ್ಟು....ನೀವು....ನೀವು... ಎಲ್ಲೂ....ಹೋಗಬೇಡಿ....
 ಎಲ್ಲೂ....ಹೋಗಬೇಡಿರುವೆವು.... ! ಎಲ್ಲೂ... ಹೋಗಬೇಡಿ... !” ಸುಸ್ತಾಗಿ
 ಕೈ ನೆಲಕ್ಕೆಸೆದು, ತಲೆ ಸಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿಸಿದಳು.

ರಂಗಮ್ಮ ಹೋಗಿ ಶಾಂತಳ ಬಳಿ ಕುಳಿತು. ತಲೆ ನೇವರಿಸಿ, ಗದ್ದದಧ್ವನಿ

ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಅಳಬೇಡ ಶಾಂತ, ಇನ್ನು ಗೋಪಿ ಕತ್ತು ಹಿಡಿದು ದಬ್ಬಿದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೆ, ಸಂಗಡ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೆ ಹೋಗುವೆನು; ಧೈರ್ಯ ವಾಗಿರು. ”

ಭಟ್ಟರು ಪಂಚಿಯ ತುದಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣೊರೆಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ನೋಡಿ, ಅವಳಾಗಿರುವ ಚೆಂದ! ಈ ರಕ್ತದಾವರ್ಷಾಯೆ ಅವನು ಲಗ್ನವಾವಂತಿದೆ. ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಲಗ್ನವಾಗಲು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಿಸಿ ನಾನೆ ಮುಠಾಳ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಆ ಪಾಪ ಯಾವ ಪವಿತ್ರ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ತೊಳೆದರೂ ಹೋಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ”

ಕಣ್ಣೊರೆಸಿ ಹೇಳಿದರು ರಂಗಮ್ಮ,

“ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ ಭಟ್ಟರೆ? ನನಗೇನೂ ತೋಚುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಕಟುಕನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವನು ನನ್ನ ಮಗನಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳ ಬಲ್ಲೆ.”

“ಎಂಥವರಿಗಾವರೂ ಹಾಗೆನ್ನಿಸುವುದೆ ಸರಿ. ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯಿಂದ ಕರುಳು ಸುಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ ‘ಬಾ’ ಅಂದರೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆ? ನೀನಂದದ್ದು ಸರಿ.” ಎಂದು ಈಗೈದಾರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಗೋಪಿಯ ರಾಕ್ಷಸ ನಡವಳಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದರು, “ಗಂಡನಾಗಿ ತಾನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆಂಬ ಕೆಟ್ಟದೆ ಅವನಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಿದೆ; ಆದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಕಾನೂನು ಬಲ ಉಪ ಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಕಟುಕತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬರೆ ಹಾಕಬಹುದಿತ್ತು! ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದ ಹುದುಗ, ಅಪಮಾನಪಡಿಸಬಾರವೆಂದು ತಡೆದಿ ರುವೆನು !”

“ಕಟುಕರಿಗೆ ದಯೆ ತೋರುವುದೂ ಅಸಾಯವೆ. ಅವನಿಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕು.”

ರಂಗಮ್ಮ ಗೋಪಿಯ ಕಟುಕತನಕ್ಕೆ ಹೇಸಿ, ತಮ್ಮ ಪೂತ್ಯತ್ವವನ್ನು

ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿ ಆ ಮಾತಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ನ್ಯಾಯಸರತೆ ಭಟ್ಟರಿಗಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ತಲೆದೂಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಯಾರು ಏನೂ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡಾಮ್ಮ, ಜೀವನವೆ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವುದು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹೋಗಲಿ ನೋಡಿ, ಅವನ ಬಾಳು ನಾಯಿ ಬಾಳಾಗದಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ. ನಾವು ಬಯಸಿ ಆಗದಿದ್ದರೂ ಅದು ಅವನನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಹುತುಕಿ ಬರುವುದು. ಕಾನೂನು ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಗಿಂತ ನೂರರಷ್ಟು ಕಾವಿರುವುದು—ಆದರಲ್ಲಿ! ನಾವು ‘ಅಯ್ಯೋ’ ಎಂದು ಮರುಗಿದರೂ ವಿಧಿ ಮರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಒದ್ದು ಕೊಡುವುದು.”

“ಅನುಭವಿಸಲಿ ಬಿಡಿ, ಆಗಲಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿ ನೋವಿನ ಅನುಭವ.”

“ಗೋಪಿ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ, ಎಂದು ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ವಿಕಾಸತೆಗಿರುವುದೆ ನಮ್ಮ-ತಮ್ಮವರ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸದ ಬೆಳಕು—ನೀರು. ಅದರ ಕೊರತೆಯಾದೆಂದು ಬಾಳಿನ ಗಿಡ ಹುಳು ಹಿಡಿದು ಕಮರಿ ಹೋಗುವುದೆ ಸರಿ.”

“ಅವನ ಹಣೆಬರಹನೆ ಹಾಗಿರುವಾಗ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಭಟ್ಟರಿ? ಅವನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವೇನು ಕಮ್ಮಿಯತ್ತೆ! ಅದಿಲ್ಲವನ್ನೂ ತಳ್ಳಿ, ಅವನ ವಿಧಿ ಅಧಃಪಾತಾಳಕ್ಕೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೆ.”

“ಅದು ಹೌದು, ವಿಧಿಯು ಮುಂದೆ ಯಾರ ಕೈವಾಡವೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನಿನ್ನು ಬರಲೆ? ನಾಳೆ-ನಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸೂರಸ್ವನೂ ಬರಬಹುದು.”

“ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಈ ಸುಟ್ಟ ಮುಖವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಲಿ ಹೇಳಿ. ಮಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಕುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಟುಕನ ಕೈಗಿತ್ತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತಿರುವೆನು.”

“ನೀವೇನು ಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಆಪರಾಧವಲ್ಲವಲ್ಲ? ಅವಳ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಹಾಗೆ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ. ಅದು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಮೂಢರಲ್ಲ ಸೂರಸ್ವ. ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವವಿದೆ. ನಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೂದು ಇಳಿಯುವುದೂ ನಿಮಗಾಗಿಯೆ. ಆ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆ

ಬೇಡಿ ” ಎಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು ರಂಗಮ್ಮ,

“ನಾನು ಬಂದೆನೆಂದು ಬರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡಿ, ದಿನಕ್ಕೆಮ್ಮೆಯಾ ದರೂ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರಿ.”

“ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬರುವೆನು. ಯಾರು ಬರದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಹೋಣೆ ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕುಂಟೆ ಹೋಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಹೇಳಿ ಹೋದರು.

ಆವರೆಗೆ ಮಂಪರು ಹತ್ತಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಶಾಂತ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು, ಕರುಳು ಕಿತ್ತು ಬರುವಂತೆ ನರಳಿದಳು. ಆ ನರಳಾಟ ರಂಗಮ್ಮನ ಕರುಳನ್ನು ಸುಟ್ಟಿತು. ನೆಲಕ್ಕೆಸೆದವಳ ಕಾಲನ್ನು ಹಾಸಿಗಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ರಂಗಮ್ಮ ಮೈದುವಾಗಿ,

“ಅಳಬೇಡಮ್ಮ, ಅತ್ತರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಎರಡು ದಿನ ಔಷಧ ಬಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಸುಮ್ಮನಿರು” ಎಂದು ಮೈಸವರಿ “ನಾನು ಊರಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ಇಷ್ಟು ಹದಗೆಡಲು ಬಿಡುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಕುಂತಲೆಯ ಬಾಣಂತನಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದೆ ತಪ್ಪಾಯಿತು, ಹೋಗಬಾರ ಎತ್ತು !” ಎಂದು ಮರುಗಿದರು.

“ಮೊದಲು ಇಷ್ಟಿರಲಿಲ್ಲಮ್ಮ, ಈಗೈದಾರು ತಿಂಗಳಿಂದ ತೀರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇಂದು-ನಾಳೆ ಸರಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು ತಗ್ಗುತ್ತಲೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ನಿರಾಶೆಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ ಹೊರತು ಅಶೆಯ ಬೆಳಕೆ ಇಲ್ಲ.”

“ಹೋಗಲಿ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಿ ಆಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋದೀತು; ನೋಡೋಣ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ಸರಿಹೊಂದಿದ ಹೊರತು ನಾನೂ ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲು ಕೀಳುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮೇಲೆದ್ದು ಮೈ ತುಂಬ ಹೊದಿಸಿ “ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡು, ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತೆ. ಬಾ ಮರಿ, ನಾವು ಒಳಗೆ ಹೋಗೋಣ ” ಎಂದು ಮಗುವನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆಳಸಿ ಒಳಗೆ ನಡೆದರು.

ಗೋಪಿಯ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೇ ಇತ್ತು. ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಕಾರಕೂನರ ಮೇಲೆಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆದ್ದು ನಡೆದ. ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೊರ ಬಿದ್ದದ್ದು ಶಾಂತಳಿಗೆ ಉಪಚರಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ—ಅವಳಿಗಾದ ಅಪಘಾತದ

ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಯಾರಾದರೂ ಅವಳ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾರಿಂಬ ಭಯದಿಂದ.

ಅವನಿಗೆ ಕಣ್ಣಿರುವುದು ಭಟ್ಟರ ಮೇಲೆಯೆ. ಅವಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಷ್ಟದಲ್ಲೆಯೂ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಅವರು ಹಾಜರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವರೊಡನೆ ಕಾದಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಓಯು ಫಾಯಿಡ್ ಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಂತೂ ತನಗೂ ಅವರಿಗೂ ಕೈ ಕೈ ಆಗುವಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬೇರಿ ಹಾಕಿದ್ದ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮೊಂಡು ಹೃದಯ ಬಿಂಕಿಯ ಮುಂದೆ ಅವನ ರಾಕ್ಷಸತನವೆಲ್ಲ ಮಂಜಿನಂತೆ ಕರಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

ಭಟ್ಟರು ಅವನೆದುರಿಗೆ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೂ ಬಹಳ ವಿರಳ. ಬಂದರೂ ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋಪಿ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ, ಬಂದಾಗ ಅವರು ತೋರುವ ದರ್ಪ ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವರು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದು ನೆರವೇರುವ ವರೆಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಚೀರಿ ಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೆ ಹೇಗೂ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಯಾವ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ ಆಗವೆ ಕೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೆಂದೆ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಏನೂ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಆ ಭಟ್ಟು ಮುಖಾ ಕೊರಮು. ಅವನಿಗೆ ಇಂಥ ಸುದ್ದಿಯೆಲ್ಲ ಬಂದು ಮುಟ್ಟುವುದು ಬಹಳ ಬೇಗ. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ? ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪು. ಹೋಗುವಾಗ ಎಲ್ಲ ಕದವಿಕ್ಕಿ ಮನೆಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆಗ ಈ ಕೊರಮನ ನೆನಪು ತಲೆಗೆ ಹೊಳೆಯಲೆ ಇಲ್ಲ. ದೇವರ ದಯದಿಂದ ಇಂದೊಂದು ದಿನ ಆ ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ನಾಳೆಯಿಂದ ಬೀಗ ಹಾಕಿಯೆ ಓಡಾಡುವೆನು. ಒಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಹಣ ಹಾಕಿದ ದಿನ ಬೇಕಾದರೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ. ಹೀಗೆಲ್ಲ ತಲೆ ಕಾಯಿಸುತ್ತ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ.

ಮುಚ್ಚಿದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿದ್ದಾಗಲೆ ಅವನರ್ಥ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು. ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಪೂರ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದ. ತನ್ನ ಬಯಕೆ ಹಣ್ಣಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮಹಾವಿಘ್ನ. ತನಗೆ ಬೇಡವಾಗಿರಲಿವೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಬರಬೇಕು! ಇದೆಲ್ಲ ಆ ಭಟ್ಟನ ಕುತಂತ್ರ. ಅವನಿಂದಲೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಅಮ್ಮ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಭಟ್ಟರು ಅವನಿಂದ ಹಿಡಿ ಶಾಪ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದು ವರೆಗೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯೂ ನಿರ್ನಾಮವಾಯಿತು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಬಗ್ಗು ಬಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ತಾಯ ಬಳಿ ಓಡಿಸಿದ.

ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಶಾಂತಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಎಂದಿಗೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶೈಶೋಪಚಾರವಾದರೆ ಶಾಂತ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ದಿನ ಅವಳೊಡನೆ ತಾನು ಹೆಣಗಾಡಬೇಕು. ಈಗಲೆ ತನ್ನ ತಲೆ ಬೇಸರ ಬುಮ ಹೋಗಿದೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಸಾಧ್ಯವೆ ಇಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅಮ್ಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲೆ ಬೇಕು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಯ್ತನಕ್ಕೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದರೆ ತನಗೇ ಆಪತ್ತು—ಹಾಗೆಂದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಬಳಿ ಕಾಲಿರಿಸಿ ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ, ರಂಗಮ್ಮನೆಯಿಂದ ದರ್ಪ ತುಂಬಿ ಹಾರಿ ಬಂದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಅವನದಿಗೆ ಅತಿ ನಿಡುಗಿಸಿತು.

“ಛಾ! ನಿನ್ನ ಮೂರ್ಖತನಕ್ಕೆಷ್ಟು ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ. ನಿನ್ನ ವಾಪಿ ಮುಖ ನೋಡಬೇಕೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂಥ ಕಟುಕನನ್ನು ಹಡೆದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆಷ್ಟು ಶಾಪ ಹಾಕಿದರೂ ಸಾಲದು. ಕುಲಸ್ಥರ ಮನೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳನ್ನು ತಂದು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನೆಣಿಸಿ ದೊಟ್ಟಿ ಹುಣ್ಣು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನಗೆ ದೇವರೆಂದಿಗೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಡೆಯಲು! ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರು ನಿಲ್ಲಬೇಡ, ತೊಲಗು ಆಚೆ!”

ಗೋಪಿ ಎಣಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ತೀರ ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದರು ರಂಗಮ್ಮ. ಎಷ್ಟು

ದರೂ ಮಗನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡಲಾರರೆಂಬ ಭರವಸೆಯೆಲ್ಲ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ತನ್ನೂಟ ನಡೆಯಲಾರದೆಂದು ಹೆದರಿದ. ಆದರೂ ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನ ದರ್ಪವನ್ನೆಳೆದು ತಂದು ಕೇಳಿದ,

“ಆದಿರಲಿ, ನೀನು ಬಂದದ್ದು ಯಾಕೇಗ?”

“ನಿನ್ನ ಕಟುಕತನಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಡಲು!”

ಆವರೆಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದ,

“ಅದೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿರಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಇದು ನನ್ನ ಮನೆ. ನನ್ನ ಕೈ ತಡೆಯಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆದುರಿಗೇ ಅವಳನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಕೇಳು.”

“ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕು. ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ನೀನವಳ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈ ಮಾಡಿ ಬದುಕು ನೋಡೋಣ! ಏನೋ, ಬಂದ ಹೊಸದು, ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರು—ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ, ಇಂದು ಸರಿಹೋಗಬಹುದು, ನಾಳೆ ಸರಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು ನೀನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನೂಟ ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅವಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿ ನೋಡು, ಏನು ಮಾಡುವೆನೆಂದು!”

ಕೆರಳಿದ ಕಾಳಿಯಂತೆ ರೌದ್ರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿದ ತಾಯನ್ನು ಕಂಡು ಗೋಪಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ನಡುಗಿದ. ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಧೈರ್ಯ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ,

“ನೀನು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಇರಲಿರಲಿ—ನಿಮಗೆಲ್ಲ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾರಿದ.

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು ರಂಗಮ್ಮ,

“ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಬಡಿಸುವೆನು, ಅಡಿಗೆಯಾಗಿದೆ!”

“ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಹೇಳಿದ.

“ಉಳಿಯತು—ಮೈ ಕೊಟ್ಟು ಕರಗಲಿ” ಎಂದು ಸರಸ ಮಗುವಿನ ಬಳಿ ಹೊರಳಿದರು.

ಆ ಮಾತು ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣ ರಸದಂತೆ ಗೋಪಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಹಾರಿ ಮೈ-
ತುಂಬ ಬೆಂಕಿ ಮೂಡಿಸಿತು. ಆ ಕಾವಿಗೆ ಅವನ ಕೊಠಡಿಯ ಕದ ಸಿಕ್ಕಿ
'ಭಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಸಿಡಿಯಿತು. ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ರೋಪುನೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡ.

ಭಟ್ಟಿರೆಣಿಸಿದಂತೆ ಸೂರಪ್ಪ ಮಾರನೆ ದಿನ ಸಂಜೆಯೆ ಬಂದಿಳಿದರು.
ರಂಗಮ್ಮ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಭೂಮಿಗಳಿದು ಹೋದರು. ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಸೂರ
ಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿದೆಯೆಂದು ಭಟ್ಟಿರು ಭರವಸೆಯತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಂತಳ ಪರಿ
ಸ್ಥಿತಿ ಆ ಭರವಸೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಅಳುಕು ತುಂಬಿತು. ಮಗಳನ್ನು
ಕೊಡುವ ಮುನ್ನ, ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೂ ತಮ್ಮಲ್ಲೆ ಪೋಗಿ ಗೌರವ-ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿರಿಸಿ
ದ್ದರು ಸೂರಪ್ಪ. ಆ ತೂಕಿಯನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೋಪಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಸಮರ್ಥ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಾವು ಹೊಣೆಯಲ್ಲ. ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅಪ
ರಾಧ ನಡೆದು ಹೋಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯ, ಅಂದರೆ ತಾವು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಲ್ಲವೆಂಬ
ವಿಷಯ ಭಟ್ಟಿರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿ
ಕಂಡರೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡುವ ಪಾಪ ತಂದೆತಾಯನ್ನು
ಕಾಡುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಸೂರಪ್ಪನೂ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗರು. ಅವರಿಗೂ ಕಷ್ಟ-ಸುಖದ ಅರಿವಿದೆ.
ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗೆ ಎಣಿಸಲಾರರು. ಹೇಗಾದರಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಕೆಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಅಪನಾದ-ಅಪ
ಮಾನವನ್ನು ಣ್ಣಲು ಸಿದ್ಧರಿರಬೇಕು— ಹಾಗೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡು
ತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸೂರಪ್ಪ ರಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮಾತಿಗೆ ಮೊದ
ಲಿಟ್ಟರು.

“ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮ ತಾನೆ?”

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೊಂಕೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಗೌರವವ ಮಧು
ರುಂಟಿತ್ತು. ಆ ಸೌಜನ್ಯ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬಿತು. ಬೀಗರಲ್ಲಿ
ತಾವೆಣಿಸಿದ್ದ ತಪ್ಪೆಣಿಕೆಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹನಿ ತುಂಬಿ ಗದ್ಗದಿತ
ರಾಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ನಾನಿನ್ನೂ ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿರುವೆನು ನೋಡಿ. ನಿಮಗೆ ಮುಖ
ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತೆ.”

“ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಹೇಳಿಯಮ್ಮ—ಎಲ್ಲ ಅವರವರ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ. ಬುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಉಣ್ಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆ? ನೀವ್ಯಾಕೆ ಮರುಗುವಿರಿ? ಅವಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ದಾನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನೀವೇನೂ ವಂಚನೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನುಂಡು ಸುಖವಾಗಿರಲು ಅವಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಹೇಳಿ. ಎಷ್ಟು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರೂ ಅಷ್ಟೆ. ಶಾಂತ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ?”

ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣೊರೆಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಹಜಾರದ ಬಲಸಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಗೋದಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ” ಎಂದು ಕಾಫಿ ತರಲು ಅಡಿಗೆಮನೆಗೆ ಹೊರಳಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಬಂದು ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಶಾಂತಳ ಕೊಠಡಿಗೆ ನಡೆದರು. ತಂಪೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನೊಂದಿದ್ದ ಶಾಂತ ಕಟಕನೆ ನುಡಿದಳು,

“ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಯಾಕೆ ಬಂದೆಯಪ್ಪ? ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ತಡೆದು ಬಂದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ರೆಯ ಬೂದಿಯನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತು. ಬಹಳ ಬೇಗಾಯಿತು, ನೀನು ಬಂದದ್ದು.”

ಶಾಂತ ಕರುಳು ಸುಟ್ಟಾಡಿದ ಮಾತು ಸೂರಪ್ಪನೆದೆ ಹಿಂಡುತಿತ್ತು. ವೈ ತುಂಬ ಕಟ್ಟಿದ ಗಾಯದ ಪಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣೆಗಪ್ಪಳಿಸಿ ಹೊಡೆದು ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯುಂಟು ಮಾಡುತಿತ್ತು. ಸಿಟ್ಟು—ಸಂಕಟ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೈತುಂಬಿ ಬಂದು,

“ಅನ್ನು ಶಾಂತ, ನಿನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ, ಇನ್ನೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಚುಚ್ಚು ನುಡಿಯ ಬಾಣ ಬಿಡು ನನ್ನೆಡೆಗೆ. ಅಷ್ಟೇ ಸಾಲದು ಮಗು, ಈ ಪಾಪಿ ದೇಹವನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಓಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟು ಸುಟ್ಟು ತೆಗೆಯಬೇಕು! ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪರಾಧಕ್ಕೆ ಅದೇ ತಕ್ಕ ಮದ್ದು. ಹಿಡಿ, ಇದನ್ನು ವೊದಲು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಮಾಡು!” ಎಂದು ಉದ್ರೇಕಿತರಾಗಿ ಜೇಬಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗಳ ಕಡೆ ಓಡಿದು “ಕರಗಬೇಡ ಶಾಂತ, ಕಲ್ಲೆದೆ ಮಾಡಿ ಸುಡು! ಸುಡು ಶಾಂತ..... ಸುಡು.....!” ಎಂದು ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಅವಳ ಕೈಲಿ ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನಿರಿಸಿ ಹಿಡಿದಲುಗಿಸಿದರು.

ಶಾಂತ ಎಂದೂ ತಂದೆಯ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡವಳಲ್ಲ. ಸಾವಿಗೆ ಬಾಯ್ಬಿ
ರೆದು ಹೊರಟ ಆ ಭೀಕರ ರುದ್ರತೆ ಅವಳೆದೆಯನ್ನು ನಡುಗಿಸಿತು. ಬೆಂಕಿ
ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯೆಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ತಂದೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನಡುಗುವ ಧ್ವನಿ
ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಅಪ್ಪ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನನ್ನ ಹಣೆ
ಯಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಡೆಲ್ಲ ಬರೆದಿರುವಾಗ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ
ನಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಿಮಗೂ ಉದಾಸೀನದ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು
ದೇವರು. ಈಗಲಾದರೇನು, ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಸರಿ
ಹೊಂದಿಸಬಹುದು.”

“ನನಗಾ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಸತ್ತು ಹೋಯಿತು ಶಾಂತ. ಯಾವ ತಲೆ
ಮಾರಿನ ರಕ್ತದೋಷವೋ, ಹಿರಿಯರ ಶಾಪವೋ, ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮವೋ ಈ
ಪಾಸಿ ದೇಹದಲ್ಲಿಳಿದು ನಮ್ಮ ಸಂತಾನವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ. ರತ್ನಳ
ಬಾಳೂ ದುರಂತವಾಯಿತು.....! ಶಾರವೆಯೂ ಕೈಯಾರೆ ಕೊಲೆಗೀಡಾದಳು
.....! ನಿನ್ನ ಬಾಳೂ....ಶಾಂತಾ ...ನಿನ್ನ....ಬಾಳೂ.....!”

ದುಃಖ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು.
ಶಾಂತಳೆದೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖದ ಕಡಲಿನ ಮೊರೆತವೂ ಅದರಲ್ಲಿ
ಬೆರೆತು ಮಾದರ್ನಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ದುಃಖವನ್ನು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು, ನಿಲ್ಲಿಸಿದ
ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಸೂರಪ್ಪ,

“ನಿನ್ನಮ್ಮ ಹೇಳಿದಾಗಲಿ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿದ್ದರೆ ಇಂದು ನಿನ್ನ ಬಾಳು ಈ
ಹೀನಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನಂತೆ ಗೋಪಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಉದಾಸೀನ
ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಉದಾಸೀನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿದ ದೇವರು.
ನಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನೀನಿರುವ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಕಳೆದು
ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಏನೂ ಹೆದರಬೇಡ ಶಾಂತ ಇನ್ನು !”

“ನಾನು ಪಟ್ಟ ಒಂದೊಂದು ಯಾತನೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಎದೆ
ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅಪ್ಪ.....! ನಿನ್ನ ಅಳಿಯ.....!” ಮುಂದೆ ಹೇಳಲು
ಸಂಕಟ ತಾಳಲಾರದೆ ತುಟಿ ಕಚ್ಚಿದಳು.

“ಆಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ನನಗೆ ಭಟ್ಟರಿಂದೆಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿದೆ.

ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು. ನಾಳೆ ಸಂಜೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಈ ನರಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಇರುವುದು ಬೇಡ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಾಳಿಸುವೆನೆಂದು ಆ ಅಧಮ ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡುವ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿರು, ಗಂಡು ಮಗುನಿನಂತೆ ಸಾಕುವೆನು. ದೇವರೇನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕು ಕಲಿತು ಯಾವುದಾದರೂ ಕಸುಬು ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ಇಂಥ ಅಧಮರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಯೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಮಾಡಿ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಕಂಡು “ಕಟುಕ ಅವನು. ಮನುಷ್ಯರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಶು....! ಪಶು....!” ಎಂದು ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಮೈ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ, ಔಷಧವೇನಾದರೂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿರುವೆಯೇನು?”

“ಹೌದು, ಮಾವನೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.”

“ಅವರೊಬ್ಬರು ದೇವರಂಥ ಮನುಷ್ಯರು. ಅವರ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದರೂ ಸಾಲದು. ಅವರಿದ್ದಿದ್ದರಿಂದ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಸಿರಿದೆ ನಿನಗೆ.”

“ಅದು ಹೌದು, ಅವರಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಾನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವೆ ಅವರದು. ಅವರ ಸೇವೆಯ ಋಣ ಬಿಟ್ಟದಷ್ಟಿದೆ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ. ತೀರಿಸುವುದು ಹೇಗೋ ಏನೋ!”

“ಅದಕ್ಕೂ ಕಾಲ ಬರುತ್ತದೆ; ಮೊದಲು ಹುಷಾರಾಗಿ ಮೈಬಿಟ್ಟು ಕಳಿ; ಅಮೇಲೆಲ್ಲ ಮಾಡೋಣ” ಎಂದು ಮೈಮೇಲೆ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊದಿಸಿ “ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡು, ನಾನೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು” ಎಂದು ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ರಾತ್ರಿಯ ಗೋಪಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು ಸೂರಪ್ಪ. ಅದಕ್ಕೇಂದೆ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು ಸಂಗಡ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಹಂಚಿಕೆ

ಹೂಡಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಆಗ ಮಾತಿಗವಕಾಶವೀಯದೆ 'ನಾಳೆಯಾಗಲಿ' ಯೆಂದು ಅವರ ಆತುರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾರಿಸಿದ. ಭಟ್ಟರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಮನೆಯ ದಾರಿ ತುಳಿದರು. ಗಂಟೆ ಹತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋಲುವುದು ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹುಡುಕಿ ಹೊರಟರು. ಗೋಪಿ ಮಾತ್ರ ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೊ ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಕರಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ.

ಗಂಟೆ ಹನ್ನೆರಡಾದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿರ್ದಿ ಹತ್ತಲೆ ಇಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಹದ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿ ಬಂದು ಸೇರಿತ್ತು. ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಭೂತದರ್ಶನವಾದವನಂತೆ ನಡುಗಿದ್ದ. ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಬರುವರೆಂದು ಊಹಿಸಲೆ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೊಬ್ಬರಂತೆ ಸಾವಿನ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಶಾಂತಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು; ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು? ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ಏದೆಗಾರಿಕೆಯ ಮನುಷ್ಯ ಅವರು. ಅವರೊಡನೆ ಹೆಣಗುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಎಷ್ಟು ತಾಳ್ಮೆಯಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಸಿಡಿಮದ್ದೂ ತುಂಬಿದೆ ಅವರದೆಯಲ್ಲಿ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಆ ಭಂಡ ಮುದುಕ ಬರದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಆಶೆ ತನಗುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ಇಲ್ಲರಿಸಲಾರರು. ತೌರಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿದರೆ ರಕ್ಷಣಾ ಶಾಖೆಯ ಬೆಜ್ಜರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ಶಾಂತ ಒಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಜಾರಿದಳೆಂದರೆ ಮುಗಿಯಿತು, ತನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ಕೊನೆ ಖಂಡಿತ. ತನ್ನಿಂದ ನೋಂದವಳು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ತಂದೆ-ಮಗಳೆಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಅಪಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ, ಯಾರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡದಂತೆ ತಡೆದು, ಎರಡನೆ ಮದುವೆಯ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಮಣ್ಣು ಮಾಡಬಹುದು. ಜೀವನಾಂಶಕ್ಕೆ ದಾವಾ ಹಾಕಿ ಜೀವನವನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಬಹುದು! ಗಾಳಿ ಗಂಟು ಮಾಡಿ ವ್ಯಾಸಾರಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತಂದು ಸೊಕ್ಕು ಮುರಿಯಬಹುದು. ಅಷ್ಟಾಗಲು ಜೀವವಿರುವವರಿಗೆ ಖಂಡಿತ ಬಿಡಬಾರದು. ತೌರಿಗೆ ಹೊರಟವಳ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಶಕ್ತಿ ನೀಡಿ ಮುರಿಯಬೇಕು. ಮುರಿದು ಅವಳುಸಿರನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲೇ ಬೇಕು.

ಮುರಿದು ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು? ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಶಾಂತಳ ಕಡೆಗೇ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಕೂಡ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿರುವಳು. ಈ ಬಾರಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯಲು ಕೂಡ ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸರ್ಪ ಕಾವಲಿನಂತಿರುವಳು. ಸೊಸೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಗನ ಕೈಗೆ ಕೋಳ ತೊಡಿ ಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೊಂಕ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವಳು. ಅವಳು ಮಹಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಶಾಲಿ. ಯಾರನ್ನೆದುರಿಸಿದರೂ ಅವಳನ್ನೆದುರಿಸುವ ಚೈತನ್ಯ ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಅದಕ್ಕಿರುವುದು ಎರಡೆ ದಾರಿ—ಅವರಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಶಾಂತಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಾಳಿಸಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತೊರಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೆರೆಯಲು ಬಿಡಬೇಕು; ಅವೆರಡೂ ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಶತಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವೆನು, ಆಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆ.

ರಂಗಮ್ಮನ ತಲೆಯೂ ಬಿಸಿಹತ್ತಿ ಮಲಗಿದ ಹಾಸಿಗೆ ಮುಳ್ಳಾಗಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತರು. ಗೋಪಿಯ ರಾಕ್ಷಸ ನಡವಳಿಕೆ ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ನುಂಗಿ ವೃತ್ಯ ಕುಣಿತ ಕುಣಿದು ಕಂಗಾಲು ಮಾಡಿತ್ತು. ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಸಾವಿನ ಕನಸು ಕಂಡು ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಣ್ಣತನದಿಂದಲೂ ಗೋಪಿ ಒರಟು, ಒಕ್ಕುಂಟಲಿ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಆದರೆ ಬೇಕೆಂದು ಬಾಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಬೆಂಕಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಎಳೆದಾಡುವನೆಂದು ಎಂದೂ ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಒರಟು ಮನುಷ್ಯರ ನಡವಳಿಕೆ ಬೆಂಕಿಯ ಉಂಡೆಯೆಂದು ತಮ್ಮ ಮಗನ ಬಾಳಿನ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಅರಿತುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಬಾಳು ಹೀಗಾಗಬಹುದೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕೆಲಸ ಕೈಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿದೆ. ಊರೆಲ್ಲ ಅವನ ಬಾಳಾಟ ಕಂಡು ಕೈತಟ್ಟಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವನಿಂದ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿ ಮಸಿ ಹತ್ತಿತು. ಅವನ ಬಾಳು ದಿನೇದಿನೇ ಅಧಃಪಾತಾಳಕ್ಕೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ತನ್ನ ಪತಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಅವರು ತುಂಬಾ ಸಾತ್ವಿಕರು, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು, ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ದೇವತೆಗೆ ಸಮಾನ. ಮರೆತೂ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಂದ

ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳಬಾರದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಎಂದಾದರೂ ಅವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನಾನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೃಡಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥವರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ—ಆನೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಲದ್ದಿ ಬಿದ್ದಂತೆ, ಗೋಪಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅನಂದ ಯಾರಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟವೋ ಸುಖವೋ, ಅವನೊಪ್ಪಲಿ ಒಪ್ಪದಿರಲಿ, ಅವರೊಡನೆ ತಾವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಶಾಂತಳ ಬಾಳು ಇಷ್ಟು ಬೀಳಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗನ ಒರಟುತನಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು, ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮನ ನೊಂದು, ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತು ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಯಲೆಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮಗನ ಆಸರೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು.

ತಾವೆಣಿಸಿದ್ದೆ ಒಂದು, ನಡೆದದ್ದೆ ಒಂದು. ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ನಡತೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಒರಟು ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೀವ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೆಂದು? ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಳ ಬಲಿಯೆ ಕೊನೆಯೆಂದಿರಬಹುದು. ತಾನು ಜೀವ ಸಹಿತವಿರುವವರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಕೂಡದು. ಮಗನೆಂಬ ಮಮತೆಯಿಂದ, ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತ ಹೋಗುವ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ತೋರಿಸಿದರೆ ವಂಶದ ಗೌರವ ಮಣ್ಣಾದಂತೆಯೆ. ಕಡೆಗೆ ತಾನಿದ್ದೂ ಸತ್ತ ಬಾಳಾಗುತ್ತದೆ; ನೋಡಿದ ಜನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುತ್ತಾರೆ; ತನ್ನವರು ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ; ತಾನೂ ನರಕದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಬ್ಬಾ! ಆ ಯಮಯಾತನೆ ನಾನನುಭವಿಸಲಾರೆ, ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಲಿಯಾಗಗೊಡಲಾರೆ, ನನ್ನವರನ್ನು ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳಗೊಡಲಾರೆ, ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಳಾಗಲಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ನೋವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ನಿಶ್ರಾಂತಿಯಿರಬೇಕು. ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷದ ವರೆಗೆ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡದಂತಾಗಬೇಕು. ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ತಪ್ಪು ಭಾವನೆ ಕಳೆದು ಶುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಜತೆಗೊಡಲಿ— ಅದೇ ಸರಿ.

ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ವೈಷಮ್ಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು ನಾಳೆ ಗೂರಪ್ಪನ ಸಂಗಡ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲೊಪ್ಪುವನೆ? ಬೇಗರು ದೇವರಂಥ ಮನುಷ್ಯರು. ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದರೆ? ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊಂಡಾಗಿರಿ

ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೆ? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಲಿ ಅವನು! ಶಾಂತಳ ಪ್ರಯಾಣ ಕೃಷ್ಣ ತಂದು ಬದುಕಲಿ! ಮೆತ್ತಗಿದ್ದಷ್ಟೂ ಹಾಕಿ ತುಳಿಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅವನ ಹಮ್ಮು ಇಳಿಸಲೆ ಬೇಕು.

ಸೂರಪ್ಪನೂ ಹೊರಳಿ ಹೊರಳಿ ಹಾಸಿಗೆ ಸವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಲೆ ತಿಕ್ಕಿ ಬೆಂಕಿ ಏಳುತ್ತಿತ್ತು. ನೋವಿನ ಬೆಂಕಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಶಾಂತಳ ಬಾಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿರ್ದಯನ್ನು ಹೊಡೆದಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಲಗ್ನ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಾಯಿಬಡಿದು, ಮಗಳಿಗೆಂದೂ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಎದೆ ತಟ್ಟಿ ಹೇಳಿ, ಗೋಪಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮಗಳನ್ನವನ ಕೈಮೇಲಿರಿಸಿ ಧಾರೆ ಯೆರೆದಿದ್ದರು. ಅವನ ಜೀವನದ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಮಗಳ ಬಾಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಣದ ಹಮ್ಮುವಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕಣ್ಣುತುಂಬ ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗಿದ್ದರು.

ತಮ್ಮ ಆ ಸುಂದರ ಕನಸು ಇಂದು ತಿರುಗು-ಮುರುಗಾಗಿದೆ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣದ ಹಮ್ಮುವಲ್ಲಿ ಮೆರೆದ ಬಾಳು ನನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಸಣದ ಮುಳ್ಳಿನ ಹಾಸಿ ಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮೈ ತಿಕ್ಕಿತಿಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅಂದು ಶಾಂತಳ ಬಾಳು ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆಂದು ಕಂಡಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆದದ್ದಾಗಲೆಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಾಚೆಯಿರಿಸಿ, ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪನಾದರೂ ಸುಖ ಸಿಗದೆ ಇರಲಾರದೆಂದು ನಂಬಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಊಹೆ ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಸುಖಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಬಂದು ಹೆದರಿಸಿ ಹರೆಯದ ಹೆಣ್ಣಿನ ರಕ್ತ ಹೀರುತ್ತಿದೆ.

ಇಂದು ಶಾಂತ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಣ್ಣೀರು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇತಿಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ಅಸರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದರಾದರೂ ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಸರಿ. ಯಾವ ಅಸರಾಧವೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಸ್ಸಲ್ಪುಷ ಹೃದಯ ಹೊತ್ತು ಮೂಕ ಪಶುವಿನಂತೆ ಬಾಳಿನ ಬಂಡಿ ಎಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಈ ಸುಖವೆ? ಇದು ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಮಾದರಿಯೆ? ಯಾರೂ ಇದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವವರಿಲ್ಲವೆ?

ಯಾರು ಯಾಕೆ ತಡೆಯಬೇಕು, ತಾನಿರುವಾಗ! ತಾವು ದಂಪತಿಗಳ ಬ್ಬರೂ ಶಾಂತಳನ್ನು ಜೀವದಂತೆ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಸಾಕಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಸಾಕಿದ್ದು ನರಬಲಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲ--ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದು, ಸಂತಾನದಿಂದ ಬೆಳಗಿ, ಈಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪ ಪುಟ್ಟಿಸಿತ್ತು ಎಂದು! ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ

ದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಆ ಬಾಳಾಟಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಕು. ಹೊಸ ಬಾಳು ಬಾಳಲಿ ಶಾಂತ. ಕಷ್ಟವೋ ಸುಖವೋ, ಹೇಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಸಂಸಾರದ ಸುಖವುಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಜೀವನದ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತಪ್ಪಿಯಾಳೆಂಬ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂದು ಸುಶೀಲ ಬಯಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಇಂದು ಬಾಳಿ ತೋರಿಸಲಿ.

ಎಲ್ಲ ಸರಿ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಯೆಚ್ಚಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯ ಸುಮ್ಮನೆ ಆರಗೊಡುವನೆ? ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿಯ ಆಹುತಿಯಾದ ಶಾಂತತನನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ, ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಿಡುವನೆ? ತಡೆದರೆ? ಬೀಗದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಿದರೆ? ನಾನು ಮೊದಲಿನ ಸೂರಪ್ಪನಲ್ಲ. ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸಿ, ಹಮ್ಮೆಲ್ಲ ಮುರಿದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ, ಅವನೆದುರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ಈ ಬಾರಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಣಕಿ ನೋಡಲಿ !

ಶಾಂತಳ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಚಿಂತೆ ಬಾಯ್ಬೆರೆದು ನುಂಗಿ ಅವಳ ಮಿದುಳಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನವಿರೆಂದು ತಾಯಿ ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಒಪ್ಪದೆ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ ಅವನ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಎಡೆಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ರಸನಿಮಿಷಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಅದೇ ತಾನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಆಶೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಬಯಕೆ-ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಮೆಟ್ಟಿ, ತಂದೆಯೊಡನೆ ತೌರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತನ್ನದೆ ಆದ ಒಂಟಿ ಬಾಳನ್ನು, ಹೊಸ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ತನ್ನ ಬಾಳು ಯಾಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು ? ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋದಂತೆಲ್ಲ ತನ್ನಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಾನು ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದೆ ಅಷ್ಟೆ? ಎಲ್ಲರಂತೆ ತುಂಬಿದ ಬಾಳು ನನಗಿಲ್ಲವೆ ? ಬೆಳಗಾದರೆ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಬಂಧನ ಹರಿದು ಹೋಗುವುದು. ಆ ನೋವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ? ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವರ ಯಾತನೆ ಸಹಿಸದೆ ನಾನೇ ಹೊರಟಿದ್ದೆನಲ್ಲ ! ಅದು ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದ ಈ ದಿನವನ್ನೇಕೆ ಎದುರಿಸಲು ನನ್ನೆದೆ ಇಷ್ಟು ಮಿಡುಕುತ್ತಿದೆ !

ಅಂದು ನನ್ನ ಹೊರಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಲವಾದ ನಿರ್ಧಾರ, ಈ ಸಿದ್ಧತೆ ಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇಂದೆ ಇರಬೇಕು—ಯಾತನೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು, ನನ್ನ ಅವರ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡ ಇಂದು, ಬದುಕಿನ ಕಡೆ ಉಸಿರಿನ ವರೆಗೂ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಆಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಹಾಕುವ ಇಂದು, ನನ್ನೆದೆ ಯಮ ಯಾತನೆ ಪಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ, ನಾನಿದನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಹೇಗೆ ಅವರಿಂದ ದೂರವಾಗಲಿ! ಈ ಒಂಟಿ ಬಾಳು ನನಗೆ ಒಗ್ಗುತ್ತದೆಯೆ? ಈ ಬಾಳನ್ನು ನಾನು ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದೆನೆ? ಇಲ್ಲ, ಇದು ಅವರ ಬಯಕೆ, ಅವರು ಬಯಸಿದ ಬಾಳು. ನನ್ನಲ್ಲವರು ಇದೇ ಬಾಳನ್ನೇ ಕ್ಷಮಿಸುವುದು. ನಾನವರಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಾಳುವ ನೀರಸ ಜೀವನವನ್ನು ಕಾಣಲು ಕಣ್ಣು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೇಂದೆ ಈ ಯಮಯಾತನೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನಾನವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ವೇಶ್ಯೆ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿ! ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿ ಕಂಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೂ ನನ್ನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹಾಪರಾಧ ಮಾಡಿದಂತೆ. ನನ್ನ ತಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಲ್ಲೆದೆ ಮಾಡಿ ಇವರನ್ನು ತೊರೆದು, ನನ್ನ ಮಗುವಿನ ಮುಂದಿನ ಬಾಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರ ನನಗೂ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿ ಕೊಡಲಿ. ನನ್ನ-ಅವರ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಕಲ್ಲಿಗಿಂತ ಕಠೋರ ಮಾಡಲಿ.

ಕಂಬನಿಯ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೀಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ-ಮಗುವಿನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಆ ಸುಖವನ್ನವರೂ ಉಂಡು ತಣಿಯಲಿ. ಬಲಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಈ ಕರಗುವ ಹೃದಯವಿದೆಯೆ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ, ಅವರ ಬಂಧನ ಹರಿದು ಹೊರಟಿರುವ ನನಗೇಕೆನ್ನು ಆ ಚಿಂತೆ! ಅವರಿಂದ ನನ್ನಾತ್ಮ, ಹೃದಯ, ಶರೀರ ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, ನನ್ನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವೆನು.

ಅಬ್ಬಾ! ಅವರಿತ್ತ ಯಾತನೆಯೆ! ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ ಸಾಯಿಸಿದರಲ್ಲಾ

ನಮ್ಮನ್ನು! ಅವರಿತ್ತ ಯಾತನೆಯೊಂದೆ ಸಾಕು— ಎಲ್ಲ ಮಮಕಾರವನ್ನೂ ತಳ್ಳಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಲು! ನಾಳೆಯಿಂದವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗುವಿನ ವೈ ಮುಟ್ಟುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆದು ನೋಡಲಿ— ಆಗ!

ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ತಲೆಯನ್ನೂ ಚಿಂತೆ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ವೇಷದಿಂದ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಬಳಲಿಸಿತು. ಹೊತ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ತಡವಾಗಿಯೆ ಎದ್ದರು. ಸೂರಸ್ವ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಾಡ್ಯಕ ಮುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಅವರ ಹಿಂದೆಯೆ ಸೀತಾರಾಮು— ಸೋಡಾ ಶೀಶೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೈಚೀಲವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಯೋಧನಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತ ಬಂದು ಗೋಪಿಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ತಾರಿದನು.

ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಯಾದದ್ದೆ ತಡ, ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸೂರಸ್ವ ಗೋಪಿಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಎದುರಿಗೆ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿ ಮಿಸೆ ಹುರಿ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮುವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಂಕಿಯಾದರು. ಆ ಕಾವು ಗೋಪಿಯ ಬಳಿ ಬಳಸಿ ಹೋಯಿತು. ಗೋಪಿ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಅದಕ್ಕುತ್ತರವಾಗಿ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಧೂರ್ತ ನಗೆಯೊಂದನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟ. ಹಿರಿಯರಾದ ತಮ್ಮನ್ನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಹೇಳದೆ, ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಧೂರ್ತ ನಗೆಯನ್ನು ತೇಲಿಬಿಡುತ್ತಿರುವ ಅಳಿಯನ ಉದ್ಧಟ ತನಕ್ಕೆ ಹೇಸಿ, ತಿರಸ್ಕಾರ ತಳೆದು,

“ಇಂದು ಸಂಜೆ ಶಾಂತಳನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರೆಂದೆನಿಸಿ ಉದ್ಧಟತನದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಮದುವೆಗೆ ಮುಂಚೆ ನೀವು ಕಟುಕರೆಂದು ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ನಿಮಗೆ ಮಗಳನ್ನಿತ್ತು ಎರಡು ಕೈಲೂ ಸುಖ ಉಂಡೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಹವಾಸ ಸಾಕಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಿಡೇ ನನ್ನ ಕಡೆಯ ಭೇಟಿ. ಇಂದಿನಿಂದ ಶಾಂತಳಿಗೂ ನನುಗೂ ಇದ್ದ ಋಣ ಹರಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನನ್ನ ಜೀವ

ವಿರುವ ವರೆಗೆ ಅವಳನ್ನಿತ್ತ ಕಡಿ ಹಾಯಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ—” ಎಂದು ನಿಂತೇ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಹನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು.

ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬೆಂಕಿ ತುಂಬುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಭಟ್ಟನೆದ್ದು ನಿಂತು ಗುಡುಗಿದ,

“ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟಿರಿ ? ಮಾತು ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಡಿ.”

ಹೊರಟಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ದುರುದುರು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು. ಗೋಪಿ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದ,

“ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟಾದ್ದ ಪಟ್ಟಿ ಒದರಿ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾ—ನಿಮ್ಮ ಮಗಳ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೇನಾದರೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವಿರೋ ?”

“ತಪ್ಪು ಹುಡುಕಲು ನಮ್ಮದು ಹಾದರದ ಮನೆತನವಲ್ಲ.”

ಮಾವನನ್ನು ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ಗುಡುಗಿದ,

“ಆದರ ಅರ್ಥ ?”

“ತೀಟಿಯಿದ್ದರೆ ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡಿ. ಹೋಗಿ ಭಟ್ಟರೆ, ಗಾಡಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಈ ನರಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಇರುವುದು ಬೇಡ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕೊಳೆ ಹಾರಿದ್ದೆ ಮಹಾ ಪಾಪವಾಯಿತು. ಹೋಗಿ ಬೇಗ ತನ್ನಿ.”

“ಆ ಹಕ್ಕು ನಿಮಗಿತ್ತವರು ಯಾರು ? ಅವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರತು ಬಿಟ್ಟಿರೇನು ?”

ಸಿಟ್ಟು ಸೂರಪ್ಪನ ಮೈಯನ್ನೂ ತುಂಬಿ, ಗೋಪಿಗಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೆ ಆಬ್ಬರವ ಗುಡುಗು ಗುಡುಗಿಸಿತು,

“ಆ ಶಬ್ದ ಉಪಯೋಗಿಸಲೂ ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಆಡಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಅವಳು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮಾತಿನಿಂದ ಕೃತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಆ ಮಾತಾಡಿ ದರೆ ನಾಲಿಗೆ ಸೀಳಿ ಬಿಟ್ಟೇನು !”

“ಬಾಳೆಯೆಲೆಯಲ್ಲ ಸೀಳಲು—ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲೂ ರಕ್ತವಿದೆ. ಷಂಠನಲ್ಲ ನಾನು, ಮೈ ಮುಟ್ಟಿದವರನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಾಕುವೆನು.”

“ನಿಮ್ಮ ಪುರುಷತ್ವದ ಪರಿಚಯವೆಂದೊ ನನಗಾಗಿದೆ; ಅದನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳಾಟವೇ ಇದೆಯಲ್ಲ, ಬೇರೇನು ಬೇಕು? ಮಿಸೆ ಹೊತ್ತು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ನಿಮಗೆ? ಅವಳು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಾಣುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ಸುಳ್ಳೊ-ನಿಜವೊ ಎಂದು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ, ನಿಜವಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಹೆಣ್ಣಿಗರಂತೆ ಕಂಡಕಂಡವರ ಮಾತಿಗೆಲ್ಲ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು, ಸೃಷ್ಟಿಧರ್ಮದಂತೆ ಮನೆ ತನದವರನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟ ನೋಟವಿಟ್ಟು, ಸರಸವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೆ ಅಪರಾಧವಾಗಿ ಇಲ್ಲದ ಕಥೆ ಕಟ್ಟಿ, ಸದ್ಗುಣಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳೊಬ್ಬಳ ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲಾ--ಇದು ಪುರುಷತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವೇ? ಆ ಮಾತಾಡಿ ಆ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಸಿ ಬಳಿಯಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರವುದು ನಿಜವಾದ ಪುರುಷತ್ವವಲ್ಲ, ಅದರ ಮುಸುಕೆಳೆದ ಹೇಡಿತನ. ಅದರಿಂದಲೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳಾಟ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಒಡೆದು ಚೂರಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಹೋಗಿ ಭಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನಿಲ್ಲದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನನ್ನೂ ಕೆಟ್ಟು ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತವಾದೀತು! ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಈ ಅಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಡುವುದೊಳ್ಳೆಯದು. ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಗಾಡಿ ತನ್ನಿ” ಎಂದು ಮಾತಿಗಾಸ್ಪದ ಕೊಡದೆ ಸರನೆ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು.

ಭಟ್ಟರೂ ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಡೆಯವರಾಗಿದ್ದು ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯದೆ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ಒಂದು ಮಾತೂ ಆಡದೆ ಮೂಕರಾಗಿ ಸೂರಪ್ಪನ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಿದ್ದು ಗೋಪಿಗೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಸುರಿದಂತಾಯಿತು. ರೋಷ ತುಂಬಿದ ಹುಲಿಯಂತೆ ಅವರ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಅಡ್ಡ ಹಾಕಿ ನಿಂತು ಅಬ್ಬರಿಸಿದ,

“ಏಯ್ ಸುಟ್ಟು ಮುಖದವನೆ, ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟೆಯೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಕಾಲು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದೀತು—ಹುಷ್ನಾರು!”

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ನಿಂತು ಬಾಯ್ಬಿಡುವುದರಲ್ಲೆ ಸೀತಾರಾಮು ಹಾರಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಚುಚ್ಚು ಮಾತಿನ ಬಾಣದಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ನೋಯಿಸಿದ,

“ಈ ಕಳ್ಳ ಕೊರಮನನ್ನು ಹಾಗೇ ಬಡಬೇಡ ಗೋಪಿ ಇವತ್ತು—ಇವನಿಂದಲೆ ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲ ನುಚ್ಚುನುರಿಯಾದದು.”

ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಮಾತಿನಿಂದ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ವೈಯುರಿವೆದ್ದಿತು. ಬಿಚ್ಚಿದ ಗಂಟನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊದ್ದು, ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಣಕ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಯಾರಯ್ಯ ಕಳ್ಳ ಕೊರಮು? ತಲೆಗೆ ಮೆಚ್ಚು ಮದ್ದು ಹಾಕಿ, ಗೋಪಿಯನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತ ಸುಲಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವ ನೀನೊ, ನಾನೊ? ಕಳ್ಳ ಕೊರಮರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮೋಸ-ಕಪಟತನ-ಬೂಟಾಟಕೆ, ಗೂಂಡಾಗಿರಿ, ನೀಚತನ, ಕಟುಕತನವಿರುವುದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನಲ್ಲೊ, ನನ್ನಲ್ಲೊ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಪಿಲೆ ಹಸುವನ್ನು ಕದ್ದು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡೆ. ನಾಣಿಯಿದ್ದರೆ ಗೋಪಿಯನ್ನು ಸುಲಿದು ತಿನ್ನಲು ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಲೆಯೊಡೆಯುವ ಹಂಚಿಕೆ ಹೂಡಿ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿ ಯಾರದೊ ತಲೆಯೊಡೆದು ಪೇಚಾಡಿದೆ. ಆಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ತೊರೆಸಿ ಬೇರೆ ಹಾಕಿದರೆ ಕೆರೆದು ತಿನ್ನಲನುಕೂಲವಾಗುವುದೆಂದು ಬಗೆದು, ನಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದಾರೋಪಣೆ ಹೂಡಿ, ಗೋಪಿಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿದೆ. ಕಾಳಾಚಾರಿಯ ಕೈಲಿ ಗುಸ್ತವಾಗಿ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕಮಿಷನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅವನಿಂದ ಸಟ್ಟು ಆಡಿಸಿ, ಗೋಪಿ ಹಾಕು ತಿದ್ದ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ನೀರಿನಂತೆ ಹೀರಿದೆ. ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಚೈತನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಆ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ಅವನ ಮೇಲೆಯೆ ಹೇರಿ ಓಡಿಹೋಗುವುದ್ದೇಶವಿಟ್ಟು, ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟದೆ ನಿನ್ನ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದೆ. ಈಗ ಹೇಳು—ಕಳ್ಳ ಕೊರಮು ನೀನೊ, ನಾನೊ? ಸಂಸಾರ ನುಂಟು ನೂರಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನಿನ್ನಿಂದಲೊ, ನನ್ನಿಂದಲೊ? ಮಾತಾಡೈಯ್ಯ, ಅವನೇನೊ ಮುಠಾಳನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಠಾಳರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಿಯೇನು!”

ಎಂದು ಬಿಚ್ಚಿದ ಗಂಟನ್ನೂ ಜಾರಿದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಎಡಿಬಿಡದೆ ಸುರಿದ ಭಟ್ಟರ ಮಾತಿನ ಕಲ್ಲುಮಳೆಯಿಂದ ಸೀತಾರಾಮು ನಡುಗಿ, ಗೋಪಿಯ ಕಡಿ ಅವನ ಭಾವನೆಯನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಕಡಿಗಣ್ಣೊಟಬೀರಿದ. ಮೊದಲಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಬಗ್ಗೆ ದ್ವೇಷ ತಾಳಿದ್ದ ಗೋಪಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಅವರಿಣಿಕೆಯಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಲೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದನಾಗಿ ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡತೊಡಗಿದ.

ಅವನ ಭಾವನೆಯನ್ನರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಡುಗುತ್ತಿವೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನಿಳೆ
ತಂದು ಹೇಳಿದ ಸೀತಾರಾಮು,

“ಎಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು ಗೋಪಿ, ಅವನ ಮಾತನ್ನು ನೆಚ್ಚಬೇಡ. ಅವರು
ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿಸಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೂ ನೀನೂ
ಇಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ಆದಕ್ಕೆ ಈ
ಛೇದನೆಯೇ.”

“ಕಾಳಾಚಾರಿಯ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಸುಳ್ಳೂ, ನಿಜವೂ, ಯಾರು
ಮಾಡಿದ್ದು ಏನು ಎನ್ನುವುದೆಲ್ಲ ಪತ್ತೆ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿ
ಯೋಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಬೆಂಬಲವಿಡಿಯೆಂದು ಅವನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.
ನಮಗೆ ಯಾರ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷ ಕಾರಿ ಏನೂ ಆಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನೇ ಕರೆಸಿ
ಕೇಳಿಸಲೇನು?”

“ಏನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬ ಲಂಚಕೋರ, ನೀನೊಬ್ಬ ಸುಳ್ಳಿನ
ಕಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಚಾಣಕ್ಯ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ
ನಿರಪರಾಧಿಗಳೂ ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತೆ.”

“ಆಬ್ಬಾ ನಿನ್ನ ಸೊಕ್ಕೇ! ಸತ್ಯದ ಸೋಗನ್ನು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಕು
ತ್ತಿರುವೆ! ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣದ ಬಾಳು ಬಯಲಾಗಲು ಇನ್ನೇನೂ ಹೆಚ್ಚು ದಿನವಿಲ್ಲ.
ಸದ್ಯದಲ್ಲೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆ ತೊಡಿಸಲು ಬರುವರು. ಆಮೇಲೆ ನಾಯಿಯಂತೆ
ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಕಚ್ಚಿ ಕೂತಿದ್ದರೆ ಸರಿ. ಅಲ್ಲಿ ವರೆಗೆ ಕುಣಿದದ್ದೆ
ಬಂತು. ಕುಣಿ.... ಕುಣಿ ...!”

ಆ ಮಾತು ಗೋಪಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೆಂಡ ತುಂಬಿ ಹೊಡು
ಕಚ್ಚಿ ಭಟ್ಟರ ಮೇಲೆ ಹಾರಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಸೀತಾರಾಮು ಅವು ಮೇಲೆ
ಹಾರಿ ಬೀಳಲು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣಲು ಮೈ
ಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂತ.

ಸೀತಾರಾಮು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೆಂಕಿಯ ಉಂಡೆಯಾಗಿ ಕಟ ಕಟ ಹಲ್ಲು
ಕಡೆಯುತ್ತ,

“ಸೂಳೆಮಗನೇ, ನೀನು ತಿಂದ ಪಿಂಡದನ್ನೂ, ಕಂಡವರ ಕೂಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡ್ಡಿ
ಸುವೆನು ನೋಡೀಗ” ಎಂದು ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಗೋಡೆ ವರೆಗೆ ಅವ

ರನ್ನು ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ತಲೆಯನ್ನು ಗೋಡೆಗೆ ಜಜ್ಜಿ ಜಜ್ಜಿ ಯಿಟ್ಟನು.

ಭಟ್ಟರ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ಔಡುಕಟ್ಟಿ,

“ನಾಯಿಭಡವಾ, ನಿನ್ನ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ನಾನೂ ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮಗನೆ ಅಲ್ಲ” ಎಂದು ಮೈಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಿ, ಅವನ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಮೈ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು, ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವನ ಕೈಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ಅವನ ಕತ್ತು-ಕಾಲಿಗೆ ಬಲವಂತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈ ಬಳಸಿ ಹಾರಿ ಎತ್ತಿ ದೂರ ಬಿಸಾಡಿದರು.

ಬಿವ್ವ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಮೈ-ಕೈಯೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡಿತು. ಆದರೂ ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ ನೋವನ್ನು ಸವರಿ ಹಾಕಿ, ಸವರಿಸಿಕೊಂಡೆದ್ದು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಿಡಿ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ಕೊಳೆಕಟ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತಾ,

“ಚಂಡಾಲ, ನಿನ್ನ ಮೈ-ಕೈ ಮೂಳೆ ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮಗನೆ ಅಲ್ಲ, ನೋಡುತ್ತಿರು!” ಎಂದು ಬಾಣದಂತೆ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಕೈಚೀಲದ ಬಳಿ ಸರನೆ ಹಾರಿ ಭಟ್ಟರ ಮೈಮೇಲೆ ತೀಶೆಗಳ ಮಳೆಗರೆದ.

ಆ ನೋಟ ಮಾತ್ರ ಸೂರಪ್ಪನಿಂದ ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಔಡುಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮರದ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಮೇಲೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಹಾರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಗೋಪಿ ಅವರ ಬಳಿ ಹಾರಿಬಂದು, ಗೋಡೆಯ ಬಳಿ ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದು, ಅವರ ಕೈಲಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಹಾರಿ ಕಸಿಯತೊಡಗಿದ.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಭಟ್ಟರು ಅತ್ತಿತ್ತ ಛಂಗನೆ ಹಾರಿ ಅದಷ್ಟು ಅವನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಮೈ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಜಾಣತನವನ್ನು ನುಂಗಿ ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿ ಅವನ ಸೆದ ತೀಸೆ ಮೈಗುದ್ದಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಛಟಿಛಟಿ ಒಡೆಯುವ ಗಾಜಿನ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಅತ್ತೆ-ಸೊಸೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ದೇಹವನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಾಗಿಲಿಗಡವಾಗಿ ನಿಂತರು. ರಂಗಮ್ಮ ಗೋಪಿಯನ್ನು ಗದ್ದರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರಪ್ಪ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಂಡು ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಭೀತಿ ತುಂಬಿ ಚೀರಿದರು,

“ಶಾಂತ, ನೀನಾಕೆ ಬಂದೆ ಇಲ್ಲಿ! ಇದ್ದುಕೊಂಡ ಮನೆ, ಈ ನರ

ರಾಕ್ಷಸರು ನಿನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಹೊರಡು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಂದ.”

ಶಾಂತ ಭೀತಿ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ರಂಗಮ್ಮ ಆ ನೋಟವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು,

“ನೀನು ಹೋಗು ಶಾಂತ, ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

ಶಾಂತ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ, ನೋವಾದ ಮೈಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಂದು ಹಾಕುತ್ತಾ ಹೋಗಲಾರದೆ ಹೋದಳು.

ರಂಗಮ್ಮ ಶಾಂತಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಿತ್ತು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೋಪದ ಕೆಂಡ ತುಂಬಿ ಗೋಪಿಯ ಕಡೆ ಕಿಡಿ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ಗದ್ದರಿಸಿದರು,

“ಗೋಪಿ, ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಮೊದಲು ಬಿಡು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರ ನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಗು ಹಾಕಿ ನಿನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಮೂರು ಕಾಸು ಮಾಡಿ ಬಿಡುವೆನು. ನಿನ ಗೇನು ಯಾರು ಹೇಳುವವರು ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲವೇನು! ಬೀದಿಯ ನವರು, ಕೆಟ್ಟು ಹೋದೆಯಾ! ಧೂ ನಿನ್ನ ಮುಸುಡಿಗಷ್ಟು ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ. ನಿನ್ನ ಬಾಳೂ ನೀನೂ, ಏನೆಂದು ಹುಟ್ಟಿದೆ ಹೇಳು. ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಒಳ್ಳೆಯವರೆಂದು ಹೆಸರು ತೆಗೆದಿದ್ದರೂ, ಅಷ್ಟೂ ನಿನ್ನ ಕಟುಕತನದಿಂದ ಕೆಸರು. ನಿನ್ನಂಥವ ನನ್ನು ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೂ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತೆ.”

ಗೋಪಿ ಹಿಡಿದ ಕೈಯನ್ನು ಸಡಲಿಸಿ ದೂರ ನಿಂತು ಮೈಯ ಬೆವರನ್ನೂ ರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಾಯನ್ನು ನುಂಗುವಂತೆ ದುರಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದ. ಅದನ್ನು ಗಣ ನೆಗೆ ತರವೆ ರಂಗಮ್ಮ, ಕತ್ತನ್ನು ಸರಕ್ಕನೆ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕೋಪದ ಕಾವಿನಿಂದ ಅವನನ್ನೂ ಸುಟ್ಟರು.

“ಹಿಡಿದ ಶೀಶೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕಳಗಿಡು, ಸೀತಾರಾಮು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾದೀತು!”

ಸೀತಾರಾಮು ಅವರ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಕೈ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ರಂಗಮ್ಮ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು,

“ನೀಚ! ನಿನ್ನನ್ನಿಲ್ಲಿ ಬರಹೇಳಿದವರ್ಯಾರು? ಅವರ ಮೈ ಮುಟ್ಟಲು ನಿನಗೇನಧಿಕಾರ? ಅವರ ವಯಸ್ಸೇನು, ನಿನ್ನ ವಯಸ್ಸೇನು! ನಾಯ! ನಿನ್ನ ಎಂಜಲು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಬಂದೆಯಾ? ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನಿದೆ? ನನ್ನ ಮಗನ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದವನಲ್ಲವೇ

ನೀನು ! ಎಷ್ಟು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಮುರಿದಿರುವೆ ನಿನ್ನೀ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ! ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ! ನಿನ್ನ ನೋಟಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ. ತೋಲಗು ನೋದಲು ಇಲ್ಲೆಂದ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಗತಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ನೋಡು” — ಎಂದು ಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿರುವ ಗಾಜಿನ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ ಕೋಪದ ಸಂಗಡ, ಅಶ್ಚರ್ಯ ಭಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ “ಅಯ್ಯೋಯ್ಯೋ, ಏನು ಗಾಜು, ಏನು ರಂಪ ! ಈ ಗಾಜಿನ ಮಳೆಯಿಂದ ಅವರ ಮೈ ಉಳದದ್ದೆ ಹೆಚ್ಚು ! ಮೂರ್ಖ.....!” ಎಂದು ಗಾಜನ್ನು ಒಟ್ಟುಮಾಡಲು ಪೊರಕೆಗಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹಾರಿದರು.

ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಧದಲ್ಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವುದೇನೆಂದು ಹೊಳೆಯದೆ, ಗೋಪಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅವನ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದ. ಗೋಪಿ ಆ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದವನಂತೆ ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ. ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ, ಸೂಚನೆಯನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಅವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಕತ್ತನ್ನು ಸರಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಬುಸುಬುಸು ಉಬ್ಬಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾ ಕೆದಕಿದ ಕೂದಲನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ. ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣಾಗತೊಡಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಏನೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ್ನರಿತ ಸೀತಾರಾಮು ಉಪ್ರೇಕಗೊಳಿಸಲು ಹೆದರಿ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತ. ರಂಗಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಸವರಿ ಕಲ್ಲುಗುಂಡಿನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವನ ಭಂಡ ನಿಲುವು ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನ ಜಿಂಕೆಯುಜ್ಜುತ್ತಾ ಕಟಕಟ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತಾ,

“ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಿದ್ದು ಮುಠಾಳ ಮಗನೆ, ತೋಲಗುವೆಯೋ, ನಿನ್ನ ಮೈ ಪುಣಿ ಮಾಡಲೋ !” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಕಾಲಿಗೆ ರುದ್ರ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯೂರಿದರು. ಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಚೂರು ಎರಡು ಕಾಲಿಗೂ ಚುಚ್ಚಿ, ದೇಹ ಅಯ ತಪ್ಪಿ “ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಕಾಲು ಹೋಯಿತು” ಎಂದು ಚೀರಿದುತ್ತಾ ಗಾಜಿನ ಮೇಲೆಯೆ ಮೈಯುರುಳಿಸಿದರು.

ಯಾವುದು ಅಗಬಾರದೆಂದು ಈವರೆಗೆ ಎಚ್ಚರಕೆಯಿಂದ ತಡೆದು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ಅದು ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಸಿಟ್ಟಿನ ಹೊಲೆತನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಕರುಳು ಕೆತ್ತು ಬರುವಂತೆ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಾಜು ಮೈಯ್ಯ ರಕ್ತ ಹೀರಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ನೋಟ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಎದೆಯನ್ನರಳಿಸಿತು. ರಂಗಮ್ಮನ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಸಂತಸವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿದುರು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿಯಲು ಬಡದೆ ತುಟಿಯೊಳಗೆ ಒತ್ತಿಹಿಡಿದು “ಆಯಿತಲ್ಲ, ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ” ವೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ಹುಬ್ಬು ಕುಣಿಸುತ್ತ, ತಲೆ ಹಾಕುತ್ತ, ಅವರೆಗೆ ತಾನು ತೋರಿದ ಸಾಹಸದಿಂದ ಉಕ್ಕಿಬಂದ ಬೆವರನ್ನು ನಾಲಗೆಯಿಂದ ನೆಕ್ಕಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿದ.

ಗೋಪಿಗಂತೂ ಆ ಘಟನೆ ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದದ್ದು ಪರಮಾನ್ನ ಉಂಡಂತಾಯಿತು. ಬೇಸರ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಸಂತೋಷ ವುಕ್ಕಿ ಮೈಯುಬ್ಬಿಸುತ್ತ, ಕೆನ್ನೆಯರಳಿಸುತ್ತ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ವ್ಯಂಗದ ಚುಚ್ಚುಬಾಣ ಬಿಟ್ಟ,

“ಕಂಡವರ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿದವರ ಗತಿಯೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟೆ—ಅನುಭವಿಸಿ ! ಬಾರೈಯ್ಯ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನುಂಗುವಂತೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾವನ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನ ನೋಟವನ್ನು ಸವರಿ ಹಾಕಿ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಣಕ ನಗೆಯನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಾಯಿಯಂತೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾರಾಮುವನ್ನು ಕಂಡು ಸೂರಪ್ಪ ನಿಟ್ಟು ಸಿರಿಟ್ಟು ಕಟಕಟ ಹಲ್ಲು ಕಡಿದು ‘ಇರಲಿರಲಿ, ನಿನಗೆ ಹಬ್ಬ ಕಾಣಿಸುವೆನೆ’ನ್ನುವ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ಗೋಣು ಹಾಕಿ, ಗಾಜು ಒಟ್ಟುಮಾಡಲೆಂದು ಚಪ್ಪಲಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಬರಲು ಹೊರಗೆ ಹೋದರು.

ಅವರು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿಹಿಡಿದು ರಂಗಮ್ಮ ಊರೆಲ್ಲ ಹಾರಿಬಿದ್ದ ಗಾಜನ್ನೊಟ್ಟು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಸೂರಪ್ಪ ಅವರನ್ನು ತಡೆದು ಆ ಕೆಲಸ ಕಾವು ಮಾಡಿ, ಭಟ್ಟರ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಬಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅವರನ್ನೆತ್ತಿ ತಮ್ಮ ಮೈಗೆ ಒರಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಸವಿ ನುಡಿಯಿಂದ ತಣಿಸುತ್ತ, ರಂಗಮ್ಮ ತಂದಿತ್ತ ಸೂಜಿಯಿಂದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಗಾಜುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆಯತೊಡಗಿದರು. ಮೈಯ್ಯ ರಕ್ತ ಹೊಳೆಯಂತೆ ಹರಿಯಿತು. ನಾಲಕ್ಕಾರು ಗಾಜುಗಳು ಸೂಜಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಸೂರಪ್ಪ ಕಂಗಾಲಾಗಿ,

“ಶಸ್ತ್ರದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆ ಇಲ್ಲ ಭಟ್ಟರೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಲೆ ಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈಸಿಕೊಂಡಿರಿ, ಬಂದೆ” ಎಂದು ಪಾನಕ ಮಾಡಿ ತರಲೆಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಭಟ್ಟರ ಬಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಗಾಡಿ ತರಲು ಹಾರಿದರು.

ರಂಗಮ್ಮನಿತ್ತ ಪಾನಕವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ತೊಟ್ಟಾಗಿ ಕುಡಿದು ಕಣ್ಣೀರಿ ಡುತ್ತಾ ಗದ್ದದಿಸಿದರು,

“ಕಡೆಗೂ ನನ್ನ ಮೈಯ್ಯು ರಕ್ತವನ್ನು ಆ ಚಂಡಾಲನಿಗೆ ಬಲಿ ಕೊಡಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಕಾಲ್ಕೇನಿನ್ನು ಬರುತ್ತದೊ ಇಲ್ಲವೋ ರಂಗಮ್ಮ, ಆಯ್ಕು ತಿನ್ನುವ ಕೋಳಿಯ ಕಾಲು ಮುರಿದಂತಾದರೇನು ಮಾಡಲಿ ?”

“ವ್ಯಥೆ ಪಡಬೇಡಿ, ಭಗವಂತ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿಯಾನು ! ಆ ನೀಚನ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡಲು ಹೋಗಬಾರದಿತ್ತು. ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕೆ ಹೊರತು, ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು” ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಗಾಡಿ ನಿಂತ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದರು. “ಗಾಡಿ ಬಂತು. ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭರವಸೆಯಿರಿಸಿ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ, ಕಂಗಾಲಾಗಬೇಡಿ.”

ಸೂರಸ್ವ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಮಗುವಿನಂತೆತ್ತಿ ತಂದು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ, ರಂಗಮ್ಮನ ಕಡೆ ಹೊರಳಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಇವರನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಬರುವೆನು. ಶಾಂತಳ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗ ವಿರಲಿ. ಆಮೇಲೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡೋಣ.”

ಕಂಬನಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ರಂಗಮ್ಮ ತಲೆ ಹಾಕಿದ್ದೆ ಉತ್ತರ ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಸಿಕೊಂಡು ಸೂರಸ್ವ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು.

೨೦

ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ನಾಣಿಯ ತಲೆ ಕಾದು ಸಿಡಿದು ಹೋಗುವಂತಾ ಗಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರನ್ನೂ ಶಾಂತಳನ್ನೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಬಂದ ಸೂರಸ್ವ, ತನ್ನಲ್ಲಿ

ಗೋಳಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರು, ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಟ್ಟು ಸುಟ್ಟು ಬಂದ ಆ ಮಾತು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಯ್ ಗುಡುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಅವನ ಕರುಳನ್ನು ಹಿಂಚುತಿತ್ತು.

ನೋವು ತಿಂದು ತಿಂದು ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ಬದುಕಿನ ಆಶೆಯ ನ್ನಿಲ್ಲ ತೊರೆದು ವೈದ್ಯಶಾಲೆಯನ್ನೇ ಮನೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅತ್ತಿಗೆಯ ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿಯ ಕರ್ಣಕರೋರ ವರ್ತಮಾನ, ಸ್ನೇಹಿತನಲ್ಲಿತ್ತ ವಾಗ್ದಾನದ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಬಲಿಯಿತ್ತು, ಆಹಾರ-ನಿದ್ರೆ ತೊರೆದು ಹಗಲಿರುಳೂ ದುಡಿದು ಕಡೆಗೆ ಕಾಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರುವ ಭಟ್ಟರ ಕರುಣಾ ಜನಕ ಸುದ್ದಿ ಇವೆರತೂ ಬರಸಿತ್ತೆಲಿನಂತೆ ಬಂದೆರಗಿದುವು.

ಆ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ನಾಣಿ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದ. ಬಾಳಿನ ಈ ಅಪಘಾತಗಳನ್ನು ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು? ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆ ನಡೆದಿವೆ. ಅಣ್ಣನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿ ನಿಂತದ್ದೆ ಎಲ್ಲರ ಬಾಳಿನ ಮಾರಣ ಹೋಮಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾಯಿತು. ಆ ಅಪರಾಧವೇನುಸವಷ್ಟು ನೀಚನೆ ತಾನು? ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧತೆಯಿಲ್ಲವೆ? ಸೌಜನ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ಧರ್ಮಬಂಧನವಿಲ್ಲವೆ? ಯಾವುದರ ಕೊರತೆಯಿದೆ ತನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ! ಪರಿಶುದ್ಧ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲಾ, ನನ್ನಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಯಿತೆ ನನ್ನ ಸೌಜನ್ಯ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ!

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಒರಟಾಟವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಒಂದು ದಿನನಾದರೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಸಂತೋಷದಿಂದಾಡಿಲ್ಲ, ಕೂಡಿಲ್ಲ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನು? ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ? ಒಬ್ಬನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವ ಪುಣ್ಯ ಪವೆದು ಬರಲಿಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲ, ಆ ಪುಣ್ಯ ನನಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಸೋದರಿಕೆ ಒಡೆದು ಮಣ್ಣಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮಹಾಕಾಪಿ, ಅಣ್ಣನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವಂಚಿತನಾದೆ, ದೇವತೆಯಂಥ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಸಸಹಿತ ಬಲಿಗೊಟ್ಟೆ, ತಂದೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಂತು ಕಾದಾಡಿದ ಭಟ್ಟರ ಕಾಲುನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಎಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದ—ಈ ಮಹಾವಾತಕನಿಂದಲೇ ಆದವು. ನಾನು ಬದುಕಿರಬಾರದು. ಈ ಸಾಪಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಜಜ್ಜಿ ಕೊನೆಗೊಣಸ

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವನು ನಿಂತು ಹೇಳಿದ,

“ಇದಕ್ಕೂ ಸೀತಾರಾಮುವಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ ಸರಸು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಚಿನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಯನ್ನಾಕೆ ದೂರಬೇಕು ಹೇಳು. ಎಲ್ಲ ತಪ್ಪೂ ನೋವೂ ಅಣ್ಣನ ಅವಿವೇಕದಿಂದಾದದ್ದು. ಮೊದಲು ಅವನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಬೇಕು, ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣವಿತ್ತು ಸಂದೇಹವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬೇಕು; ಆಗ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತೆ.”

“ಆಗಲಿ. ಆದರೂ ಈ ಸಮಯ ಬಿಡಬೇಡಿ. ಭಟ್ಟರಿಗಾದ ಅಪಘಾತವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿ. ಅವನಿಂದ ನಾಲೞಾರು ಜನರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಿದೆ.”

“ಅದು ಹೌದು. ಈ ಸಮಯ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತೆ; ಹಾಗೇ ಮಾಡುವೆನು” ಎಂದು ಟವೆಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೀರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಖಮಾರ್ಜನೆ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು, ಶುಭ್ರವಾದ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟು, ಎಷ್ಟು ಬಲವಂತಪಡಿಸಿದರೂ ಊಟ ಮಾಡದೆ, ಕೊಟ್ಟ ಒಂದು ಲೋಟಿ ಕಾಫಿ ಹೀರಿ ಸಾಯಕಲ್ಲನ್ನು ಹತ್ತಿದ.

ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದ ಸರಸು ಎಚ್ಚರದುಂಬಿದಳು,

“ಹುಷಾರು, ದುಡುಕಿ ಅಪಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ.”

“ಹೆದರಬೇಡ, ನನಗಿಂತ ನಿನ್ನ ಕಡಿ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗವಿದೆ ನನಗೆ. ಗಲಾಟೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಬರಲು ಹೊತ್ತಾಗಬಹುದು; ಗಾಬರಿ ಬೀಳಬೇಡ” ಎಂದು ವೆಡಲನ್ನು ಒತ್ತಿದನು. ವಾಯುವೇಗದಲ್ಲಿ ವಾಹನ ಓಡಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲೆ ಶಂಕರ ಸಿಕ್ಕಿದ. ಅವನೂ ನಾಣಿಯನ್ನೆ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದ. ಅವನಿಂದ ಸೀತಾರಾಮು ಅಂಗಡಿ ಖಾಲಿ ಮಾಡಿ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಶುಭ್ರಹೋದ. ಠಾಣೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಬಿದ್ದವನು ಆ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ವಿಷಯದ ವಿವರ ತಿಳಿಯಲು ಅವನಂಗಡಿಯೆ ಬಳಿ ಹಾರಿದ.

ಅಂಗಡಿ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕೇಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ,

ಸಾಮಾನ್ಯನೈಲ್ಲ ಸಾಗಿಸಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಸರಿಯಾದ ಸಂಗತಿ ಹೊರ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಖಚಿತ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ರನೆ ವಾಹನವನ್ನು ಅವನ ಮನೆಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದ.

ಮನೆ ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆ ಸಂಶಯ ಬಲಿಯಿತು. ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲು ಜನ ಜಾತ್ರೆಯಂತೆ ನೆರೆದಿತ್ತು. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಸುದ್ದಿ ಇನ್ನೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡ ನೋಟ ದಂಗುಬಡಿಸಿತು. ಕಣ್ಣು ಅಗಲಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಮನಸ್ಸಿನ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲ--ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಆ ನೋಟ 'ಕಂಡವರ ದುಡ್ಡು ಮಂಜಿನಂತೆನ್ನುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ' ವೆನ್ನುವ ನಾಣ್ಯಡಿಯನ್ನು ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿತು. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು ನೋಡಿದ. ಬಾಗಿಲು ಹಾರು ಹೋದಿದು ಅರ್ಧದರ್ಧ ಸುಟ್ಟು ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಮನೆ ಅವನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಯಾರಿಂದ, ಏಕೆ ಹೀಗೆ? ಎನ್ನುವುದೊಂದೂ ತಿಳಿಯದೆ ಮಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ. ಅವನೆದೆ ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ತುಡುಕಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನ ಆಡಿಕೊಂಡ ಮಾತು ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ ವಿತ್ತು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿತು.

"ಯಾರೊ ಆಗದಿದ್ದವರು, ಅವನಿಂದ ನೊಂದವರು ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿ ಕೈರಬೇಕು."

"ಇಡದೆ ಬಿಡುವರೆ? ಸಟ್ಟಾ ಆಟದ ನೆವದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನರ ಮನೆ ಹಾಳು ಮಾಡಿರುವನೊ ಆ ಹಾರುವೈಯ್ಯ!"

"ಅದೊಂದೆ ಆದರೆ ಏನಾದರನ್ನಬಹುದು. ಕೊಟ್ಟವರ ದುಡ್ಡಿಗೆ ನಾಮ ಹೆಚ್ಚುವುದು, ಮನೆ ತಪ್ಪಿದ, ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟ, ಅಶಿಸ್ತ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಲಿ ಯೋಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಕೈಲಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಸಿದು ಸುಟ್ಟುಟ್ಟುವುದು, ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ಮಾಲನ್ನು ಐವತ್ತಕ್ಕಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಎರಡಾಣೆ ಬಡ್ಡಿಯಂತೆ ಹೇರಿ, ಕಡೆಗೆ ಆ ಮಾಲನ್ನು ಸ್ವಾಹಾ ಮಾಡುವುದು—ಈ ಬಗೆಯ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಬೇರೆ ಜನರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದ್ದ."

"ಈಗ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಸ್ತರ ನಿಂಗಿಯನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಆ ಗುಂಪಿನವರ ಶತ್ರುತ್ವ ಬೇರೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ."

"ಸರಿಸರಿ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇರುವಾಗ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚುವುದೇನೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ."

ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರಿಂದ ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ನಾಲ್ವಾರು ಮುಖದ ವರ್ಣನೆ ಕೇಳಿ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಹೋದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಖ ಸೋಲು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಮತ್ತಷ್ಟು ಕುತೂಹಲಾವಿಷ್ಟನಾದ. ಅವನಿಂದಲೂ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಆತುರದಿಂದ “ಈ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಅವನಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳಿದ.

ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರ ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನಿಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸಿತು.

“ಯಾಕೆ, ನಿಮಗೂ ನಾಮ ಹಾಕಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೇನು?”

ನಾಣಿ ಸೀತಾರಾಮುವಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾದ ಹಾನಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ.

“ಅವನ ಅದೃಷ್ಟ ನೆಟ್ಟಗಿತ್ತು—ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ವಾರು ವರ್ಷ ಅವನಾಟವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು ಕತ್ತಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯಬೇಕಿತ್ತು.”

“ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಮೊದಲೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಬೀಸಿದ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.”

“ನಿಮಗೇನು ಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ?”

“ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೈಲಿ ತಿರುಪತಿ ಚಿಲು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ. ಸದ್ಯ ನನ್ನದೃಷ್ಟಿ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೆಡುತ್ತಿತ್ತು.”

“ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಕ್ಷಣ ಮನೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ಬರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು.”

“ಬರೆದುಕೊಂಡೆಂದು ಕೇಳಿದೆ; ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ತೊಂದರೆ ಮುಂದಿಟ್ಟು ತಿಂಗಳ ಗಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹಣಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಸೀದಿಯೊಂದಿತ್ತು ಕಾಲ ತಳ್ಳುತ್ತಲೆ ಬಂದ. ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಅವನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವ್ಯವಹಾರ, ಅಂಗಡಿಯ ಡಬ್ಬು ನೋಡಿ ನಂಬಿ ನಾನೂ ಪೆಚ್ಚುಬಿದ್ದೆ.”

“ಅಂತೂ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೂ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಗಿಟ್ಟಿಸಿದನೆನ್ನಿ.”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ. ಯಾವ ಜನ್ಮದ, ಅಸನ ಋಣ ನನ್ನ ಮೇಲಿತ್ತೋ,

ತೀರಿ ಹೋಯಿತು.”

“ಇನ್ನೇನು, ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸದ್ಯ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೀಡೆ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತಲ್ಲ ಹೇಳಿ. ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮಂದಿಯನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ!”

“ಈಗೇನು ಕಮ್ಮಿಯೆ? ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಸಾಲಾಗಿ ಕೂತಿದ್ದಾರೆ, ನಾನು ಹಾಕಿಕೊಂಡವರು. ಅವಳು ಹಾಲಿನವಳು, ತಿಂಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಂತೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಬಾಕಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರಂತೆ. ಪಕ್ಕದವನು ಅವರಂಗಡಿಯ ನೌಕರ—ಆರು ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ತಿರುಪತಿ ನಾಮ, ಬರಾಬ್ಬರಿ ನೂರೆಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿ. ಅದರ ಪಕ್ಕದವರು—ಸ್ವೇದಾಚಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾಗದಪತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ಇಡೀ ಗಂಟೊಂದನ್ನಿತ್ತು ಎಳ್ಳು—ನೀರು ಬಿಟ್ಟವರು. ಅದರ ಪಕ್ಕದವನು ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿಯವನು—ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಬಾಕಿ ಚುಕ್ಕಾ ಆಗದೆ ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದಾನೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹಣಕಾಸಿಗೆ ಈ ಸುಟ್ಟ ಮನೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಿಂದ ನನಗೂ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಗಂಟೆಲ್ಲ ಒಣಗಿ ಹೋಯಿತು.” ಎಂದು ಅವರು ತಾವೂ ನಕ್ಕು, ಅವನನ್ನೂ ನಗಿಸಿದರು.

“ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ದುಃಖ ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆನ್ನುವ ಗಾದೆಯನ್ನು ನೀವು ಸುಳ್ಳು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಂದ ಅವನು ಕೈಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬದುಕಲಿ ಬಿಡಿ. ಸದ್ಯ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದನಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು” ಎಂದು ನಾಣಿ “ಬರುತ್ತೇನೆ ನಮಸ್ಕಾರ” ಎಂದು ಪೆಡಲನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿದ.

ಅಷ್ಟಾಗುವಾಗ ಗಂಟೆ ಐದೂವರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಹೌಹಾರಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಕಾದ ಹಣ್ಣು ಕೊಂಡು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ. ವಾಹನವನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಇರುವ ಸ್ಥಳ ಹುಡುಕಿ ಭಟ್ಟರ ಬಳಿ ಹಾರಿದ. ಅವರ ಗುಳಿಬಿದ್ದ ಕಣ್ಣು, ನಿಶ್ಚೇಜವಾಗಿದ್ದ ಮುಖ—ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ಸುದ್ದಿ ಹೊತ್ತು ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನೂ ತಳ್ಳಿ ತುಂಬಿ ತಂದಿದ್ದ ಉಲ್ಲಾಸವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೀರಿ ಮೊದಲಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಮರು

ಕೊಳಿಸಿತು. ಮುಖವೆಲ್ಲ ಕೆಂಚಾಗಿ, ಕಣ್ಣು ಹನಿದುಂಬಿ, ಕತ್ತಿನ ನರವುಬ್ಬಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಕೈಲಿ ತಂದಿದ್ದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ತುಟಿ ಕಚ್ಚಿ ನಿಂತ.

ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡು ಮರುಗಿ ಭಟ್ಟರೆ ಹೇಳಿದರು,

“ಆಗಿ ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಏನೂ ಫಲವಿಲ್ಲ ನಾಣಿ. ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸದ ಕುರಿತು ಯೋಚನೆ ಮಾಡು.”

ದುಃಖವನ್ನು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ಹೇಳಿದ ನಾಣಿ,

“ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆಣ್ಣನ ತಪ್ಪು ತಿಳವಳಿಕೆ ಕಳಿಯದೆ ಯಾರಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಶುದ್ಧ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣವಿತ್ತು, ಅವನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಬಾಗ್ಯತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು.”

ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನವನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದ ಬಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ರಿವುಚಿ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಆ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ ನಾಣಿ. ನೀನೀಗ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡಲೆ ಕೂಡದು. ಏನಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬಂದ ಮೇಲೆ ನೋಡೋಣ.”

ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲಾಡಿದ ಮಾತಿಗೂ ಈಗಂದ ಮಾತಿಗೂ ಅರ್ಥಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ತಾನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅವರ ಮಾತು ತೀರಾ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಬೆ ತನ್ನ ಮಾತಿಗೇ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟು,

“ಹಾಗೆ ಮುಂದೂಡಿಯೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಘಾತ-ಅಪಘಾತ ನೋಡಬೇಕಾಯಿತು ಕಣ್ಣಿಂದ. ಇನ್ನೂ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗರ್ಥ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಾನು ಅವನನ್ನೆದುರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ; ಸಮಾಧಾನ-ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ನೋವಾಗದಂತೆ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವೆನು.”

“ನೀನು ಮಾಡಬಹುದು—ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಸಿದ್ಧನಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೀಗ ಒಳ್ಳೆಯದೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಸಮಾಧಾನ, ತಾಳ್ಮೆ ಯಾವುದೂ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಒರಟುತನ ಹಣ್ಣಾಗಲು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಬೇಕು. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಅವನೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವ ದಿನ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿವರೆಗೆ ನೀನು ಕಾಯಬೇಕು.”

ನಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಅಣ್ಣನ ವಿಶ್ವಾಸ ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆತುರ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುಗೋಲಿ ನಂತಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಹಿತಚಿಂತಕರು, ವಿವೇಕಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ತನ್ನ ಭವ್ರಾಯವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿ ಬಹಳ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಅವರ ಹಿತನುಡಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ.

“ಹಾಗಾದರೆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬೇಡವೆಂತಲೆ ಹೇಳುವಿರಾ ?”

“ನನ್ನ ಅಭಿವ್ರಾಯವೇನೋ ಅದೆ !”

ಭಟ್ಟರು ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮುಖ ಕಿವುಚಿದರು. ಕಾಲಿನ ಬಾಧೆ ಕರುಳನ್ನು ಹಿಂಡಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಿಲಮಿಲನೆ ಒದ್ದಾಡಿ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಆ ನೋಟ ಕಂಡು ನಾಣಿ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದ. ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೋದ ಹೊದಿ ಕೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಸಂಕಟದಿಂದುಸುರಿದ,

“ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಹೀಗಾಗಬಾರದಿತ್ತು ಭಟ್ಟರೆ—ಎಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದ ಆದದ್ದು. ಆ ಚಿಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಹುಳುವಿನಂತೆ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪಾಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯಲಿ ಹೇಳಿ !”

“ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಪಾಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವ್ಯಥೆ ಪಡುವುದು ಸದ್ಗುಣಿಗಳ ಲಕ್ಷಣ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಹೊರತಾಗಲಾರೆ. ವ್ಯಥೆ ಪಡಬೇಡ; ನನ್ನ ಅಪಘಾತಕ್ಕೆ ನೀನು ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಕಾರಣನಲ್ಲ.”

“ಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ—ಸೂರಪ್ಪ ಹೇಳಿದರು; ನಿಜವೆ ?”

“ಹೌದು, ಬಲಗಾಲಿನ ಪಾದ ಪೂರ್ತಿ ಕತ್ತರಿಸುವರು. ನಾಡಿದ್ದು ಬುಧವಾರ ಆಪರೇಷನ್ನಿನ ದಿನ.”

“ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ನಮಗೆ ಇಷ್ಟು ವೇದನೆಯಾಗುವಾಗ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಹಿಸಿಯಾರು ?”

“ಯಾರೇನು ನೋಡುವುದಷ್ಟು—ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ. ಕಾಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಉಂಡಾಡಿಯಂತೆ ಬದುಕಿರುವುದು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಾಗ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಸಹಿಸಲೆ ಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಸರಿ, ನೀನಾಕೆಷ್ಟು ತಡಮಾಡಿದೆ ಬರಲು? ಮೊನ್ನೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು

ಕಾದು ಕಾದು ಕಣ್ಣು ಸುಸ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತು.”

“ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ; ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೂ ಕೆಲಸ ಬೀಳಬೇಕೆ? ಮದ್ರಾಸಿನಿಂದ ಮೊನ್ನೆಯೆ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಅಲಹಾಬಾದಿನಿಂದ ಹೊಸ ಜವಳಿ ಬರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದುದರಿಂದ ಒಂದು ದಿನ ತಡವಾಯಿತು. ನಾನು ಬಂದದ್ದೆ ನೆನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸೂರಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಂದೆಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಊಟ ಸಹಿತ ಮಾಡದೆ ಹಾಗೆ ಹೊರಟೆ. ಠ್ಯಾ ! ನಿಮಗೊಂದು ಸಂಶೋಷದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಸಲು ಮರೆತಿಟ್ಟೆ ” ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮುವಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಹೇಳಿದ “ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಅವನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಮನೆ ಸುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ತಲೆ ಕೂಡ ಒಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮೋಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮಿತಿ ಬೇಡವೆ ? ಇನ್ನಾದರೂ ಗಂಡಾಂತರ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಂದು ದಿನ ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿಸಿ ಹಾಕುವರು ”

“ಹಿಡಿಸಿ ಹಾಕಲಿ ಬಿಡು. ಅಂಥವರನ್ನು ಹಾಗೆ ಬಿಡುವುದೂ ತಪ್ಪು. ಸದ್ಯ ಪೀಡೆ ತೊಲಗಿದಂತೆ ತೊಲಗಿದ. ಗೋಪಿಯನ್ನಿನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಬಹುದು ” ಎಂದು ಆ ಯಾತನೆಯಲ್ಲೂ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು “ಶಾಂತಳನ್ನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೆಯಾ ?”

“ಇಲ್ಲ.”

“ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಅವನಂತೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ. ನೀನಾದರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸದಿದ್ದರೆ ನೋಡಿದವರೇನನ್ನುವರು ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.”

“ಅದೊಂದನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು ಭಟ್ಟರಿ. ಅಣ್ಣನೊಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅವಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಕೂಡ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ನೋವುಂಟು ಮಾಡಿದುದೆ ಸಾಕು; ಇನ್ನು ಮರೆತೂ ನೋವುಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಪುಣ್ಯ ನನಗಿದ್ದರೆ, ಅಣ್ಣ ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಅಮ್ಮನೆ ಇರುವಳಲ್ಲ, ಹೇಳಿದ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು, ಇನ್ನೇನು !”

ನಾಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಗೌರವ ಮೂಡಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿ, ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧುರ್ಯ ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದರು.

“ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸ ನನ್ನ ಯಾತನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀರಿಬಿಡುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಪರಿಚಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನರಳಿಸುತ್ತದೆ. ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಿಟ್ಟಿದ್ದರೋ! ಅವರ ಪಡಿಯಚ್ಚೆ ನೀನು. ನಿನ್ನ ಒಂದೊಂದು ನಡವಳಿಕೆಯೂ ಅವರ ನೆನಪನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು : ಕಡೆವರೆಗೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರು. ದೇವರು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವನು. ಹಾ..... ! ಹಾ..... !”

ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಕರುಳು ಕತ್ತರಿಸುವ ನರಳಿಕೆ. ಆ ನೋವು ಸುತ್ತಲಿದ್ದವರ ಸೆಯಲ್ಲೂ ತುಂಬಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆ ವಾತಾವರಣ ಸ್ವಶಾಸನನ ತಾಳಿತು. ಆ ಮೌನ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಕ್ಕೆ ತಂದು ಭಟ್ಟರೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

“ರಂಗಮ್ಮ ನೆನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದುಬಿಡುವರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ. ಮೊನ್ನೆಯಿಂದ ಗೋಪಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಹತ್ತಿದ ಜಗಳ ಹರಿಯುತ್ತಿಲ್ಲವಂತೆ. ಶಾಂತಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿಬರುವುದಾದರೆ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರ ಕೂಡದೆಂದು ಅವನಬ್ಬರವಂತೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯನ್ನಾರೂ ಬಿಟ್ಟಾರು ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾರೆ! ಅದೆಂದಿಗೂ ಆಗಿಹೋಗದ ಮಾತು.”

“ಅತ್ತಿಗೆಯ ಔಷಧಪಫ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು?”

“ಆ ಹೊರೆಯನ್ನು ಸೂರಪ್ಪ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀನೇನೂ ಚಿಂತಿಸುವುದು ಬೇಡ. ವೈದ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದ ಪಫ್ಯದ ಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿರಿಸಿದರೆ ನಾಕು. ಹಾ.....! ಹಾ.....! ಅಯ್ಯೋ..... ಪರಮಾತ್ಮಾ.....!”

ಆ ಬಾರಿ ಮತ್ತೂ ಯಾತನೆ ಪಟ್ಟರು. ಹೊರಳಾಡಿ ದಿಂಬು ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಿತು. ಹೊದಿಕೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಸರಿಯಿತು. ಹಾಸಿದ ಬಟ್ಟೆ ಸುಕ್ಕು ಸುಕ್ಕಾಯಿತು. ಆ ಸಂಕಟ ಕಂಡು ನಾಣಿಯ ತಲೆ ಗಿರನೆ ತಿರುಗಿತು. ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲಿಟ್ಟಿತು. ಬೀಳುವಂತಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಮಂಚ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸರಸರ

ಕೆತ್ತಲೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸುಲಿದು ತೊಳೆ ಬಿಡಿಸಿ ತಿನ್ನಿಸಿ, ಬಿಸಿನೀರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗ್ಲೂಕೋಸನ್ನು ಕದರಿ ಕುಡಿಸಿದ ನೋವು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಕೇಳಿದ,

“ನೀವು ಮನೆಗೆ ಬರಲಿನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನವಾಗಬೇಕೋ ?”

“ಸುಮಾರು ಮೂರು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಹಿಡಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವೈದ್ಯರು. ನೀನಿನ್ನು ಹೊರಡು, ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ನೆನಪಿರಲಿ. ನಾಳೆ ಬರುವೆ ತಾನೆ ?”

“ಆಗಲಿ. ನೀವು ಮನೆಗೆ ಬರುವ ವರೆಗೆ ದಿನ ತಪ್ಪದೆ ಬರುವೆನು.”

೨೧

ಶಾಂತಳನ್ನು ಅಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಆಗಲೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲಾಯಿತು. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುಧಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಡೆದ ಮೇಲಂತೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಇನ್ನೂ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆ, ಅವಳನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ರಂಗಮ್ಮ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಪಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣೆರಚಲು ಅವಳ ಖರ್ಚು-ವೆಚ್ಚದ ಬಗ್ಗೆ ಸೂರಪ್ಪನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೆಚ್ಚವನ್ನೆಲ್ಲ ತಾವೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವಳಾರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅತುರ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿತ್ತು. ಅನುಪಾನದ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗ ಕೊಡತೊಡಗಿದರು. ಔಷಧ ಪಥ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿಯಾಳೆಂದು, ಅವಳಿಗೆ ತಾವು ಹಾಜರಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು ತಿಂದಷ್ಟು ಸಾಲದು, ಹಾಲು ಕುಡಿದಷ್ಟು ಸಾಲದು. ಮೊಂಡು ಹಲ ಹಿಡಿದರೆ ಗದ್ದರಿಸಿ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವರ ನಿಗ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆಹಾರ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಎಷ್ಟೆ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಆ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬಿಡದೆ ತಾವೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವರಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಾರೂ

ಮಾಡಲಾರರೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗದ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗೂ ಇರಲಿ, ಅವಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬಿಡದೆ ತಾವೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸರಸುವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಸರಸುವಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಶಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಅಪಾರ ಮನುತೆಯುಂಟಾಗಲು, ಅವಳ ತುಂಬಿದ ಗುಣವೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಸರಸು ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗ ಕೊಡುವುದೆಂದು ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟು ಮೂಢಳೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವಳು ಶಾಂತಗಳಷ್ಟು ರಂಗಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಾಕರ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಗುರುಹಿರಿಯರೊಡನೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ಅಣಿ-ಅಚ್ಚುಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಶಾಂತಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ತೂಕ ಕಡಿಮೆಯೆಂದೆ ಹೇಳಬಹುದು—ಹಾಗಿದ್ದಳು.

ಸರಸು ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೈಗಾಲಸ್ಯವಾಗದಂತೆ, ತನ್ನ ಪಾಲಿಗಿಷ್ಟೆಂದು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಅಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಉಳಿದ ಕೆಲಸದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೂಡ ಹರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಉದಾಸೀನವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿತ ರಂಗಮ್ಮ ಪೂರ್ತಿ ಕೆಲಸವನ್ನವಳ ಮೇಲೆ ಬಿಡದೆ, ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದವರಿಗೆ ನೋವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸರಸುವಿನಲ್ಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನ್ಯಾಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೇಸರಿಸದೆ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದಲೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಶಾಂತಳ ರೀತಿಯೆ ಬೇರೆ. ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನೆಗೆಲಸ ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಯಬೇಕು. ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರ ಪಾಲಿಗೆಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಿಗಿಸಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅತ್ತೆಯಿಂದಂತೂ ಒಂದು ಲೋಟ ಕೂಡ ತೊಳೆಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಊಟ-ಉಪಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ಉಳಿದ ಕ್ಷಣವನ್ನು

ಸದಾಚಾರ-ಸದ್ವಿನಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ರಂಗಮ್ಮ. ಅವಳ ಸಂಗಡ ವಿದ್ಯಾಪ್ಪ ದಿನ ಹೊತ್ತು ಹೋದದ್ದೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವಳ ಆ ಮಮತೆ-ಶ್ರದ್ಧೆ-ಭಕ್ತಿಯ ನೆನಪು ರಂಗಮ್ಮ ನಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಂದ ಸೊಸೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ನೆನಪಿನೊಡನೆ, ಅವಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಏನೂ ಸುಖವನ್ನಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕೊರಗೂ ಸೇರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿಗವಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು.

ರಂಗಮ್ಮ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಅನ್ನ ನಿರ್ದ್ರೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸೊಸೆ ಮೊಮ್ಮ ಗುವಿನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಶಾಂತಕನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ತಾಯಿಯ ಎದೆ ಹಾಲಿಲ್ಲದ ಆ ಎಳೆಗೂಸನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಲವಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮೈಯಲ್ಲ ನಿತ್ರಾಣ ಬೇರಿ. ಅದು ಗರ್ಭವಲ್ಲದ್ದಾಗ, ತಾಯಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಹಾರ ತಿನ್ನದೆ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಿಂತೆಯ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಒಣಗಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಏನೂ ಮಗು ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಾದರೂ ಹೋಗಲಿ, ಪುಷ್ಟಿಕರವಾದ ಆಹಾರವಿತ್ತು ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದರೆ, ರಚ್ಚೆಗೇನು ಮಾಡುವುದು? ಹಗಲಿರುಳೂ ಬಿಡುವ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲದ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಮಗು.

ಸರಸು ಶೌರಿಗೆ ಹೋಗುವವರೆಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸಿ ತನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಹೋದ ಮೇಲಂತೂ ಅವಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವಂತಾಯಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆ ನಿಗ ಕೊರುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಣಿಯ ಕೈಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಸಿ, ಕೆಲವು ದಿನದ ಮುಟ್ಟಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅವಳಿಗೂ ಕೈಗೂಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಹಾಯ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ರಂಗಮ್ಮ-ನಾಣಿ-ಶಕುಂತಲೆ ಮೂವರಿಗೂ ಮೈ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ದುಡಿತವಾಯಿತು.

ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆ ಮಾತು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನ ಕಿವಿ ಮುಟ್ಟಿತು. ಅವರ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮರುಗಿ ತಾವೂ ನೆರವಾದರು. ಗಂಡನಿಗಾದ ನೋವನ್ನು

ಮರೆತು ಅವರ ಸೇವೆಯೊಂದಿಗೆ ಶಾಂತಳ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಆ ಹಿರಿಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬರ ಕಾರಣರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಶಾಂತಳ ಕರುಣಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಸೇವೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೊದಲು ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾವಾಗಿಯೇ ಸಹಾಯ ನೀಡಲು ಬಂದವರನ್ನು ಬೇಡವೆನ್ನದೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವರ ಒತ್ತಾಯದಂತೆ ಕೈಗೂಸಿನ ಹೊಣೆಯನ್ನವರಿಗೇ ವಹಿಸಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಹಳ ಮನುತೆಯಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಧ ಹೊರೆ ಕಳೆದಂತಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಉಳಿದ ಸಮಯವನ್ನು ಶಾಂತಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯತೊಡಗಿದರು.

ಅವರು ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರಮ, ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಾರ ಗೌರವ ಮೂಡಿಸಿತು. ಎಳೆ ಮಗುವಿಗಾದರಿಸುವಂತೆ ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಹಾರ ತಿನ್ನಿಸುವುದು, ತಲೆ ಬಾಚುವುದು, ಮುಖ ವೈ ನೆಟ್ಟಿಗಡುವುದು—ಈ ಎಲ್ಲ ಸೇವೆಯಲ್ಲೂ ಅವರ ತುಂಬು ತಾಯ್ತನವೆದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನತ್ತಿ—ತಂದೆ—ತಾಯಿಯ ಋಣ ತೀರಿಸಲಾದರೂ ಶಾಂತಳಿಗೆ ಬದುಕಬೇಕೆನ್ನುವ ಸಿತ್ತು. ಆ ಹಂಬಲು ಬೆಳೆದು ಬಂದಂತೆ ಸಾವಿನ ಭೀತಿಯೂ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂತು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರಿಂದ ತಾನು ಕ್ಷಯರೋಗಿಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ಆ ರೋಗದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಆವರಿವರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದವಳಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಭರವಸೆಯೂ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸಾಕ್ಷಿರೂಪವಾಗಿ ಜೀವ ದೇಹವೆರಡೂ ಸಾವು—ಬದುಕಿನ ನಡುವೆ ತುಯ್ಯಲಾಡುತ್ತಿದೆ ಬಾಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಒಂದು ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತೆನ್ನುವಾಗ ಸಾವು ಬಂದ್ವಿರೆಂದು ನಿಂತಿದೆ. ಇದು ಹೀಗೇ ಆಗಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ ಯಾರ ಪ್ರಯತ್ನ ಏನೂ ನಡೆಯಲಾರದು. ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಹೊಸ ಚೇತನ ತುಂಬಬೇಕೆಂದು ತಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಆಸೆ ರಟ್ಟಿದ್ದರು. ತನ್ನಿಗೆ, ಮೈದುನರು ಕೂಡ ಬಾಳೆಗೊಂದು ರೂಪು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕಲೆತು ತನ್ನನ್ನೊಂದು ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಕಡೆಗೂ ಏನಾಗುವದೋ

ಏನೋ. ಸಾವು-ಬದುಕು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಳಿಗೆಯೇ ಕ್ಷಣವೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು !

ಆ ಭಾವನೆ ಬಂದಾಗ ಶಾಂತ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದಳು. ಜೀವನವೆಲ್ಲ ಚಿತ್ರ ಪಟದಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋಯಿತು. ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕೃತ್ಯ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಂದು ನಡೆದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳು ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತುವು.

ತನಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷ ತುಂಬಿ ಒಂಬತ್ತನೆ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದು ಸುಂದರಿ ಎಂದಿನಂತೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಆಟವಾಡಲು ಬಂದಳು. ತನಗೆ ಜೂಜಾಟವೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಆನಂದ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅದೇ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತು. ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಓಟದಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ಸುಂದರಿ ಚುರುಕು. ಕೈಲಿ ಹರಿಯದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಆಟದಲ್ಲೂ ತಾನೆ ಮುಂದು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಕೆಟ್ಟ ಹಠ ವಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಅತಿಯಾದ ಮುದ್ದು ಆ ಹಠಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಂದರಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗಿ. ಬಡ ತನದ ಜತೆಗೆ ತಂದೆಯ ಸಿಟ್ಟಿನ ಕಹಿಯುಂಡು, ನಿಂತರೆ ಕೂತರೆ ಬೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ಎರಡು ವರ್ಷ ಹಿರಿದಾದರೂ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಕಿದ ಗೆರೆ ದಾಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಮಯ ತನ್ನಿಂದ ನೋವುಂಟಾದರೂ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಜೂಜಾಟ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸೋಲಿಸಲೆಬೇಕೆಂದು, ತನ್ನಭಿಮಾನ ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ನೇರವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮೋಸ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಹುಡುಕಿದಳು. ದಾರಿ ಹೊಳೆದಾಗ ಅವಳಿಗಾದ ಆನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ.

ಆ ಬಾರಿ ಸುಂದರಿ ಮನೆಗೆ ಸುತ್ತು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾನು ಅವಳನ್ನೆಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ, ಮುಂಬಾಗಿಲ ಹೊತ್ತಿಲ ಬಳಿ ದಾಟಿ ಬರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ-

ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳು ತಂದು ಹರಡಿ, ಅಲ್ಲೆ ಬಾಗಿಲ ಹಿಂದೆ ಅವಿಳು ನಿಂತಳು. ಸುಂದರಿ ತಾನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವೆನೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಬಂದು ಸಾಸಿವೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿರಿಸಿ ಧೋಷನೆ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಳು. ಬಿದ್ದ ಹೊಡೆ ತಕ್ಕ ಮೈ ಕೈ ಜಜ್ಜಿ ಹೋಯಿತು. ರಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಕುಸುಕುಸು ಅಳುತ್ತಿದ್ದವಳು, ತಾನು ಜಡೆ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಜೋರು ಮಾಡಿದಳು. ಬೊಬ್ಬೆಯಿಂದ ಮನೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು. ಕಿರಿಚಾಟಿ ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಓಡಿಬಂದರು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ತನ್ನನ್ನು ಗದ್ದರಿಸಿ, ಸುಂದರಿಯ ಮೈ ಕೈಗೆ ತೈಲ ತಿಕ್ಕಿ, ತಿಂಡಿಯಿಂದ ಬಾಯಿ ಸಿಹಿ ಮಾಡಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರು. ಆ ನೋಟ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವುಂಟು ಮಾಡಿತೋ, ಅಂದಿನಿಂದ ತಾನು ಸೋತರೂ ಸರಿಯೆ, ಸುಂದರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೋಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಂದರಿ ಲಗ್ನವಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಒಡವೆವಸ್ತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿ ಬೇಕೆಂದು ಆಶೆಪಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಬರಲೆಂದು ಅವಳ ಮನೆಗೊಮ್ಮೆ ಹೋದಳು. ಅವು ಅಂಥ ಭಾರಿಯೇನಲ್ಲವಾದರೂ ಚೊಕ್ಕವಿದ್ದು, ನಾಜೂಕಾಗಿದ್ದು ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಡೆ ಕುಚ್ಚು ಚಿನ್ನದ ತೆಳುವಾದ ಹೊದಿಕೆ ಹೊದ್ದು, ಸುತ್ತಲೂ ಗೆಜ್ಜೆ ಹೊಂದಿ ನೋಡಲು ಬಲು ಅಂದವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಾ ಸೆಳೆಯಿತು. ನೋಡಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಾದರೂ ಆ ರೂಪ ಕಣ್ಣಿಂದ ಮರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನಗೂ ಅಂಥದೊಂದು ಕುಚ್ಚು ಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಹಂಬಲವನ್ನು ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತೋಡಿಕೊಂಡಳು. ಉಳಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚುವುದೆ ತಪ, ಬಂದು ಮೈಯನ್ನಲಂಕರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅಕ್ಕ ಕಾಲವಾದ ಸಮಯ. ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದ ತಂದೆ ತಾಯಿಯಿಂದ ತನ್ನಿಚ್ಛೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸೆ ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆಗೂ ಭೂತಾಕಾರದಂತೆ ಬೆಳೆದು ತನ್ನ ತಲೆ ತಿನ್ನತೊಡಗಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಹಿಂಸೆ ತಡೆಯದೆ, ಅಪಗಿಸಲೂ ಆಗದೆ ಒಂದುದಿನ ಸುಂದರಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವಳ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಆ ಕುಚ್ಚನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಉಪಯೋಗಿಸಲು ತಂದೆ-ತಾಯಿಯ ಹೆದರಿಕೆ,

ಹಿಂದಿರುಗಲು ಅಪಮಾನದ ಭೀತಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿವಸವಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಧೈರ್ಯವಾಗದೆ, ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ಸುಂದರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಭಾವಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎಸೆದಳು.

ಆ ಕುಚ್ಚು ಕಳೆದಂದಿನಿಂದ ಸುಂದರಿ ಪಟ್ಟ ವ್ಯಸನಕ್ಕೆಲ್ಲೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೂ ಅದು ಅವಳ ಕೈಗೆ ಸಿಗದೆ, ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಬರಿಯ ಊಹೆ-ವ್ಯಸನವೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಆ ಘಟನೆ ನಡೆದ ಸುಮಾರು ದಿನದ ಮನೆಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಂದರಿಯ ದೈನ್ಯ ಚಿತ್ರ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದ್ದಂತಿತ್ತು. ಆ ನೋಟ ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ತನ್ನೆದೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಳಿಯದೆ ವಂದಿದ ತನ್ನ ಸರಾಧಕ್ಕೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿ, ಮುಂದೆಂದೂ ಅಂಥಾ ನೀಚ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಕೈಹಾಕದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿದ್ದಿದಳು.

ಸರಸು ಲಗ್ನವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಒಳ್ಳೆತನ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು. ತನ್ನತ್ತ ಲೋಕರೂಢಿಯಂತೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಚಿಕ್ಕ ಸೊಸೆಯ ಕಡೆ ವೆಚ್ಚ ನಿಗವಿರಿಸಿದರು. ಊಟ-ತಿಂಡಿ, ನೋಟ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ, ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಚಾರ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಿರಿಯಿತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ; ಸಹಜವೂ ಹೌದು, ನ್ಯಾಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಆ ಮನೆಗೆ ತಾನು ಲಗ್ನವಾಗಿ ಬಂದಾಗ ತನ್ನತ್ತ ತನ್ನಲ್ಲೂ ಅದೇ ಮಮತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವರ ತುಂಬು ಮಮತೆ ಎದ್ದು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಈಗದು ಮರೆತು ಹೋಯಿತು. ಯಾವ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಕಾರಣವೋ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಈರ್ಪೆ ಮೊಳೆಯಿತು. ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಸಮಾನತೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದಳು. ಅವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ತಾನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳು ಅಂದು ಏನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವಿನ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಳು. ನಾಲಾಯಕ ದಿವಸ ಮಲಗುವಲ್ಲಿಂದ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನತ್ತ ನಿಜವೆಂದೆ ಮರುಗಿ, ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಬೆಸಧವಧ್ಯೆ ಮಾಡಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಅವರ ಶುದ್ಧ ನಡವಳಿಗೆ, ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರೀತಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿತು. ಮುಂದೆಂದೂ ಅತ್ತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ

ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಈಷ್ಟೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮೈಗಳೈತನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ತಾನು ಅತ್ತಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಹೊಸದು. ಲಗ್ನಕ್ಕೆಂದು ಬಂದ ಶಕುಂತಲೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತೌರಿನಲ್ಲೆ ಉಳಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನೋಡಿದವರು ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು—ಹಾಗಿದ್ದರು. ಏನಾದರೇನು, ತನ್ನ ವಕ್ರಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹದ ತಪ್ಪಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಅಂದು ತನ್ನ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲೆಂದೋ ಏನೋ, ತನ್ನವರು ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಗೆ ಪಾಲುದಾರರನ್ನಾಗಿ ಸೀತಾರಾಮುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಅನ್ನು ಕಡಿವೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಕಂಡುಬಂದದ್ದರಿಂದ ತಾನೂ ಅತ್ತಿಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಎರಡನೆ ಪಜ್ಜಿಗೆ ನಿಂತರು. ಅವರ ಊಟವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸರದಿ ಬಂತು. ಬಡಿಸುವ ಹೊಣೆ ತನ್ನದೆ. ಅಂದು ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅನ್ನು ಬೇರೆ ತಳ ಹಿಡಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಅನ್ನಕ್ಕಿಡಲು ಸೋನಾರಿತನ ಬೇರೆ. ಅತ್ತಿಯವರಿಗೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದ್ದುದರಲ್ಲೆ ಸವರಿಸಿ ತಿಂದೇಳುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಆಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಿಭೇದವೂ ತಲೆ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಣಬಡಿಸುವಾಗ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸಣ್ಣತನ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಬಾಯಿಗೆ ರುಚಿಯಾಗಿ ತಿಂದು ಅಭ್ಯಾಸ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಯೂ ಹಾಗೆಯೆ ಬೆಳೆಸಿದ್ದರು. ತಾನು ತಿಂದು ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನವರು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಅವರು ಮಾಡಿಸಿದ ಅಭ್ಯಾಸ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆಡೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ತಳ ಹಿಡಿದ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಭಾಗವನ್ನು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಡಿಸಿ, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾನು ತಿಂದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಆ ಪರಿಭೇದ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಸಂಗ ತನಗೆ ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿತು.

ಆ ಅನ್ನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ಏನೋ, ಮಾರನೆ ದಿನ ಅತ್ತಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವಿನಿಂದ ಮಿಲಮಿಲನೆ ಒದ್ದಾಡಿದರು. ಅವರ ಸಂಕಟ ತನ್ನ ಕರುಳು ಹಿಂಡಿತು. ನಾಲಗೆ ನೊಕ್ಕಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡಿಸಿದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿದಳು. ಆ ಪ್ರಸಂಗ ಇಷ್ಟು ವಿಪರೀತ

ಕೈಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ! ಅಂತೂ, ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಆರೋಗ್ಯ ಹದಗೆಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಮನಸ್ಸು ನಾಚಿತು, ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವಿನಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತಳು. ಆಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ತನ್ನವರಿಗೆ ಸಟ್ಟಾ ಆಟದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ತನ್ನಪ್ಪ ಬಂದಾಗ, ಕೈಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ಸಕ್ಕರೆ ಭಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದಿದ್ದರು. ಅತ್ತಿಗೆ-ನಾದಿನಿ-ಮೈದುನರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ತಿಂದಿದ್ದಳು. ತನ್ನವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಒರಟುತನ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರತೆ, ಈರ್ಷ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿ ತನ್ನಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿತೋ, ಏನೋ, ಅಂತೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಕೊಡಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೂ ಅಮೇಲೆ ಕರಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟಿತು. ತಿಂಡಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಮಾಡಿದುದು ತಪ್ಪೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಕೊರಗಿತು. ಅವರೆಷ್ಟೇ ದುಷ್ಟರಾದರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ಸಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಎಂದೂ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಅವರಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದು ತನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ.

ಇವು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆದ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪುಗಳು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪುಗಳೆಷ್ಟೋ ಆಗಿದ್ದುವು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಜಾತಿತನಾಗಿದ್ದ ವಿನೇಕ, ಒಮ್ಮೆ ಆದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವಕಾಶವೀಯದಂತೆ, ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ತಿದ್ದು ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆದ ಅಪರಾಧದ ನೋವನ್ನು ಮಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಆ ನೋವು, ಸಾವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ತನ್ನೆದೆ ನಡುಗಿಸಿದೆ. ಈ ಅಪರಾಧಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಬಾಳ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿದ್ದುನೋ ಏನೋ! ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಇದಕ್ಕೆಂದೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳುವರಲ್ಲ—ತನ್ನಪರಾಧಕ್ಕೂ, ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಬಾಳಿನ ದುರ್ಗತಿಗೂ ಹೇಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಸಂಬಂಧ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ತಾನೆಂದು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವುದು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ

ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಫಲವಿರಬೇಕು. ಯಾವುದೂ ಮಹಾಪರಾಧ ಮಾಡಿ ರುವುದರಿಂದಲೇ ಜೀವನ ಇಂಥಾ ದುರಂತಕ್ಕೀಡಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನನು ಭವಿಸುವುದೆ ಇಷ್ಟು ಯಾತನೆಯಾಗಿರುವಾಗ, ಇಂದು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನನುಭವಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸಿಯಾಗಿದೆಯೋ, ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸುವೆನೋ ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೋ? ಯಾವುದೂ ಬಗೆಹರಿಯದಾಗಿದೆ.

ಅಬ್ಬಾ! ಜೀವನ ಹೀಗೇ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನೂ ಆಗಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖದ ಅರಿವಾಗದಂತೆ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಸಾಕಿಬಿಟ್ಟರು. ನನ್ನನ್ನವರಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಕಬಾರದಿತ್ತು. ಕಷ್ಟ ಸುಖದರಿವುಂಟು ಮಾಡಿ ಸಾಕಿದ್ದರೆ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವ ಅಪರಾಧವೂ ಆಗದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗ ಏನು ಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಕರುಣಾಮಯನಾದ ಈಶ್ವರನು ಅಪರಾಧವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ತಪ್ಪನ್ನೆಲ್ಲ ಈಶ್ವರನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟೆ.

ಅಪರಾಧ ಹಾದು ಹೋದಂತೆ ಸುಖದ ದಿನವನ್ನೂ ಹೆಕ್ಕತೊಡಗಿದಳು. ಸುಖವನ್ನುಂಡದ್ದೆಂದರೆ ತೌರಿನಲ್ಲೆ. ಒಂದು ದಿನವೂ ತಂದೆ ತಾಯಿ ನೋಯಿಸಿದ್ದು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಊಟ ತಿಂಡಿ ತಾನು ಬಯಸಿದ್ದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲರಿಗೂ. ಒಡನೆ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆನು ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಟ ನೋಟದ ಬಯಕೆ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚುವುದರಲ್ಲೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಿಸಿಬೇಳೆ ಭಾತು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯುಂಟಾಯಿತು ಆಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆಲೆ ಹಾಕುವ ಸಮಯ. ತಂದೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಿತ್ತು. ಬಿಸಿಬೇಳೆ ಭಾತು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದ ಹೊರತು ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದಳು. ತಾಯಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿಂಡಿ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕುವೆನೆಂದು ರಮಿಸಿದರು. ತಂದೆ ತಮ್ಮ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಸಿದರು. ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಹಠ ಕರಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊಟೇಲಿನಿಂದಾದರೂ ತಂದುಕೊಡೋಣವೆಂದರೆ ಅಂದು ಅಲ್ಲೂ ಮಾಡಿರ

ಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅವರಿ ಸೋತು, ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒದ್ದಾಡಿ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದರು. ತಾನಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯಿತ್ತಿದ್ದರೂ ತಂದೆತಾಯಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಸವಿನೂತಾಡಿ ದಿನಕ್ಕಿಂತ ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಹೆಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿದರು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಾಯಿಲ್ಲಿನ ಲಂಗ ಹೊಲಿಸಿ ಹಾಕಿದ ಪ್ರಸಂಗವಂತೂ ಎಂದೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ತುಂಬುವ ಸಮಯ. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಬಂದಿಳಿದರು. ಅವರ ಮಗಳೊಬ್ಬಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಾಯಿಲ್ಲಿನ ಲಂಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಲು ಮುದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಮಾದರಿಯೂ ಮಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಬಣ್ಣವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಆ ಲಂಗ ಕಂಡು ತನಗೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು. ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಆ ಮಾದರಿ ಬಟ್ಟೆ ತನಗೂ ಬೇಕೆಂಬ ವರದಿ ಒತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಬಂದವರು ಹೋಗುವ ವರೆಗೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಅನಂತರ ತಂದೆ-ತಾಯನ್ನು ಪೀಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ತಂದೆ ತನ್ನ ಹಿಂಸೆ ತಡೆಯದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜವಳಿಯಂಗಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಜಾಲಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲೂ ಆ ಮಾದರಿ ಬಟ್ಟೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ರಮಿಸಲಿ ಕ್ಯಾಗಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಜರಿ ಕಣವನ್ನು ತಂದು ಲಂಗ ಹೊಲಿಸಿದರು. ಹಠಮಾರಿಯಾದ ತಾನು ಅದನ್ನು ಕೈಲಿ ಸಹ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಊಟ-ತಿಂಡಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಕತೆ ನೆಟ್ಟಗಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಡಿಗೆ ಗಾತ್ರ ಎ. ಬಮಾಡಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ತಂದೆ ಸೋತರು. ಒಂದು ದಿನ ಬಿಡುವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಂದು ಹೊಲಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ತನಗಾದ ಆನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಆ ಆನಂದದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯೂ ಮಿಂದಾಡಿದರು. ಆ ಲಂಗಕ್ಕಾಗಿ ತಾನಿತ್ತ ಕಷ್ಟದ ನೆನಪು ಹುಡುಕಿದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಅವರ ಅನುರ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ, ತನ್ನಾಶೆ-ಅಶಯ, ಬಯಕೆ-ಬಡನಾರಗಳೂ ಅವೃತಮಯವಾಗಿದ್ದವು. ಒಂದನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಟ್ಟಪ್ಪಾ ತೃಪ್ತಿ ಸಾಲದು; ಸುಖವಾಗಿರಿಸಿದಷ್ಟೂ ಹಿಗ್ಗು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೆಚ್ಚು ತಡೆಮೆಂದೂ ಗದಂತೆ ಕಾದಿರಿಸಿ ಆದರಿಸಿ

ದ್ದಾರೆ; ಉಪಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಗವರು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಸಾಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಾಲ್ಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತಣಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಅವರಿಗೆ ಬರುವರೆ? ತೀರದಾಸೆ ಅದು! ಒಂದು ವೇಳೆ ಅತ್ತೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಅವರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ! ಮಗನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಈಗ ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದರೆ? ಅವರೆಂದೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರಲ್ಲ. ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಯ ಸರಿಜ್ಞಾನ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಯಾರು ತಡೆದರೂ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನವರ ಮುಂದೆ ತೆರೆದಿಡಲೆ ಬೇಕು. ತಡ ಮಾಡಿದರೆ ತಾನೆ ನೋಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಆಶೆ ತುಂಬಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದಳು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಕೈಲಿ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು ಹಿಡಿದು ರಂಗಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಕೈಲಿ ತಂದದ್ದನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಕಪಾಟಿನ ಮೇಲಿ ರಿಸಿ ಕಿತ್ತಲೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸುಲಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಸರಸು ನೆನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಹಡೆದಳಂತೆ ಶಾಂತ, ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ.”

ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಹುಸಿ ನಗೆ ತಂದು ಹೇಳಿದಳು ಶಾಂತ,

“ಅವಳು ಬಯಸಿದ್ದೆ ಆಯಿತು—ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣ. ಮಗು ಬಾಣಂತಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ ತಾನೆ?”

ಸೊಸೆಯೆಂದ ಮಾತು, ಮೊಮ್ಮಗು ಆದ ಸಂತೋಷ ಎರಡೂ ಸೇರಿ ರಂಗಮ್ಮನ ತುಟಿಯಲ್ಲೂ ತೆಳುನಗೆಯಾಡಿಸಿತು. ಶಾಂತಳ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿದ ಕಿತ್ತಳೆಯ ಕುಸುಮವನ್ನಿಡುತ್ತ ದೇಳಿದರು,

“ಹುಷಾರಾಗಿದಾರಂತೆ. ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರ ಜೋಡಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಕೆನ್ನೆಯೆಲ್ಲ ಬಾಯಿ. ಅನುಭವಿಸುವಾಗ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಆ ಸುಖ. ಒಳ್ಳೆಯವರಾದರೆ ಸರಿ, ನಮ್ಮ ಗೋಪಿಯಂಥವರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ವಂಶದ ಹೆಸರಿಗೆ ಎಳ್ಳು-ನೀರು ಬಿಟ್ಟು, ಕೈಲಿ ಜೀವ ಹಿಡಿದು ದೇಶಾಂತರ ಓಡಿ ಹೋಗುವುವೆ ಸರಿ!”

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಶಾಂತ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿಯು

ನೆನಪು ಅವಳ ಮುಖದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ನುಂಗಿ, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಿಡುಕು ತುಂಬಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೂ ಏನೋ, ನೆತ್ತಿಹತ್ತಿ ಕೆಮ್ಮು ಜೋರಾಗಿ ಕುಡಿದ ಹಾಲೆಲ್ಲ ಈಚೆ ಬಂತು. ಆ ಕೊಳಕೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದದ್ದು ರಂಗಮ್ಮನ ಮೈಮೇಲೆಯೆ! ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತರದೆ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬೇಸರಿಸದೆ ಶಾಂತಳ ಎದೆ ನೀವಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಂದ ಆ ಸೇವೆಯೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು ಶಾಂತ,

“ನನ್ನಿಂದಾಗಿ ನಿಮಗೆಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯಮ್ಮ! ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಮುರಿದಂತೆ ಮಲಗಿ, ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಸೇವೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ನನಗೇ ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಬೇಡ, ನೀನೇನು ಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ತುಷಾರಾದ ಮೇಲೆ ಆದಕ್ಕೇರದರಷ್ಟು ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ತೀರಿಸುವೆಯಂತೆ, ಸುಮ್ಮನಿರು!”

“ಆ ಪುಣ್ಯ ನಾನು ಪಡೆದು ಬಂದಂತಿಲ್ಲಮ್ಮ! ಬದುಕಿದರೆ ಆ ವಾತು ಸತ್ಯ ಮಾಡುವೆನು—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳಾಗಿ ಬಂದು ಋಣ ತೀರಿಸುವೆನು.”

ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ರಂಗಮ್ಮನಿಗಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿ ತನ್ನ ಕಟುಕ ತನದಿಂದ ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಎಂದೋ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಸೂಸೆಯ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದರೂ ಮಗನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮರುಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಕೈ ಬಾಯಿಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಒರಸಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಮೈ ತುಂಬ ಹೊಡೆಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಗೋಪಿ ದುರದೃಷ್ಟವಂತ. ನಿನ್ನಂಥ ಪುಣ್ಯವತಿಯ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಕಾದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುಣ್ಯ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ, ಇನ್ನಾದರೂ ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ ಅವನು!”

“ಆ ಭ್ರಮೆಯನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿಯಮ್ಮ! ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ಒಡೆದ ಮನಸ್ಸದಕ್ಕಿನ್ನು ಕೂಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿವರು

ಗಂಡನಾಗಿ ಬಂದದ್ದೆ ಸಾಕು, ಇನ್ನೆಂದೆಂದೂ ಅವರು ನನ್ನ ಗಂಡನಾಗುವುದು ಬೇಡ.”

ಆದರಿಂದ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿಯ ಕಟುಕತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಶಾಂತಳಂದ ಮಾತು ಸರಿಯನ್ನಿಸಿತು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆ ನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆಯ ಮೌನ ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಶಾಂತ ಕೇಳಿದಳು,

“ನಾನಂದದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಯಿತೆ ಅಮ್ಮ?”

“ನಿನ್ನದು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಶಾಂತ, ಕಟುಕರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸ ವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಲ್ಲಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಮೈಮೇಲೆ ಹಾರಿದ ಕೊಳ ಕನ್ನು ತೊಳೆದು, ತಟ್ಟಿ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಶುದ್ಧ ಪಡಿಸಿ ತಂದು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿ ದರು.

ಶಾಂತಳಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ, ಆತುರ. ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿರು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮನೆ ಹೇಳಿದರು,

“ಯಾಕೊ ಇಂದು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಬಾರಿ ಕರೆಸಿದ್ದರಾಗುತ್ತೀತೋ ಏನೋ!”

ಶಾಂತ ಬದುಕಲಾರಳೆಂಬ ಸಂಶಯ ತಲೆದೋರಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಆ ಬಯಕೆ ಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಶಾಂತ ಅವರೊ ಡನೆ ಆ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅದೇ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದ್ದು ಬೆರಗುಪಡಿಸಿತು. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ ಹಂಬಲು ಪರಸ್ಪರ ಗೋಚರಿಸುವುದೆಂದು ಹಿರಿಯರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಆ ಮಾತೆಂದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತು ಅವರ ಬಾಯಿಂದಲೆ ಹೊರಬದ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿ ಹೇಳಿದಳು,

“ನನಗೂ ಹಾಗೆ ಆಗಿದೆಯಮ್ಮ—ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಹತ್ತಾರು ಬಾರಿ ಮನ ಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದರು. ಕಾಗದ ಬರೆದು ಒಮ್ಮೆ ಕರೆಸಿದ್ದರೆ ಚನ್ನಾಗಿತ್ತು. ನಾನೇನಿನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬದುಕಲಾರೆ. ಸಾಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯಿದೆ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಯಾರ ಮಾತಿಗೂ ಬೆಲೆಗೊಡುವು ದಿಲ್ಲ. ನೀವೇ ಋದ್ಧು ಕಾಗದ ಬರೆಸಿದರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಾರು!”

ಶಾಂತಳ ಬಾಯಿಂದ ಸಾವಿನ ಮೃತು ಕೇಳಿ ರಂಗಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹನಿ ತುಂಬಿ ಬಂತು. ಬೆರಳಿನಿಂದದನ್ನು ಮಿಡಿದು ಹೇಳಿದರು,

“ನಾಳೆಯೆ ಕಾಗದ ಬರೆಸುವೆನು, ಕೊರಗಬೇಡ. ಅವರೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಗೆಲುವಾದೀತು; ಬೇಗ ಗುಣವಾದರೂ ಆಗ ಬಹುದು !” ಎಂದು ಬರುವಾಗ ತಂದಿದ್ದ ಹಾಲಿನ ಚೆಂಬು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು “ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಬರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಬಹುದು—ನಾಣಿ ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬರಬೇಕು. ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಮನೆಯಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು.

ರಂಗಮ್ಮ ಪತ್ರ ಬರೆಸಿದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನದಲ್ಲೆ ಸೂರಪ್ಪ ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಶಾಂತಳಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡು ಎದೆ ಜಗ್ಗಿందిತು. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುದು ಅಪರಾಧವಾಯಿತೆಂದು ಒಳಗೊಳಗೆ ಒದ್ದಾಡಿದರು. ಶಾಂತಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ರಂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೊಂದು ಮಾತೂ ತಿಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರುವಾಗಲೂ ಗುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗು-ಬಾಣಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರೋಣವೆಂದು ಹೇಳಿಯೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಶಾಂತಳನ್ನೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದಾಗ—ನಿತ್ರಾಣಕ್ಕಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿದ್ದರು. ಮನೆ ಬಿಟ್ಟೆಂದೂ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟವರಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವಿಷಯ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಸೂರಪ್ಪ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಬೇಕಾಯಿತು.

ಸೂರಪ್ಪ ಊರಿನಿಂದ ಬಂದಿಳಿದವರೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಯಾರೂ ಅವರ ಮುಂದೆ ಶಾಂತಳ ಜೀವನದ ನೋವೆತ್ತದಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರೊಬ್ಬೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿದರೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿಯೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅವರಿಗನುಕೂಲವಾಗಿಯೆ ಹೊಂದಿ ಬಂತು.

ಶಾಂತಳ ರೂಪ, ಮನೆಯನರ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದ ನಡವಳಿಕೆ, ಸೂರಪ್ಪನ ಸರ್ಪಕಾವಲಿನಿಂದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತಮ್ಮಿಂದ ಯಾವುದೂ ವಿಷಯ ಮುಚ್ಚಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಆ

ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು. ಕೇಳುವುದು ಯಾರಲ್ಲಿ? ರಂಗಮ್ಮ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಬೀಗರು. ಅವರಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆ ಹೊರತು ತಾವಾಗಿ ಕೇಳುವುದನ್ನು ಮರಾಧೆಯಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಒಳಗಡೆ ಏನಿದೆಯೋ? ಮಗನ ಅಪರಾಧವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು! ಕೇಳಿ ನೋಯಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಾಣಿಯೊಡನೆ ಕೇಳೋಣವೆಂದರೆ ಎಂದೂ ಮಾತಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಸಾಲದು. ಸೂರಪ್ಪ ತಿಳಿಯುವುದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಲು ಹಾಕುವವರು. ಕೇಳಿದರೆ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಕೇಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಸೂರಪ್ಪ ಸಂಗಡವಿದ್ದೇ ಇರುವರು. ಅವರೆದುರಿಗೆ ಕೇಳೋಣವೆಂದರೆ ಶಾಂತ ಹೆದರಿ ಹೇಳುವಳೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಹೊರಡುವ ದಿನವೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂತು. ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದೆ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರಭಿಲಾಷೆ ನೆರವೇರುವ ಗಳಿಗೆ ಕೂಡಿ ಬಂತು.

ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳಿಂದ ಅನ್ನ-ನಿದ್ರೆ ತೊರೆದು ಹಗಲಿರುಳೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿದಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮನ ಆರೋಗ್ಯ ಹದ ತಪ್ಪಿತು. ನೈ ತುಂಬಾ ಕಾವೇರಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಅಂದು ಶಾಂತಳ ಊಟ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಸೂರಪ್ಪ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ರಾತ್ರಿ ಅವಳ ಬಳಿ ಮಲಗುವ ಜನದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ನಡೆಯಿತು. ಕೈಗೂಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡಸರು ಹೋಗಿ ಮಲಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಧಟ್ಟನೆ ಸೂರಪ್ಪನ ತಲೆಗೊಂದುಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಮನೆಗೆಲಸದ ಆಳು ಚೆನ್ನಿಯೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರವಾಗಿದ್ದಳು. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ರಂಗಮ್ಮನಿಗೂ ಒಪ್ಪಿತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರಾಟ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಾನೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗುವೆನೆಂದು ಹಠ ಹಿಡಿದರು. ನಿತ್ರಾಣವಿದ್ದವರು ಅಸ್ವತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತಿರಬಾರದೆಂದು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಬೋಧಿಸಿದರು, ಸೂರಪ್ಪ. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ನಿರ್ಧಾರದ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಸೂರಪ್ಪ ರಂಗಮ್ಮ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳದೆ ಕೈಲಿ ಶಾಲು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಸೂರಪ್ಪ ಆದದ್ದಾಗಲೆಂದು ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಅಸ್ವತ್ರೆಯೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಬಂದರು.

ಅದೇ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹಿಗ್ಗಾಯಿತು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬರನ್ನೇ ಕಾಣದೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಬಾಳು ಪದಗೆಟ್ಟೆಂದಿನಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತೂ ಆಡಗೊಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಂದೆ. ಇಂದು ಸಿದ್ಧದ ಸಮಯ ವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗಗೊಡಲು ಅವಳೆಂದೂ ಸಿದ್ಧಳಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನೂತ್ಮ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದಳು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಬಂದವರೆ ಮಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು, ಜ್ವರದಿಂದ ರಂಗಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದುದನ್ನೂ, ತಾವಲ್ಲಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಮನೆಯವರು ಹೂಡಿದ್ದ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ ನಕ್ಕರು. ಅದರೊಡನೆ ಶಾಂತಳೂ ತನ್ನ ನೀರಸ ನಗೆಯನ್ನು ಬೆರಸಿದಳು. ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದರ ಕಾರಣ ಅವಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ತನ್ನವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆಂದು, ಅವರು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ತಿಳಿಸಿ, ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಕೂಡದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಂದೂ ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ತಂದೆಯ ಈ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ತಾನು ತಿಳಿಸಬೇಕೋ, ತಿಳಿಸಬಾರದೋ? ತಿಳಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ತಾನು ಒದುಕಿ ಉಳಿದರೇನೋ ಸರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ.....? ಆಗಲಾದರೂ ತನ್ನ ಸಾವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವುಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಾಗಾದರೆ, ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಲಾರದು! ಮಗಳು ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವನ ಮುಚ್ಚಿಡುವುದೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಪರಾಧವೆ ಸರಿ. ತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಇಂದು ತಾಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲೆ ಬೇಕು—ಹಾಗೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನ ಹಿಗ್ಗಾಟ—ಮುಗ್ಗಾಟದಿಂದ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯೇ ತನ್ನ ಕಥೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ಶಾಂತಳ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂದಲು ಹುಚ್ಚುಪಟ್ಟಿ ಹರಿದಾಡಿತ್ತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಿದರು. ಥಟ್ಟನೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಾಯದ ಗುರುತಿನ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ಬಂದ ದಿನ ಅವಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಸ್ಮರಣನೆ ಬಿದ್ದ ಗಾಯವೆಂದು ಉತ್ತರವತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಉತ್ತರ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸದಿದ್ದರೂ ಸೂರಪ್ಪನ ತೇಜೋವಧಿ ಮಾಡಿ ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು, ಶಾಂತಳೂ ತಂದೆಗೆ ಹೆದರಿ ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿದಳು. ಇಂದು ಆ ಗಾಯವನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅಂದಿನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು.

“ಇದೇನಾಗಿದ್ದು ಶಾಂತ, ನಿಜ ಹೇಳು!” ಎಂದು ಗಾಯವನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಸವರಿದರು.

ಅದನ್ನು ನೆಪವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಶಾಂತ, ತಾನು ಲಗ್ನವಾಗಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ವರೆಗೆ ನಡೆದಿಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಕಣ್ಣೀರಿನ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಮಗಳ ಬಾಳಿನ ದುರಂತ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮನೂ ಆ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬಂದರು ಸ್ವಲ್ಪ ರೋಷ ಮತ್ತು ಮೂಕರೋದನ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಆವರಿಸಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿರುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನೀರು ಬಸಿದು ಮೌನ ತಾಳಿದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಸ್ಮಶಾನ ಮೌನ ಆ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಗಂಭೀರಗೊಳಿಸಿತ್ತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ತಲೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಓಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬುದ್ಧಿ ವಿನೇಕದ ಭೂತಗನ್ನಡಿಯಿಂದ ಶಾಂತಳ ಬಾಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು. ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಿ ಅಪರಾಧಿಯಾದನು. ಒಮ್ಮೆ ಸೂರಪ್ಪ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಾವು, ಮಗದೊಮ್ಮೆ ವಿಧಿ — ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಪರಾಧಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ನಿಂತರು. ನೋವಿನ ಮೂಲ ಸಿಗದೆ ಮನಸ್ಸು ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಗಳಿಗೆಗೊಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಹಾಸಿಗೆಗೆ ವೈ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾ ಮಲಗಿದರು. ತಾಯಿಯ ಹೊಯ್ದಾಟ ಕಂಡು ಶಾಂತಳ ಕರುಳು ಕರಗಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು,

“ಮನಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಬೇಡಮ್ಮ. ದೇವರು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ಗುಣವಾಗುವುದೇನೂ ದೊಷ್ಟದಲ್ಲ. ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮೇಲೆ

ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸ, ನಡೆದುಕೊಂಡ ನಡವಳಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ಅವನಂತಿದ್ದರೆ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಹಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರಂಥ ಮಾನವನನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿರಿಸಿ ಬದುಕುವ ಪುಣ್ಯ ನಮ್ಮವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಜೀಕೆಂದು ಬದುಕನ್ನು ಸಂಶಯದ ಮುಳ್ಳೆಗೊಡ್ಡಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ರಕ್ತವನ್ನು ಬಸಿದು, ನನ್ನ ವೈಯುನ ರಕ್ತವನ್ನೂ ಹೀರಿವರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನು ಯಾಕೆ ದೂಷಿಸಬೇಕು?”

ಘನರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಲಕಿ ನೋಯಿಸುವುದು ಅವರಿಗಿಷ್ಟನಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡುಮಿ ಹಿಡಿದು ಮಾತಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಕಿದರು.

“ಹಾಗೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಶಾಂತ. ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಕಟುಕತನಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಶಬ್ದವೂ ಇಲ್ಲ. ಬಂದದ್ದನ್ನನುಭವಿಸುವುದೊಂದೇ ಈಗುಳಿದಿರುವುದು. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಎದೆಗುಂದಬೇಡ. ಆರೋಗ್ಯದ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗವಿಡು. ಬದುಕಿ ಉಳಿದರೆ ನಿನ್ನಂತೆ ನೊಂದ ನಾಲೞಾರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಜೀವನ ಮುಡಿಪಿಟ್ಟು ದುಡಿ. ಆಗ ನನ್ನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲಗು, ರಾತ್ರಿ ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದವಳು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಎಚ್ಚರವಿದ್ದದ್ದೆ ತಪ್ಪು. ಅದರಲ್ಲೂ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಬೇರೆ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ, ಮಲಗಮ್ಮ, ಭಗವಂತ ಕಾಪಾಡಿಯಾನು, ನೋಡೋಣ!” ಎಂದು ಮಗ್ಗಲಾದರು. ಶಾಂತಳೂ ನಿದ್ರೆಗೆ ಮೈಕೊಟ್ಟಳು.

ರಂಗಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೇಳುವುದು - ನಾಲೞಾರು ದಿನ ತಡವಾಯಿತು. ಅವರು ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವಂತಾಗುವ ವರೆಗೂ ಸೂರಪ್ಪ, ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಶಾಂತಳ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಮರಳಿದರು.

ಮನೆ ಮುಟ್ಟುವ ವೇಳೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಭುಜತ್ತು ಗಂಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹಸಿವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಯಾರೂ ಊಟದ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮಲಗಿದರು. ಅಶಾಂತಿಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇಗ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಣಕಿ ನೋಡಲೂ ಇಲ್ಲ; ಆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ನೋವನ್ನು ತಾವೇ ತಿಂದು ಸುಸ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು.

ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಸೂರಸ್ಪನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದರೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಂದೂ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿದವರಲ್ಲ. ಐದು ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ಕಸ ಮುಸುರೆಗೆ ಕೈಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಶಾಂತಳಿಂದೇನಾದರೂ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿರಬಹುದೇನೋ ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹವಾಯಿತು. ಮರುಕ್ಷಣವೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಶಾಂತಳನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಮೇಲೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಎಂದಿನಂತಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನೆದು, ಹಾಗಾಗಿರಲಾರದೆಂದು ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಲಗಲು ಮತ್ತೊಂದು ಬಲವಾದ ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು. ಅವರು ಐದಾರು ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಊರು ಬಿಟ್ಟಂದಿನಿಂದ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅನ್ನ-ನಿಡ್ಡೆ ನೆಟ್ಟಿಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣದ ಆಗಚಾಟಲು ಬೇರೆ. ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ದೇಹವನ್ನು ಸುಸ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮಾಡಿರಬಹುದು! ಹಾಗೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು, ಎಬ್ಬಿಸಲು ಹೋಗದೆ, ಶಾವೆದ್ದು ಮುಖ ಮಾರ್ಜನೆ ಮುಗಿಸಿ, ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಕಾಫಿಗಿರಿಸಿದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಎದ್ದು, ನೀರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಖ ಮೈ ತೊಳೆದು, ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೂ ಹೊರಳಿ ನೋಡದೆ ಪುನಃ ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು ಸೂರಸ್ಪನಿಗಾಗ ಸಂಶಯ ಮೂಡಿತು. ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ-ವಿನಿಮಯ ನಡೆದಿರಲೇ ಬೇಕೆಂದೂಪಿಸಿದರು. ತಮಗೆ ಹೊಳೆದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ತಂದು ಕಾಫಿಯನ್ನು ಅವರಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಕಡೆಗಣ್ಣಿ

ನಿಂದ ಕೂಡ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಅರ್ಧ ಕಪ್ಪಿನಷ್ಟು ಕುಡಿಸ ಬೇಕಾದರೆ ಸೂರಪ್ಪ ಸುಸ್ತಾದರು. ಕಾರಣ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲ ವೆಂದುತ್ತರ ಬಂತು. ಬಿಡಿಸಿ ಕೇಳಲು ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಸಾವಿನ ನೋವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಒಳಗೊ ಳಗೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಾತಿನ ಕಾವು ತಗುಲಿ ಸಿಡಿದು ಅನಾಹುತವಾದರೆ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೆಚ್ಚು ಕಣಕದೆ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಕಿತ್ತರು.

ನಾಲಕ್ಕುರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪನ ಊಹೆ ತಲೆಬುಡವಾಯಿತು. ಹತ್ತು-ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳೆದರೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮೇಲೇ ಳಲೆ ಇಲ್ಲ. ದಿನ ಹೋದಂತೆ ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಉನ್ನತಿ ಕಂಡುಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಬದುಕಿನ ಪ್ರೇಮ, ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತೆ ಮರೆಯಾದುವು. ಅನ್ನ-ನೀರು ವಿಷವಾಯಿತು. ಮೈಯನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಒಡವೆ-ವಸ್ತ್ರಗಳು ವೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದುವು. ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹದವಾಗಿರಿಸಲುಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆ-ಹಚ್ಚಡವೆಲ್ಲ ಮೂಲೆ ಸೇರಿತು. ಚಾಪೆಯೆ ಹಾಸಿಗೆಯಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದೂ ಬೇಸರವೆನಿಸಿದಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಮೈಯೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಮೈಯ ಯಾತನೆ ಹೇಳತೀರದು ಎರಡು ಮೂರು ದಿನವಾದರೂ ಹಿಡಿದ ಕೈಕಾಲು ಬಿಡುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಹಠ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲೂ ದೇಹ ದಂಡಿಸಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕರಗಿದ ದೇಹ ಸೂರಪ್ಪನ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿತು. ಮನಸ್ಸು ತಡೆಯದೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಅಂತರರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದರು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ ಬೋಂಡವೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ಅಂದಿನ ಕಾಫಿತಿಂಡಿಗೆ ಅದನ್ನೆ ಮಾಡಿ ತಂದು ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಕೈಲಿಸಹ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಸೂರಪ್ಪ ತಾವೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಬೋಂಡ ತಿನ್ನಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಸುಶೀಲ ನಿನಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ? ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆಸುವೆ ನೆಂದರೆ ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆಯುವೆ. ಊಟ ತಿಂಡಿ ಮಾತ್ರ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಅನ್ನ-ನೀರು ಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾಕಾಗುತ್ತವೆ? ಮೈಯಲ್ಲೊಂದಿಷ್ಟು ರಕ್ತವಿಲ್ಲ. ಮೂಳೆಯೆಲ್ಲ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗೆ ದೇಹ ದಂಡಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳು!”

ಸೂರಪ್ಪನ ಎದೆ ಕರಗಿ ಬಂದ ಮಾತು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಡೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದುಃಖವನ್ನು ತುಟಿ ಕಚ್ಚಿ ತಡೆದು, ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಭಾವಚಿತ್ರ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಆ ನೋಟ ಸೂರಪ್ಪನ ಕರುಳು ಕೊರೆಯಿತು, ಕಣ್ಣು ಕರಗಿತು. ಬಂದ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದು ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ಸರಿದು ಅವರ ಎದಗೈಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯೆಲೆಟ್ಟು ಮೃದು ವಾಗಿ ಸವರುತ್ತ ತುಂಬಿದ ಕಂಠದಿಂದ ಕೇಳಿದರು,

“ನಿನ್ನೊಡನೆ ಶಾಂತಳ ಜೀವನ ಬಚ್ಚಿರಿಸಿದ್ದೆನೆಂದು ಕೋಪವೆ?”

ನೀರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹೌದೆನ್ನುವ ಅರ್ಥ ತುಂಬಿ, ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಗಂಡನನ್ನು ಮಿಕ್ಕಿಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡಿದರು. ಆ ನೋಟವನ್ನರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು ಸೂರಪ್ಪ,

“ನಿನ್ನ ಬೇಸರಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕಾರಣವಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗಾಗಲಿ ಹೊಳೆಯಿತು. ಏನು ಮಾಡಲಿ ಸುಶೀಲ—ನಿನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಗಾಗ ನಿನ್ನಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ನೀನು ಬದುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಆ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರ ನೆಮ್ಮದಿಯೂ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಗುವುದು.”

ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕೈ ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಮಾತಿಗೆ ಅದೇ ಉತ್ತರವಾಯಿತು. ಹುಚ್ಚಿದ್ದ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ನೊರೆಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ದುಃಖದ ವೇಗಕ್ಕೆ ಸೂರಪ್ಪನಿಡೆ ನಡುಗಿ ಅಬ್ಬಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಒತ್ತಾಯ ದಿಂದ ತಡೆದು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ದುಃಖದ ಪ್ರವಾಹ ಎದೆಯ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನೊಡೆದು ಹಾರಿತು. ಹೃದಯ ಹಗುರವಾಗುವ ವರೆಗೆ ತಾವೂ ಅತ್ತು, ಕಡೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ತಲೆ ನೇವರಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಅಳಬೇಡ ಸುಶೀಲ, ನಮ್ಮ ಬಾಳೆ ದುಃಖದ ಕಡಲಾಗಿರುವಾಗ ಎಷ್ಟು

ಅತ್ತರೆ ತಾನೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ, ಹೇಳು! ಜೀವನ ಇಷ್ಟೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಾಂತಳ ಬಾಳು ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ ಗೋಪಿ, ತಿದ್ದಿ ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ ಕರಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ರಂಪ ನಡೆದು ಹೋಗಿದೆ. ಇದು ವಿಧಿಯ ಕೈವಾಡವೆ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂತಾನ ಬೆಳೆದು ಬೆಳಗುವ ಪುಣ್ಯ ನಾವು ಪಡೆದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗಿ ಕರಗಬೇಡ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿ ಬದುಕನ್ನು ಎದುರಿಸು, ಸುಶೀಲ!”

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಕೇಳಿದರು,

“ಶಾಂತ ಏನಿನ್ನು ಬದುಕಲಾರಳಲ್ಲವೆ?”

“ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ—ಬದುಕಿದರೂ ಬದುಕಬಹುದು, ಬದುಕದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಎರಡು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆದುರಿಸಲೂ ಸಿದ್ಧರಿರಬೇಕು ನಾವು.”

“ನಮ್ಮ ಸಂಕಟದ ಬಾಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ, ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಎಷ್ಟು ದಿನವೆಂದು ಈ ನೋವನ್ನನು ಭವಿಸಲಿ? ನಿಮಗನ್ಯಾಯ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಶಕ್ತಿಮಿರಿ ತಡೆಯುತ್ತಿರುವೆನು. ಕಡೆಗೂ ಏನಾಗುವುದೋ ಏನೋ!” ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು.

“ಇದೊಂದು ಬಾರಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಡು ಸುಶೀಲ. ಇನ್ನು ಮರೆತೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸೋಲು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಾಣೆಗೂ ಸಂಯಮ ಜೀವನ ಪಾಲಿಸುವೆನು. ನೀನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನಗಲಿ ಹೋಗಬೇಡ ಸುಶೀಲ! ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಲಾರೆ! ಬದುಕಲಾರೆ ಸುಶೀಲಾ... ..ಬದುಕಲಾರೆ!” ಎಂದು ಸೂರಪ್ಪನೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತರು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹರಿಯಿತು.

ಸೂರಪ್ಪನ ದೀನ ಮುದ್ರೆ, ನೋವಿನ ನೋಟ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಕರುಳು ಹಿಂಡಿತು, ಎದೆ ಕರಗಿತು. ಯಜಮಾನರ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಗದ್ದದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು,

“ಬದುಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಫಲವಾದರೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಡಿ. ಏಳಿ, ನಾನೇ ನಿಮಗೆ ಕಾಫಿ-ತಿಂಡಿ ಕೊಡುವೆನು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗಂತೂ ತೀರಾ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವಿರಿ” ಎಂದು ಕಣ್ಣೊರೆಸುತ್ತ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ತಡೆದು ಹೇಳಿದರು,

“ಬೇಡ ಸುಶೀಲ, ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾನು ಮಾಡಿ ಹಾಕುವೆನು. ನೀನುಂಟು ತಿಂದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹಾಯಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷ.”

ಆ ಮಾತು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಹೃದಯವನ್ನರಳಿಸಿತು. ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೀತಿಯ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತಿರುವವರಿಗೆ ತಮ್ಮಿಂದ ದ್ರೋಹವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಲ್ಲ ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಡುಗಿದರು. ಆ ಭಾವವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯ ವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿ, ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಮಾದವತೆಯ ರಂಗು ಬಳಿದು ಹೇಳಿದರು,

“ನನ್ನ ದೇವರ ಮನಸ್ಸು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಸೇವೆ ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆ ಬಯಕೆ ನನಗೂ ಇದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ನನ್ನ ಮೈ ಈಗಷ್ಟೊ ಹಗುರವಾಗಿದೆ, ನಿಮ್ಮ ಉಪಚಾರ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ-ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿರಿಸಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದು ಮಗುವಿನಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಅವರು ಪ್ರೀತಿಯ ಮಧು ತುಂಬಿ, ಕೊಟ್ಟ ಕಾಫಿ-ತಿಂಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಗರಿ ಮೂಡಿದಂತಾಗಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹಾರಿದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಂದಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದದ್ದು ಇಂದೆ. ಇಂದವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂತ ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಧೈರ್ಯವೂ ಗರಿಯೊಡೆದಿತ್ತು. ಶಾಂತ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ಇಂಥಾ ದಿನವನ್ನು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ತನ್ನಾಕೆ ಮೊದಲಿನ ತುಂಬು ಪ್ರೀತಿ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಅವ್ಯತನುಯ ಪ್ರೇಮ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗರಲಿ. ಸುಶೀಲ ಎಂದೆಂದೂ ತನ್ನೊಡನಿದ್ದು ಆತ್ಮವನ್ನರಳಿಸಲಿ—ಎಂದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾ ಅಂಗಡಿಯ ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಗಲ್ಲಾದ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿ ಸರ್ರನೆದ್ದು ನಿಂತರು. ಸೂರಪ್ಪ

ನೊದಲು ಆ ಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಕೊಡದೆ ಹೊಟ್ಟೆಲಿಗಲ್ಲಾ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಬಂದು ನ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಬಳಿ ಬಂದು ಲೆಖ್ವಾಚಾರ ವಿನಿಯಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು.

* * * *

ಇತ್ತ ಸುಶೀಲಮ್ಮನೂ ಅದೇ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಕಟವುಂಟಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ತರದೆ, ತಮ್ಮ ಪತಿಗಾಗಿಯಾದರೂ ಬದುಕಲೆ ಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ ತುಂಬಾ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಆಶೆಯ ಕುಡಿಯನ್ನೂಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆಲ್ಲ, ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಪಿಂಡ ಚೆವುಟೆ ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಕಡೆಗೂ ಏನಾಗುವುದೋ ಏನೋ! ನಮ್ಮ ಬಾಳೇಕೆ ಹೀಗಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯದು ಸಂತಾನದ ಸಾವಿನಿಂದ ಕಮರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೆ ಹೊರತು, ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಂದಾಗಿ ಎಂದೂ, ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಕಹಿಯುಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮದು ಆದರ್ಶ ದಾಂಪತ್ಯ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಸಮರಸವೆನ್ನುವುದು ಹಾಲು-ಸಕ್ಕರೆಯಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಒಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟ-ಸುಖದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಭಾಗಿಗಳಾಗುವೆವು. ಒಬ್ಬರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ವೇದನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆವು. ಜೀಸರಿಸಿ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಬೆಲೆಯಿದೆ. ಹೆಂಗಸೆಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಗಂಡಸೆಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅಮರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಅಮರ ಪ್ರೀತಿದಾನಮಾಡಿ ಆತ್ಮವಿಕಸನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆವು.

ಸೇವೆ ಮಾಡುವಾಗ ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ದೈವಿಕ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನನ್ನವರು ದೇವತೆಯೆಂದು ಪೂಜಿಸಿದ್ದರೆ ನಾನವರನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಪೂಜಿಸಿ ಬೇಡೇನೆ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಆ ದೈವಿಕ ಭಾವನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮಂತಾದರೂ ಅಳಿಯರು ನಮ್ಮಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಅಳಿಯಂದಿರು

ಕಟುಕರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಟುಕತನ ಅವರ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಬಂದದ್ದೋ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಂದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೋ, ಯಾವುದೂ ಬಗೆಹರಿಯದಾಗಿದೆ.

ನಾವು ಕಂಡಂತೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲ. ಸದ್ಗೃಹಿಣಿಯರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸದ್ಗುಣವೆಲ್ಲವೂ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಹಾಗಿದ್ದೂ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನುಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಬಾಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಉತ್ತಮರಾಗಿ ಬದುಕಿದರೂ ಸುಖವುಣ್ಣಲಿಲ್ಲ; ಶಾಂತಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಪಾಪದೋಷವಿರಬೇಕು; ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾಪ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಕಟುಕರ ಕೈ ಹಿಡಿದರು. ಅವರ ಬಾಳು ಬರಿದಾಯಿತು.

ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳು ಬರಿದಾಗಲು ನಮ್ಮದೂ ರೋಷವಿದೆ. ಸಂತಾನ ಅವರವರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೋವು ನಲಿವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆಂದು ಹಿರಿಯರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆನು. ನೋವಿನ ಸಂತಾನ ಪಡೆಯಲು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಯಾವುದೂ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಿರಲೇ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮಗೇ ಯಮಯಾತನೆಯುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ.

ಏನೋ ಆಯಿತು ಹೋಯಿತು, ಮರೆತು ಬಿಡೋಣ, ಮುಂದಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿರೋಣವೆಂದರೆ ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಶಾಪದ ನೋವು ಜೀವವಿರುವ ವರೆಗೆ, ಸಂತಾನದ ಫಲವಿರುವ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಡಿಕಾಡುವುದು; ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣೆ. ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಿರುವುದೂ ಹೆಣ್ಣೆ. ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ನಾನಾಗಲೇ ಅದನ್ನೂ ಹಿರಿಯವೆನು. ಹೋಗಲಿ, ಗರ್ಭಪಾತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾದರೂ ಮುಂದಾಗುವ ಯಾತನೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ ಈಗದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಮಗು ಬೆಳೆದುಹೋಗಿದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಅದರದ್ದಕ್ಕೂ ದುಃಖಪಡಬೇಕು.

ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂತಾನಫಲ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಂಬುವುದು? ಅವರೇನೋ ಸಂಯಮ ಜೀವನ ಪಾಲಿಸೋಣವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇದ್ದ ಸಮಯ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸೂ ಸೋಲು ಬಿದ್ದು ಸಂತಾನದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದರೆ? ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ

ಅಮರ ಪ್ರೇಮವಾಹಿನಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಬಾಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಸಿ ದುಃಖಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ವಿಷಫಲ ಬಿಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಮರವನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆಯುವುದೆ ಲೇಸು !

ನನ್ನ ಸಾವಿನಿಂದವರು ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾಗುವರಲ್ಲ—ಆ ಯಾತನೆಯನ್ನವರು ಸಹಿಸಬಲ್ಲರೆ? ಲಗ್ನವಾಗಿ ಬಂದದಿನಿಂದ ನನ್ನ ನೆರಳಾಗಿ ಬಾಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಕ್ಷಣ—ಅವರ ಕಣ್ಣಿಂದ ಮರೆಯಾದರೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥವರು ಕಡೆವರೆಗೂ ನನ್ನ ಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು ! ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅವರು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ! ಗುರು—ತಂದೆ—ಗಂಡ—ಮಗ—ಸೋದರ—ಸ್ನೇಹಿತ—ಎಲ್ಲವೂ ತಾನಾಗಿ, ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದು ಆತ್ಮವನ್ನರಳಿಸಿರುವ ರಲ್ಲಾ—ಅಂಥವರಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದರೆ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವನೆ ?

ಕೂಡದು, ಖಂಡಿತ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ! ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ದುರಂತಕ್ಕೀಡಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೊಣೆಯಲ್ಲ. ಅವರವರ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವುಂಟಿತ್ತು. ಅವರಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸುಖದ ಬದುಕನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದೆಂದಿಗೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ನನ್ನವರಿಗಾಗಿ, ಬದುಕಿದ್ದು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ, ಸಾವೂ ಅವರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲರಬೇಕು !

ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆ! ಅವರ ಅಮರ ಪ್ರೀತಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರ ತಂದರೂ ಕಡೆವರೆಗೂ ಅದು ಜೀವಂತವಾಗುಳಿಯಬಲ್ಲುದೆ? ಲಾಲಿನ ಉಲ್ಲಾಸ—ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಲ್ಲೆನೆ? ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅವರದೇಗೆ ತುಂಬು ಪ್ರೀತಿಯ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆ? ಶಾಂತ—ರತ್ತರ ಬಾಳಿನ ಮರುತ ಕಥೆ ಆಗಾಗ ನೆನಪಾಗಿ ಸೌಜನ್ಯತೆಯ ಕತ್ತು ಮುರಿಯಲಾರದೆ? ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹಾಗಾಗಿ ನನ್ನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ಶಾರದ ಬಲಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನವರಿಗಾಗಿ ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಮುಂದೆನೇನು ಕಾಣಬೇಕಾಗುವುದೋ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ!

ಶಾಂತ ವಿನಾದರೂ ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡುವುದು ಖಂಡಿತ. ಎಷ್ಟೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿದ್ದರೂ ಸಂತಾನಕ್ಕಾದ ನೋವು ತಂದೆ—ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವುಂಟು ಮಾಡಿ ಮಾಡುವುದು !

ಒಂದು ಮಗುವಾದರೆ ಸರಿ, ವಂಶಕ್ಕೆ ವಂಶವೇ ನಿರ್ನಾಮವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತಲೆ ಕೆಡುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಇಂದು ನನಗೆ, ನಾಳೆ ಅವರಿಗೆ; ಯಾರಿಗೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ.

ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದು ಪಿಶಾಚಿಯಂತೆ ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮನುಷ್ಯತ್ವವಿರುವಾಗಲೇ ಈ ದರಿದ್ರ ಪಿಂಡದ ಸಮೇತ ಮಣ್ಣಾಗುವುದೊಳ್ಳಿಯದು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಅವರಿಗೆ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ, ಆಗಲಿ; ಅದಕ್ಕೆ ಮರುಗಿ ಉಳಿದರೆ ಸಾವಿಹ ಯಾತನೆಗಿಂತ ಕಠಿಣವಾದ ನೋವನ್ನವರು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದೀತು! ಜೀವವದುದ್ದಕ್ಕೂ ಆ ಯಮಯಾತನೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೊರಗಿಸಿ ಕರಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹೃದಯವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಮರೆಯಾಗುವ ಸಾವಿನ ನೋವುಂಟು ಮಾಡುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಹಾಗೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನ ಹೊಯ್ಯಾಟಕ್ಕೊಂದು ಕೊನೆ ತಂದರು.

ವಿಷಪಾನ ಮಾಡಿ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿ ಸತ್ತೆನೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಸರಿಯೋರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾರಿ, ದಿನಕ್ಕಷ್ಟಷ್ಟೆ ಪ್ರವಾಣ ಅನ್ನ-ಆಹಾರ ತೊರೆದು ದೇಹವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆ ಬಾರಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಾದ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆದುರು ತಮ್ಮ ಗೆಲುವು-ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಕಾದಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ದಿನೇ ದಿನೇ ಶಕ್ತಿಗುಂದುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಯಾತನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಗಂಡನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಂದೇಹವಾಗದಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉಸಿರು ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೆ ಆ ಸೇವಾವೃತ್ತಿ ಅದೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದವರ ಇಚ್ಛೆ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅನ್ನ ನೀರು ಬಿಟ್ಟವರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಕೆಲಸ ಬೊಗಸೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಂಡಿ ಹಿಂಡಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಗಳಿಗೆಗೊಂಡು ಬಾರಿ ಆ ಯಾತನೆ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮಿಲಮಿಲನೆ ಒದ್ದಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಕಂಗಾಲಾದರು. ದಿನೇದಿನೇ ಕರಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಮೊದಲೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ, ಆ ಘಟನೆಯಿಂದ ಕೈಕಾಲು ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಏನು ಮಾಡಲೂ ದಿಕ್ಕು ತೋರ

ಲಿಲ್ಲ. ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಫಿಗಿರಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೂ ಒಲೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಡುತ್ತಾ ತಲೆ ಕಾಯಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಥಟ್ಟನೆ ಸೂಲಗತ್ತಿಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ಕಾಫಿ ಕಷಾಯ ಸೋಸಿ ಹಾಲು ಹುಯ್ದು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ಕಷ್ಟಿವಷ್ಟು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಕುಡಿಸಿ, ಮುಂಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆಳೆದು ಸೂಲಗತ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹಾರಿದರು. ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಆಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಅನುಸರದ ಕರೆಗೊಪ್ಪಿ ನಿಂತ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು.

ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ನೆನಪುಂಟಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎರಡು-ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ರತ್ನಳ ನೆನಪು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ನೋವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಯಾರಲ್ಲಾದರೂ ಆ ನೋವಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಯಾತನೆ ನಂದುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಹೆದರಿಕೆ; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನವರಾಗಿನ್ನಾರೂ ಇಲ್ಲ; ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸೂಲಗತ್ತಿ ಬಂದುದು ಎಷ್ಟೋ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದಿತು. ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು.

ಆಕೆ ಬಂದವರೆ ಮೊದಲು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ದೇಹ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ವೈದ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕಮ್ಮ, ನನಗ್ಯಾಕೂ ಸಂದೇಹವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಂದು ಹರಿಗೆಯ ಭೀತಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳು ತಡೆಯಬಹುದು. ಆದರೂ ದೇಹದಲ್ಲೇನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದಂತಿದೆ. ಯಾಕಾ ಸಂಶಯ ? ಒಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡಿ” ಎಂದು ತೊಳೆದ ಕೈಯನ್ನು ಕರ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರೆಸುತ್ತ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು, “ಊಟ ತಿಂಡಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಾ ?”

“ಯಾಕೆ ಹೇಳಿ ?”

“ನಿಮ್ಮ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ನ ಬಿಟ್ಟವಂತಿದೆ— ಅದಕ್ಕೆ ಕೇಳಿದೆ.”

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಜಾಣ್ಮೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದರು,

“ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ನಿಜ—ಸರಿಯಾಗಿ ಊಹಿಸಿದಿರಿ.”

“ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ?”

“ನನಗೆ ಬದುಕು ಬೇಡವೆನಿಸಿದೆ.”

“ಜೀವನದಲ್ಲಿಷ್ಟು ಜುಗುಪ್ಸೆ ಬರಲು ಕಾರಣ? ಯಜಮಾನರಿಂದೇ ನಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಿದೆಯೇನು?”

“ಛಿ ಛಿ, ಅವರು ದೇವರಂಥ ಮನುಷ್ಯರು. ಅವರನ್ನು ದೂರಿದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಳು ಬೀಳುವುದೆ ಸರಿ. ಕೈಹಿಡಿದಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಲೆ ಗೂದಲು ಚುಳ್ಳೆನಿಸದಿದ್ದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಎಂದೆಂದೂ ಬದುಕಿರಬೇಕೆನಿಸುವುದು. ಏನು ಮಾಡುವುದು, ನಮ್ಮ ಸಂತಾನವೆಲ್ಲ ದುರಂತಕ್ಕೀಡಾಗಿ ಬದುಕಿನ ಆಶೆಯನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ.”

“ಅಂದ ಹಾಗೆ ಅದೇನಮ್ಮ ಆ ವಿಷಯ? ಅಂದಿನಿಂದ ನನಗೂ ಬಂದು ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಕುತೂಹಲ—ಬಿಡುವೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.”

“ನನಗೂ ಯಾಕೋ ಇಂದು ಯಾರಲ್ಲದರೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನಿಸಿದೆ, ಎದೆಯಲ್ಲಿರುವ ದುಃಖ ತೋಡಿಕೊಂಡರಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿ ಬರಬಹುದೇನೋ!” ಎಂದು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರಸ್ವ ಕದ ತಟ್ಟಿದರು. ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ಹೋಗಿ ತೆರೆದು ಬಂದರು. ಇಬ್ಬರ ಮುಂದೂ ಕಾಫಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ಮಿಟೆ ಮಿಟೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು. ಅವರ ನೋಟವನ್ನಾಕೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರು,

“ತುಂಬಾ ನಿತ್ರಾಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನನಗಷ್ಟಾಗಿ ಅವರ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ತೋರಿಸಲೆ ಬೇಕು. ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು.”

“ನಿಮಗೆ ಬಿಡುವಿದೆಯೆ?”

“ಯಾಕೆ ಹೇಳಿ.”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೀವಿಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಬೇಗ ಹೋಗಿ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಬ್ಬಳನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಹೆದರಿಕೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನು.”

ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಇದ್ದವರ ಸಾವಿನ ಭೀತಿ ಮತ್ತೆ ತಲೆ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಸೂಲಗಿತ್ತಿ-ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಯಾವ ಗಳಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಅವರ ನೆರವು ಬೇಡಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ತಡಮಾಡದೆ ವೈದ್ಯರ ಮನೆಗೆ ಜಾರಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ತಡಮಾಡಿದರೆ ಆ ಅವಕಾಶ ಜಾರಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಕಥೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿಯೆ ಬಿಟ್ಟರು.

“ಮೊದಲು ನಮಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ಹುಟ್ಟಿದ್ದೂ ಹೆಣ್ಣೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಸಾರಿದೆವು. ಹುಡುಗಿಯೂ ತುಂಬಾ ಚುರುಕಿದ್ದಳು. ಗುಣದಂತೆ ಚೆಲುವೆ! ಅವಳ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆ ವರ್ಷದಲ್ಲೆ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಕಡೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಗಂಟು ಹಾಕಿದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಆಷ್ಟೇನೂ ವಯಸ್ಸಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷವಿರಬಹುದು, ಅಷ್ಟೆ. ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದ. ನೋಡಲು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದ. ಮನೆತನವೂ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಯಾರೊ ರಿವಿಯಲ್ಲೊದಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ನಾನೂ ಒಪ್ಪಿದೆ.

“ಲಗ್ನವಾದೊಡನೆಯೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಲೋಕಾಚಾರದಂತೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾನೂ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ನಂತರ ಅವರ ಮನೆ ತನದ ಬಗ್ಗೆ ತಳೆದಿದ್ದ ತೃಪ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಒಡೆದು ಚೂರಾಯಿತು. ತುಂಬಾ ಒರಟು ಜನ ಅವರು. ಹೆಂಗಸರಂತೂ ಪಶುಗಳಂತಿದ್ದರು. ನಡೆ ನುಡಿ ಯಾವುದೂ ಅಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡಸರು ಎಳೆದತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಅವರ ನಡವಳಿಕೆಯಾದರೂ ಅನುಕರಣೆಯವಾಗಿತ್ತೆ ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ತೀರ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕುಡುಕತನ, ಜೂಜುಗಾರಿಕೆ, ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂದೆಯೆ ಗಟ್ಟಿಗರೆಂದರೆ ಮಗ ಮತ್ತೂ ಗಟ್ಟಿಗ. ಅವನ ಕಾಮದಾಹವನ್ನಡಗಿಸಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಬ್ಬರು ಸದಾ ಸಿದ್ಧರಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮೈ ‘ಜುಂ’ ಎಂದಿತು. ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂದೇಹ ಬಂದಿತು. ಅವರ

ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭ ನೋಡಿ, ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದವರ ನೆರವು ಪಡೆದಿ. ಅವರಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದ ವಿಷಯ ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು.

“ನನ್ನ ಅಳಿಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು ಪಕ್ಕಾ ತಲೆಹಿಡುಕ. ಕಾಳಸಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಂಗಡ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬೇರೆ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ಮೊದಲನೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಂದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ. ಉತ್ತಮ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದವಳಿಗೆ ಆ ನಡವಳಿಕೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದಳು. ಆ ದುಷ್ಟ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮೈಮೇಲೆ ಹಿಂಸೆಯ ಮುಳ್ಳೆಳೆದ. ಕಡೆಗೆ ಹಿಂಸೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಳು. ಅಶ್ವಾಚಾರ ಮಾಡಿದುದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಒಂದು ಹಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಅವಳು ಸತ್ತ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕುಯ್ದರು.

“ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದವರಿಂದ ಅಳಿಯನ ಪುನರ ಕೇಳಿ ತಲೆ ತಿರುಗಿಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲವೆಂದವಾಯಿತು. ಹೊರಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಸಂಗಡ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಡೆಂದ ಕೇಳಿದೆ. ಮೊದಲೆ ಒರಟು ಜನ, ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವರೆ? ಈಗ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿದರು. ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದು ಕೊಂಡು, ಹೋದಂತೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದೆ. ವಿಷಯವನ್ನವರ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮವರು ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನಂಬಲೆ ಇಲ್ಲ. ಆಗವೆ ಇದ್ದವರು ಯಾರೊ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದು ಮಾತನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದರು. ಇರಬಹುದೇನೋ ಎಂದು ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನಾದೆ.

“ಮೊದಲ ಸಲ ಬಹಳ ದಿನ ಬಿಡಬಾರದೆಂದು, ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಾದ ನಂತರ ನಮ್ಮವರು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋದರು. ಮನೆಯ ತಾಪತ್ರಯವನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ ಬೀಗರು ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕರಿಸಿದರು. ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಅವರವರಿಗೆ ನಿರೀಕರಣೆ ದಿನವಿರಿಸಿ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ‘ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಕೂಲದ ಹೊರಗೆ’ ಎಂಬ ಗಾಥೆ

ಯಂತೆ, ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಲೆ ಹಾಕಲೆಬೇಕೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದು, ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸದೆ ಹಾಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

“ಆ ಬಾರಿ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಯಾಕೂ ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೋ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನನ್ನಲ್ಲಿಂತೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಅಂತೂ ಆ ಮನೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿವರಿಂದ ವಿಷಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿದೆ.

“ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿರಬಹುದು. ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಗಳಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಕಾಗದ ಬರೆದ ಸುದ್ದಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಮುಖತಃ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮವರು ನಿಂತ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು.

“ಅವರಿದ್ದದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹತ್ತಿರದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೆ. ಹೋಗಿ ಸೇರಲು ಬರಾಬರಿ ಒಂದು ದಿನ ಹಿಡಿಯಿತು. ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದಾಗ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಕೇಕೆ ಕಿರಿಚಾಟೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಬಂದು ನಮ್ಮವರೆಡೆಯನ್ನು ನಡುಗಿಸಿತಂತೆ. ತಮ್ಮೆಡೆಯಲ್ಲುಂಟಾದ ನಡುಕವನ್ನು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು ಹಜಾರವನ್ನು ತಲುಪಿ, ಕೈಚೀಲವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಒಳಗಿಂದಲೆ ರತ್ನ ಇವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕೈಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಮರೆಯಾದಳು.

“ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೆ ಬೀಗರು ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದ ನಮ್ಮವರನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯದೊಡನೆ ಹಿಂಸೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಆಗಿರಬೇಕು. ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಮುಖ ಕಿವುಚಿಕೊಂಡಂತೆ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೇಸರಿಕೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವರೊಡನಿದ್ದು ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವಾದ ನಂತರ ಎದ್ದು ನಡೆದರು.

“ಅವರು ಹೋದ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಎದ್ದು ಬಂದ ಕೇಕೆ-ಕೂಗಾಟ-ಕಿರಿಚಾಟ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಡುಗಿಸಿ

ತಂತೆ. ನಮ್ಮವರು ಆ ಅಬ್ಬರದ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಲೆಯೋಡಿಸಿ ಅದು ಕುಡಿತದ ಮೋಜಾಗಿರ ಬಹುದೆಂದೂಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬೀಗರು ಬಂದು, ತಾವು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ರೆಂದೂ, ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕ ಮುಗಿಸಿರಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ, ಬಂದವ ರೊಡನೆ ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಗೆ ಜಾರಿದರು. ನಮ್ಮವರು ಬಂದ ಸುದ್ದಿ ತಂದೆಯಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹಾದು ಹೋದರೂ ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಳಿಯನ ಉದ್ಧಟತನದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬಾ ನೋವಾ ಯಿತು. ಮಗಳಿಗಾಗಿ ತಮಗಾದಪಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ನುಂಗಿ ಅವಳ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

“ಮನೆಯಿಂದ ಗಂಡಸರು ಹೊರಬಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನತ್ತೆಯ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ರತ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದೊಂದು ರಹಸ್ಯ ಕೋಣೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕದವಿಕ್ಕಿದಳು. ಅನಂತರ ತಂದೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ದ್ದೊಂದು ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು,

‘ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯ ಲ್ಲವೆ ಅಪ್ಪ?’

‘ಹೌದು ಮಗು, ಈ ಜನರ ನಡವಳಿಗೆ ನನಗರ್ಥವೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಂಡ-ಕಂಡವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆ ಕೂಗಾಟವೇನು, ಕಿರಿಚಾಟವೇನು, ಸಂಸಾರಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಚರಣೆಯೆ ಇದು? ಧೂ ಧೂ, ಒಂದು ಗಳಿಗೆಗೆ ನನ್ನ ತಲೆ ಚಿಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಹೋಯಿತು. ನೀನು ಹ್ಯಾಗೆ ಅನುಭವಿಸು ವೆಯೋ ದೇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು!’

‘ಈ ನರಕದ ಬಾಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬದುಕಿರುವೆನಲ್ಲ, ನೋಡಿ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಬಾರದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡೆ, ಕೇಳಬಾರದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದೆ, ಅನುಭವಿಸಬಾರದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಇವರು ಮನುಷ್ಯರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರಲ್ಲ. ದುಡ್ಡಿಗಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳುವ ಜನ. ಇವರ ಮನೆಗೆ ಬರುವವರೆಲ್ಲ ಕೇಡಿಗರು. ಕುಡಿತ, ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆ, ಜೂಜು — ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀಚ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇವರ ಮನೆ ತೌರಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಗರತಿಯಾಗಿ ಬಾಳ

ವಂಶ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿ ಇವರ ಮನೆ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬುವುದಕ್ಕೆ! ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಉರಿಯಿತು. ಕಟ ಕಟ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಅದರರ್ಥವೇನೆಂದು ಗುಡುಗಿದರು. ರತ್ನ ತಂದೆಯ ಅಬ್ಬರ ವನ್ನರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದಳು,

‘ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡವ್ವ. ಈಗ ಮಾತಾಡಿ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜವಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸು. ಲಗ್ನವಾಗಿ ಬಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದ ವರೆಗೂ ನನ್ನನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಊಟ ಊಡಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ದುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುತಿಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಜೊಗಸೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಶಸ್ವಿಯಾದೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ಊಟ-ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಏನು ಕೊಡತೊಡಗಿದರು. ನವಿರಾದ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳು ವೈಯನ್ಯಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬೆಡಗು ಬೀರತೊಡಗಿದುವು. ನಕಾಸಿನ ಒಡನೆ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಮೈ ತುಂಬಿ ಕಾಂತಿಯನ್ನಿಮ್ಮಡಿಗೋಸಿದುವು. ಮೊದಲು ನನಗವರರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗ್ಯಾರ್ಯರೂ ಶ್ರೀಮಂತರು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಘನತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಬಿಡಬೇಡೆಂದೂ ಹಿಸಿದ್ಲೆ. ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಾಗ ನನ್ನದೆ ಬಡೆಯಿತು. ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಬಂದ ಶಾಪಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎದುರಿಸಲು ನಿಂತೆ.

‘ ಆ ಮಾವಾಳಿಗಾಗಿ ಸುಮಾರು ತಿಂಗಳಾಗಬಹುದು. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮವರು ಮಲಗಲು ಬಂದಾಗ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯದೆ ನನ್ನಲಂಕಾರದ ಕಡೆ ಏನು ಕೊಡತೊಡಗಿದರು. ಕೈಲಿ ತಂದಿದ್ದ ಮಲ್ಲಗೆ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ತಾವೆ ತಲಗೆ ಮುಡಿಸಿ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಸುವಾಸನೆ ವುಡಿ ಸವರಿ, ಮೈಯನ್ನು ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಮೀಯಿಸಿದರು. ಅವರು ತುಂಬಾ ರಸಿಕರು. ತಮ್ಮ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅಣಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಊಹೆ ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಅಲಂಕಾರವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕೈಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲೆಗೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಎಲ್ಲೆಗಂದವರೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ನಾನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ್ದು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯ ಎದುರು ಭಾಗದ ಕೋಣೆಗೆ. ಕೆಲವು ಕತ್ತಿರವಾದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದು ಬಿಟ್ಟು ಅವರು ಹಿಂದಾದರು. ಆಗ

ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂದೇಹವಾಯಿತು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಹೊರಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರು ಬಾಗಿಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗಾಗಿದ್ದರು. ನಾನೋಳಗುಳೆ.

‘ಕೊಠಡಿ ಸುಂದರವಾಗಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ನನ್ನ ಬಲಸಕ್ಕಕ್ಕೆ ಗೋಡೆಯ ಬಳಿಯಿರುವ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಇಳವಯಸ್ಸಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಲಗಿ, ಹಲ್ಲು ಬಿಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪಾಪದ ಕೈನೀಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ನೋಟ ಕಂಡು ಮೈ ನಡುಗಿತು. ಹೊರಗೆ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಕದ ತೆರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ನನ್ನವರು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಕದವಿಕ್ಕಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಇಚ್ಛಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಆ ನರಕದ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿದ್ಧಾರೆಂದು ಆಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರ ಪಾಪಕೃತ್ಯ ನೆನೆಯ ಮನಸ್ಸು ರೋಚಿಸಿತ್ತು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೊಂದು ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣ ಕಿತ್ತೆಸೆದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಜೀವ ದೇಹವೆಲ್ಲ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಏನುಮಾದಲೂ ತೋಚದೆ ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತೆ.

‘ನನ್ನ ಹೊಯ್ದಾಟ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಠೀವಿಯಿಂದ ಮೊಸೆ ಹುರಿ ಮಾಡುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಖೋಳೆಂದು ನಕ್ಕಿತು ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉರಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೋರಾಯಿತು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮೈಮೇಲಿಟ್ಟ ಒಡವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಟಪಟನೆ ಕಿತ್ತೆಸೆದೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದೆದ್ದು ಬಂದು ರಮಿಸತೊಡಗಿತು. ಅವನು ರಮಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ರೋಷ ತುಂಬಿದ ಹುಲಿಯಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ—ಮೈಮುಟ್ಟಿಗೊಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆವನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನುಷ್ಯತ್ವವಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಬಲವಂತ ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ನನ್ನ ವರನ್ನು ಕೂಗು ಹಾಕಿ ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಸರಿದ ಏಷಯ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ.

‘ಅವರು ರೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಧರ್ಮರಸಿ ಕದವನ್ನು ತೆರೆದು, ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗೆ ದರದರ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದನ ಬಡಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಎರಡು-ಮೂರು ಬಾರಿಯಾಯಿತು. ಎಂದೂ ಯಾವಿಗೂ ನಾನು ಸಗ್ಗಲಿಲ್ಲ; ಅವರೂ ತನ್ನಾಸೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

‘ಹಠಮಾರಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪಳಗಿಸಬೇಕೆಂದರು. ಮೊದಲು ಮೆದು ಮಾತಿನ ಬಲೆ ಬಿಡಿಸಿತ್ತು—ಬಲೆ ಬಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಿಫಲವಾಗಿ ನನ್ನ ಸುತ್ತ ಹಿಂಸೆಯ ಬೆಂಕಿಯೆಬ್ಬಿಸಿದರು—ಮೈ ಬತ್ತಲೆಮಾಡಿ ಬಾರುಗೊಳಿಸಿ

ನಿಂದ ಬಿಗಿದು ಬಾಸುಂಡೆ ಬರಿಸಿದರು; ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆ ಕಾಸಿ ಬರೆಯಲೆಂದು ಚರ್ಮ ಸುಲಿದರು; ಮೈತುಂಬಾ ಮುಳ್ಳಾಡಿಸಿ ರಕ್ತದ ಕೋಡಿ ಹರಿಸಿದರು; ಒಣ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಹೋಗೆಯಿತ್ತು ಕಣ್ಣನ್ನು ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದರು. ಅನ್ನ ನೀರು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನೆತ್ತರು ಒಣಗಿಸಿದರು' ಎಂದು ಮೈಯಲ್ಲಾದ ಗಾಯದ ಗುರುತನ್ನು ತಂದೆಗೆ ತೋರಿಸಿ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು,

‘ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಾನವರಿಗೆ ಬಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸೋತರು— ತಮ್ಮಾಶೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಪುಷ್ಟಿಕರವಾದ ಆಹಾರವಿತ್ತು ಮೈಯನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಕಂಡವರ ಬಳಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂದವರಿಗೂ ಅದೇ ಮಂತ್ರದ ಬೋಧೆಯಾಯಿತು. ಅವರ ಪಶುಬಲದ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ನೈಜ ಬಲ ಕುಸಿಯಿತು. ಹೋರಾಡಿ ಸೋತ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ನಡೆಸಿಯೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಹಾಗಾಗಬಹುದು. ಇಂದು ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ಮಹಾ ಗಂಡಾಂತರವನ್ನೆದುರಿಸುವುದು ಕಾದಿದೆ. ನೀನು ಬಂದಾಗ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ—ಅವರೇ ಆ ಧೂರ್ತರು!’

ಮಗಳ ಕರ್ಣಕರ್ತೋರ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಗೋಳಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದರು,

‘ ಇವರು ನೀಚರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ ರತ್ನ ! ತಿಳಿಯದೆ ನಿನ್ನ ಕತ್ತು ಮುರಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆ ಹಾಕಿದುದಕ್ಕೆ ನನಗೆಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷೆಯಿತ್ತರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೆ!’

‘ ದುಃಖ ಪಡಬೇಡವ್ವ, ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನೇನು ತಾನೆ ಮಾಡುಣೆ! ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯ ಕೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನೆದೆ ಇನ್ನೂ ಕುಸಿಯಬಹುದು ನಿನ್ನಳಿಯನಾಗಿರುವವರು ನಮ್ಮತ್ತೆಯ ಸ್ವಂತ ಮಗನಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಮಾವನ ಸೂಳೆಯ ಮಗ. ಅವರ ತಾಯಿ ಸೋಲಿಗರವಳು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನೆ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ ಮುಂದೆ ತಂದಿವ್ವಾರೆ. ಈ ರಹಸ್ಯ ನಮ್ಮ ನಾಲ್ವರ ಹೊರತು ಉಳಿದವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮತ್ತೆಯ ಮಗನೆಂದೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಜನ್ಮ ತಾಳದ, ಗರ್ಭ ಬೆಳೆದ ವಾತಾವರಣ—ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಆ ನಡವಳಿಕೆಯೇನೂ ಅಚ್ಚರಿಯಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂಥವರ ಕೈಹಿಡಿದು ಜೀವನ ಹೀಗಿಲ್ಲ ಆಗಬೇಕೆಂದಿತ್ತು—ಆಗ

ಹೋಯಿತು. ಕಳೆದ ಬಾಳಿಗೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆ ? ನನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯಂತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿನೊಡನಿರಿಸಿ ಸಾಕುವ ಧೈರ್ಯ ನಿನಗಿದೆಯೆ ? ಇದ್ದರೆ ಹೇಳು—ಈ ಕ್ಷಣ ನಿನೊಡನೆ ಹೊರಡುವೆನು.'

ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿದು ಹೇಳಿದರು,

'ನಿನ್ನಂಥ ಪುಣ್ಯವತಿಯನ್ನು ಸಾಕುವ ಪುಣ್ಯ ಸುಮ್ಮನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ರತ್ನ. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀನು ರತ್ನವೆ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ದೇವರತ್ತ ವರವೆ ಸರಿ ! ಈಗಲೆ ಹೊರಡು, ಈ ನರಕದ ಮನೆಯಲ್ಲಿನೊಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ಇರುವುದು ಬೇಡ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿ ಸಾಕುವೆನು.'

'ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ದುಡುಕಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಇವರು ತುಂಬ ನೀಚ ಜನ. ಸಮಯ ಬಿದ್ದರೆ ಖೂನಿ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗರಿಯದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಜಾರಬೇಕು. ಬಂದವರಿಗೆ ಬೇಟಿಯಾಡುವ ಹುಚ್ಚು ಬಹಳ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟ-ತಿಂಡಿಯಾದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವರು, ಹೋದವರು ಮನೆಗೆ ಮರಳುವುದು ಕತ್ತಲೆ ಮೂಡಿದ ಮೇಲೆಯೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವಿಲ್ಲಿಂದ ಮರೆಯಾಗೋಣ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಹುಷಾರಾಗಿರಬೇಕಷ್ಟೆ. ಇಂದು ನೀನಿಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕೆಲಸಕ್ಕಡ್ಡಿ ಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಪ್ರಾಣಕ್ಕುಪಾಯ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಊಟವಾದವನೆ ಕೆಳಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಾನುಭೋಗರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಡು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವೆನು !'—ಎಂದು ಹೇಳಿ ರತ್ನ ಸರಸರನೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ಒಳಗೆ ಜಾರಿದಳು.

'ನಮ್ಮವರೂ ಸದ್ವಾಗದಂತೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದೇಹವೂರಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು ನಕ್ಕು ನಲಿದು ಬಂದರು. ಬಂದವರೆ ಊಟಕ್ಕೆದ್ದರು. ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಅನ್ನವೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುಬೇಕೆನಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅನುಮಾನಕ್ಕಾಸ್ಪದವಾಗುವುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಊಟದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿ ಕೈತೊಳೆದವರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ರತ್ನ ಮೊದಲೆ ಶಾನುಭೋಗರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳೇನೋ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಓಡಿ ಬಂದು ಮರ್ಮಾದೆಯಿಂದ ಒಳಗೆ ಕರೆದು

ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರಂತೆ. ಸತ್ಕಾರ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಹೊತ್ತನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡದೆ ಅವರಿಂದಲೂ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಳಿಸಿದರು.

“ರತ್ನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸುಮಾರು ಸಂಜೆ ಏಳು ಗಂಟೆಯಿರಬಹುದು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಕೈಚೀಲ ಹಿಡಿದೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ತನ್ನದಾಗಿ ಏನೂ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಲು ವಿರಾಗಿಣಿಯಂತಿದ್ದಳು. ಮೈಮೇಲೆ ಒಡವೆಯ ಹೆಸರಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಟ್ಟ ಸೀರೆಯೂ ಸಾವಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ನೋಟ ಕಂಡು ನಮ್ಮವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹಿಗ್ಗಾಯಿತು, ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ತುಂಬಿ ಬಂತು. ಆ ತ್ಯಾಗ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಪುಸ್ಪವೇರಿಸಿದರು.

“ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ಗಡಿಬಡಿಯಾಯಿತು. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯೂ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ರತ್ನ ಶಾನುಭೋಗರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರುದ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸಹಾಯ ಬೇಡಿದ್ದಳೇನೋ ಅವಳು ತಂದೆಯೊಡನೆ ಹೊರಟ ಕೂಡಲೆ, ಶಾನುಭೋಗರು ಅವರೊಡನೆ ನಾಲವಾರು ನಂಬಿಕೆಗರ್ಹ ರಾದ ರೈತರನ್ನು, ವಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೃಢಕಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಕೈಲಿ ಕುಡುಗೋಲು ಡೊಣ್ಣೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು.

“ಆ ಊರಿನಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡು ಮೈಲಿಗಳ ಅಂತರವಿತ್ತು. ನಡುವೆ ಎರಡು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವಂತೆ ಮೊದಲೆ ಶಾನುಭೋಗರು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸರಾಗವಾಗಿ ಪಾರಾಗಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೂ ಭದ್ರವಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಭರವಸೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ನಿಧಿಯ ಬೆಂಬಲ ಅವರ ಕಡೆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು-ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರ ಹೋಗಿರಬಹುದು ತಂಗಲು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೊದಲನೆ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಲಪಲು ಇನ್ನೂ ನಾಲವಾರು ಮೈಲಿಗಳಿದ್ದುವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ನೀಚರು ಅವರನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಸುಳಿವು ತಿಳಿದು ಗಾಡಿಯವನು ಎತ್ತುಗಳ ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪ

ರಿಸಿದ. ಅವು ನಾಗಾಲೋಟ ಕಿತ್ತುವು. ಯಂತ್ರವಾಹನದ ಮುಂದೆ ಅವು ಗಳ ಓಟ ಯಾವ ಮೂಲೆಗೆ ?

“ಆ ನೀಚರು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರ ಗಾಡಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಒಳಗಿದ್ದವರನ್ನು ಈಚೆಗೆಳೆಯತೊಡಗಿದರು. ತಂದೆ-ಮಗಳನ್ನು ನಡುವೆ ಕೂರಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ಶಾನುಭೋಗರ ಕಡೆಯವರು ರಕ್ಷಣೆಯತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಮೊದಲು ಆ ನೀಚರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವರವರೆ.

“ಅವರೇನೂ ರತ್ನಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಬಂದವರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದರು. ಆಧುನಿಕ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮುಂದೆ, ಕುಡಗೋಲು ದೊಣ್ಣೆ ಏನೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ನೀಚರ ಕೈಲಿದ್ದ ಪಿಸ್ತೂಲಿಗೆ ಹೆದರಿ ಆ ದೈತ ಜನ ನಾಯಿ ಮರಿಯಂತಾಗಿ, ಗಾಡಿಯನ್ನವರ ವಶಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ನಿಂತರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರತ್ನ ತಂದೆಯ ಪ್ರಾಣವುಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಜಗ್ಗನೆ ಹಾರಿ ತಾನೆ ಅವರ ಕೈವಶವಾದಳು. ಆ ನರ-ರಾಕ್ಷಸರು ಅದೇ ಪಿಸ್ತೂಲಿನಿಂದ ಅವಳ ದೇಹವನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಗುದ್ದಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ನಿಗ ಆ ಕಡೆಯಿರುವಂತೆಯೆ, ಶಾನುಭೋಗರ ಕಡೆಯವರು ನಮ್ಮವರನ್ನು ಆ ಹಂತಕರಿಂದ ಉಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಅವರು ತಡೆಯು ತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳದೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರ ಟರು. ಆ ನೀಚರು ನಮ್ಮವರನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡಲು ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರೇನೊ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಿನ ಕೂಗೊಂದು ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿತು. ಗಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡು ರತ್ನ ಗಾಡಿಯ ಕಡೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು.

‘ ಅಪ್ಪಾ.....ನನ್ನನ್ನು.....ಮರೆತು ಬಿಡಿ.....ಇನ್ನು ಈ ಜನ್ಮ..... ನಿಮ್ಮ.....ಮುಖ.....ಲಾರೆ.....ಈ ಧೂರ್ತರಿಂದ.....ಬೇಗ ಬಿಡು.....ದೇವರ.....ಸೇರುವೆನು.....ನನ್ನಾತ್ಮಕ್ಕೆ.....ಶಾಂತಿ... ಬಯಸಿ.....ಅಮ್ಮ.....ಕಡೆಯ.....ನಮಸ್ಕಾರ.....’

“ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಹೇಳಿದಳೋ, ಬಾಯಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ; ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತವು ಜೋರಾಗತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮಾತ

ಅಸ್ವಸ್ವನಾಯಿತು. ಬಂದಿತು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಅಸ್ವಸ್ವ ಧ್ವನಿಯೂ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು.

“ನಮ್ಮವರು ರಕ್ಷಣಾ ಶಾಖೆಯ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಹೋಗಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬರುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ, ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಊರು ತಲುಪಿದರು. ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭೋಗರಿಂದ ಪತ್ರ ಬಂತು. ರತ್ನ ಆ ನೀಚರಿಂದ ಕ್ರೂರ ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾದಳೆಂದೂ, ಅವಳ ದೇಹವನ್ನು ಚೂರಿಯಿಂದ ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾರೆಂದೂ, ಕೇಸು ಹಾಕುವುದಾದರೆ ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ನೆರವು ನೀಡಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೇವೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದರು.

“ನಮ್ಮವರು ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವಸ್ತು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಿ ತಾನೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು! ಅವರವರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರನಿಂದ ತಕ್ಕ ಪುತಿಫಲ ಹೊಂದುವರೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರು. ರತ್ನಳ ಬಾಳಿನ ದುರಂತ—ನಮ್ಮಿಬ್ಬರದೆಯನ್ನೂ ಹುಳುವಿನಂತೆ ಕೊರೆಯತೊಡಗಿತು. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶಾಂತಳಿಂದ ಆ ನೋವು ಮರೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ನಾವು ನತದೃಷ್ಟರು—ಆ ಪುಣ್ಯ ಪಡೆದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಲಗ್ನವಾಗಿ ಹೋದಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಾತನೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ” ಎಂದು ಶಾಂತ ಲಗ್ನವಾದಂದಿನಿಂದ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ಪಟ್ಟ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕರುಳು ಸುಡುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿ, ಆ ಯಾತನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ತಮ್ಮಿಂಗೆ ಶಾರದೆ ಕೊಲೆಗೀಡಾದುದನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿದದೆ ತಿಳಿಸಿ, ಹೇಳಿದರು “ಈಗ ದೇವಿ, ಅನ್ನವುಂಡು ಈ ದೇಹ ಬೆಳೆಸಬೇಕೋ, ಕಟ್ಟಿ ಕೊಲೆ ಮಾಡಬೇಕೋ! ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂತಾನವೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲೆಷ್ಟೆ ಸುಖವಿದ್ದರೂ ಯಾವ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರುವರು?”

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸಂತಾನದ ಕಥೆ ಸೂಲಗತ್ತಿಯ ಎದೆಯನ್ನು ನಡುಗಿಸಿ ಹಿಂಡಿ ನೀರು ತೆಗೆಯಿತು. ಬಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದರು,

“ಈ ಬಗೆಯ ಜೀವನ ನಾನೆಲ್ಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲಮ್ಮ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ದುರಂತಕ್ಕೆ ದಾಗುವುದನ್ನೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಸಂತಾನದ ಸಾವಿನ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಸಾವನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆ ಯಾತನೆ

ಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬೇಕು. ಬದುಕು ಅವರವರ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಿರುತ್ತದೆ. ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸುಖದ ಬದುಕುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಮ್ಮಣಿಯಾದ ಬದುಕನ್ನು ಸುಡುವುದು ನನಗೇನು ಒಳತಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ದುಡುಕಿ ಅನರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ.”

“ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನೀಗ ಏನೂ ಹೇಳಲಾರೆ, ತಾಯ್ತನವೇ ಆದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದೂ ನೀವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಂದಾಗ ತಿಳಿಯುವುದು” ಎಂದು ಬಲಮಗ್ನುಲಾದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೊತ್ತು ಕೊಠಡಿಯ ತುಂಬ ಮೌನ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸೂರಪ್ಪನೂ ಬಂದರು. ವೈದ್ಯರು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸೂಲಗತ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು,

“ವೈಯಲೈನೂ ರೋಗವಿಲ್ಲ, ತೀರಾ ನಿತ್ರಾಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲೋ ಆಹಾರ ಕಟ್ಟಿರಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ಹೀಗಾಗಿದೆ. ಪುಷ್ಟಿಕರವಾದ ಆಹಾರ ಬಿದ್ದರೆ ಸರಿಹೋಗುವುದು” — ಎಂದು ಗ್ಲೂಕೊಸ್ ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟು ಸೋಪಿನಿಂದ ಕೈತೊಳೆದು ಒರೆಸಿ, ಸೂರಪ್ಪನಿತ್ತ ರೊಕ್ಕವನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ತುಂಬಿ “ನಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ತಿಂಗಳ ವರೆಗಾದರೂ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೇಳಬಾರದು. ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ” ಎಂದು ಚರ್ಮದ ಚೀಲ ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ದಾರಿ ತುಳಿದರು. ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಸೂಲಗತ್ತಿಯೂ ನಡೆದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಊಟ-ತಿಂಡಿ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಂತೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗೆದುರಿಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಔಷಧ ತಿನ್ನುವ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ತಾನೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದರು. ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಂದ ಏಳಲು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಮನೆಗೆಲಸ ವೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ಉತ್ಸಾಹ, ಲವಲವಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿರಿಸುವುದೆ ಬೇಡವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೋಮಾರಿತನದಿಂದಲ್ಲ, ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ.

ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟಿರಲು ಮನಸ್ಸೊಮ್ಮೆ ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಸೂಲಗತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ನಿರ್ಧಾರ

ವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಲ್ಲುಸುರಿ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿದಂದಿನಿಂದ ಸೂರಪ್ಪನವರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿ ಮನೆ ಮಾಡಿತು. ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರ ಬಳಿ ಬಲವಾದ ಕಾವಲು ಹಾಕಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸುಂದರಿಯ ನೆರವು ಅವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡು ಸಹಾಯ ಬೇಡಿದರು.

ಸುಂದರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ದುಡುಕಿನಿಂದಾದ ಅಪರಾಧದ ನೆನಪು ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದೆ ಇತ್ತು. ಹೇಗಾದರೂ ಅರಸ ಸಂಸಾರ ನೇರ ಮಾಡಿ ಆ ಪಾಪ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂದು ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮರುಮಾತಾಡದೆ ಸೂರಪ್ಪನ ಕರೆಗೊಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು.

ಸೂರಪ್ಪ ಮನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಸುಂದರಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ತಾವು ಹಗಲಿರುಳೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಯತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲಸ-ಬೊಗಸೆ ಮುಗಿಸಿ ಸುಂದರಿಯೂ ಅವರ ಬಳಿ ಬಂದು ಕೂರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅವರಿಬ್ಬರ ಅನವರತ ಸೇವೆ ಮಧುರೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನೋವನ್ನು ಮರೆತು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ನಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟಾದರೂ ಸೂರಪ್ಪನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಾದವರೊಬ್ಬರಿರಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಚೀರಿಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮವರಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ಇರುವ ಒಬ್ಬಕ್ಕನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ತಾಪತ್ರಯ. ವಯಸ್ಸಾದ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲೂ ಕದಲು ವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಬೇರೆ. ಕಾಗದ ಬರೆದು 'ಈಗ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ' ವೆನ್ನುವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಪಡೆದಾಯಿತು. ಅವರನ್ನುಳಿದರೆ ಆಪತ್ತಿಗೆ ಆಗುವವರು ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬರ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಹತ್ತಿರ ಕರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಹಂಬಲಿಸಿತು. 'ಕೂದಲೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆ'ಂದು ತಾರು ಬಿಟ್ಟರು.

ಭಟ್ಟರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಬಂದು ಎರಡು-ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹೊರಗೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಂಟುಹಾಕಿ ನಡೆಯಲು ನಾಚಿಕೆ ಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ನೋವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಸೂರಪ್ಪನ ಕರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಮಿತ್ರತ್ವಕ್ಕೆ ಮರ್ಯಾದೆಯಿತ್ತು ಹೊರಟಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ವರೆಗೆ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಜೀವವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಗಾಬರಿಯಾಗುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದರು.

ಸೂರಪ್ಪನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸ್ವಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಅಳುಕಿವೆ ಇತ್ತು. ವೊದಲು ಅವರ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಫಲಿಸಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕಲಿತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ತಾಯ್ತನದ ನಿರ್ಧಾರದ ಕಾವಿನ ಮುಂದೆ ಭಟ್ಟರಿತ್ತ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಮಂಜಿನಂತೆ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ, ಅವರು ಬಂದ ದಿನ ಶಾಂತಳ ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸೂರಪ್ಪನ ಕಿವಿಯಲ್ಲುಸುರಿದ್ದ 'ಶಾಂತ ಬದುಕಲಾರಳೆಂದು ವೈದ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ'ನ್ನುವ ಮಾತು ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸಾವಿನ ಚಟವನ್ನಿಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು.

ಆನ್ನ. ಕಟ್ಟಿ ಕೊಲೆಗೀಡಾಗುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಮ್ಮ ಪತಿಯ ಬಳಿ ನಡೆಯದೆಂದೂ ವಿಷ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೆ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಸಮಯ ಕಾಯತೊಡಗಿದರು. ಭಟ್ಟರು ಬಂದ ನಾಲ್ವರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಮಯ ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿ ಬಂತು.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಆರೂವರೆ ಸಮಯ. ಸೂರಪ್ಪ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದಿದ್ದರು. ಭಟ್ಟರು ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸುಂದರಿ ಮನೆಯಿಂದಿನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ನಿಧಿಯೆಸೆದ ಮಾಯೆಗೆ ಮೈ ಸೋತು, ಸೂರಪ್ಪ ಬೀಗದ ಕೈಗೊಂಚಲನ್ನು ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಮರೆತು ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಧಟ್ಟನೆದ್ದು, ಬೀಗದ ಕೈಗೊಂಚಲನ್ನು ಜೇಬಿನಿಂದ ಸದ್ದಾಗದಂತೆ ತೆಗೆದು, ಕಾಲಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೋಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ವಜ್ರದ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಸದ್ದಾಗದಂತೆ ಕದನಿಕ್ಕಿ ಗೊಂಚಲನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ದೇವರ ಮುಂದಿದ್ದ ಸಾಣೆ

ಕಲ್ಲನ್ನೂ ಒಂದು ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಹಾಸಿ ಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ವಜ್ರ ತೇಯತೊಡಗಿದರು.

ಸೂರಸ್ವ ತೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಿಂದಲೆ “ಎನು ಕರಪರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ?” ಎಂದು ಗೊಣಗಿದರು.

“ತಲೆ ತುಂಬಾ ನೋಯುತ್ತಿದೆ, ಪಟ್ಟು ಹಾಕಲು ಬಚ್ಚೆ ತೇಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ” ಎಂಬ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲು ಮನಸ್ಸು ಒದ್ದಾಡಿದರೂ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ತೋರಿ ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಂಶಯಕೃತ್ಯದ ಕೊಡದೆ ಸೂರಸ್ವ ಇರಬಹುದೆ ದೇನೂ ಎಂದು ನಂಬಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ವಜ್ರ ತೇದಾಯಿತು. ಕುಡಿಯುವ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಜೋಲಿ ಹೊಡೆಯಿತು. ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟ ಕೈ ಸತ್ಯವಂತ ಪತಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಲು ಹೆದರಿ ನಡುಗಿ ನೆಲಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿಂಡ ನೋವಿನ ಬೆಂಕಿಯುಂಡೆಯಂತಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾವಿನ ಭೀತಿಗಿಂತ ಮಹತ್ತರವಾದ ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಬದುಕಿನಾಶೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿ ಸಾವಿಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು; ಶಾಂತಳ ಬದುಕಿನ ದುರಂತತೆಯೂ ಪುಟವಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಕ್ಷಣ ಪತಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಎದೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಕೈಯನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಬಾಯ ಬಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ವಜ್ರದ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೂ ಸೂರಸ್ವನ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಸಮನಾಯಿತು. ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಗಂಧ ತೇಯಲು ಸಾಣೆ ಕಲ್ಲು ಬೇಕಾಯಿತು. ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ಬಂದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸಂಶಯಕೃತ್ಯದವಾಗದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಚ್ಚೆಯನ್ನೂ ತೇದು ಸಾಣೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಜೊಕ್ಕುಬೆವಾಗಿ ತೋಳಿದರಿಸಿದ್ದರು. ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಕಲ್ಲು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಸಂಶಯ ಬರದಿರಲೆಂದು ತುಟಿಯಲ್ಲ ಕೃತಕ ನಗೆ ತುಂಬಿ ಮುಖ ತೋಳಿಯಲು ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ನಡೆದರು.

ನೊಡಲೆ ಅನ್ನ-ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಕೃಶವಾಗಿತ್ತು ದೇಹ. ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ

ಬೀರಲು ವಜ್ರದ ರಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೆ ದೇಹ ಹಿಡಿತ ತಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು. ಕರುಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುವಷ್ಟು ವೇದನೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಹೇಗೆೋ ಮುಖ ತೊಳೆದು ತೂರಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲುರುಳಿದರು. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಸಂಕಟ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಉಳಿಯಲಾರರೆಂದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಬೇಡುವ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಸಾವಿಗೆ ಮೊದಲೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಬಯಸಿತು. ಆತುರ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕೂಗು ಹಾಕಿದರು. ಸೂರಸ್ವ, ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ನಡುಕು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಏನೋ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸಿರಬೇಕೆಂದೂಹಿಸಿ, ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಬೀಳುವುದನ್ನೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರದೆ ಓಡಿ ಬಂದರು.

ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆಳೆದು ಹಾರಿದ ಮಿನಿನಂತೆ ಮಿಲಮಿಲನೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತ— ‘ ಅಯ್ಯೋ.....ದೇವರು.....ಅಪ್ಪ..... ಅಮ್ಮ.....ರಾನಾ ’ ಎಂದು ಕರುಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬರುವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಾ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಛಂಚನ ಬಳಿ ಹಾರಿ, ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಮರದಂತೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ನಡುಗುವ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯ ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಲೆ ನೇವರಿ ಸುತ್ತ ನಡುಗುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು,

“ ಏನಾಯಿತು.....ಸುಶೀಲ..... ನಿನಗೆ.....? ಈಗ ತಾನೆ..... ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದೆ ಯಲ್ಲಾ.....ವೈದ್ಯರನ್ನು..... ಕರೆದುಕೊಂಡು.... ಬರಲೆ....?”

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಪತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ತಪ್ಪುತ್ತಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹನಿಯೊಡನೆ ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿ, ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನಡುಕದೊಡನೆ ಮಾರ್ದವತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಹೇಳಿದರು,

“ ಬೇಡಿ.....ದೇವರು.....ಯಾರು.... ಬಂದು..... ಏನೂ..... ಮಾಡಲಾ.....ರರು.....ಜೀವನ.... ಯಾ.....ತ್ರೈ.....ಮು.....ಗಿಯಿತು. ಕಡೆಗೂ.....ನಿಮಗೆ..... ದ್ರೋಹ.....ಕ್ಷಮಿಸಿ..... ಮಕ್ಕಳ.... ..ದುರಂತ..... ಬಾ.....ಳಿನ..... ನೆನಪುಬಾಳ.....ಗೊಡಿಸಲಿಲ್ಲ..... ಮುಂದಿನ.....ಜನ್ಮ..... ದಲ್ಲಿ..... ಮತ್ತೆನಾ..... ಎಬ್ಬರೂ.....ಸೇ.....ರೋಣ..... ಎಂದೆಂದೂ.....ನೀವೆ.....ನನ್ನ

.....ಪತಿ.....ಯಾಗ.....ಬೇಕು..... ಅಳ.....ಬೇಡಿ.....ನ.....ನ್ನ
ದೇವರು..... ನಗುತ್ತ.....ಕಳುಹಿಸಿ..... ನನ್ನ.....ವಿಧಿಹೀ
ಗಿತ್ತು.....ಅದಕ್ಕೆ.....ನನಗೇ..... ಮನ... ..ಸ್ವಾ.....ಯಿತು.....
 ಸತ್ತ....ಬಗೆ....ಹೊರಗೆ....ಹಾ....ಕಬೇ....ಡಿ..... ನಿಮಗೆ....ತೊಂದರಿಯಾ
ವಜ್ರ.... ..ತೇದು.....ಈ....ಅಪರಾ....ಧ....ಮಾಡಬಾ.....ರೆ...
 ದೆಂದು.....ಹೋ.....ರಾ....ಡಿದೆ.....ವಿ.....ವೇಕ.....ಸೋತು.....
 ಪ....ಶುಬ..... ಲಿ..... ಗೆ..... !”

ಸಂಕಟ ತೀವ್ರವಾಯಿತು. ಕೈಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಒದ್ದಾಡಿ ದರು. ತಲೆಗೂದಲು ಕಿತ್ತು ಹಾರುವಂತೆ ತಲೆ ತಿಕ್ಕಿದರು. ನಡುನಡುವೆ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ‘ರಾಮಾ, ಕೃಷ್ಣಾ’ ಎನ್ನುವ ನೋವಿನ ಸುಡಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಬರುವಂತಿತ್ತು. ಆ ವಿಕಾರ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ಮೈಕೂಡ ಒರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಹೇಗೂ ಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಬಳಿ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಅವರ ಸಂಕಟ ಕಂಡು ಭಟ್ಟರಿಗೂ ಅನುಮಾನ ಬಂತು. ದೃಷ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿ, ಸೂರಪ್ಪನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ವಿಷಯವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದರು,

ಸೂರಪ್ಪನ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕುತ್ತರವಾಗಿ ಕರುಳು ಕಿತ್ತು ಬರುವಂಥ ರೋದನ ಅವರೆದೆ ಸೀಳಿ ಹೊರಟಿತು. ಭಟ್ಟರು ಸೂರಪ್ಪನ ಸಂಕಟ, ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ನರಳಾಟದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಮಾರಾಗಿ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಹಾರಿ, ಕಾಯಲಿರಿಸಿದ್ದ ಹಾಲನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಲೋಟಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿ ಹವಣು ಮಾಡಿ ತಂದು, ಸೂರಪ್ಪನ ಕೈಗಿತ್ತರು. ಸೂರಪ್ಪ ನಡುಗುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ‘ಆ’ ಯನ್ನು ಸುಶೀಲ ಎಂದು ಹಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಾಯಿಗಿರಡು ತೊಟ್ಟು ಹಾಲು ಬಿಟ್ಟರು. ಹಾಕಿದ ಹಾಲು ಹಾಗೇ ಈಚೆಗೆ ಬಂತು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆದು, ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಅರಳಿಸಿ ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು. ತಲೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕಾಯಿತು. ಗಂಡನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿದ್ದ ಕೈ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು.

ಸೂರಪ್ಪ ತನ್ನ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದ ಸವಿನೆನಪನ್ನು ನೆನೆದು, ಹಣೆ ಯನ್ನು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಿ ತಿಕ್ಕಿ ಗೋಳಿಟ್ಟರು; ಮೈಮೇಲೆ

ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿದರು. ಭಟ್ಟರಿಂದವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿ ಬಂದಳು. ಭಟ್ಟರಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಎದೆ ಒಡೆಯಿತು. ಸೂರಪ್ಪನ ದನಿಗೆ ತನ್ನ ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಸೂರು ಹಾರುವಂತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟಳು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸಾವಿಗೆ ತಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾರಣಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ಅಪರಾಧವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಚೀರಿದುತಿತ್ತು. ಶಾಂತಳ ಜೀವನದ ಬೇನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೊ ಇಲ್ಲವೋ; ಕಾಯಿಯ ಸ್ವಭಾವದ ಗುಣವಿಲ್ಲದ ಶಾಂತಳೂ ತಾನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಇಲ್ಲವೋ! ನಾನು ಏನೂ ಮಾಡಿ, ಅಣಿಯಾದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ಹಿಂಡಿದೆನೆಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಶಾಪ ಹಾಕಿ ಅತ್ತಳು.

ಭಟ್ಟರ ಕಣ್ಣೀರೂ ತಡೆಬಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುರಿಯಿತು. ಗೋಳಿನ ಬೀಡಾಯಿತು ಮನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವಾಗಿ ಭಟ್ಟರು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ವಿಷಕುಡಿದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಹೇಣವಿದ್ದರೆ ಅಸಾಯ ಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ ಸಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆದ್ದರು.

ಅವರು ಪರಸ್ಪರದವರಾದ್ದರಿಂದ ಸುಂದರಿಯು ತಂದೆ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು, ಅತ್ಯಕ್ರಿಯೆಯ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ ತೊಡಗಿದರು.

೨೩

ಭಟ್ಟರು ಸೂರಪ್ಪನಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಂದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ದಿನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಮುಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು. ಮೊದಲಷ್ಟು

ಚುರುಕು-ಚಟವಟಕೆ, ಹುರುಪು-ಹುಮ್ಮಸ್ಸು, ಧೈರ್ಯ-ಸ್ಥೈರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸುಶೀಲವ್ಯನ ಹಿಂದೆಯೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದವು. ಅವರು ಕಣ್ಮರೆಯಾದಂ ದಿನಿಂದ ಹಾರಿಬಿಟ್ಟ ಗಾಳಿಪಟದಂತಾಗಿ ಹೋದರು. ಭಟ್ಟರು ಸೂತ್ರಧಾರಿಯಂತೆ, ಚಿಂತೆಯಿಂದಾಗಾಗ ಬಿಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಯೋಚಿತ ಅನುಭವದ ಹಿತ ನುಡಿಯಿಂದ ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ ಚಲನೆಯುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸರಿದರೆಂದರೆ ಸಾಕು, ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೂರವು ಈಗ—ಮಾತಿಲ್ಲ, ಕತೆಯಿಲ್ಲ, ನಗುವಿಲ್ಲ, ಗೆಲುವಿಲ್ಲ—ತಲೆಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಯಾವುದಾದರೂ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿದು ಸುಮ್ಮನೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತು ಬಿಡುವರು. ಮನಃಪಟಲದ ಮೇಲೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಬಾಳು ಚಿತ್ರ ಪಟದಂತೆ ಮೂಡಿ ತಲೆ ಕಾಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಸಿ ಅಪರಾಧ ಯಾರದು, ಅಪರಾಧಿ ಯಾರೆಂದು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಸಾರದ ಸಾವಿನ ನೋವು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ನೋವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖ ತುಂಬಿ ತುಳುಕು ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಸಂಗ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮತ್ತೆ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಎಂದೂ ನಾವು ಮುಖ ಮುನಿಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸರಳಾಗಿ ಬಾಳಿದ್ದೇವೆ. ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕನ್ನ ಸಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಅಮರ ಪ್ರೇಮ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವಂತೆ ಹರಿದು ಹಾಡಿದೆ. ಇಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಸುಶೀಲ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿ ಹೊರಟ ಹೋದಳು. ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಾಸೋಹದ ಕಾವಿನ ಮುಂದೆ ನಾನು ಹರಿಸಿದ್ದ ಅಮರ ಪ್ರೇಮವೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿ ಹೋಯಿತು. ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನ ಉಳಿದು ಸುಖಮಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂತಾನ ಯಾವ ನೋವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆದು ಬೆಳಗಬೇಕೆಂಬುವನ್ನು ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಈ ಅರಿವು ಮೊದಲೆ ಆಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಲಿ ಗೊಟ್ಟಾದರೂ ಸಾವಿನ ನಷ್ಟವನ್ನು ತಡೆಯಬಹುದಿತ್ತು. ಈಗ ಸಮಯ ಕೈಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆ, ಏನು ಮಾಡಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ.’

‘ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಸಂತಾನದ ಸಾವು ನನಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಕೊನೆ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ. ರತ್ನಕ ಬಾಳಿನ ನೋವು ತಿಳಿದ ಮೊದಲೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಯಿತು; ಶಾಂತಳ

ಬಾಳು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದುರಂತಕ್ಕೀಡಾಗಿದೆ.’

‘ ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಪ್ಪಾದರೂ ಏನಿದೆ ? ’

‘ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಅದು ನನ್ನ ತಪ್ಪೆ ? ’

‘ ಸುಶೀಲ ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬಾರದಿತ್ತೆ ? ’

‘ ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ನೋವಿನಿಂದಾಗಿ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕಡಿವರೆಗೂ ದುಃಖದ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಕೈ ತೊಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಹೋದಳಲ್ಲಾ ! ’

‘ ಸಂತಾನದ ಸಾವಿನ ನೋವು ಅವಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಸಲೆ ? ನನಗಿಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ನಾನೂ ಯಾಕೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದಿತ್ತು ? ’

‘ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೂ ಬದುಕಿನಷ್ಟೇ ಸ್ಥೈರ್ಯ-ಧೈರ್ಯ ಬೇಕು. ತ್ಯಾಗದ ಬಲವಿರಬೇಕು.’

‘ ಆ ಗುಣಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಇರಬಹುದು. ಆ ಚೈತನ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೆ ಬಾಕೆಲ್ಲ ಬರಿದಾಗಿದ್ದರೂ ಜೀವ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವೆನು.’

‘ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂತಾನದ ಸಾವು-ನೋವು, ತಾಯಿ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವುಂಟು ಮಾಡುವಷ್ಟು ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಭಂಡತನ. ನೋವು ನೆನಪಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ದುಃಖಪಟ್ಟು ಅನಂತರ ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಾಗಾಗಲು ನನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಪಶುತನವೆರಡೂ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು.’

‘ ತಾಯಿ ಹೃದಯ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅದು ಗಗನದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಹರಿ ಸುವ ತುಂಬು ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗವಿದೆ, ಔದಾರ್ಯವಿದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥ-ಪರಾರ್ಥವೆರಡೂ ಸಮನಾಗಿ ಬೆರೆತವೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ. ತನಗೆ ಸೇರಿದವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೆ ನೋವುಂಟಾದರೂ ತನ್ನದೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿ, ಅವರ ನೋವಿನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತೊರೆಯುವಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಸುಶೀಲಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ನಿದರ್ಶನ ಬೇಕಿಲ್ಲ.’

ಸುಶೀಲ ತನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸುಖ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ಚಿನ್ನದಂಥ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಹೊರಟಳು. ಅವಳು ಸಾವಿಗೀಡಾಗಲು ನಾನೂ ಕಾರಣವಲ್ಲ, ಅವಳೂ ಅಲ್ಲ; ಅವಳ ಬಾಳಿನ ಬೆಳಕಾಗಿದ್ದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಕೊಲೆಗೀಡು ಮಾಡಿದ ಗೋಪಿಯೆ ಕಾರಣನು. ಅವನಿಂದಲೆ ವಂಶ ಬರಿದಾದದ್ದು. ಅವನು ಶಾಂತಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಾಳಿಸಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರವೆಂದಿಗೂ ಸ್ಮಶಾನವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸುಖ ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ; ಏಳಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ಕಟುಕನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿ ವಂಶವನ್ನೆ ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ. ಜೀವಸಹಿತವಿದ್ದರೆ ನಾನೆಂದೂ ಅವನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಶಾಂತ ಏನಾಗುವಳೆಂದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ’

‘ ಅದು ಸರಿ. ಅವನಿಂದಲೆ ನನ್ನ ಬಾಳು ಬರಿದಾಯಿತೆಂದು ಹೇಗೆ ನಂಬುವುದು? ನಾನೂ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥನಿರಬಹುದು, ಸುಶೀಲಳೂ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥಳಿರಬಹುದು, ಮಕ್ಕಳೂ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಿರಬಹುದು! ಅವರವರ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಾಳುತ್ತದೆಂದಮೇಲೆ ಯಾರನ್ನು ಯಾಕೆ ದೂರಬೇಕು! ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು! ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ ಮಹಾಪಾಪದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು! ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದು ನಮ್ಮ ವಂಶ ಬೇರು ಸಹಿತ ನಾಶವಾಗಿದೆ. ’

‘ ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಇಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೆ ಸಾಲದೆ, ಬಾಳು ಬರಿದಾಗಲು! ಯಾವ ಸಂಶಯ ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಗೋಪಿ ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನೋ, ಅದೇ ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿ ಹಿಂದೂಮ್ಮೆ ನನ್ನಲ್ಲೂ ತಲೆದೋರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದರಿಂದ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮಕಾದ ಸಾಧ್ವಿ ಸುಶೀಲ ಬೆಂದು ಬಾಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಅಪರಾಧವೆ, ಆ ಸಾಧ್ವಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈತೊಳಸಿದ ಆ ಪಾಪವೆ, ಮಹಾಪಾತಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಅಳಿಯನಲ್ಲಳಿದು ಮಗಳನ್ನು ಸಾವಿಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮಾಡಿರಬಹುದು! ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ’

‘ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಹಾಳಾಗಲು ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಯಾವುದಕ್ಕೆಂದು, ಯಾರಿಗೆಂದು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವುದು? ಆಗ-ಹೋಗದ ಮಾತು!

ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನ ತಲೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ಬಾಳು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೋ! ಶಾಂತ ಬದುಕಿ ಉಳಿದರೆ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೊಂದು ನೆಲೆಯಿರುವುದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯೂ ಬರುವುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ..... ? ಕೇಳುವವರೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಬೀದಿಯ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಊಟ ಎಲ್ಲೋ, ಬದುಕು ಎಲ್ಲೋ, ಸಾವು ಎಲ್ಲೋ ?

‘ ಸುಶೀಲಾ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋದೆ ಸುಶೀಲಾ? ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಲಾರೆನಲ್ಲಾ ! ಮೈ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ದುಃಖದಿಂದ ಸತ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ— ಸಂತ್ಯೆಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು? ಹಿಂದೆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೋಲಾದರೆ ಸಾಕು, ಓಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ ! ನಿನ್ನಾ ಪ್ರೀತಿ, ಕರುಣೆ, ಉದಾರತೆಯೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ಸುಶೀಲಾ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ? ’ ಎಂದು ಸುಶೀಲಮ್ಮನನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಗೋಳಾಡಿದರು.

ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ, ತೋರಿದ ಪ್ರೀತಿ, ಹರಿಸಿದ ಕರುಣೆಯೆಲ್ಲ ಜೀವ ತಾಳಿ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಲಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೆಲಕು ಹಾಕಿ ತ್ಯಜಿಸತೊಡಗಿದರು.

ರತ್ನ ಆರು ತಿಂಗಳು ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಸೂರಪ್ಪ ಆಮಶಂಕೆಯಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಆ ರೋಗ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಏಳಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಲವಾರು ದಿನ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಮಗ್ಗುಲಾಡಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಲ ಮಲವೆಲ್ಲ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲೆ. ಹೊಟ್ಟೆಕೊಳೆತ ನಾತ ಅಷ್ಟು ಜಾಗರಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆಯನ್ನೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಎಂಥವರಿಗೂ ದೇಸಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬೇಸರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ನ-ನೀರಿನಿಂದ ಹಗಲಿರುಳೂ ಸೂರಪ್ಪನ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರು.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಲಬಾಧೆ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಗದೆ ಹಾಸಿಗೆಯೆಲ್ಲ ಕೊಳಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲಸದವಳು ಆ ಕೊಳಕು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಮಲವಿವರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟಲನ್ನೂ ಕೈಲಿ ಸಹ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಶೀಲಮ್ಮನೇ ತೊಳೆದು ಒಗೆದು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಔಷಧ ಗಂಜಿ ಕುಡಿಸುವುದು,

ಮೈಗೆ ಪೆಟ್ಟಾಗದಂತೆ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಂದಲೆ ಹಾಸಿಗೆ ಸರಿಪಡಿಸುವುದು, ದಿನಬಿಟ್ಟು ದಿನ ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆ ತೊಡಿಸುವುದು—ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವೂ ಅವರೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆಯೆ ಬಿತ್ತು. ಎದೆಗುಂದದೆ ಎದುರಿಸಿದರು. ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಭಕ್ತಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು.

ನಡುವೆ ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಲಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಗಂಟೆ ಗೊಮ್ಮೆ ಮಲಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣನ್ನು ನೀರು ಸವರಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಟ್ಟು ಕುಳಿತರು. ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡು ಸೂರಪ್ಪನೆದೆ ಕರಗಿತು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಾರುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಸುತೀಲ. ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಅನ್ನವಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಈ ಹಾಳು ರೋಗ ಎಷ್ಟು ದಿನ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡಬೇಕೋ ನಾನು ಬೇರೆ ಕಾಣೆ. ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೇನೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕತ್ತೆಯಂತೆ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ನಾನು ನಿರ್ದಯ, ಕಟುಕ!”

“ಛಿ ಛಿ, ಎಂಥ ಮಾತು ನೀವಾಡುವುದು! ಎಲ್ಲ ಸಮಯವೂ ಒಂದೆ ಸಮನಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆ? ರೋಗ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬರದೆ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂದದ್ದು ವಾಸಿಯಾಗಬೇಡವೇನು! ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡುವುದಿದ್ದೆ ಇದೆ. ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಿ! ಸೇವೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದೆ ಈಗ. ಕೈ ಕಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಿದ್ದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿರಾ? ಸುಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊರಗಬೇಡಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡಿ, ಯಾತನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು!” ಎಂದವರ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕಾಲು ತಿಕ್ಕುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

ಅವರ ಆದರ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಹಾಗಾದ ನಾಲಯಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲೆ ಸೂರಪ್ಪ ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವಂತಾದರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಮದುವೆಗೆ ಮುನ್ನ ಹೋಟೆಲೊಂದರ ಮ್ಯಾನೇಜರರಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಕೆಲಸ ಬೇಸರ ತಂದಿತು. ತಾವೂ ಒಂದು ಹೋಟೆಲಿನ ಮಾಲಿಕರಾಗಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತಕ್ಕಷ್ಟು ಅನು

ಭವನೂ ಇತ್ತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ, ಲಗ್ನವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಆಸೆ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ತ್ರೀಮಂತ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವರು. ಅವರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಅಂತಸ್ತು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸ್ವಂತ ಹೊರಟೊಂದನ್ನು ತೆಗೆಯಲೆಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ಕೈಲಿದ್ದ ಹಣ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಡಿಮೆ ಬೀಳುವ ಹಣಕ್ಕೆ ಯಾರ ಸಹಾಯವಾದರೂ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನೆನೆಸಿದರು. ಯಾರಲ್ಲಿ ಪಡೆಯ ಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಸುದ್ದಿ ಸೂರಪ್ಪನ ಕೈನಿಂದ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸಂಜೆ ಯಜಮಾನರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕೈಲಿ ಒಂದು ಟಿನಿನ ಡಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದು ಎದುರುಗೊಂಡರು. ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವ ವರೆಗೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಅನಂತರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕೈಗಿತ್ತು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ತುಂಬಿ, ತುಟಿ ಯಲ್ಲಿ ತೆಳುನಗೆ ತಂದು ಗಂಡನನ್ನು ಪಿಳಪಿಳಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆದು ನೋಡಿ ಉಂಟಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಕೇಳಿದರು,

“ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾಕಿತ್ತೆ ಸುಶೀಲಾ, ಬೀರುವಿನಲ್ಲಿರಿಸ ಬೇಕೇನು ?”

“ಅಲ್ಲ, ನನ್ನವರು ಹೊರಟೊಲಿನ ಮಾಲಿಕರಾಗಬೇಕೆಂದು ನನ್ನಿಚ್ಛೆ; ಅದ ಕೈಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.”

“ಚಿನ್ನಕ್ಕೂ ಹೊರಟೊಲಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧ? ಸರಾಫ ಅಂಗಡಿ ಇರುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ಉಸಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.” ಎಂದು ಖೊಳನೆ ನಕ್ಕು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಕೈಲಿತ್ತು ಬಟ್ಟೆ ಸ್ಪ್ಯಾಂಡಿನ ಬಳಿ ಹೊರತಿದರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮುಖ ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು. ನೋಟದಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯತೆ ತುಂಬಿ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದರು,

“ನಿನ್ನ ಬಯಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪುಣ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ ?”

“ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಸವರು ಯಾರು? ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಬೆಂಬಲಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಬಯಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದೆ ಇಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅದನ್ನು ಮಾರಿ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಹಣದ ಜತೆ ಸೇರಿಸಿ ಸ್ವಂತ ಹೊಟೆಲೆಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಹಿಡಿಯಿರಿ” ಎಂದು ಒಡವೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಅವರ ಕೈಲಿತ್ತರು.

ಸೂರಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಬಂದು ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೂರುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು.

“ಆದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಇಲ್ಲ ಸುಶೀಲ. ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಯಂತೂ ಇಲ್ಲ; ತಾರಿನಲ್ಲೆಟ್ಟ ಒಡವೆಯನ್ನುಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯವಾದರೂ ಬೇಡವೆ?”

“ದೇವರು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕುವ ಚೈತನ್ಯ ಬರುವುದು. ಆ ಶಕ್ತಿ ನಿಮಗುಂಟಾಗಲೆಂದೇ ಇಂದು ಅದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು. ಒಡವೆಯ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಇರುವುದೆ ಇಂಥ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ. ಆಪತ್ತಿಗೆ ಅನುವಾಗಲೆಂದೆ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕುವುದು ಹಿರಿಯರು, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ರಂಗಿನ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಲ್ಲ. ನೀವು ಖಂಡಿತ ಅದನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಗುವುದು.”

ಸುಶೀಲವ್ವನ ಶುದ್ಧ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಟ್ಟು ಬೀಳಲೆ ಬೇಕಾಯಿತು ಸೂರಪ್ಪ. ಅವರು ತುಂಬುಪ್ರೇಮದಿಂದಿತ್ತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸ್ವಂತ ಹೊಟೆಲೆಲೊಂದನ್ನು ತೆರೆದೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಇರಿಸಿ ವರ್ಷವಾಗುವುದರಲ್ಲೆ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯಂತೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಸೂರಪ್ಪ ಆ ಸಂಪತ್ತಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ನಿ ತಮಗಿತ್ತ ಆಭರಣವನ್ನು ಅದರಂತೆಯೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಸಂಗಡ ತಮ್ಮದಾಗಿ ಒಂದು ಜತೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತಂದು ಅವರ ಮುದ್ದಾದ ದೇಹವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದರು.

ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕರುಣೆ ಕುಡಿಯೊಡೆಯುತ್ತದೆನ್ನುವದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಸುಶೀಲವ್ವು ತುಂಬಾ ದಯಾರ್ಥ ಹೃದಯರು. ಅವರಿಂದ ಯಾರ ನೋವೂ ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಹೋಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಆ ನೋವಿನ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿ

ದ್ದರು. ಪತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಂತೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಯೆ ಇಲ್ಲ.

ಅವರು ಅತ್ತೆಮನೆಗೆ ಬಂದು ವರ್ಷವಾಗುವುದರಲ್ಲೆ ಅತ್ತೆ ಕಾಲವಾದರು. ಆಗ ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಾದುದರಿಂದಲೂ ತಾಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಸೂರಪ್ಪ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾದರು. ಅನ್ನ ನೀರು ಕಟ್ಟಿತು, ನಗು-ನಲಿವು ಬತ್ತಿತು, ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ ಸುಳಿಯದಂತಾಯಿತು, ಮುಖ ಮಂಕುತನದ ಮುಸುಕೆಳೆದು ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕವರಾದರೂ ತುಂಬಾ ಬುದ್ಧಿವಂತರು. ಯಜಮಾನರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ಓಡಾಡಿ ರಮಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ತಾಯಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವೆಯನ್ನು ತಾವು ಕೈಗೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲೋಪವಾಗದಂತೆ ಅದೇ ಪ್ರೀತಿ, ಆಪ್ತೇ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ದುಃಖ ತಣಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವರತ್ತಿಗೆ ಮಗನ ಬಟ್ಟೆ-ಬರೆ ಒಗೆದು ಕೊಡುವುದು, ತಲೆ ಬಾಚಿ ಗಂಟು ಹಾಕುವುದು, ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಆನಂದ. ಎಷ್ಟೆ ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಿಡುವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಗನ ಸೇವೆ ತಾನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಸೊಸೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಮಗನ ಮೇಲಿನವರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಇದ್ದರೆ ಇಂಥ ತಾಯಿಯಿರಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ಮಮತೆ ಹರಿಸಿದ್ದ ತಾಯಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದರಿಂದ ದುಃಖವಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದರಿತು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ತಾಯ್ತನವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸಿ ಆ ಬೆಟ್ಟದಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ಹತ್ತಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲೆ ಕರಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಸೂರಪ್ಪನ ತಾಯಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದ ದಿನ ಅವರ ಕಷ್ಟ ಹೇಳ ತೀರದು. ಊಟದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಮಾಡಿ, ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಾಲೆಳೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮಲಗುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಕೈ-ಯಿಟ್ಟೊಡನೆ ತಾಯಿಯ ನೆನಪಾಗಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ದಳದಳನೆ ನೀರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ತಾಯಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮೆಲಕು ಹಾಕುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಆಗ ಒಳಗಡೆ ಕೆಲಸವಲ್ಲಿದ್ದರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಠಡಿಗಿ ಹೋದೊಡನೆಯೇ, ಅವರತ್ತೆ ಹಾಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ನೆನಪಾಗಿ ಆ ಕೆಲಸ ತಾವು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊತ್ತು, ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಠಡಿಗಿ ಬಂದರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡು ಕರುಣೆ ಹೊಮ್ಮಿ ಬಂತು. ಎತ್ತಿರ ಬಂದು ಕೈ ಒರೆಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು,

“ಏಳಿ ಹಾಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಳುವವರೆಗೆ ಆ ಕೆಲಸ ನನ್ನದು.”

ಹಾಸಲೆಂದು ಬಗ್ಗಿದವರನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದರು ಸೂರಪ್ಪ,

“ಬೇಡ ಸುಶೀಲ, ನಾನು ಹಾಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಿನಗೆ ಒಳಗಿನ ಕೆಲಸವೆ ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಲು ಬರುವೆ ಹೇಳು.”

“ಎಷ್ಟು ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ನಿಮಗಾಗಿ ಬಿಡುವು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಈ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ?”

“ಹೌದು. ಆದರೆ.....?”

ಅರ್ಥದಲ್ಲೆ ತಡೆದು ಹೇಳಿದರು ಸುಶೀಲಮ್ಮ,

“ನನಗೆ ಗೊತ್ತು—ಆದವರ ತಾಯ್ತನದ ತೃಪ್ತಿಗಾಗೆಂದಲ್ಲವೆ ನೀವು ಹೇಳುವುದು?”

ಸೂರಪ್ಪ ಏನು ಹೇಳಲೂ ತೋಚದೆ ಮುಗ್ಧ ಮಗುವಿನಂತೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನನ್ನು ಮಿರಿ ಮಿರಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸಂದಿಗ್ಧ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ಆದನ್ನು ಹೋಗಿ ಮಾಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ,

“ಹೆಂಡತಿಯೂ ಸಮಯ ಬಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿಯಾಗುವಳೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅದೇ ತಾಯ್ತನದ ತುಂಬು ಮನುತೆ ಯಿಂದ ಮಾಡುವೆನು—ಏಳಿ” ಎಂದು ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಹಾಸಿ ಹೋದರು.

ಅವರ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಒಂದೊಂದು ಕೆಲಸವೂ ಹತ್ತಾರು ಬಾರಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಜೀವ ತಾಳಿ ನಿಂತು, ಸೂರಪ್ಪನ ಸತ್ಯ ಹೀರತೊಡಗಿದುವು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೈ-ಮನಸ್ಸು-ಬೀಜವೆಲ್ಲ ಬೀರಿದಂತಿತ್ತು. ಗಳಿಗೆ ಕಳೆದಂತೆ ಆ ಬಯಕೆಯೂ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆ ವೇಗ ಉಕ್ಕಿ ಬರುವ

ನೆರೆಯಂತೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಮಿದುಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಾರಿ? ಚಿಂತೆಯ ಸಾಣೆಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಕ್ಕಿ ತಿಕ್ಕಿ ಸವೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ಮಿದುಳು, ಅದು ಚಿಂತೆಯ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯದೆ ಹೊರಳಿ ಸ್ವಲ್ಪಪಲ್ಲಟವಾಗಿಯೆ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಸುಂದರಿ-ಭಟ್ಟರ ಪರಿಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಕದಲಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಸೂರಪ್ಪನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೆ ಹೊಳೆಯ ಲಿಲ್ಲ. ಸುಂದರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಂಡಿತರಿಗೊಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಿ ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೊಳ್ಳಿಯೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದಳು.

ಭಟ್ಟರು ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ಹಾರಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಬಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸುವೆನೆಂದು ಭರವಸೆಯಿತ್ತರು. ಔಷಧ ಪಥ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸುಂದರಿ-ಭಟ್ಟರಿಬ್ಬರೂ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಹುಚ್ಚಾಟ ತಡೆಯುವುದವರಿಗೆ ಬಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಭಟ್ಟರು ಔಷಧ ಕುಡಿಸಲೆಂದು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ, ಸೂರಪ್ಪ ಹಲ್ಲು ಮುಡಿ ಕಚ್ಚಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ರಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸುತ್ತ "ಸೂಳೆಮಗನೆ..... ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಶಾಂತಳನ್ನು ಸಾವಿಗೀಡು ಮಾಡಿದೆಯಾ? ಭ್ರಷ್ಟ! ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನುಣ್ಣು— ಇದೇ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ!" ಎಂದು ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿದರು.

ಭಟ್ಟರು ಹೆದರಲಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಉದ್ದೇಗ ಕರಗುವ ವರೆಗೂ ಅತ್ತಿತ್ತ ಸುತ್ತಾಡಿ, ಅನಂತರ ಔಷಧ ಕುಡಿಸಿ ಹೊರಬಂದರು.

ಈ ಅನುಭವ ಅವರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಲ್ಲ, ಸುಂದರಿಗೂ ಆಯಿತೊಮ್ಮೆ. ಆದರೆ ಬೇರೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ. ಒಂದು ದಿನ ಹಗಲಿಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿ ಅಡಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೂ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೂರಪ್ಪ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿದುದು ಗೊತ್ತಾಗಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಸುಂದರಿಯನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದು,

“ಸುಶೀಲ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳೂ ಕೆಡಿಸಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳು ದುರಂತವಾಯಿತು” ಎಂದು ನಮ್ಮ ವಿಧಿ; ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದನ್ನೆಣ್ಣಲೆ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗಿ ಅತ್ಮಹತ್ಯೆ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಸುಶೀಲ! ನೀನಿಲ್ಲನೆ ಬದುಕಲಾರೆ..... ನನಗಾಗಿಯಾ ದರೂ ಬದುಕು ಸುಶೀಲ, ಬದುಕು.....!" ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಗೋಳಾಡಿದರು.

ಸುಂದರಿ ತುಂಬಾ ಜಾಣೆ. ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಚತುರತೆ-ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಎರಡೂ ಅವಳಲ್ಲಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನಂತೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ನಟಿಸಿ, ಸೂರಪ್ಪನನ್ನು ಸವಿನುಡಿಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಅವರ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಗಾರಾದಳು.

ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಬಾಳು ಬರಿದು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಘಟನೆಗಳೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗು-ಮುರುಗಾಗಿ ಚಕ್ರಾಕಾರದಂತೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಮ್ಮೆ ಆಯಾ ನೆನಪಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರೊಡನೆ ಗುದ್ದಾಡುವುದು, ಗೋಳಾಡುವುದು ಮಾಡಿದರೆ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೃತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೊ, ಎದುರಿಗಿದ್ದಂತೆ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡೊ, ತಮ್ಮ ಹಾವ ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವರ ಹುಚ್ಚಿನ ಉದ್ದೇಗ ಹೆಚ್ಚಿ ಕೆರಳಿದಾಗ ಶಾಂತಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉದ್ದುದ್ದ ಭಾಷಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನರಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ರತ್ನಳನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲರಾಗಿ ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸತ್ತ ಶಾರದೆಯನ್ನು ಮೌನವಾಗಿ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ ಹೊಂಡ ತೋಡಿ ಹೂಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ನಟನೆಯೂ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಿಟ್ಟು-ಸೆಡವು, ನೋವು-ನಲಿವು, ಅನುನುನು, ಕಠೋರತನ-ರೌದ್ರತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ಕಂಡವರೆದೆ ನಡುಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ದಿನಗಳೆದಂತೆ ಹುಚ್ಚು ಎರುತಿತ್ತೆ ವಿನಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ನೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದರು--ಕಡಿ ಕಡೆಗೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಎದುರಿಗೆ ಬಂದವರ ಮೇಲೆ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದಿಸಿ ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಕುಟ್ಟುವುದು, ಮುರಿಯುವುದು, ಒಡೆಯುವುದು ಜೋರಾಯಿತು. ಇದರ ನಡುವೆ ಮನೆಯಿಂದ ಆಗಾಗ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಬೇರೆ. ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯವಾದೀತೆಂದು ಹೆದರಿ ಭಟ್ಟರು ಅವರ ಮೇಲೆ ಸರ್ಪ ಕಾವಲಿಟ್ಟರು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಸುಂದರಿಯ ತಂದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಅವರೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿದರು.

ಸಂಡಿತರ ಔಷಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹುಚ್ಚಾಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಬೆಳಗಾದರೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಬೇಕು—ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಗೂಡಿನಿಂದ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿಯೆ ಹೋಯಿತು.

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಸುಂದರಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಂದು ಸಂಜೆಯವರೆಗಿದ್ದು, ಸೂರಪ್ಪ-ಭಟ್ಟ ರಿಬ್ಬರಿಗೂ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟಕ್ಕೆ ಅಣಿಮಾಡಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು; ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟರು, ಸೂರಪ್ಪನವರೊಬ್ಬರನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲು ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅವರಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯ ಕದವಿಕ್ಕಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು, ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಆಹ್ನಿಕಕ್ಕೆಂದು ದೇವರ ಮನೆಗೆ ನಡೆದರು. ಸೂರಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಬದಬ ಬಡಿದರು. ಚಿಲಕ ಸಡಲನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕೇಟು ಬಡಿಯುವುದರಲ್ಲೆ ಕಳಚಿತು. ಅದೇ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರಪ್ಪ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಈಚೆ ಬಂದು ಹೊರಗಿನ ಕದ ತೆರೆದು ಛಂಗನೆ ಹಾರಿದರು.

ಜಪದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನ ಕದ ತೆರೆದ ಮೇಲೆ ವಿಷಯ ಹೊಳೆದು, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮೊಟಕು ಮಾಡಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಅವರು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಸೂರಪ್ಪ ಹೊರಟಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಭಟ್ಟರೂ ಉಟ್ಟು ಮಗುಟದಲ್ಲೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹುಡುಕಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲೆಯೂ ಸೂರಪ್ಪನ ಸುಳಿವು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಸೋಲು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದುರಿಗಿದರು. ಹಿಂದೆ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು ಸೂರಪ್ಪ. ಹೋದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಈ ಬಾರಿಯೂ ಬರಬಹುದೆಂದು ತಮಗೆ ತಾವೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರು. ಮಾಡಿದ ಆಡಿಗೆಯೆಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಉಳಿಯಿತು. ಸೂರಪ್ಪನಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಭಟ್ಟರಿಗೂ ಊಟ ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಗಾಯಿತು, ಸೂರಪ್ಪನ ಸುಳಿವೆ ಇಲ್ಲ. ವಿಷಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಗೂ ಸುಂದರಿಯ ತಂದೆಗೂ ತಿಳಿಸಿ, ತನ್ನೊಡನೆ ಅವರನ್ನೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ನಾಲ್ವಾರು ಬಾರಿ ಊರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಸಾಡಿದರು; ಎಲ್ಲೆಯೂ ಸೂರಪ್ಪ

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ನಿರಾಶರಾಗಿ ನಾಲವಾರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರಪ್ಪನ ದೇಹ-
ಸ್ಥಿತಿ, ಮೈ-ಮುಖದ ಮಾಟವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ
ತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಉಚಿತ ಬಹುಮಾನ
ಕೊಡಲಾಗುವುದೆಂದೂ ಪ್ರಕಟಣೆ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಸ್ನೇಹಿತರು-ಬಂಧು ಬಳಗ
ವಿರುವ ಕಡೆಗೆಲ್ಲ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಕರೆತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸ
ಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಅವರ ಗಮನ ಶಾಂತಳ ಕಡೆ ಹರಿಯಿತು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವಳ
ನ್ನಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಜೀವ ಒದ್ದಾಡಿತು. ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ವೆಚ್ಚ
ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಇಚ್ಛೆ ನೆರವೇರಿದರೂ ನೆರವೇರಬಹುದೆಂದು ಆಶೆ ತಲೆದೋರಿತು.
ಕೂಡಲೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತಾವು ಪುನಃ ಬಂದು ಆಸ್ತಿಗೊಂದು
ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ವರೆಗೆ ವೈವಟ್ವನ್ನವರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿ,
ಮನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಿ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತರು.

ಅವರು ಹೊರಟದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಂದರಿಗೆ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂತು. ಆ
ಸಂಸಾರವ ನಾಶಕ್ಕೆ ತನ್ನಿಂದಲೂ ಆದ ತಪ್ಪನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಅತ್ತಳು. ಅವಳ
ದುಃಖ ಕಂಡು ಸುಂದರಿ ಕುತ್ತಿಗುರೂ ಬಿಗಿದು ಬಂತು. ಕಣ್ಣು ನೀರಾಡಿತು.
ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ತಡೆದು ಗದ್ದದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು,

ನಾನು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪೂ ಅಪರಾಧವಾಗಿ ಕಂಡು,
ಸಾಪು-ನಾನು ನಾನೂ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದೆವೊ ಏನೋ, ಎನ್ನುವ ಸಂಶಯ
ಭಾವನೆ ಮನೆಯರಾಗಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿ ವೇದನೆಯಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾ
ವಿಕ. ಅದೇ ನಮ್ಮ ಭ್ರಮೆ ಸುಂದರಿ. ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬದುಕು
ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿಗೆ, ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಜನ್ಮಾಂತರದ
ಪಾಪದೋಷವ ಸರಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೊಣೆಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಕಳೆದು
ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಏನೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ
ಬಹಳವಿದೆ. ನಿನ್ನಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹವಾಯಿತೆಂದು ನೋವಾಗಿದ್ದರೆ
ಆದನ್ನವರ ಮನೆಯ ದೀಪ ಉರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕಳೆದುಕೊ. ನಾನು
ಊರಿಗೆ ಹೋದವನೆ ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ ಗೋಪಿಗಿಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ,
ಸೂರಪ್ಪನಾಸ್ತಿ ವೈವಟ್ವನ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಅವನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟುವೆನು; ಶಾಂತಳ

ಮಗುವನ್ನು ತಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಡುವೆನು. ನೀನು ಆ ಮಗುವಿನ ಸಾಕು ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಅವನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸದ್ಗುಣ ತುಂಬಿ-ಬೆಳೆಸಿ, ವಿದ್ಯಾವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಈ ಮನೆಯ ಋಣ ತೀರಿಸಿಕೊ !”

ದುಃಖ ತುಂಬಿದ್ದ ಸುಂದರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ತುಪ್ಪಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದು, ‘ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆ’ಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ತಲೆ ಹಾಕಿದಳು. ಭಟ್ಟರು ಅದನ್ನೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು.

೨೪

ಅವರು ಮೈಸೂರು ತಲ್ಪಿದಾಗ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗಲೆ ಗೋಪಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಮನಸ್ಸು ತವಕಿಸಿದರೂ ಅವೇಳೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಬಯಕೆ ಸುನ್ನ ಹಾಗೆ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದರು.

ವಿರಾಟ ಮೃನಿಗಾಗಲೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕದ ತಟ್ಟಿದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ‘ಬಂದೆ’ ಎಂದು ದಿಗ್ಗನೆದ್ದು ಸರಸರನೆ ಹೋಗಿ ಕದ ತೆರೆ ದರು. ಯಜಮಾನರ ಕೈಲಿದ್ದ ತುಂಬಿದ ಕೈಚೀಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮುಖದ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದರು. ಯಜಮಾನರ ಕಂದಿದ ಮುಖ, ನೀರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಸೂರಪ್ಪನ ವಿಷಯ ಹೊರತು ಉಳಿವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಕಾಗದದ ಮುಖಾಂತರ ಅವರಿಗಂದೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಪಿಡಿಸಿದ್ದರು. ಗೋಪಿಯಿಂದಾಗಿ ಆ ಮನೆತನ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಟ್ಟಿ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಯಜಮಾನರ ಬಾಯಿಂದ ಸೂರಪ್ಪ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದು ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಭೂಮಿಗಳಿದು ಹೋದರು. ಒಂದು ಮನೆತನ ಪೂರ್ತಿ ವಿನಾಶದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದದ್ದನ್ನು ಅವ

ರೆಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಕೇಳಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸುದ್ದಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿತು; ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿ ಮೈಯ್ಯ ರಕ್ತವನ್ನೊಣಗಿಸಿತು. ನಡುಗುವ ಮೈಯನ್ನು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದು, ಕದವಿಕ್ಕಿ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಭಟ್ಟರು ಊಟ ಮಾಡದೆ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಅವರ ತಲೆ ತುಂಬ 'ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ, ಏನು ಮಾಡಬೇಕು, ಯಾವ ರೀತಿ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು?'—ಎನ್ನುವ ವಿಷಯವೇ ತುಂಬಿ ಮೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುವ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತಲೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ಸಂತಾಪ ಕಂಡು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನಿಗೂ ವೇದನೆಯಾಯಿತು. ಅವರೂ ನಿಗ್ಧೆ ಮಾಡದೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಾಡಹತ್ತಿದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಭಟ್ಟರ ಹೊಟ್ಟೆ ಚುರುಕೈನ್ನಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ನನ್ನ ಪಿಚಿತ್ರ ನಡತೆ ಕಂಡು ನಿನಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ ವಿಶಾಲಿ! ಬಂದವನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾತು ಸಹ ಆಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಸೂರಪ್ಪನ ಸಂಸಾರ ಸ್ಮಶಾನವಾವದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೇನೂ ಬೇಡವಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಆ ಸಂಸಾರದ ಸಾವು-ನೋವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ನೋವು ನನ್ನದೆಯನ್ನು ಗಾಣದಂತೆ ಹಿಂಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಸಂಸಾರ ತಿದ್ದುವ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲೇನಾದರೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಡು.”

“ಛೆ ಛೆ, ಎಂಥ ಮಾತು ನೀವಾಡುವುದು! ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಷ್ಟು ಮೂಢಳೆ ನಾನು! ನನಗೂ ಆ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಹೇಳಲು ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ದೇವರು ಶಾಂತಳ ಆ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಿಗಾವರೂ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.”

“ಏನು ಬೆಳಗಿಸುವನೊ ಏನೊ! ಈ ವರೆಗೆ ನಡೆವದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಭರವಸೆಯೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನೋಡುವಿಶಾಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದು. ನಾವೆಷ್ಟು ವಿವೇಕಿಗಳಾಗಿ, ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಬಾಳುವೆಯೋ ಅಷ್ಟು

ನನ್ನಾತ್ಮ—ಸಂತಾನ, ಸುಖ-ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಕಸಿತಗೊಳ್ಳುವುದು. ಇಂದು ನಾವು ನೆಟ್ಟ ಕರ್ಮವೃಕ್ಷ ಇಂದೆ ಫಲ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಕಹಿಯೊ ಸಿಹಿಯೊ ಅದನ್ನುಣ್ಣಲೆ ಬೇಕು. ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯವೆನ್ನಲು ಸೂರಪ್ಪನ ಸಂಸಾರವೊಂದೆ ಸಾಕು. ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಬಾಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಸಂಸಾರ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಯಾವುದೋ ಪಾಪ ದೋಷವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು. ಸುಮ್ಮನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಸಾರ ಬರಿದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿವೇಕ ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪಿಗೂ ಹೆದರಿ ನಡೆಯ ಬೇಕು.”

ಆ ಮಾತನ್ನು ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿಯೂ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೇಳಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗು. ಅದನ್ನು ತೊಳೆದಷ್ಟೂ ತೃಪ್ತಿಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ದಾಹದಿಂದ ಸಣ್ಣತನ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಟ್ಟರಿಗದು ಹಿಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭ ಸಾಧಿಸಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಜೀವನದ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಗುಣವನ್ನು ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲೇ ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನೂ ಯಜಮಾನರು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಮಂದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಅದು ಮುತ್ತಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆ ದಾಹ ಭಟ್ಟನೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಅವರ ವಿವೇಕನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತನ್ನ ದಾಹವನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡೆ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗವರ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆಂದಾದರೂ ಯಜಮಾನರು ಪಾಪಪುಣ್ಯದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆಂದು ತಮ್ಮಿಂವಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿದರು.

ಭಟ್ಟರು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ದಿನ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಲಗ್ನಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಕಿ-ಕಾಯಿ ಮೂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಬಂದು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ತುಟ್ಟಿ ಭತ್ಯದ ಸಮಯ. ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡುವ ಅಕ್ಕಿ ಎಷ್ಟೊ ಸಂಸಾರ

ಗಳಿಗೆ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಣವಿದ್ದವರು ಹೆಚ್ಚು ಹಣಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೋ, ಅಥವಾ ತುಟ್ಟಿ ಭತ್ಯದ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡೋ, ಅಂತೂ ತಮ್ಮ ದಿನವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ದಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಕ್ರಮ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರಿಗೆ, ಬಡವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ತಂದೊಡ್ಡಿತು. ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಲದೆ ಹಾಹಾಕಾರವೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಹಣ ದೋಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊತ್ತು ಕಾಳಸಂತೆಯನ್ನು ತೆರದರು. ಆ ಮಾರ್ಗ ಹಣದ ದಾಹವಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಸೆಳೆಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಸಂತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ಮುಚ್ಚಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಸಂಪತ್ತಿನ ದಾಹದಿಂದ ಕಾಳಸಂತೆಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವರು ಬರುವ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಸಾಲದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನೂ ಕಾಳ ಸಂತೆಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆಗೆಲಸದ ನಿಂಗಿ-ಆ ವ್ಯಾಪಾರ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಂದವಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಕ್ಕಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಡುಬಡವ. ವೇಷ-ಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೆ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಯನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳು ಕಾಹಿಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾಳಸಂತೆಗೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದ.

ರೂಪಾಯಿಗೆ ಸೇರಿನಂತಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹಲ್ಲು-ಬಾಯಿ ಗಿಂಜಿದ. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮ ಹಿಡಿದ ಪಟ್ಟು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಮೂರುವರೆ ಪಾವಿನಂತೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಅಕ್ಕಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕು ಬೇಕಾಯಿತು.

ಈ ನೋಟ ಭಟ್ಟರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿಯ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ವ್ಯವಹಾರ ಕಂಡು ಸಂತಾಪಪಟ್ಟರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಂದು ಆ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಆ ಮಾತಾಡಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನಿಗೂ ಯಜಮಾನರು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹಾಗೆ

ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ತುಂಬಾ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟರು. ಸೂರಪ್ಪನ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರಲಯ ನರ್ತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಮುಂದೆಂದೂ ಆ ಬಗೆಯ ಸಣ್ಣತನಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಕೂಡದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು,

“ನೀವಂದದ್ದು ಸರಿ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪಿಗೂ ಹೆದರಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ನನ್ನಲ್ಲೂ ಒಂದೆರಡು ದುರ್ಗುಣಗಳಿವೆ. ಅದನ್ನು ಬೇರೂ ಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಬಿಸಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು. ನೀವೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರಿ. ”

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನ ಮಾತಿನಿಂದ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದರು,

“ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ. ದುರ್ಗುಣ ಯಾರಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಇಲ್ಲ ಹೇಳು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು; ಅದರಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಮನುಷ್ಯತ್ವ. ಮಲಗು, ಹೊತ್ತು ತುಂಬಾ ಆಗಿದೆ ” ಎಂದು ಮಾತಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಕಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಮ್ಮನೂ ಮಗ್ನುಲಾದರು.

ನಸುಕತ್ತಲೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕ ಮುಗಿಸಿ, ಕಾಫಿ-ತಿಂಡಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತಣಿಸಿ ಭಟ್ಟರು ಗೋಪಿಯ ಮನೆಹಾದಿ ತುಳಿದರು. ಮನೆ ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿತ್ತು; ಅವನ ರುದ್ರಮುಖ ಕಂಡೊಡನೆ ಆ ನಂಬಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು. ಭಟ್ಟರು ಬಂದಾಗ ಗೋಪಿ ವೆರಾಂಡದಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಅವರ ಮುಖ ಕಂಡೊಡನೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು ಮೈತುಂಬಿ ಬಂತು. ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ರೊಯ್ಯನೆಸೆದು, ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತ ನೆಲೆ ನಡುಗುವಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದ.

ಅವನ ಒರಟು ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ಮೊಂಡು ಹಿಡಿದು ಅವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಸಹನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಎದೆ ಗುಂದದೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿದರು.

ಶಾರದೆ ಸತ್ತದ್ದು, ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು, ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದು ಕಣ್ಮರೆಯಾದದ್ದು, ಶಾಂತ ಸಾವಿನ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುತ್ತಿರುವುದು—ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಸಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಶಾಂತಳ ಶುದ್ಧತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣವಿತ್ತು, ಮುಂದೆ ಆ ಮನೆ, ಮನೆ

ತನವೆರಡೂ ಅವನಿಂದಲೆ ಬೆಳಗಬೇಕೆಂದೂ, ಯಾರ ತಪ್ಪು ಏನೆ ಇದ್ದರೂ ಕ್ಷಮಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸೂರಪ್ಪನ ವಹಿವಾಟನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸವಿರಿಸಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅವರ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಮಾಣ, ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದ ಸಲಹೆ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಚಾತುರ್ಯ ಇವು ಯಾವುದೂ ಅವನ ಅಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತು ಅಭಿಮಾನ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಾವಿತ್ತು ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಗೋಳಾಡಿದರು. ಆಗಲೂ ಅವನೆದೆತುಂಬಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಠಿಣತೆ ಕರಗಲಿಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಸಂಶಯ ಭೂತದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಣಿಯಂತಿದ್ದ ಚೊಚ್ಚಲು ಮಗುವಿನ ಸಾಕ್ಷಿಯಿತ್ತು ಶಾಂತಳ ಶುದ್ಧತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿತ್ತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರಗಿಸಿ, ಸೂರಪ್ಪ-ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಅನುಕಂಪ ತೋರದೆ, 'ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವುಂಡರೆಂಬ ಚುಚ್ಚು ನುಡಿಯ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಭಟ್ಟರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ರಾಚಿ ಹೊಡೆದಂತೆದ್ದು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಬಲಮಗ್ಗಲಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಬಾಣದಂತೆ ಎರ್ರನೆ ನುಗ್ಗಿ ರಪ್ಪನೆ ಕದವಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ.

ಭಟ್ಟರು ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವನೇನೋ ಎಂದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಕಾದಿದ್ದು ನೋಡಿದರು. ಅವರ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ತಾವೆ ಕದ ತಟ್ಟಿ ಮಾತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತು ನೋಡಿದರು. ಆದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಪಚ್ಚು ಮುಖ ಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೆ ಹೋಳೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿತ್ತು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತ. ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ದಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ; ಶಾಂತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದಿಟ್ಟು ಬಾಳಿಸುವ ಆಶೆಯ ಸುಳಿವೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲದವನಲ್ಲಿ ಆಶೆಯಿರಿಸಿ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂತ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಬಿಟ್ಟೆ ಹೋಗಲಿಯೆಂದು ಅವನಾಶೆ ತೊರೆದು ಸೂರಪ್ಪನ ವಹಿ

ವಾಟನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನೂ ನಾಣಿಗೆ ಏಕೆ ವಹಿಸಿಬಿಡಬಾರದೆಂದು ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಹೇಗೂ ಅವನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ, ಸಾಕುವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇದೆ, ಚೈತನ್ಯವೂ ಇದೆ, ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆದರ್ಶ ಗುಣಗಳೂ ಇವೆ. ಅದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನೊಂದು ಮುಖ ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ, ತಂದೆ ಜೀವ ಸಹಿತ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿದ್ದು ದುಡಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೂ ಆ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಹೊತ್ತರೆ ಜನರಿಗೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಸ್ಪದ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಾಗುವುದೆಂದು ಬೆಚ್ಚರಿಕೆ ಹಾರಿತು. ಆ ವಿಚಾರ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋರದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹಾಗೆ ಸಾಗಿದರು.

ಮನಸ್ಸು ಅವರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಗದೆ ಮತ್ತೆ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದಿತು. ಎಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ತಕ್ಕ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕಲೆ ಇಲ್ಲ. ಏನಾದರೊಂದು ತೊಡಕು ಬಂದು 'ಧುತ್ತಿ' ಎಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಧರ್ಮಸಂಕಟದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ಆಗದೆ, ತಕ್ಕ ಪರಿಹಾರವೂ ದೊರೆಯದೆ ಜೀವ ಚಡಪಡಿ ಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದು ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತ ನಡೆದರು.

‘ಮಾನವನ ಜೀವಮಾನ ವಿಧಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ನಾನ್ಯಾಕೆ ಲಚ್ಚಪ್ಪನಿಗೆ ವಾಗ್ದಾನವಿತ್ತೆ? ಸೂರಪ್ಪನಿಗೆ ಭರವಸೆಯಿತ್ತೆ? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪಲ್ಲವೆ?’

‘ವಿದ್ಯೆಯ ಗರ್ವದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಯದ ಮದದಲ್ಲಿ, ಸ್ನೇಹದ ಮಮತೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ, ಏನು ಮಾಡಲೂ ಶಕ್ತನಿರುವೆನು ಎನ್ನುವ ಅಹಂಭಾವಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಏನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟೆ; ಏನೆಲ್ಲ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು.’

‘ನಾನು ಯುಃಕಶ್ಚಿತ್ ಮನುಷ್ಯ. ವಿಧಿಯ ಕೈವಾಡದ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ದೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಸಂಸಾರದ ನಿಷಯವನ್ನಲ್ಲಗೆ ಯಾಕೆ ಕೈ ಬಿಡಬಾರದು?’

‘ಎಮ್ಮೋ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಸೋಲಾದರೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಸುಖ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಹಾಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ಇದ್ದರೆ? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಹನೆಯಿಂದ

ದುಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆ ?'

‘ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗೋಪಿ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದಂತೆ, ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾನು ಕಾರಣ ಕರ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು !’

‘ ದೇವರು ನನ್ನ ಸಹನೆಯನ್ನಳಿದು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಜಯ ಖಂಡಿತವೆನ್ನುವುದೆಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಯಿರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ದಡ ಮುಟ್ಟಿಸಲೆ ಬೇಕು.’

‘ ಹೇಗೂ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಾದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಗೋಪಿಯ ತಲೆ ಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಸೂರಪ್ಪನ ಮನೆತನಕ್ಕುಂಟಾದ ಸಾವು-ನೋವು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿದ್ದದೆ ಓದಿಗೂ ಇರಲಾರದು. ನನ್ನೊಡನೆ ಒರಟುತ್ತರವಿತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾಲಕ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಶಾಂತಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದೆ ಬರುವನು. ಒಂದು ಸಮಯ ಬರದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕ ಆಡಿದಂತೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಯೆಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಣಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು—’ ಹಾಗೆಂದು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ, ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾಣಿ ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲು ತುಳಿದರು.

ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ಅತ್ತಿಂ ದಿತ್ತ ಲಾಲಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾಣಿ, ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅವರ ಬಳಿ ಜಿಗಿದು ಹಾರಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ವಾಗತ ನೀಡಿದ. ಹೊರಗೆ ಭಟ್ಟರ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿದ್ದೆ ತಡ, ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ರಂಗಮ್ಮನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು, ಸೂರಪ್ಪನ ಮನೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಹೊರಗೆ ಹಾರಿ ಬಂದರು.

ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಭಟ್ಟರ ದುಃಖದ ಕಟ್ಟಿಯೊಡೆಯಿತು. ಬಿಕ್ಕಳಿಸಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ರಂಗಮ್ಮನ ಕಣ್ಣೂ ನೀರು ಕಾರಿತು. ನಾಣಿಯ ಮುಖವೂ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಮುದುಡಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೂಕರೋದನ ತನ್ನ ರುದ್ರ ನರ್ತನದಿಂದ ಆ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮಂಕುಗೊಳಿಸಿತು.

ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಹೃದಯ ಹಗುರವಾದ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟರು ತಾವು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಂದಿನಿಂದ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕಣ್ಣೀರಿ ನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಅದ್ದಿ ಅವರ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತೆ ಆ ವಾತಾವರಣ ಗೋಳನ

ಬೀಡಾಯಿತು; ಕಣ್ಣೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕಲಿತು ಮೊರೆಯುತ್ತ ಹರಿಯಿತು.

ನಾಣಿಯಿಂದ ಆ ರುದ್ರನೋಟ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಸಾವು-ನೋವಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಕಾರತೊಡಗಿದ. ಭಟ್ಟ ರೊಡನೆ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅಂದ ಮಾತಂತೂ ಪಿತ್ತ ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಧಟ್ಟನೆ ಏನೊ ನೆನಪಾದಂತಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದ. ಮುಖ ರುದ್ರ ಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣೀರಿನ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೋಪದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಭಟ್ಟರ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದ,

“ಇದಕ್ಕೇನುತ್ತರ ಕೊಡುವನಂತೆ? ಈ ಮಗು ತದ್ರೂಪು ಅವನನ್ನೆ ಹೊತ್ತಿದೆ; ಕಣ್ಣು-ಕಿವಿ-ಮೂಗು-ಬಣ್ಣ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಅವನಂತೆ ನಾನೂ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದು ಸರಸುವನ್ನು ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸಬಹುದಲ್ಲ. ಮೂರ್ಖ ಎಲ್ಲೋ! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಬುದ್ಧಿಯಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಬಾಳೆಂದಿಗೂ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ, ಇನ್ನೆಂದೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೆಲ್ಲು ಬಾಯಿ ಗಿಂಜಬೇಡಿ. ಆ ಮಕ್ಕಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನನಗಿರಲಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾನೆ ತಂದೆ ಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವೆನು—” ಎಂದು ಮಗುವನ್ನು ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲೆಯ ತೊಡಗಿದ.

ಭಟ್ಟರಿಗೆ ‘ಈ ಮಗು ತದ್ರೂಪು ಅವನನ್ನೆ ಹೊತ್ತಿದೆ’ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಉಳಿದ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ಣು, ಬಿಟ್ಟು ಬಾಯಂತೆ ಮಗುವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಗೋಪಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ತೃಪ್ತಿ ತಳೆದು, ತಲೆ ಕುಣಿಸುತ್ತ ಧಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದು, ನಾಣಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಸೊಂಟಕ್ಕಿರಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೇಳಿದರು,

“ಆ ಮೂರ್ಖನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ದೇವರಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದಲೂ ದಾರಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ಕೈ ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮ ನಾಣಿ ‘ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಯೆಂದು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳದೆ, ‘ಈಗ ಬಂದೆ’ ಎಂದು ಹೋಗಹೋಗುತ್ತಲೆ ಅಂದು, ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ವೇಗ ತುಂಬಿದರು.

ಅಂದು ರವಿವಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಗೋಪಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಂಟುಹಾಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು ಅಂದೇಕೋ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವೆದ್ದಿತು. ತನ್ನ ಆ ಪಾಪವನ್ನು ನೆನೆದು ಒಮ್ಮೆ ಮೈ ಚುಂಗರಿಸಿದ. ತನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಂದಿನಿಂದ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವರು ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರಮ, ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕಣ್ಣು ಒದ್ದೆಯಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರು ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಚಿ, ಕಣ್ಣು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ದೇಹವೂರಿದನು.

ಭಟ್ಟರು ಬಂದವರೆ ಗೋಪಿಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ಆ ಮಗುವಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದ ಉತ್ಸಾಹ-ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿ ಬಂದಿತ್ತು.

ಗೋಪಿಗೂ ಹಾಗೆ, ಅಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಭಟ್ಟರಿತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಣ್ಣಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಸುಸ್ತವಾಗಡಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಭ್ಯತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಹೋಗಿ ಅವನೆದುರಿಗಿದ್ದ ಆಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ದೇಹವೂರಿ ಗಂಟಲು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲಿಟ್ಟರು,

“ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರ ತಂದಿರುವೆನು ಗೋಪಿ, ಇನ್ನು ತಿಪ್ಪರಲಾಗ ಹಾಕಿದರೂ ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಲು ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮಗುವನ್ನು ಅವನ ಮುಖಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು, “ಈ ಮಗುವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿರಿಸಿ ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಬದುಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನದೆ ಬಿಡಿಸುವುದು.”

ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಗೋಪಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಮಗುವನ್ನು ನೋಡದೆಯೇ ಆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಸೋತ. ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಏನೋ ಒಳ

ಸಂಚು ನಡೆಸುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿದ. ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಮರೆತೂ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಅವನ ಹೊಯ್ಯಾಟವನ್ನರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು ಭಟ್ಟರು,
 “ಹೆದರಬೇಡ, ಇದು ನಿನ್ನ ಮಗನಲ್ಲ, ನಾಣಿಯದು; ಧೈರ್ಯವಾಗಿ
 ಅದರ ರೂಪನ್ನಳೆದು ನೋಡು. ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ನಿನ್ನ
 ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೇ ಉಳಿದು ಕಡೆವರೆಗೂ ದುಃಖಪಡಬೇಕಾದೀತು! ಇಂಥಾ
 ಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಮಿಥ್ಯಾ ಊಹೆಯಿಂದ ಈವರೆಗಾದ
 ಸಾವು-ನೋವೆ ಸಾಕು; ಇನ್ನಾದರೂ ಎಲ್ಲರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಂತಿಯುಂ
 ಟಾಗಲಿ.”

ನಾಣಿಯ ಮಗುವೆಂದು ಕೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ಏನಿರಬಹು
 ದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ನೋಡುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ. ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ
 ಕಣ್ಣು ಚಲಿಸದೆ ಹಾಗೆ ನಿಂತಿತು. ರೂಪನ್ನಳೆದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕುತೂ
 ಹಲ ಕೆರಳಿತು. ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ನಿಜವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮಗು ತನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆ
 ಗುತ್ತರವಿತ್ತಿದೆ. ತದ್ರೂಪು ತನ್ನನ್ನೆ ಹೋಲುತ್ತಿರುವ ಮಗು ನಾಣಿಯದಾಗಿ
 ದ್ದರೆ, ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ತಾನು ತಳೆದ ಭಾವನೆ ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಕಡುಪಾಪಿಯಾಗುಳಿಯ
 ಬೇಕಾಗುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಲು ತನ್ನದೆ ಆದ ಮಗು
 ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಾಣಿಯದೆಂದು ಸುಳ್ಳಾಡಿದ್ದರೆ? ಹಾಗಾಗಲು
 ಅವಕಾಶವೂ ಇದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಡೆದಿದ್ದಾರೆ.
 ಹೇಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು? ಎಂದು ಅಳೆದು ಹುಯಿದು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲೇ
 ಭಟ್ಟರು ಅವನಿಗಿತವನ್ನು ಮುಖ ನೋಡಿಯೆ ತಿಳಿದು, ಅವನು ಮಾತನಾ
 ಡುವ ಮೊದಲೆ ಬೆಜ್ಜ ರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಹೇಳಿದರು,

“ನಾಣಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ—‘ನಮ್ಮಣ್ಣ ನನ್ನ ಮೇಲಿಲ್ಲದ ಅಪರಾಧ ತುಂಬಿ
 ಒಂದು ಸಂಸಾರವನ್ನೆ ನಾಶ ಮಾಡಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ
 ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಗುವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಿರಿಸಿ, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ
 ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೂರುಹಾಕುವೆನೆಂದು. ಇದಕ್ಕೆ
 ನೀನೇನನ್ನುವೆ?”

ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಗೋಪಿ ಭೂಮಿಗಳಿದು ಹೋದ. ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿವರೆಗೆ

ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟುವುದೆಂದು ಕನಸು-ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನಿಂದ ನೊಂದ ನಾಣಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು ! ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆ ಮಗು ನಾಣಿಯದೆ ಹೌದೆಂದು ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅವನು ನಿರಪರಾಧಿಯೆನ್ನಲು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದು ನಡೆದ ಘಟನೆಯೂ ಅವನ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು.

ಅಂದು ನಾನವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಬಯಕೆ ಹೊತ್ತು ಹೋದಂದು, ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರಿದ. ತನ್ನ ಬಾಳು ಹಾಳಾದ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ನಲ್ಲೆಷ್ಟು ಮರುಕವಿತ್ತು ! ಅವನ-ಶಾಂತಳ ದೃಢತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೆ ಹೃದಯ ಬಿಚ್ಚಿ ತೆರೆದಿಟ್ಟ ! ಅವನ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡು-ಕಪಟದ ಚಿಹ್ನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿದ್ದೆ; ನಾನು ಹೊತ್ತು ಹೋದ ದುರ್ಭಾವನೆ ಕಳೆದು ಬಂದದ್ದೆ !

ಈಗ ಒಂದೆ ಎಲ್ಲ ಮಗುಚಿ ನೋಡಿದರೆ ನಾನೆ ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವೆನು. ಕೇವಲ ಊಹೆಯ ಮೇಲಿಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದೆ ತಪ್ಪು. ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಾನೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ. ಈಗ ಯಾವ ಬಾಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿ ? ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಾನು ಎಲ್ಲರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಅಪನಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದು; ಮಕ್ಕಳೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವರು. ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲೇ ಭಟ್ಟರು,

“ ಏನು, ಇಷ್ಟಾದರೂ ಶಾಂತಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧತೆ ಕಾಣಲು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ನಾಣಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವಿಷಯ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಲಿಯೆಂದು ನಿನ್ನಭಿಪ್ರಾಯವೋ ?” ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಬೆದರು ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟರು.

ಗೋಪಿಗೆ ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ಧಟ್ಟನೆ ಯಾವುದೊಂದು ನಿರ್ಧರಕ್ಕೂ ಬರಲಾರದೆ ಹೇಳಿದ,

“ಯಾವುದೂ ನಾಳೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಯೋಚಿಸದೆ ಧಟ್ಟನೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಂಥ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಅದು.”

“ಹಾಗೆ ಮಾಡು, ನಾಳೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಕಾಣಲಿ ?”

“ನೀವು ಶ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ನಾನೇ ಬಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವೆನು.”

“ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ, ನಾನಿನ್ನು ಬರುವೆನು” ಎಂದು ಮಗುವನ್ನು ಹೆಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಹೊರಟರು.

೨೫

ಭಟ್ಟರು ಹೋದನಂತರ ಗೋಪಿ ಕದವಿಕ್ಕಿ ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಧೊಪ್ಪನೆ ಉರುಳಿದ. ಊಟ-ತಿಂಡಿ ಏನೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ಬೇಕೆಂದು ಬದುಕನ್ನು ಸಾವಿಗೊಯ್ದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಮೊದಲು ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಅಳಿವೊ ಉಳಿವೊ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದೆಂದು ತಲೆಗೆ ಒಂದೆ ಸಮನೆ ಕೆಲಸ ಕೊಟ್ಟ. ಹಿಂದೆಂದೂ ಇಷ್ಟು ತಲೆ ಕಾಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ನಡವಳಿಕೆ ಬಗ್ಗೆ ತನಗೇ ಹೇಸಿಗೆ ಬಂದು ಅದರ ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ತಲೆಗೆ ಕಾವು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಸ್ನೇಹಿತರ ಚಾಡಿ ನುಡಿ, ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದೆ ಆ ಕಾವು ಹಾಗೆ ಕರಗುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಗದೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಆ ಸೈಶಾಚಿಕ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾರದೆ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೇ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತ ಬಂದ.

ತನ್ನ ಸಾಸದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಶಾಂತಳ ಚಲನ-ವಲನ ವೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಳ ಶುದ್ಧತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಟ್ಟರು, ಮಾವ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಭರವಸೆ ಕೊಡುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸ ನಿರ್ಧಾರದ ಕಾವಿನ ಮುಂದೆ ಅವರಿತ್ತ ಭರವಸೆಯೆಲ್ಲ ಮಂಜಿನಂತೆ ಕರಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಶಾಂತಳ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಸುಳ್ಳಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ. ನಾಣಿಯ ಮಗು ತನ್ನಂತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಈವರೆಗೆ ಬೆಳೆಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಭಾವನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಲೆಬುಡ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈಗೇನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರದ

ಅಪರಾಧ ಹೇರಿ, ಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಶತ್ರುತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ಅದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ, ಕರಗಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ತಾನಿತ್ತ ನೋವು ಮರ್ಮವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದೆಯೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ವನು ಮರೆಯಬಲ್ಲನೆ? ತಾನೀಗ ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ತಾನೆ ಆ ಪಾಪ ಹೋದೀತು? ಆ ನೋವು ಕರಗೀತು? ನಾಣಿಯೊಡನೆ ನಾನ್ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೆ? ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿಧೇಯನಾಗಿಯೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನು! ಎಂದೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಗೌರವ ತೋರಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವನ ಸರಳತನ ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ನಾನೆ ಅಸೂಯೆ ಪಟ್ಟಿರುವೆನು. ಹಾಗೆಂದುಕೊಂಡಾಗ ನಾಣಿಯ ಹಿರಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ನಾಲಕ್ಕಾರು ಘಟನೆಗಳು ಸಜೀವವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋದುವು.

ಗೋಷಿಗೆ ಚಲನಚಿತ್ರ ನೋಡುವ ಹುಚ್ಚು ಬಹಳ. ಅವನ ಅಭಿರುಚಿ ತಿಳಿದು ಆಗಾಗ ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಪಿಕ್ಕರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವನಾಶೆ ಹಿಂಗಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಜೀವ. ತಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಾಯ ಹುಡುಕ ತೊಡಗಿದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಯುಕ್ತಿ ಹೊಳೆಯಿತು. ತಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ತಂದ.

ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದ ಸಮಯ ನೋಡಿ, ಅವರ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕದವಿಕ್ಕಿ ಜೇಬನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದ. ಏಳೆಂದ ಕೈಗೊಂಚಲು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಮೆಟ್ಟಿಂಗಾಲು ಹಾಕಿ ಹಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಕೈಗಳಿಂದ ಬೀಗ ತೆರೆದು, ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿನ ನೋಟೊಂದನ್ನು ಜೇಬಿಗಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಾಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ, ಯಥಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಿಸಿ ಕದ ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ತೂರಿದ.

ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಪ್ರತಿದಿನ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಹಣವನ್ನು ಎಣಿಸಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಳಿದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಂದೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಶ್ಚರ್ಯ—ಇಟ್ಟುಹಣದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಮಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು

ಕರೆದು ಕೇಳಿದರು. ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಗೋಪಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದರು. ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಪೀತಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಪ್ಪಿದಾಗ ಹಾಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಿಟ್ಟಿನ ಪರಿಚಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಏಟಿಗೆ ಹೆದರಿ ನಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ತಾನು ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಣುಚಿಕೊಂಡ.

ಲಚ್ಚಪ್ಪನ ಸಿಟ್ಟು ಮೇರಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ. ಕೈಲಿ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಣಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, 'ಎಷ್ಟು ದಿನದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಈ ಕಸುಬನ್ನು! ಮುಠಾಳ, ಮೊದಲು ದುಡ್ಡು ಕೊಡು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ವೈ ಮೂಳೆ ಮುರಿದು ಬಿಡುವೆನು' ಎಂದು ನಾಲ್ಕೈಟು ಧಳಿಸಿದರು.

ಹಿಂದು-ಮುಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ ನಾಣಿ ತನಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೋಳಾಡಿದ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿ ಕೋಲಿ ನಿಂದ ಬಾಸುಂಡೆ ಬರುವಂತೆ ಬಾರಿಸಿದರು. ಏಟು ತಾಳಲಾರದೆ ತಪ್ಪನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ. ಹಣ ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋರದೆ "ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲರಿಸಿದ್ದೆ—ಕಳೆದು ಹೋಯಿತೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಬಿಟ್ಟೆ. "ಸುಳ್ಳು ಬೊಗಳುವೆಯಾ" ಎಂದು ಮತ್ತೂ ನಾಲ್ಕೈಟು ಬಿಗಿದರು. ಎಷ್ಟು ಹೊಡೆದರೂ ಅದೇ ಉತ್ತರ. ಬೇಸರ ಬಂದು "ಇನ್ನು ಮೇಲೇ ನಾದರೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕಂತೆ, ವೈ ಚರ್ಮ ಸುಲಿದು ಬಿಡುವೆನು" ಎಂದು ಬೆತ್ತವನ್ನಲ್ಲೆ ಮೂಲೆಗೆಸೆದು ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ನಡೆದರು.

ಮಾರನೆ ದಿನ ಗೋಪಿ ಅವನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ. ರಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಅವನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಶೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪುಸ್ತಕದಡಿ ಮುಚ್ಚಿರಿಸಿದ್ದ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿನ ನೋಟು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅದೇ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆಯಿಂದ ವೈ ಮುರಿಯ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದಿದ್ದ. ಅಣ್ಣನ ಕುತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು, ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡಲೆ ಎಂದೊಮ್ಮೆ ಯೋಚಿಸಿದ. 'ಛೇ-ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೂ ನನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಗೆ ಬಿಡುವುದೊಳ್ಳೆಯದು' ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾನೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಕೊರಡುವುದರಲ್ಲೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಎದುರಾದ.

ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾಣಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನೆದೆ ಝಲ್ಲೆಂದಿತು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಹೋಗಿದೆಯೆಂದು ಅವನ ಮುಖ ನೋಡೆ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೆ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡತೊಡಗಿದ. ನಾಣಿ ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದವನಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿರಿಸಿದ. ಗೋಪಿಯ ಗಾಬರಿ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು, ಮೌನ ಕರಗಿತು. ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಾಣಿಯನ್ನು ಕೂಗು ಹಾಕಿ ಕರೆದು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹಣವಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಕೂಡದೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ನಾಣಿಗೆ ಕರುಳು ಚುರುಕೈನಿಸಿ ಹೇಳಿದ,

“ಹೆದರಬೇಡಣ್ಣ, ಖಂಡಿತ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಅಪ್ಪನನ್ನೆ ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊ. ನೆನ್ನೆಯ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕದಿಯಬಾರದೆಂದು ಮಾಡಿದವರಿಗಾದರೂ ಅನ್ನಿಸುವುದೆ ಸರಿ.”

ಅವನ ಹಿರಿತನ ಗೋಪಿಯಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಬದಲು ಈರ್ಷ್ಯೆ ಮೊಳಿಸಿತು. ಮಾರುದ್ದ ಗಂಟಲು ಮಾಡಿ,

“ನೀನೇನೂ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ನನಗೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ. ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಮಾಡುವುದು ಬಿಟ್ಟು ತಲೆಯೆಲ್ಲ ಹರಟುವನು” ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದ.

ಗೋಪಿಯ ಕೂಗು ಲಚ್ಚಪ್ಪನ ವರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ “ಮತ್ತೇನು ಕೀಟಲೆ ಮಾಡಿದೆಯೋ?” ಎಂದು ನಾಣಿಯನ್ನಬ್ಬರಿಸುತ್ತಲೆ ಬಂದರು.

ನಾಣಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಲೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ‘ಇಂಥಾ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿದೆಯಲ್ಲಾ—ನಾನೀಗೇನು ಮಾಡಬೇಕೆ’ನ್ನುವ ಭಾವವನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ಉತ್ತರ ಬಯಸಿ ಅಣ್ಣನ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದ. ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟು ಮಾಡುವನೋ ಎಂಬ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಗೋಪಿ ಮೊದಲೆ ತಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ‘ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಹೇಳಬೇಡ—’ ಎನ್ನುವ ದೀನಭಾವ ತುಂಬಿದ ಕರುಣಾಜನಕ ನೋಟವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ.

ಆ ನೋಟಕ್ಕೆ ಕರಗಿ ನಾಣಿ ‘ಪಾಠ ಪ್ರವಚನದ ಬಗ್ಗೆ ತನಗೂ ಅವ

ನಿಗೂ ಚರ್ಚೆಯಾಯಿತೆಂದು ತಂದೆಗೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಹಿರಿತನ ಕಾದಿರಿಸಿ ಕೊಂಡ.

“ ನೆನ್ನೆ ಹೊಡೆದದ್ದು ನೆನಪಿರಲಿ, ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಹಲ್ಲುದುರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೇನು ! ” ಎಂದು ಲಚ್ಚಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ನಡೆದರು.

ನಾಣಿ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ನೋವು ತುಂಬಿ ಅಣ್ಣನನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಬಾಣದಂತೆ ಸರ್ರನೆ ಹೊರ ನುಗ್ಗಿದ.

ಗೋಪಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಎಂಟನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗದೆ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟ. ಆ ವರ್ಷ ನಾಣಿಯೂ ಅವನ ಜತೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹುಡುಗರು ಗೋಪಿಯನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಗೋಪಿಗೆ ಅಪಮಾನವಾಯಿತು, ಸಂಗಡ ತಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯವೂ ಮೊಳೆಯಿತು. ನಾಣಿಯ ಚುರುಕು ಚಟುವಟಿಕೆ ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂತು. ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ವಿಷ ಕಾರತೊಡಗಿದ.

ಅಣ್ಣನ ಸಿಟ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರದ ಕಾರಣ ಹೊಳೆಯಿತು. ಏನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದೆ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ತವ್ಯಚ್ಯುತನಾಗದಂತೆ ನಿತ್ಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ಪಾಲಿ ಸುವುದು ಮೈಗಂಟಿ ಹೋಗಿತ್ತು; ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸನಿಷ್ಠೆ, ಚುರುಕು, ಉತ್ಸಾಹ ಅಣ್ಣನ ಪಾಲಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ತರುವಂತಾದುವು. ಪಾಠ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವನಿ ಗಿಂತ ಹಿಂದುಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನ ಸಂಕಟ ಕಂಡು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಪುಶ್ಚೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಾಗ, ಬರೆಯುವಾಗ ಆ ಮಾತು ಮರೆತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಪನಿಗಾಗಿ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟುಳಿಯುವುದೆಂದರೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೆ ಅಣ್ಣನ ನಂಜಿನ ನೋವು ತಿಂದು ಹಾಗೆ ದಿನ ದಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನದ ಗೋಪಿಯ ಅಸಭ್ಯ ನಡವಳಿಕೆ ಮೂಕ ಸಂಕಟವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿತು.

ಅಂದು ನಾಣಿ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಮನೆಗೆ ಯಾವುದೂ ಪಾಠ ತಿಳಿದು ಬರಲೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ. ಅದೇ ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪಿ ಅವನ ಪುಸ್ತಕ ಕಪಾಟಿನ ಬಳಿ ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ತಲೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಬರೆದಿರಿಸಿದ್ದ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕದ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಶಿ ಹಾಕಿ, ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಸುಟ್ಟು ತೆಗೆದ.

ನಾಣಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಖಾಲಿ ! ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಊರೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಾಡಿದ. ಎಲ್ಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೂ ಕರುಕು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಬಗ್ಗಿ ಹುಡುಕಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಕಾಗದ ಸುಟ್ಟ ಕರುಕು. ತಲೆಯೋಡಿಸಿ ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಣ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದೂ ಹಿಸಿಕೊಂಡ. ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಮುಸಮುಸನೆ ಅತ್ತು, ಕಡೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ಮಾರನೆ ದಿನದಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೂಕನಂತೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಮಾಸ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕೆಂದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿಂದುಳಿದ; ತಮ್ಮನಿಗಿಂತ ಅಣ್ಣಮುಂದಾದ. ಎಲ್ಲರೂ 'ಶಬ್ಡಾಷ್' ಎಂದು ಅವನ ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರು. ಗೋಪಿಗೆ ಕೆನ್ನೆಯೆಲ್ಲಾ ಬಾಯಾಯಿತು.

ನಾಣಿಗೆ ಅದರಿಂದ ನೋವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿರಿಸಿ ಮೌನದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶ ಹೊರಬಿದ್ದಾಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆ ಮೌನದ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ತರಗತಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾಣಿಯೆ ಮೊದಲಿನವನಾಗಿ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗಿದ್ದ. ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಲಕ್ಷಣವೆ ಹಾಗೆಂದು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ನಾಣಿಯ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಲೆಕೂದಲಿನಷ್ಟು ಬಳಗ. ಲಗ್ನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಬಳಗವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಗೋಪಿಗೆ ಮುಖ ದಪ್ಪವಾಯಿತು. ಅವನ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ರಂಗಮ್ಮ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಹಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನಿಗೂ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಗೋಪಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಎಷ್ಟೇ ಕೈಹಿಡಿದು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರೂ ಮೇಲೆ ನೂರಿನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಹಾಕಲೆ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು.

ಗೋಪಿ ಸಿಡಿದು ಹಾರಿದ. ' ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಹಾಕಲು ಖಂಡಿತ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ'ವೆಂದು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ನುಡಿದ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆ ಉಚಿತ ಕೊಡುವುದು ಹಾಗೆ ಉಳಿದು ಹೋಯಿತು. ನಾಣಿ ರಂಗಮ್ಮ ಅಪಮಾನದಿಂದ ಭೂಮಿಗಳಿದು ಹೋದರು.

ವಿಷಯ ನಾಣಿಯ ಮಾವನ ಕಿವಿವರೆಗೂ ಹೋಯಿತು. ಅವರು ಅಳಿಯನ ಪರವಾಗಿ ಆ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ತಾವು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಹಣ ಕೊಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಶಂಕರಪ್ಪ (ನಾಣಿಯ ಮಾವ) ನವರನ್ನು ತಡೆದು, ಅವರ ಉದಾರತೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಗೋಪಿಯನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿ ನಿಂದೊಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ತಾಯಿ-ಮಗನಿಗೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಯಿತು.

ಅಣ್ಣ ಮಾಡಿದ ಅಪಮಾನದಿಂದ ನಾಣಿ ತುಂಬಾ ದುಃಖಿತನಾದ. ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ. ವೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದವನೆ ಚೆನ್ನಪ್ಪನವರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಕಾರಕೂನಗಿರಿ ಮಾಡಿದ. ಏಳೆಂಟು ತಿಂಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ವೆಚ್ಚವಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಲೆಖ್ಪಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಣ್ಣನ ಮುಂದೆ ತಂದಿರಿಸಿದ.

ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗೋಪಿಗಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; ಸಂಗಡ ಮಾತ್ಸರ್ಯವೂ ನೋಳಿಯಿತು. ಚುಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಿದ,

“ಮನೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನದೇನು ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ? ನಾನೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ.”

ನಾಣಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೆ ಹೇಳಿದ,

“ಅದು ಮನೆ ಹಣವಲ್ಲ, ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ದುಡಿಮೆಯ ಹಣ.”

ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿ ಗೋಪಿ ಹೇಳಿದ,

“ಸ್ವಂತ ದುಡಿಮೆ! ಅದ್ಯಾವುದಪ್ಪ ಅದು ಸ್ವಂತ ದುಡಿಮೆ, ನಾನು ಕಾಣದ್ದು! ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವೆ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಯಾವುದು?”

ಆಗಲೂ ನಾಣಿ ಶಾಂತನಾಗಿಯೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ,

“ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತನ್ನು ಅದಕ್ಕುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿನಗೆ ಸಂಶಯವಿದ್ದರೆ ಬಂದು ಚೆನ್ನಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು.”

ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಊರಿಗೆಲ್ಲ ಗಣ್ಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ; ದೊಡ್ಡ ವರ್ತಕರೂ ಹೌದು. ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಗೋಪಿ ತಗ್ಗಿ ಹೋದ. ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಸಂಶಯವೂ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ತಾನು ಕೆಟ್ಟವನಾಗುಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಸಿಟ್ಟು ತಂದು, ತಮ್ಮ ಮಾಡಿದ್ದ ತಪ್ಪೆನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿ ಹಿರಿತನವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡ,

“ನಾನೇನೀಗ ದುಡಿದು ತೀರಿಸೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆನೆ? ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಯಾಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು? ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೀದಿಗಳೆಯುವುದೊಂದೆ ನಿನ್ನ ಗುರಿ!”

“ಹಾಗಲ್ಲಣ್ಣ.....!”

ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಡೆದು ಹೇಳಿದ,

“ಇರಲಿರಲಿ ಹೋಗು, ನನಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದೆ; ನೀನೇನೂ ಕಾರಣ ಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲ.”

ನಾಣಿ ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ಗೋಪಿ ಹಣವನ್ನು ಜೇಬಿಗೆ ತುಂಬಿದ.

ಆಸ್ತಿ ವಿಭಾಗವಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ತೀರ ಕಲಕಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಕೂಡದೆಂದು ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದ.

ಲಚ್ಚಪ್ಪ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳಿಗನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ಬಾಳುವ ಒಂದು ಮನೆ, ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ಬಾಳುವ ಒಂದು ಜವಳಿಯಂಗಡಿ, ಎರಡೆಕರೆ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ—ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಜೀವನಾಧಾರ ಕೃಷಿಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜವಳಿಯಂಗಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರಕನ್ನೂ ಗದ್ದೆಯನ್ನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಮನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೋಪಿಗೆ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಣಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಅವನ ಭಾಗದ ಮನೆಯನ್ನೂ ತಾನೇ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ.

ಉಳಿದದು ತಂದೆ ಹೋದಂವಿನಿಂದ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಒಟ್ಟಿನ

ದುಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಖರ್ಚು ಕಳೆದು ಕೂಡಿರಿಸಿದ್ದ ಹಣದ ಲೆಖ್ತು. ಆ ಹಣವನ್ನು ಗೋಪಿ ಎಂದೋ ಸಟ್ಟಾ ಆಡಿ ಕಳೆದಿದ್ದ. ಕೊಡಲು ಕೈಲಿ ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ; ಸಾಲ ಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲ ಮಾಡಿಯ ನಾಣಿಯ ಭಾಗದ ಮನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೆ ಆ ಹಣಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ.

ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾಣಿಯ ಕೈ ನಡುಗಿತು; ಕಣ್ಣು ಕರಗಿತು. ತಕ್ಷಣ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನದುಮಿ ಹಿಡಿದು ಕಲ್ಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಕೆಸೆಗೆ ತುಂಬಿದ. ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಲತ್ತಾರು ದಿನ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯಿತು; ಗೆದ್ದವನು ಗೋಪಿಯೆ !

ಆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ತಾನೆ ಕೈಯಾರೆ ಹಾಳು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಒಂದು ದಿನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪತ್ರವಿತ್ತು, “ ಗದ್ದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲಣ್ಣ, ಪತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊ. ನಿನಗಿಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ದೇವರು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೊಡು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದೂ ಬೇಡ” ಎಂದು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ.

ಅವನ ಸಭ್ಯ ನಡವಳಿಯನ್ನು ಗೋಪಿ, ತನ್ನ ನಂಜಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೆ ಅಳೆದು ನೋಡಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿನ ಮಮತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ನಾಣಿಯ ರಹಸ್ಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ತೋರಿದ ಕನಿಕರವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದು ಕಟಕಟನೆ ಹಲ್ಲು ಕಡಿದ. ಆದರೆ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ; ಹರಿದೆಸೆದ.

ಸೂರಪ್ಪ ಶಾಂತಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಗೋಪಿ ಇದ್ದದ್ದೂ ಕ್ರೂರಿಯಾದ. ಅವನ ಮೈ-ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ತಮ್ಮನ ರಕ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಚೀರಿಡುತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಕೋಟಿನೊಳಗೆ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೂರಿಯಿರಿಸಿ ತಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಹಾರಿದ.

ಆಗ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಘಂಟೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ರಂಗಮ್ಮ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಶ ಕುಂ ತ ಳೆ, ನಾಣಿ ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ್ದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡದ್ದೆ ತಡ, ಅವನ ಬಳಿ ‘ಅಣ್ಣ ಬಂದೆಯಾ’

ಎಂದು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು “ನಾನೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ, ನೀನು ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿರುವ ಆ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಹಾಕಣ್ಣ. ಈಶ್ವರನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅತ್ತಿಗೆ ಶುದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಲ್ಲಿ ತಾಯ್ತನದ ಪ್ರೇಮಮನ್ನೇ ಕಂಡಿದೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು. ನಾನೆಂದೂ ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣೆಂದ ನೋಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಣ್ಣ—ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬು! ನಿನಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದ ದಿನವೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕೆಂದು ಬದುಕನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ, ಸಾವು-ನೋವುಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನಾದೆ. ಇಷ್ಟು ನೋವುಂಡಿದ್ದೆ ಸಾಕು, ಇಷ್ಟು ಸಾವಾದದ್ದೆ ಸಾಕು; ಇನ್ನಾದರೂ ಶಾಂತಿ ತಂದುಕೊಡು ಅಣ್ಣ. ನಿನ್ನಿಂದಲೆ ಈ ಮನೆತನ ಬೆಳಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂದ ಹೊರತು ಯಾರಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಜೀವನ ಕಲಿಕೆ ಹೋದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಅಸ್ತು-ನಿದ್ರೆಯೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗಿದೆ; ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೊರಗಿ ನಿಂದ ಅಮ್ಮ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ; ಅತ್ತಿಗೆ ಸಾವಿನ ರುದ್ರ ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸೊರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ; ಮಕ್ಕಳು ಅನಾಥರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಗೆಲ್ಲ ಒರಟುತನ ಮಾಡಬೇಡಣ್ಣ.....ಸರ್ವನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ನಾನು ಅವರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಎಂದೂ ಬಂದು ನಾನೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿರಪರಾಧಿ ಅಣ್ಣ! ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟೇಕೆ ಮನದಲ್ಲಿಯೂ ನೆನೆದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಿಸಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಡು ಅಣ್ಣ!” ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಗೋಳಾಡಿದ.

ಅವನ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಟುಕತನ ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕರಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿ ತಾನೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿ, ನಾಣಿ ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳದೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡದೆ ವಾಯುವೇಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದ.

ಘಟನೆಗಳು ಹಾದು ಹೋದಂತೆ ಗೋಪಿಯ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರಾಧಾರವಾಗಿ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ನೋವಿನ ಮಾತು ಮರ್ಮವನ್ನೊಡೆದು

ತಡೆಬಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಬಿತ್ತು.

‘ಅವನ ಮುಂದೆ ನಾನು ಕಸಕೈಂತಲೂ ಕೀಳಾದೆ, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅವು ತಪ್ಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಮಾನವೀಯತೆಯೆಲ್ಲೆ? ಸೈಶಾಚಿಕತನದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ದಾನವೀಯತೆಯೆಲ್ಲೆ! ಆ ತುಂಬು ಗುಣವನ್ನು ಕಣ್ಣೆಲ್ಲೆ ಕಂಡು ಸಹಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆಯಿಲ್ಲದೆಯೆ ನಿರಪರಾಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಪಾಪ ಹೇರಿ ನನ್ನ ರಾಕ್ಷಸತನವನ್ನು ತಣಿಸಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಈರ್ಷ್ಯಾಗುಣವೆ ನನಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಯಿತು; ಸರ್ವನಾಶ ತಂದಿತು.

‘ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ಪಾಪಿ ಸೀತಾರಾಮು ನಾಣಿಯ ಮೇಲಿಲ್ಲದ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇದ್ದದ್ದೂ ಹಾಳು ಮಾಡಿದ. ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನಂಬಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿಗೆ ನಂಜು ಬೆರೆಸಿದೆ. ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟನ್ನು ಆಚೆಗೆ ತಳ್ಳಿ ಅವನಿಗಾ ಸ್ವಾನ ಧಾರೆಯೆರೆದೆ; ನಂಬಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿತ್ತೆ. ಕಡೆಗೂ ಆ ಪಾಪಿ ಸರ್ವನಾಶ ತಂದಿಟ್ಟೆ ಹೋದ.

‘ಅವನ ಬದುಕು ಸುಳ್ಳು-ಕಪಟದಿಂದ ತುಂಬಿದೆಯೆಂದೂ, ಮಹಾ ನೀಚನೆಂದೂ, ಸಹನಾಸ ವರ್ಜ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಭಟ್ಟರು, ಮಾವ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ನಾನು ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಕಸಕೈಂತಲೂ ಕೀಳಾಗಿ ಕಂಡೆ. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನೆಂದು ಎರಡು ಕೈಯಲ್ಲೂ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

‘ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನಂಥ ಪಾಪಿ ಇನ್ನಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಆ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿದೆ, ಎಷ್ಟು ನೋಯಿಸಿದೆ! ಅವರನ್ನು ನೋಯಿಸಿದ ನೋವು ಸರನರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿದೆ ಯಲ್ಲಾ! ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ನಾಣಿ, ಶಾಂತ, ಮಗುಗಳನ್ನು ನೋವಿನ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಪಾಪ, ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಪ್ರಚಂಡ ಸೂರ್ಯನ ಕಾವಿ ನಂತೆ ನನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬತ್ತಿಸುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ! ಈ ನೋವನ್ನು ಪಾಪದ ಕ ವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ?

‘ನನ್ನ ಅನಿವೇಕದಿಂದ, ದುಡುಕಿನಿಂದ ಮಾವನ ವಂಶ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಂತಾಯಿತು.’ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಗ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ತಾಯಿಯ ಕೋಪ-ತಾಪದಿಂದಾಗಿ ಕೊಲೆಗೀಡಾದ ಶಾರದೆ, ಮಗಳ ಬಾಳಿನ ನೋವನ್ನು

ನೋಡಲಾರದೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸುಶೀಲಮ್ಮ, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವವರು ಸಹ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನವರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರೆಲ್ಲರೂ ಮನಣದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಎದೆಯೊಡೆದು, ತಲೆ ಕೆಟ್ಟು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋದ ಸೂರಪ್ಪ ಬಾಳಿನ ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಸಾವಿನ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿರುವ ಶಾಂತ ಎಲ್ಲರೂ ನೋವು ರುಕ್ಮೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಹಾದುಹೋದರು. ಎದೆ ಝಲ್ಲೆಂದಿತು! ತಲೆ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕೈ ಕಟ್ಟಿ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಸತ್ತಾಡಿದ. ಆ ಸರ್ವನಾಶದ ಕರಾಳ ನೋಟ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಅವನೆದೆ ನಡುಗಿಸಿತು.

‘ಅಬ್ಬಾ, ಕೈಯಾರೆ ಜೀವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವರಾತ್ಮ ಎಷ್ಟು ನೊಂದಿರಬಹುದು! ಆ ನೋವು-ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಆ ಹೊತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶಪಿಸಿರಬಹುದು! ನನ್ನಿಂದಾಗಿ ಕುಲ ಪೂರ್ತಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾವ ಎಷ್ಟು ಮರುಗಿರಬಹುದು! ಆಗ ನಾನವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಎಷ್ಟು ನೀಚನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು! ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ತಲೆ ಕಾಯಿಸಿಲ್ಲ.

• ಅಯ್ಯೋ, ನಾನೆಂಥ ಪಾಪಿ! ಉತ್ತಮರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ನನಗೀ ಕಟುಕತನವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು! ನಾನ್ಯಾಕೆ ಹೀಗಾದೆ! ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ-ಶಿಶು ಹತ್ಯೆವೆಲ್ಲ ಆಗಿಹೋಯಿತು ನನ್ನಿಂದ! ಮಾವನ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಟ್ಟಿದೆ; ತಂಗೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಂತು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಟ್ಟರ ಕಾಲು ಮುರಿದೆ; ಮನೆ-ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಿ ಜಗಳಲು ಬಂದ ಶಾಂತಳನ್ನು ಬೇಕೆಂದು ಮೃತ್ಯುಮುಖಕ್ಕೊಯ್ದೆ! ಆ ಮಹಾಪಾಪ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಂತೆ ಬೆಳೆದು ನನ್ನನ್ನು ಸುಡಲು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆ ತಾಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ‘ಅಯ್ಯೋ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ?’ ಎಂದು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹೇಳಿದೆ,

‘ಅದೋ, ತಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾವ ವಿಕಾರವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಮೃತ್ಯು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಹೀರಲು ಬರುತ್ತಿರುವರು! ಅವರ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದ ಅತ್ತೆ ಕೋಪ-ತಾಪಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣೀರ್ಗಡಲಾಗಿ ಹರಿದು ರೋಷದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

‘ ಅಯ್ಯೋ, ಆ ರುದ್ರನೋಟ ರಣಹದ್ದಿನಂತೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕುತ್ತಿದೆ; ಗಾಣದಂತೆ ಎದೆಯನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ನೋವನ್ನು, ತಾಪವನ್ನು ಜನ್ಮಪೂರ್ತಿ ಹೇಗೆ ಅನುಭವಿಸಲಿ? ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ದೇವಾ, ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ?’

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮುಖ ರುದ್ರವಾಯಿತು, ಕಣ್ಣು ರಕ್ತ ಕಾರಿತು. ಹಾಕಿ ದ್ವಂಗಿಯನ್ನು ಪರಪರನೆ ಹರಿದೆಸೆದ. ಎರಡು ಕೈಗಳೂ ಗಬಕ್ಕನೆ ಹೋಗಿ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಹಿಡಿದುವು. ಅದನ್ನು ಗಿಂಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡ.

‘ ಪಾಪಿ, ಹಿಂಸೆ ಕೊಡುವಾಗ ಎಷ್ಟು ನಗುತ್ತ ಕೊಟ್ಟಿ, ಈಗ ಸಹಿಸಲಾರೆನೆಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುವೆಯಾ? ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರೆ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸಲೆ ಬೇಕು. ಅನುಭವಿಸು ನಾಯಿ, ಅನುಭವಿಸು! ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನರಕದ ಸುಖವನ್ನು ನೀನೆ ಅನುಭವಿಸು ನಾಯಿ!

‘ ಹ್ಲ ಹ್ಲ ಹ್ಲ ಹ್ಲ ಹ್ಲ !’ ಎಂದು ಸೂರು ಹಾರಿ ಬೀಳುವಂತೆ ವಿಕಾರವಾಗಿ ನಕ್ಕ.

‘ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಿಶಾಚಿ, ಕಟುಕರಿಗೆಲ್ಲ ಕಟುಕ ನೀನು! ನಿನಗೆದೆಯಿಲ್ಲ-ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ; ನೋವಿಲ್ಲ-ಸಾವಿಲ್ಲ! ಆ ಪಾಪ-ತಾಪ ನಿನ್ನನ್ನೇನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆಂದು ತಿಳಿದೆ ಅಲ್ಲವೆ ನೀನಿಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಾವು-ನೋವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು! ಮತ್ತಾಕೆಂಜುವೆ? ನಿನ್ನ ಪಾಪಭೀತಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಬದುಕು! ಆ ಹೆಮ್ಮೆ-ಚೈತನ್ಯ ನಿನಗೆ ಹೇಗೂ ಇದೆಯಲ್ಲ!’ ಎಂದು ಅನಂದೆಯಲ್ಲಿ ಆವರೆಗೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೈತಾನನಿದ್ದು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ.

‘ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನಲ್ಲಿಗ ಆ ಕೆಚ್ಚು, ಹೆಮ್ಮೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂದು ಅನರಿಬ್ಬರೂ ಅತ್ಯಾಚಾರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಂದು ಕೆಚ್ಚಿತ್ತು, ರೊಚ್ಚಿತ್ತು; ಅದಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸೈತಾನನಂತೆ, ಕಟುಕನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೆ. ದೈವಿಕವಾದ ಆಧಾರ ಬಲದಿಂದ ನಿರಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಇಂದು, ನನ್ನ ಆ ಸೈತಾನ ನಡವಳಿಕೆ, ಕಟುಕತನವೆಲ್ಲ ಪಾಪದ ಬೆಂಕಿಯುಂಡೆಯಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡಲು ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆ ತಾಪ, ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆ, ಚೈತನ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳುಸುಳ್ಳೆ ತುಂಬಿ ನನ್ನ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಹೋಡ; ನಿನ್ನಿಂದಲೆ

ಬಾಳು ಬರಿದಾಯಿತು. ನೀನು ಸೈತಾನ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ ಭೇತಿ ಯಿಲ್ಲ, ನೋವು-ನಲಿವಿನ ಮಿಡಿತವಿಲ್ಲ, ಕ್ಷಮೆ-ದಮೆಯ ನೋಟವಿಲ್ಲ! ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಮಹಾ ವೈರಿ ನೀನು, ಪಾಪದ ಮೊಟ್ಟೆ, ನೀಚ ಗುಣಗಳ ಭಯಂಕರ ಔಪಾಸಿಕ! ನಿನಗಿನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಮೊಢಲು ನನ್ನೆದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಈ ದೇಹ ಸಮೇತ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡುವೆನು. ಹುಂ! ಹೊರಡು-ಹೊರಡು! ಎಂದು ಮೂಕೆ ಮುರಿದು ಬೀಳುವಂತೆ ಗೋಡೆಗೆ ಹಣೆಯನ್ನು ಪಟಪಟನೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡ. ರಕ್ತ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಹರಿದು ಮೈತೊಳೆಯಿತು. ಆದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶಾಂತಳ ನೆನಪಾಯಿತು.

‘ಅಯ್ಯೋ, ಇಂಥ ರಕ್ತವನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟು ಬಾರಿ ಅವಳ ದೇಹದಿಂದ ಬಸಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವೆನು! ನಾನೆಷ್ಟು ಯನುಯಾತನೆಯಿತ್ತರೂ ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ಅನುಭವಿಸಿದಳಲ್ಲಾ! ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಲಿಲ್ಲ, ಕರ್ತವ್ಯ ಲೋಪ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಮಮತೆಯಿಂದ ಸೇನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು! ಅವಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲೂ ಪ್ರೇಮದ ಮಧು ಹನಿಯು ತ್ತಿತ್ತಲ್ಲಾ! ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರೇಮವಾಹಿನಿಗೆ ಬೇಕೆಂದು ನಾನೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ನನ್ನ ಕೃಪೆಯವನ್ನು ಹಾಲಾಹಲಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಮಾಡಿದೆ. ಆ ಕಾವು ತಾಳಲಾರದೆ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದಳು. ಅದು ಯಾರು ತಾನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ತಾಳ್ಮೆಗೂ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲವೆ? ಅದೂ ಯಾವ ಅಪರಾಧವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹಿಂಸೆ ತಿನ್ನುವುದೆಂದರೆ, ಅದರಷ್ಟು ಯಾತನೆ ಮತ್ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಬ್ಬಾ! ನಾನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು, ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ನನ್ನೆದೆಯೆ ಝಲ್ಲೆನಿಸುವುದು. ಅವಳು ತೇಗೆ ತಾನೆ ಸಹಿಸಿರಬಹುದು! ಆ ಮಗುವನ್ನಂತೂ ಜಜ್ಜಿ ಜಜ್ಜಿ ಅರೆಜೀವ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ನನ್ನಂಥ ಕಟುಕರಿನ್ನಾರೂ ಇರಲಾರರು. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾವೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ; ಅದೇ ಸರಿ’ ಎಂದು ಆವೇಶ ಬಂದವನಂತೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ, ಹಾಸಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ ತಂದು, ಕೋಣೆಯ ಮೇಲ್ಪಾವಣಿಯ ತೊಲೆಗೆ ಇಳಬಿಟ್ಟು ಉರುಲು ಗುಣಿಕೆ ಹಾಕಿ, ದೇವರ ಬಳಿ ಹಾರಿ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದ.

“ದೇವಾ, ನಾನು ತಿಳಿದೂ, ತಿಳಿಯದೆಯೂ ಮಹಾಪರಾಧ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ

ರುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ ಅಪರಾಧವಾಗಲು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಪಾಪದೋಷವೆ ಕಾರಣವೋ, ಇಂದಿನ ಅವಿವೇಕವೆ ಕಾರಣವೋ ನಾನರಿಯೆ; ಅಂತೂ ನನ್ನಿಂದ ಮಹಾಪಾತಕ ನಡೆದು ಹೋಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಮತ್ತಾರೂ ಆ ಪಾಪವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲು ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ನೀನು ಕೃಪಾಕರನೆಂದು ಬಿರುದು ಪಡೆದಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಅಪಾರ ಕರುಣೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಹೃದಯದೇಡೆ ಹರಿಸು. ನಾನಿಂದು ನಿನ್ನ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಬಯಸಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಏನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಶಾಂತಿ ಕೊಡು ತಂದೆ, ಶಾಂತಿ ಕೊಡು' ಎಂದು ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ತಲೆ ಕುಟ್ಟಿ ಕುಟ್ಟಿ ರೋದಿಸಿ, ದಿಗ್ಗನೆದ್ದು ನೇಣು ಕುಣಿಕೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಅದರ ಬಳಿ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾದೊಡನೆ ಮೈ ಥರಥರ ನಡುಗಿತು, ತುಟಿ ಒಣಗಿತು, ನಾಲಗೆ ದ್ರವಹೀನವಾಯಿತು, ಮೈ ರೋಮಗಳು ನಿಮಿರಿ ನಿಂತವು. ನೋಡಲಾರದೆ ತಲೆ ಕೊಡವಿದ; ಕಣ್ಣನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಗೊಣಗಿದ. ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿದ.

ಮತ್ತೆ ಅವನ ಪಾಪ ಪ್ರೇತರೂಪ ತಾಳಿ ಕೇಕೆ ಹಾರಿ ವಿಕಾರವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ, ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಂಕಿಯೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ, ಕೆನ್ನಾಲಗೆಯಾಡಿಸುತ್ತಾ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಬಂತು. ಗೋಪಿ ಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕಿಟಾರನೆ ಕಿರುಚಿ, 'ಇಲ್ಲಾ, ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ; ಸಾಯುವೆನು. ಈ ನರಕದ ನೋವಿಗಿಂತ ಸಾವೆ ಮೇಲು, ಸಾವೆ ಮೇಲು!' ಎಂದು ಅರಚಿ—ಛಂಗನೆ ಹಗ್ಗದ ಬಳಿ ಹಾರಿ ನೇಣು ಗುಣಿಕೆಗೆ ಕೈ ಹಾರಿ, 'ಶಾಂತ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳು, ನಾಣಿಯೂ ಕ್ಷಮಿಸಲಿ, ಭಟ್ಟರೂ ಕ್ಷಮಿಸಲಿ—ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಮಿಸಿ. ನನ್ನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಾನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಾರೆ. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವೆನು ಶಾಂತ-ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದು ಕಾಣುವೆನು' ಎಂದು ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಗೋಳಾಡಿ, ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಕುಣಿಕೆಗೆ ಕತ್ತನ್ನು ದೂರಿದ. ಇನ್ನೇನು ಬೀರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಥಟ್ಟನೆ ವಿವೇಕ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿತು,

'ನಿಲ್ಲು; ಸಾಯುವುದರಿಂದ ಏನೂ ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದ್ದರೆ ಬದುಕಿ, ನಿನ್ನ

ಆ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ತುಂಬಿ, ಅವರ ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಸು, ಬೆಳಗಿಸು. ನಿನ್ನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಅದು—ಸಾವಲ್ಲ !'

‘ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ—ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮ ಪ್ರೇತರೂಪ ತಾಳಿ ತನ್ನ ಬೆಂಕಿ ಮೈಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ತಾಪ ಸಹಿಸಿ ನಾನು ಖಂಡಿತ ಬದುಕಲಾರೆ. ಸಾವಿನಿಂದ ಏನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ನೋವಿನಿಂದಾದ ದರೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬಹುದು.’

‘ಹುಚ್ಚಪ್ಪ, ಸತ್ತರೆ ಆ ಪಾಪದ ಭೀತಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯೇ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಆ ಮಹಾಪ್ರೇತದ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಿನ್ನ ಪಾಪಾತ್ಮ ಇದಕ್ಕಿಂತ ನೂರರಷ್ಟು ತಾನೆ ಪಡಬೇಕಾದೀತು! ಆ ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಇದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟ. ಆಗ ಬದಲು ಬದುಕಿ, ಉಳಿದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈಶ್ವರಪ್ರೇಮ ಬಳೆಸಿ ಸತ್ತಾಯದಲ್ಲ ತನುವನ್ನು ತೇಲಿಬಿಡು. ಆಗ ಪಾಪದ ಯಾತನೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು, ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು.’

‘ಆ ! ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದೆ ?’

‘ನಿಷ್ಕಂದೇಹವಾಗಿ ! ಯಾರೆ ಆಗಲಿ, ಕೊನೆ ವರೆಗೂ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳ ನ್ನಾಚರಿಸದೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚಿತ್ತು, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಜಲದಿಂದ ಹೃದಯವನ್ನು ತೊಳೆದು ಶುದ್ಧಮಾಡಿ, ಉಳಿದಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಪುಣ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಸಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಮೃತನ್ನು ನಂಬು !’

‘ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತ ಬದುಕುವೆ; ಬರುವ ಬೆಟ್ಟದಂಥ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಎದೆ ಮಾಡಿ ಎದುರಿಸುವೆ; ಉಳಿದಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಪುಣ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಸುವೆ. ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವೆ.’

ವಿವೇಕ ನೀಡಿದ ಸಲಹೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ನೇಣುಗುಣಿಕೆಯಿಂದ ಕತ್ತನ್ನು ಸರ್ರನೆ ಹೊರಗೆಳೆದು ಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆ ಹೊರಳಿದ. ಎರಡು ಗಂಟಿಯಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಬೆಳಗಾಗಲು ಇನ್ನೂ ತುಂಬಾ ವೇಳೆಯಿತ್ತು. ತನ್ನ ಆತುರಕ್ಕೆ ತಡೆ ಹಾಕಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿದ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿರ್ದಿ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ.

ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವುದೆ ತಡ; ಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹಾರಿದ. ಅವನ ಬಳಿ
ಗಿಂದೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಭಟ್ಟರು ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಗಿಸಿ, ದಳದಳನೆ
ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಸುತ್ತಾ ಗದ್ದರಿಸಿದರು,

“ಬಂದೆಯಾ ಗೋಪಿ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ನೀನು ಬಂದೆ ಬರುವೆಯೆಂದು !
ಅವಳು ನಿರಪರಾಧಿನಿಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಮೇಲೂ ದ್ವೇಷ ಸಾಧಿಸಲಾರೆಯೆಂದು
ನನ್ನಾತ್ಮನಂಬಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು; ಅದು ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕಾಲ ಮಿಂಚಿ
ಹೋಯಿತು. ಸಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು
ನೋಡುವ ಪುಣ್ಯ ಶಾಂತ ಪಡೆದಿರುವಳೊ ಇಲ್ಲವೊ ! ನೆನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯಿಂದಲೂ
ಹೊಟ್ಟೆಗೊಂದು ಗುಟುಕು ನೀರು ದಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಉಸಿರು
ಮತ್ತೆಗಾಗುತ್ತಿದೆ. ವೈದ್ಯರು ಅವಳಾಶೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ
ನಾಗಿರುವಳೊ ! ಬಾ, ಗಾಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೊದಲು ಆಸ್ಪತ್ರೆ
ಹೋಗೋಣ; ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ಆಮೇಲೆ !” ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿ ಮೌನವಾಗಿ
ರೋದಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಗೋಪಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು, ನಂಜರಾಬಾದ್ ಭತ್ತದ ಬಳಿ
ಬಂದು ಗಾಡಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವೇಗವಾಗಿ ಬಿಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಹತ್ತಿ
ದರು.

“ನಾನು ಮಹಾಪಾಪಿ ಭಟ್ಟರೆ, ಕಡಿಗೂ ಶಾಂತಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡೆ ಬಿಟ್ಟೆ !”

“ಏನು ಮಾಡುವುದಸ್ಯ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ
ದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೆ ಬೇಕು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಶಾಂತಳ ಬಲಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನೀನು
ದಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆಯೊ ಇಲ್ಲವೊ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ! ಹೋಗಲಿ-ಇನ್ನಾದರೂ
ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ ಮಾಡು; ಅದರಿಂದ ಶಾಂತ
ಸತ್ತರೂ ಅವಳಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವಳು.”

“ಖಂಡಿತ ಮಾಡುವೆನು, ಆ ನಿರ್ಧಾರ ಹೊತ್ತೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು
ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ, “ನನ್ನನ್ನು ಮೇಲೆ
ತ್ತಲು ನೀವು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಂದೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ನಾನು
ಅವನೀಕೆ, ಪಾಪಿ. ನಿಮ್ಮ ಸದುಕ್ತಿಗೆ, ಸತ್ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಜಿಲ್ಲೆ ಕೊಡದೆ ಅಪ
ಮಾಡಿ ನೋಯಿಸಿದೆ; ಸಂಗಡ ಕಾಲನ್ನೂ ಕೊಡೆ. ನನ್ನ ಮ

ರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ—ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬಾಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.”

“ದುಃಖಿಸಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಕ್ಷಮೆ ಏನೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯೆಂದರೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೇ! ಅದನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಾನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಬೇಕು—ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ಇಂಥಾ ಪಾಪಕೃತ್ಯವಾಗುವಂತೆ ನಾನೇ ಮಾಡಿದೆ.”

ಭಟ್ಟರ ದೈವಿಕ ಗುಣ ಕಂಡು ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾದ. ಅವನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಮೌನವಾಗಿ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಆ ತುಂಬು ಗುಣವನ್ನೆದು ನೋಡಿದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯೂ ಬಂದಿತು ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ದೇಯೂ ಡವಡವ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ವೇಗ ತುಂಬಿ ಶಾಂತಳಿಟ್ಟ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಹಾರಿದರು.

ಶಾಂತ ಲಗಲೆ, ಗೋಪಿಯನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆಯೂ ಏನೋ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಳು. ರಂಗಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಕೂಸನ್ನಿರಿಸಿ, ಪಕ್ಕರ ರ್ಲೊಂದು ಮಗುವನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೌನವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಬಸಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ವಾತಾನರಣ ಮೂಕ ಶೋಕದಿಂದ ರುದ್ರಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು.

ಭಟ್ಟರು ಒಳಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೊಪನೆ ಶಾಂತಳ ಮುಚ್ಚಿದ ಶರೀರವನ್ನೂ ರಂಗಮ್ಮನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಕಂಡು ದಂಗುಬಡಿದಂತಾದರು. ‘ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಿ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಬೇಕಾದರೆ ಸಂಕಟದಿಂದ ಒದ್ದಾಡಿಹೋದರು:

“ಈಗ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷವಾಯಿತಷ್ಟೆ!” ಎಂದು ರಂಗಮ್ಮನೂ ಬಹಳ ಕಳೆ ದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು.

ಆ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಗೋಪಿಯ ಎದೆ ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ತಾಯ ಬಳಿ ಹಾರಿ “ಅಮ್ಮಾ! ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಮ್ಮ—ನಾನೆ ಮಹಾಪಾಪಿ! ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೋಳಾಡಿಸಿದೆ” ಎಂದು ಅವರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಹಾಯನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ ತಿಕ್ಕಿ ರೋದಿಸಿದ.

ಗೋಪಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ—ಒರಟುತನದಿಂದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಸಾವೆ ನೋವುಂಟು ಮಾಡಿದನಲ್ಲಾ—ಎಂದು ಕೋಪ ಉಕ್ಕೇರಿ, ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂ ಮುಖದಿರುವಿದ್ದರು. ಅವನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ನೋವು ಅವರ ಕೋಪವನ

